

การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

โดย

นางสาวมนัสวี เพชรย่อย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก

โดย

นางสาวมนัสวี เพชรย่อย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

RESTRICTIONS ON RIGHTS OF BUDDHIST MONKS TO CLAIM
INHERITANCE OR LEGACY

BY

MISS MANASAWEE PETYOI

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PRIVATE LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวมนัสวี เพชรย่อย

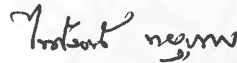
เรื่อง

การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

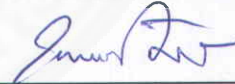
เมื่อ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์พิเศษ ไพโรจน์ วายุภาพ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พินัย ณ นคร)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

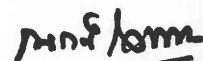
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ จันทโชติ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ไจหาญ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก
ชื่อผู้เขียน	นางสาวมนัสวี เพชรย้อย
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายเอกชน นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ญ นคร
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การอุปสมบทเป็นพระภิกษุไม่ทำให้ผู้อุปสมบทสูญเสียสิทธิรับมรดกในฐานะทายาท โดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1622 บัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก เฉพาะกรณีพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรม ทั้งนี้พระภิกษุต้องลาสิกขาบทก่อนจึงจะสามารถฟ้องคดีมรดกได้ แต่หากพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรม หรือฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่ได้ตั้งฟ้องเป็นคดีมรดก หรือฟ้องแย้งในคดีมรดก หรือได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกโดยผลของการฟ้องคดีโดยทายาทอื่น หรือฟ้องคดีอื่น ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน พระภิกษุกลับสามารถฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องลาสิกขาบท การบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกเพียงกรณีเดียว โดยไม่บัญญัติจำกัดในกรณีอื่น ๆ จึงไม่สมบูรณ์ทางความคิด

ตามกฎหมายต่างประเทศ คือ ส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกาซึ่งเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทเช่นเดียวกับประเทศไทย ส.ป.ป. ลาว ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ทำนองมาตรา 1622 แต่มีบทบัญญัติทำนองมาตรา 1623 และมาตรา 1624 ประเทศศรีลังกามีแนววินิจฉัยของศาลวางบรรทัดฐานว่า เมื่อบุตรชายอุปสมบทเป็นพระภิกษุยอมสูญเสียสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของบิดาทันที ไม่ใช่จำกัดเพียงสิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก แต่ไม่สูญเสียสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมของญาติอื่นและไม่สูญเสียสิทธิรับมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม ซึ่งหากพระภิกษุไม่สูญเสียสิทธิใด ๆ ในการรับมรดก ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก

กฎหมายมรดกของประเทศมาเลเซียไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาอิสลามในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก ซึ่งเป็นไปตามหลักในคัมภีร์อัลกุรอาน กฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษก็ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของพริสท์ ซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกันในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก ซึ่งเป็นไปตามหลักในพระคัมภีร์ไบเบิล แสดงให้เห็นว่า แนวความคิดการบัญญัติกฎหมายซึ่งเกี่ยวกับเรื่องในศาสนาจะบัญญัติโดยสอดคล้องกับหลักทางศาสนา ประกอบกับมุมมองของสังคมนั้น ๆ ต่อศาสนาเป็นสำคัญ

ตามหลักพระธรรมวินัยเรื่องทรัพย์สินของพระภิกษุและพระธรรมวินัยเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง หมวดนิสสัคคียกัณฑ์ พระภิกษุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้เฉพาะทรัพย์สินปัจจัยสี่และทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต เพื่อการดำรงสมณเพศ มิใช่เพื่อการค้าหากำไรหรือการยึดติดอันนำไปสู่ความเศร้าหมอง กฎหมายทางโลกไม่มีบทบัญญัติจำกัดหรืออนุญาตเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุไว้โดยแจ้งชัด ทำให้ตีความกันไปว่าพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์และทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้โดยอิสระเช่นเดียวกับฆราวาส มีเพียงมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรม บทบัญญัติมาตรานี้มีที่มาจากพระโอัยการลักษณะมรดกโดยตรง มีเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติว่าพระภิกษุเป็นผู้สละทางโลกจึงไม่ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง แต่เหตุผลนี้ไม่สามารถใช้อธิบายกรณีอื่น ๆ ที่พระภิกษุสามารถยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองได้ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับความสมบูรณ์ในตรรกะทางความคิดเรื่องการจำกัดสิทธิในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก โดยคำนึงถึงลักษณะสภาพสังคมไทยพุทธและหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ทั้งนี้ อาศัยพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ของศาสนจักรกับอาณาจักร เพื่อสังเกตความสัมพันธ์ของหลักศาสนาที่มีผลต่อการบัญญัติกฎหมายทางโลก

ผู้เขียนจึงเสนอแนวทางให้แก่มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง โดยบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกไม่ว่าพระภิกษุอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมระหว่างอยู่ในสมณเพศ เว้นแต่ทรัพย์สินมรดกเป็นทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตก็ให้พระภิกษุฟ้องคดีมรดกได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องลาสิกขาบท อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้เสนอทางออกไว้ กรณีพระภิกษุประสงค์จะฟ้องคดีมรดกเพื่อเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกอันไม่ใช่ทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต พระภิกษุซึ่งต้องสึกจากสมณเพศสามารถร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อเป็นโจทก์ฟ้องคดีดังกล่าวแทนพระภิกษุ ทำนองเดียวกับคดีอุทุมได้ นอกจากนี้ ผู้เขียนเสนอเพิ่มเติมบทบัญญัติซึ่งกำหนดหลักในการพิจารณาทรัพย์สินมรดกตามวรรคหนึ่ง จากพระวินัยปิฎกและอรรถกถาในพระพุทธศาสนาเป็นรายกรณี ทั้งนี้ อาจบัญญัติไว้เป็นมาตรา 1622 วรรคสองแทนความในวรรคสองเดิม

คำสำคัญ: การจำกัดสิทธิเรียกร้อย, พระภิกษุ, ทรัพย์สินมรดก

Thesis Title	RESTRICTIONS ON RIGHTS OF BUDDHIST MONKS TO CLAIM INHERITANCE OR LEGACY
Author	Miss Manasawee Petyoi
Degree	Master of Laws
Department/Faculty/University	Private Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Pinai Nanakorn
Academic Years	2015

ABSTRACT

Entering into Buddhist monkhood has no effect of a monk losing the right to inheritance as a statutory heir and the right to legacy under a will. Notwithstanding, the Civil and Commercial Code contains provisions restricting Buddhist monks' rights to claim inheritance when a claim is made by a monk as a statutory heir. Buddhist monks are required by law to leave monkhood so as to claim inheritance. But, the law sets no such restriction where a Buddhist monk makes a claim as a legatee or institutes an action in relation to the property in the *de çejus's* estate when such action is not directly one related to succession or makes a counter claim in an action related to succession. Also, the law does not require a Buddhist monk to leave monkhood where the monk receives his share of the *de çejus's* estate in consequence of litigation *ex casu* instituted by other heirs. Similarly, no requirement for leaving monkhood is imposed by law in the case where Buddhist monks institute any other actions related to other property. The application of such restriction only to the case of making a claim of inheritance as a statutory heir without extending the restriction to other cases as well is therefore a conceptual flaw.

The exploration of foreign laws, namely, the laws of Lao PDR and Sri Lanka where *Theravada* Buddhism is practised by the largest portion of the population as in Thailand reveals that such foreign laws impose no restrictions on Buddhist monks' rights to claim inheritance or legacy as envisioned in section 1622 although the laws of those jurisdictions contain provisions akin to section 1623 and section 1624. In Sri Lanka, there exists judicial precedent to the effect that a son, rather than losing the right to claim inheritance, loses the right to his father's inheritance immediately upon entering monkhood but retains the right, as a statutory heir, to inheritance of other deceased relatives and also loses no right to claim legacy under a will. Notably, as monks do not lose the right to inheritance or legacy from the beginning, no legal restrictions are imposed on the right to make a claim for such inheritance or legacy.

By way of comparison, the law of succession of Malaysia, as embodied in the Noble Al-Quran, has no restrictions on rights of *Imams* to claim inheritance or legacy. Likewise, no parallel restrictions on rights of Anglican priests are found in English law in relation to any claim of inheritance or legacy, along the lines of the Bible. In view of legal positions above, it is discernible that provisions of law in relation to religious matters are laid down in accordance with religious precepts as well as along the lines of social perception towards a particular religion.

An examination of Buddhist disciplines insofar as they deal with monks' property and insofar as they govern property in general as embodied in the Chapter on *Nissaggiya Pacittiya* reveals that Buddhist monks are allowed to own only four categories of such property as essential for life as well as property ownership of which is permitted by Buddha for the purpose of living monkhood rather than for trade or profit or for any obsession leading to distress. Secular law has indeed no provisions candidly restricting or permitting Buddhist monks' ownership in property. Such absence of clear provisions gives rise to the interpretation that Buddhist monks may freely have ownership and enter into juristic acts as in the case of ordinary persons. Section 1622 is the only provision of law restricting rights of Buddhist monks to claim inheritance as statutory heirs. The provision of this section has its root from

the ancient law of succession. The rationale behind such restriction indeed lies in that Buddhist monks should entirely abandon secular matters and should therefore not be permitted to have any involvement with property in general. Notwithstanding, it is indiscernible why such rationale does not apply to monks' proprietary involvement in cases other than inheritance. To fill such inaptness, the author makes useful recommendations as to appropriate approaches to restricting Buddhist monks' rights to claim inheritance or legacy, having prime regard to Buddhist social settings in Thailand as well as the Buddhist disciplines. For this purpose, the relationships between secular law and canon law are attentively considered with a view to gaining insights into religious impacts on enactment of secular rules of law.

In such lights, it is thus recommended that section 1622 paragraph one be amended in the direction of restricting Buddhist monks' rights to claim inheritance as statutory heirs or claim legacy as legatees during the monkhood, save that where the property for which a claim is intended to be made falls within the four categories of property essential for life or is the property ownership of which is permitted by Buddha, Buddhist monks may make a claim therefor on their own without being required to leave monkhood. However, where a claim is made for inheritance or legacy in respect of any property which is not in the four categories essential for life or which is not permitted by Buddha to be owned, a Buddhist monk who is required to leave monkhood for making a claim may request a public prosecutor to initiate an action on his behalf as in the case where an action is instituted by a son or daughter against a mother. In addition, it is recommended that an additional provision be introduced for setting out statutory criteria for the determining the property under paragraph one of section 1622. Such criteria should be drawn from the Buddhist disciplines as well as explanatory notes thus far given by Buddhist disciples on a case-by-case basis. The recommended criteria should emerge as paragraph two of section 1622 in place of the current text of that paragraph today.

Key words: Restrictions on claims, Buddhist monks, Inheritance or legacy

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความเมตตากรุณาอย่างสูงยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ญ นคร ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเขียนผลงานทางวิชาการในแง่มุมต่าง ๆ สอนให้ผู้เขียนรู้จักวิธีการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นทางวิชาการอย่างเต็มที่ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จบริบูรณ์ ผู้เขียนรักและเคารพ “ครูพินัย” ดุจบิดาคนที่สอง ผู้เขียน ขอระลึกถึงทั้งพระคุณ ทั้งความกรุณาของครู และขอบันทึกไว้ในความทรงจำตลอดไป

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษ ไพโรจน์ วายุภาพ ที่กรุณาสละเวลาให้เกียรติเป็น ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะ ให้แนวคิดและข้อสังเกตในหลายแง่มุม ซึ่งสามารถ นำมาวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ มณีศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรวัฒน์ จันทโชติ เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้เกียรติรับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำ แนวคิด ข้อสังเกต และข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานของผู้เขียน ทำให้ ผู้เขียนสามารถพัฒนาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อสังเกต และข้อมูลต่าง ๆ ในชั้นเรียนวิชา สัมมนากฎหมายเอกชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณพระศักดิ์สิทธิ์ สมิทธิโก และวัดบวรนิเวศวิหาร ศาสนาจารย์ ไพโรจน์ เปี่ยมเมตตาวัฒน์ และคริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย (คริสตจักรไคร้สตเซิช กรุงเทพมหานคร) บาทหลวงปรีชา รุจิพงษ์ และวัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน ที่ให้ข้อมูลเป็นอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณ คุณพ่อมโนญและคุณแม่สำรวย เพชรย้อย บิดามารดา ที่ให้โอกาสและส่งเสริม ทางการศึกษา อยู่เคียงข้างและเป็นพลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา ทำให้ผู้เขียนมีความสุข มีทัศนคติที่ดี ในการดำเนินชีวิตและสามารถทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง และขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง ตลอดทั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้องอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ ซึ่งคอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้เขียนเสมอมา

ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบคุณความดีทั้งหมดแก่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ เพื่อน พี่ น้อง และกัลยาณมิตรของผู้เขียนทุกท่าน หากมีความบกพร่อง ผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวมนัสวี เพชรย้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและสาเหตุของปัญหา	1
1.2 ขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.4 สมมติฐาน	8
1.5 วิธีการศึกษา	8
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิดการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก	10
2.1 แนวคิดกฎหมายมรดกโดยทั่วไป	10
2.1.1 ประเภทของทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก	11
2.1.1.1 ทายาทโดยธรรม	12
2.1.1.2 ผู้รับพินัยกรรม	13
(1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับการเป็นผู้รับพินัยกรรม	13
(2) ความเป็นมาเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม	14
2.1.2 เปรียบเทียบสถานะระหว่างทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม	16
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมรดกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ	17

2.2.1 แนวความคิดว่าด้วยพระพุทธศาสนา	17
2.2.1.1 นิยามศาสนาโดยทั่วไปและพระพุทธศาสนา	17
2.2.1.2 นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนา	18
(1) นิกายเถรวาทหรือหินยาน	18
(2) นิกายมหายานหรืออุตตรนิกายหรืออจาริยวาท	18
2.2.1.3 พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในยุคสมัยต่าง ๆ	19
(1) สมัยกรุงสุโขทัย	19
(2) สมัยกรุงศรีอยุธยา	19
(3) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4	20
(4) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7	20
(5) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 8	20
(6) การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน	21
2.2.1.4 การอุปสมบทในพระพุทธศาสนา	21
2.2.1.5 พระธรรมวินัยของพระภิกษุที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน	23
(1) การบัญญัติพระวินัย	23
(2) ทรัพย์สินของพระภิกษุในพระธรรมวินัย	26
(3) พระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เงินทอง	31
2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน	35
ของพระภิกษุตามกฎหมายไทยปัจจุบัน	
2.2.3 กรณีพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก	37
2.2.3.1 สถานะทายาทของพระภิกษุผู้มีสิทธิรับมรดก	38
(1) พระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรม	38
(2) พระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรม	38
(3) กรณีพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกแทนที่	39
(4) กรณีพระภิกษุเป็นผู้สืบมรดกแทน	40
2.2.3.2 กรณีซึ่งพระภิกษุจะเสียสิทธิในการรับมรดก	41
(1) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม	41
(2) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม	41

2.2.4	วิวัฒนาการบทบัญญัติของกฎหมายไทย	41
	เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก	
2.2.4.1	พระไอยการลักษณะมรดก	43
	(สมัยพระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรรบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว)	
2.2.4.2	ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมรดก)	47
2.2.4.3	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก พุทธศักราช 2478	53
2.2.4.4	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับปัจจุบัน	55
2.3	แนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุ	58
	ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ตามมาตรา 1622	
2.3.1	พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง	58
2.3.2	พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม มาตรา 1622 วรรคสอง	62
2.4	แนวความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วย	62
	การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ตามมาตรา 1622	
2.4.1	แนวความคิดเห็นซึ่งอิงหลักกฎหมายเก่าและอธิบายบทบัญญัติ	63
	แห่งกฎหมายโดยยกทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “การสละทางโลก” มาสนับสนุน	
2.4.2	แนวความคิดเห็นซึ่งอิงเรื่องเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญโดยยกหลักทาง	65
	พระพุทธศาสนาเรื่อง “ผลของการขัดศรัทธาผู้มีเจตนาทำบุญ” มาสนับสนุน	
บทที่ 3	การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา นักบวชและผู้นำทางศาสนา	68
	ของศาสนาอื่นตามกฎหมายต่างประเทศในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก	
3.1	ส.ป.ป. ลาว	68
3.1.1	พระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว	69
3.1.1.1	ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว	69
3.1.1.2	สถานะของพระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว ปัจจุบัน	70
3.1.2	กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว	70
3.1.2.1	ทรัพย์สินมรดก	71
3.1.2.2	ประเภทของทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก	72
	(1) ทายาทตามกฎหมาย	72
	(2) ทายาทตามพินัยกรรม	78

3.1.2.3 กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ	79
(1) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะเจ้ามรดก	79
(2) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก	80
3.2 ประเทศศรีลังกา	81
3.2.1 พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา	81
3.2.1.1 ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา	81
3.2.1.2 สถานะของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาปัจจุบัน	82
3.2.1.3 ระบบการปกครองคณะสงฆ์ในศรีลังกา	83
(1) สยามนิกาย	83
(2) อมรปุรณิกาย	83
(3) รามัญนิกาย	84
3.2.2 กฎหมายมรดกของศรีลังกา	84
3.2.2.1 ความหมายของมรดก	86
(1) ลักษณะทรัพย์มรดกตามกฎหมายศรีลังกา	88
(2) สิทธิในการรับมรดกแบ่งตามประเภทของทรัพย์	88
3.2.2.2 ทายาทที่มีสิทธิในการรับมรดก	90
(1) ทายาทโดยธรรม	90
(2) ผู้รับพินัยกรรม	98
3.2.2.3 การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก	98
(1) พระภิกษุในฐานะเจ้ามรดก	99
(2) พระภิกษุในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก	101
3.3 ประเทศมาเลเซีย	103
3.3.1 หลักศาสนาอิสลามโดยทั่วไป	105
3.3.1.1 ศาสนาอิสลาม	105
(1) หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม	106
(2) นิกายของศาสนาอิสลาม	107
3.3.1.2 ผู้นำทางศาสนาอิสลาม	108
(1) แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางศาสนาอิสลามในสังคมมุสลิม	109
(2) สิทธิและหน้าที่ของผู้นำทางศาสนาอิสลาม : อิหม่าม	110

3.3.2	อิหม่ามในประเทศมาเลเซีย	111
3.3.2.1	คุณสมบัติของอิหม่ามในประเทศมาเลเซีย	112
3.3.2.2	สิทธิและหน้าที่ของอิหม่ามในประเทศมาเลเซีย	112
	(1) สิทธิและหน้าที่ทางสังคมโดยทั่วไป	113
	(2) สิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เงินทอง ครอบครัวและมรดก	113
3.3.3	กฎหมายมรดกของประเทศมาเลเซีย	113
3.3.3.1	ที่มาของกฎหมายมรดกประเทศมาเลเซีย	115
3.3.3.2	องค์ประกอบของกฎหมายมรดกอิสลามประเทศมาเลเซีย	118
	(1) เจ้ามรดก	118
	(2) ประเภทของทรัพย์สินมรดก	118
	(3) ทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก	121
3.3.3.3	บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการเสียสิทธิในการรับมรดก	123
3.3.3.4	บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของอิหม่าม ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก	124
3.4	ประเทศอังกฤษ	125
3.4.1	หลักศาสนาคริสต์โดยทั่วไปและนิกายในศาสนาคริสต์	126
3.4.1.1	นิกายโรมันคาทอลิก	126
3.4.1.2	นิกายออร์ทอด็อกซ์	127
3.4.1.3	นิกายโปรเตสแตนต์	128
3.4.1.4	นิกายแองลิกัน	128
3.4.2	ศาสนาคริสต์ในประเทศอังกฤษ	130
3.4.2.1	ความเชื่อและแนวปฏิบัติของศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกันในประเทศอังกฤษ	130
3.4.2.2	นักบวชหรือพรีสทีในศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกันในประเทศอังกฤษ	131
	(1) การจัดระบบของพรีสทีในศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกัน	131
	(2) สิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เงินทองและทรัพย์สินมรดก ของพรีสทีในศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกัน	132
3.4.3	กฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษ	137
3.4.3.1	ประเภทและลักษณะของมรดกอังกฤษ	137
	(1) มรดกที่มีพินัยกรรม	138
	(2) มรดกที่ไม่มีพินัยกรรม	140

3.4.3.2 สิทธิและการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก	145
ในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรม	
(1) สิทธิและการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก	145
ในฐานะทายาทโดยธรรม	
(2) สิทธิและการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก	145
ในฐานะผู้รับพินัยกรรม	
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเทียบกับสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม	148
4.1 วิเคราะห์เหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม	149
4.1.1 วิเคราะห์ในแง่พระธรรมวินัย	149
4.1.2 วิเคราะห์ในแง่บทบัญญัติของพระสงฆ์เกี่ยวกับการลงโทษพระภิกษุที่ทำผิดพระวินัย	151
4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ในแง่ความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายโดยทั่วไปกับความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุ	152
4.1.4 วิเคราะห์ในแง่สิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	154
4.1.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติมาตรา 1622 กับมาตรา 1623 และมาตรา 1624	155
4.1.6 วิเคราะห์ในแง่ความสัมพันธ์ของเจ้ามรดกกับพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรม และพระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรม	157
4.1.7 วิเคราะห์ในแง่สภาพสังคม วัฒนธรรม สมัยการบัญญัติกฎหมายเก่าเทียบกับสมัยใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	158
4.1.8 วิเคราะห์ในแง่ระยะเวลาและวัตถุประสงค์ในการอุปสมบทของพระภิกษุ	159
4.1.9 วิเคราะห์แนวความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไว้แตกต่างกัน	160

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิในการฟ้องคดีมรดกของพระภิกษุเทียบกับ การฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์มรดกและทรัพย์อื่น ๆ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา	163
4.2.1 กรณีคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดก ซึ่งมิได้ตั้งฟ้องเป็นคดีมรดก	163
4.2.2 กรณีเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก่อนพระภิกษุอุปสมบท และพระภิกษุ ฟ้องคดีมรดกในระหว่างอยู่ในสมณเพศ	164
4.2.3 กรณีพระภิกษุเป็นผู้สวมสิทธิแทนทายาทอื่น	165
4.2.4 กรณีการฟ้องคดีอื่น ๆ ซึ่งพระภิกษุเป็นโจทก์	166
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้อง เอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ	167
4.3.1 เปรียบเทียบสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว	167
4.3.2 เปรียบเทียบสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามกฎหมายของประเทศศรีลังกา	168
4.3.3 เปรียบเทียบสิทธิของอิหม่ามในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามกฎหมายของประเทศมาเลเซีย	171
4.3.4 เปรียบเทียบสิทธิของพริสท์ในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ	172
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	176
5.1 บทสรุป	176
5.2 ข้อเสนอแนะ	179
บรรณานุกรม	183
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535	203

ภาคผนวก ข กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมูลมรดกลาว	213
ประวัติผู้เขียน	234

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสาเหตุของปัญหา

นับแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมืองไทยผูกพันแน่นแฟ้นกับพระพุทธศาสนา ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยและเกี่ยวข้องกับพระภิกษุไม่มากก็น้อย พระพุทธศาสนาสืบต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบันเพราะมีพระภิกษุสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าเป็นผู้สืบทอดและดำรงไว้ซึ่งหลักตามพระธรรมวินัย โดยหลักถือว่าพระภิกษุเป็นผู้ตัดแล้วซึ่งกิเลส ปราศจากความต้องการใด ๆ มุ่งเฝ้าหาพระธรรมและอุทิศตนเองให้พระพุทธศาสนา โดยแท้ ดำรงวิถีชีวิตสมณเพศตามหลักพระธรรมวินัยอันเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า

พระธรรมวินัยเป็นกฎหมายอย่างหนึ่งในทางธรรม การอุปสมบทเป็นการน้อมรับโดยตรงว่าจะประพฤติปฏิบัติตามหลักในพระธรรมวินัยโดยไม่บกพร่อง ส่วนอีกแง่หนึ่ง พระภิกษุจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทางโลกหรือกฎหมายบ้านเมืองซึ่งเป็นกฎหมายที่ฝ่ายอาณาจักรบัญญัติขึ้นอีกชั้นหนึ่ง เพื่อมุ่งปกป้องดูแล เกื้อหนุนพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของพระภิกษุ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของพระภิกษุไว้ 3 มาตรา คือ มาตรา 1622 บัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุระหว่างอยู่ในสมณเพศซึ่งเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรม มาตรา 1623 บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระภิกษุซึ่งพระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศ บทบัญญัติมาตรานี้มีนัยสำคัญต่อการตีความว่า ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างอุปสมบทเป็นของวัดหรือของพระภิกษุโดยส่วนตัว ซึ่งเป็นไปได้ว่ากฎหมายมาตรานี้หมายความว่า ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศเป็นทรัพย์สินของพระภิกษุโดยส่วนตัว จึงสามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้ในระหว่างชีวิตสมณเพศ หากมิได้จำหน่ายจ่ายโอนและอยู่ในระหว่างอุปสมบทก็ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภุมิลาเนา และมาตรา 1624 บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาก่อนอุปสมบท ก็มีให้

ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสมบัติของวัด และหากพระภิกษุมรณภาพในระหว่างสมณเพศก็ให้ทรัพย์สินตกเป็นมรดกแก่ทายาทโดยธรรมของพระภิกษุหรือพระภิกษุจะจำหน่ายจ่ายโอนอย่างไรก็ได้

พระธรรมวินัยบัญญัติข้อห้ามมิให้พระภิกษุรับทรัพย์สินเงินทอง แต่การดำรงชีพของพระภิกษุจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ระหว่างอุปสมบทย่อมได้รับปัจจัยเหล่านี้จากการถวายของพุทธบริษัท 4 ซึ่งสิ่งของที่นำมาถวายเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีทั้งที่เป็นปัจจัยสี่และที่มิใช่ปัจจัยสี่ แต่สิ่งหนึ่งที่คงอยู่คือการถวายปัจจัยต่าง ๆ ด้วยความศรัทธา อาจเป็นศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ศรัทธาในศาสนสถานหรือวัด ศรัทธาในพระภิกษุเพราะเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทั้งนี้ สิทธิทางทรัพย์สินที่ได้รับมาในระหว่างสมณเพศเหล่านี้ล้วนแต่ได้มาเพราะฐานะของพระภิกษุ อย่างไรก็ตาม พระภิกษุอาจได้มาซึ่งสิทธิในทรัพย์สินเพราะสิทธิของการเป็นทายาทอันเกิดจากกฎหมายบัญญัติ เป็นสิทธิในฐานะบุคคลซึ่งไม่เกี่ยวกับการเป็นพระภิกษุในระหว่างอุปสมบท ได้แก่ สิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม และผู้รับพินัยกรรม แต่สิทธิในการรับมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม เป็นไปได้สองกรณีว่า อาจเป็นการได้รับมาเพราะเกิดจากความศรัทธาในความเป็นพระภิกษุในระหว่างสมณเพศ หรืออาจได้รับมาเพราะสิทธิในฐานะบุคคลซึ่งไม่เกี่ยวกับการเป็นพระภิกษุ สิทธิในทรัพย์มรดกเกิดขึ้นนับแต่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โดยหลัก หากไม่มีข้อโต้แย้งใด พระภิกษุสามารถมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกทันทีทั้งในฐานะทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม แต่หากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับทรัพย์มรดกแล้วต้องมีการฟ้องร้องเป็นคดีมรดกต่อศาล กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมไว้ ให้ลาสิกขาบทจากสมณเพศก่อนแล้วจึงเป็นโจทก์นำคดีขึ้นสู่ศาล แต่ในทางกลับกันหากพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม กฎหมายกลับบัญญัติให้สามารถฟ้องร้องเป็นคดีมรดกต่อศาลได้ทันทีแม้อยู่ในสมณเพศ

การจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุ ปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 บัญญัติว่า “พระภิกษุนั้น จะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สึกจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตาม มาตรา 1754

แต่พระภิกษุนั้นอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้”

ความตามบทบัญญัตินี้มีมาตั้งแต่สมัยกฎหมายเก่า ก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปรากฏตามพระไอยการลักษณะมรดก ตราขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 5 ขึ้น 11 ค่ำ เดือน 7 ปีกุน ศักราช 2155 บทที่ 36 ว่า “...ถ้าคุณัษฐ์มรณภาพ บิดามารดาญาติพี่น้องลูกหลานเป็นเจ้าของภิกษุในสิกขาบทแล้ว จะปันเอา

ทรัพย์มรดกคฤหัสถ์นั้นมิได้ เหตุว่าเป็นบุตรพระเจ้าแล้ว ถ้าคฤหัสถ์มรณภาพนั้นอุทิศถวาย สวัญญาณะกะทรัพย์ อวิญญานะกะทรัพย์ แก่ภิกษุเป็นญาติพี่น้อง ลูกหลาน จึงรับเอาทรัพย์นั้นเป็นของเจ้าภิกษุได้...”

กฎหมายลักษณะมรดกบทที่ 36 รับเอาทฤษฎีในพระพุทธศาสนามาใช้บังคับเป็นกฎหมาย และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 บัญญัติตามกฎหมายลักษณะมรดก บทที่ 36 ที่มีแต่เดิมนั้น ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากคำอธิบายในตำราของนักวิชาการ ซึ่งอธิบายเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ไว้ แบ่งแนวความคิดเห็นเป็น 2 กลุ่ม คือ แนวความคิดซึ่งอิงหลักกฎหมายเก่าและอธิบายบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยยกทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “การสละทางโลก” มาสนับสนุน และแนวความคิดเห็นซึ่งอิงเรื่องเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญ โดยยกหลักทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “ผลของการขัดศรัทธาผู้มีเจตนาทำบุญ” มาสนับสนุน ซึ่งทั้งสองแนวความคิดเห็นนี้ต่างยังมีข้อโต้แย้งทางความคิดอยู่ เพราะไม่สามารถนำเหตุผลเบื้องหลังตามแต่ละแนวคิดนั้นมาอธิบายโดยปราศจากข้อโต้แย้งในกรณีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก การฟ้องคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดกซึ่งไม่ได้ตั้งฟ้องเป็นคดีมรดก การฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยทั่วไป และกรณีมีข้อพิพาททางทรัพย์สินเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาที่พระภิกษุกระทำขึ้นในระหว่างสมณเพศหรือกระทำมาก่อนแล้วมีการฟ้องร้องเป็นคดีขณะอยู่ในสมณเพศ ดังนี้คือ กรณีพระภิกษุไม่ได้ฟ้องร้องขอแบ่งมรดกเอง แต่ญาติพี่น้องของผู้ตายยินยอมแบ่งมรดกถวายให้ พระภิกษุนั้นย่อมสามารถรับถวายส่วนแบ่งแห่งมรดกได้ หรือหากทรัพย์มรดกตกไปอยู่ในความยึดถือครอบครองของพระภิกษุผู้เป็นทายาทโดยธรรมของผู้ตายแล้ว ทายาทโดยธรรมอื่นของพระภิกษุนั้นฟ้องขอแบ่งมรดกแก่ตน ศาลก็สามารถพิพากษาให้พระภิกษุได้รับส่วนแบ่งได้ด้วย ไม่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 1622 และหากเป็นการฟ้องคดีอื่นที่ไม่เกี่ยวกับฟ้องเอามรดก กล่าวคือ ไม่ใช่ฟ้องคดีมรดก แม้เป็นฟ้องเกี่ยวกับมรดกก็ไม่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 1622 เช่น การฟ้องขับไล่ผู้บุกรุก ภายหลังจากพระภิกษุได้ส่วนแบ่งที่ดินมรดก การฟ้องเรียกร้องทรัพย์มรดกจากบุคคลภายนอกที่ยึดถือทรัพย์มรดก การฟ้องแบ่งทรัพย์มรดกในฐานะเจ้าของรวมโดยมิได้ถูกปฏิเสธสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรม การฟ้องตามสัญญาแบ่งทรัพย์มรดก นอกจากนี้ กรณีพระภิกษุมิได้เป็นโจทก์ฟ้องคดีเพื่อแบ่งทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเองโดยตรง แต่ถูกทายาทอื่นฟ้องเป็นจำเลยในคดี ศาลย่อมสามารถพิพากษาให้พระภิกษุได้รับมรดกได้ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 1622 เช่นเดียวกัน เพียงแต่พระภิกษุไม่อาจฟ้องแย้งในคดีดังกล่าวได้ พิจารณาได้ว่า มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง คำพิพากษาศาลฎีกาปรับใช้ในวงแคบเพราะจำกัดแค่กรณีเดียว ส่วนกรณีอื่น ๆ แม้เป็นการฟ้องเกี่ยวกับทรัพย์มรดกก็ไม่ได้มีการปรับใช้ว่าขัดต่อมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง เพราะไม่ได้อ้างสิทธิของการเป็นทายาทโดยธรรม อาจเป็น

การอ้างสิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ตามมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระภิกษุจึงสามารถเป็นโจทก์นำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อเรียกร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกได้หลายกรณี

นอกจากนี้ยังมีประเด็นว่าสิทธิในฐานะทายาทต้องเกิดขึ้นในระหว่างสมณเพศที่จะต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 1622 ด้วยหรือไม่ โดยมีแนวความคิดเห็นของนักวิชาการแตกต่างกัน เป็น 2 กลุ่ม แนวความคิดเห็นหนึ่งเห็นว่าหากมีฐานะทายาทมาก่อนอุปสมบทก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1622 แต่อีกแนวความคิดเห็นหนึ่งเห็นว่าไม่ว่าฐานะทายาทมีมาก่อนอุปสมบทหรือในระหว่างอุปสมบทก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1622 ทั้งหมด

หากพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมสามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้องทรัพย์สินมรดกได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องลาสิกขาจากสมณเพศ โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ให้เหตุผลประกอบว่าเหตุ แม้พระภิกษุอยู่ในสมณเพศ แต่เมื่อพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรม ต้องถือหลักทั่วไปว่าต้องเอาเจตนาของผู้ตายเป็นใหญ่จะขัดศรัทธาของผู้ตายเสียมิได้เพราะเป็นอาบัติทุกกฏ ซึ่งการให้เหตุผลเช่นนี้เสมือนเป็นการบังคับในทางอ้อมว่าพระภิกษุจะต้องรับมรดกตามพินัยกรรมนั้นเสมอ ไม่สามารถบอกสละพินัยกรรม ตามมาตรา 1698 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ ไม่ว่าพินัยกรรมนั้นจะมีข้อกำหนดพินัยกรรมให้ผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิหรือภาระหน้าที่ก็ตาม เพราะหากมีการสละหรือไม่รับเอาพินัยกรรมก็ย่อมเป็นการขัดศรัทธาผู้ทำพินัยกรรมทันที ดังนั้น จึงมีข้อคำถามเกิดขึ้นในเหตุผลที่ได้พยายามอธิบายไว้แต่เดิม

การที่กฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุเรียกเอาทรัพย์สินมรดกเฉพาะในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น มิได้ห้ามมิให้เรียกเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรมด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า

ประการแรก หากถือว่าพระภิกษุเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลก เหตุใดเมื่อมีผู้โต้แย้งเรื่องทรัพย์สินมรดกที่พระภิกษุได้รับมาโดยทางพินัยกรรม กฎหมายจึงให้สิทธิในการฟ้องร้องแม้ยังอยู่ในสมณเพศ ทั้งที่การฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์สินย่อมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวแล้วว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความปรารถนาในทรัพย์สินอย่างหนึ่ง

ประการที่สอง การฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกทั้งในฐานะทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมเป็นสิทธิที่กฎหมายบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามหลักกฎหมายลักษณะมรดก แม้ฐานะผู้รับพินัยกรรมจะประกอบขึ้นจากเจตนาของผู้ตายเป็นสำคัญ แต่สิทธินี้ก็เกิดจากกฎหมายบัญญัติรับรองให้ เช่นเดียวกับฐานะทายาทโดยธรรม และแม้พระภิกษุอยู่ในสมณเพศก็สามารถมีสิทธิดังกล่าวนี้ได้ การบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีเกี่ยวกับสิทธิซึ่งเป็นสิทธิทำนองเดียวกัน เหตุใดจึงบัญญัติจำกัดสิทธิที่เกิดจากกฎหมายเหมือนกันไว้แตกต่างกัน

ประการที่สาม กรณีเป็นคดีที่มีใช้การฟ้องคดีมรดกโดยตรง แต่เป็นการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์มรดก กฎหมายยังเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามารถฟ้องได้ทันทีในขณะที่อยู่ในสมณเพศ อันเป็นการแสดงออกให้เห็นโดยตรงว่า มิใช่การละแล้วซึ่งทางโลก เพราะยังเป็นโจทก์ฟ้องร้องผู้อื่นในศาลได้

ประการที่สี่ เหตุใดกฎหมายจึงบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีเพียง “การฟ้องคดีมรดกกรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม” แต่ประการเดียว แต่จากการพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ และประมวลกฎหมายต่าง ๆ ก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่จำกัดสิทธิในการฟ้องร้องคดีทางทรัพย์สินของพระภิกษุเลย จึงปรากฏคดีซึ่งพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินต่อศาลอยู่บ่อยครั้งในปัจจุบัน เช่น คดีพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องผู้กู้ตามสัญญาเงินกู้ยืมเงินซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3773/2538

ประการที่ห้า โดยหลัก ในทางกฎหมายเมื่อไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุไว้ พระภิกษุซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาย่อมสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ สามารถใช้สอย ติดตามเอาคืน จำหน่ายจ่ายโอนได้ ตามหลักมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งสามารถใช้สิทธิในการฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิของตนได้ แต่การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเงินทองกลับขัดกับหลักทางพระธรรมวินัย เพราะหลักทางพระธรรมวินัยพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ได้เฉพาะแต่ปัจจัยสี่และทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต เพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำเนินชีวิตสมณเพศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติธรรม มิใช่เป็นไปเพื่อการสะสม

ประการที่หก พระธรรมวินัยหมวดนิสสัคคิกกัณฑ์ ว่าด้วยอาบัติปาจิตตีย์ บัญญัติมิให้พระภิกษุยืมหรือให้ หรือยืมในเงินทองที่เขาเก็บไว้ให้ เพราะเป็นอาบัติ การใช้สิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกไม่ว่าในฐานะผู้รับพินัยกรรม อันแสดงออกถึงการยืมและรับในเงินทองหรือทรัพย์สินที่เขาผู้ทำพินัยกรรมเก็บไว้ให้ การใช้สิทธิฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องคดีมรดกหรือการฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์มรดก แสดงออกถึงความต้องการรับเงินทองที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิ เกิดเป็นประเด็นปัญหาว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิทำนองนี้ เป็นการขัดต่อหลักพระธรรมวินัยหรือไม่

การบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ขณะอยู่ในสมณเพศ มีเหตุผลประการใดกันแน่ เพราะหากถือว่าพระภิกษุละแล้วซึ่งทางโลก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ ดำรงตนเพียงด้วยปัจจัยสี่เหตุใดจึงสามารถฟ้องร้องในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ และยังสามารถฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์มรดกที่มีใช้การฟ้องร้องคดีมรดกโดยตรงได้ เหตุใดกฎหมายจึงไม่บัญญัติไปในทิศทาง

เดียวกันหมดว่า ห้ามมิให้ฟ้องร้องเป็นคดีมรดกเลยในขณะที่พระภิกษุอยู่ในสมณเพศ ไม่ว่าจะพระภิกษุจะอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม

มาตรา 1622 นี้จึงยังไม่กระจ่างในการอธิบายให้เหตุผล ทั้งในแง่เหตุผลเบื้องต้นหลังในการบัญญัติและการปรับใช้ของศาล แม้กระทั่งแนวความคิดเห็นทางวิชาการที่มีอยู่ก็ยังไม่สามารถอธิบายเหตุผลทางความคิดได้โดยปราศจากข้อโต้แย้ง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหลักทางพระธรรมวินัยเรื่องทรัพย์เงินทองของพระภิกษุ ยิ่งเพิ่มคำถามในตรรกะทางความคิดของการบัญญัติกฎหมายมาตรา 1622 กับหลักทางพระธรรมวินัยซึ่งไม่สอดคล้องกันเสียทั้งหมด เพราะการพยายามอธิบายตรรกะทางความคิดของมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง พยายามอิงหลักทางพระธรรมวินัย พระสูตรและพระอภิธรรมต่าง ๆ มาสนับสนุน เช่น หลักการบวชต้องละทิ้งเงินทองและทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ขณะเดียวกันกลับไม่ได้นำหลักเดียวกันนั้นมาใช้อธิบายในมาตรา 1622 วรรคสองด้วย กลายเป็นว่ามาตรา 1622 วรรคสอง กลับยกเอาหลักศรัทธาของคฤหัสถ์มาอธิบาย เพื่อเป็นการปรับความสมบูรณ์ทางความคิด หาเหตุผลทางกฎหมาย ไตร่ตรองหาความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายทางโลกกับกุศโลบายทางธรรม จึงต้องทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุ มาตรา 1622 ให้กระจ่างแจ้งเข้าถึงซึ่งแก่นเนื้อแท้ของพุทธศาสนาและบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนทั้งเป็นการไตร่ตรองเพื่อให้เกิดการตกผลึกทางความคิด อันจะเป็นฐานรากในการปรับใช้หรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาและดำเนินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักของพระพุทธศาสนาที่แท้จริง

1.2 ขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา

ผู้เขียนมุ่งศึกษาหลักเกณฑ์ ความเป็นมา เหตุผลเบื้องต้นหลังทางกฎหมายการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก มาตรา 1622 โดยพิจารณาที่มาของบทบัญญัติดังกล่าวจากพระโอัยการลักษณมรดก จนถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 โดยในส่วนของกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ศึกษาจากตัวบทกฎหมายเก่า กฎหมายตราสามดวง ส่วนกฎหมายปัจจุบันศึกษาจากเอกสารร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ตำรากฎหมายมรดก หนังสือคำอธิบายกฎหมายลักษณมรดก คำพิพากษาศาลฎีกา นอกจากนี้ได้ศึกษาหลักเกณฑ์และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องจากพระสูตร อันได้แก่ พระวินัยปิฎก และจากคัมภีร์อรรถกถาต่าง ๆ และหลักในการบัญญัติกฎหมายมาตราดังกล่าว ทั้งนี้ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว ประเทศศรีลังกา ในแง่ว่ามีการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของ

พระภิกษุในการเรียกร่องเอาทรัพย์มรดกไว้หรือไม่เพียงใด และวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกเอาทรัพย์มรดกซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาพุทธ ตามกฎหมายลักษณะมรดกของไทย กับการจำกัดสิทธิของอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำในศาสนาอิสลามในการเรียกร่องเอาทรัพย์มรดก ตามกฎหมายลักษณะมรดกประเทศมาเลเซีย และการจำกัดสิทธิของพริสท์ซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกัน ในการเรียกร่องเอาทรัพย์มรดก ตามกฎหมายมรดกประเทศอังกฤษ

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาหลักการและเหตุผลการบัญญัติกฎหมาย การปรับใช้กฎหมายมรดก เรื่อง การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร่องเอาทรัพย์มรดก ตั้งแต่พระไอยการลักษณะมรดก จนถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ฉบับปัจจุบัน

1.3.2 เพื่อทราบแนวทางการปรับใช้หลักการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร่องเอาทรัพย์มรดก มาตรา 1622 ตั้งแต่สมัยอดีต โดยศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา ศึกษาแนวโน้มคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการมีกรณีพิพาทขึ้นสู่ศาลฎีกา โดยมีข้อโต้แย้งกันตามมาตรา 1622

1.3.3 เพื่อทราบว่า การบัญญัติกฎหมายมาตรา 1622 สอดคล้องกับหลักในทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงหรือไม่ และในปัจจุบันควรตีความอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนามากที่สุด หรือควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเรื่องทรัพย์สินและสิทธิหน้าที่ในการรับมรดกในฐานะที่ทายาทซึ่งมิใช่พระภิกษุพึงมี กล่าวคือไม่ควรมีข้อจำกัดสิทธิใด ๆ

1.3.4 เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายมรดกไทยกับกฎหมายมรดกของต่างประเทศ อันได้แก่ ส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกา ซึ่งประเทศดังกล่าวมีประชาชนนับถือพระพุทธศาสนา และมีพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นพระภิกษুবวชในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทหรือหินยานเช่นเดียวกับพระภิกษุในประเทศไทย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และนำกฎหมายมรดกของต่างประเทศมาเป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมไทย เนื่องจากหลักการทางพระพุทธศาสนา แนวทางการปฏิบัติของสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ควรที่จะสอดคล้องต้องกัน เพื่อความเป็นสากล และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครอบครัวและสังคมไทย

เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายมรดกของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่ประชาชนนับนับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ในแง่ที่ว่ากฎหมายอิสลามมีการบัญญัติบทกฎหมายเกี่ยวกับมรดกสำหรับผู้นำศาสนาหรืออิหม่ามในระดับต่าง ๆ แตกต่างจากชาวมุสลิมทั่วไปในทำนองเดียวกับมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยหรือไม่

เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกัน ในแง่ที่ว่า กฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษบัญญัติบทกฎหมายเกี่ยวกับมรดกเพื่อบังคับใช้กับพริสต์แตกต่างไปจากชาวคริสต์โดยทั่วไปหรือไม่

1.4 สมมติฐาน

การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก โดยจำแนกระหว่างกรณีเรียกร้องในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรม ตามมาตรา 1622 ยังขาดความเหมาะสมและไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนในเชิงตรรกะ ทั้งยังไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่าสอดคล้องกับหลักทางพระธรรมวินัยอย่างไร ไม่สอดคล้องกับสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องคดีเรื่องอื่น ๆ และไม่สอดคล้องกับสิทธิของพระภิกษุเกี่ยวกับการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกและการฟ้องคดีอื่น ๆ ของพระภิกษุในต่างประเทศ

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระไอยการลักษณะมรดก กฎหมายลักษณะมรดก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ฉบับปัจจุบัน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระไตรปิฎก ตำราพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับพระธรรมวินัย คำพิพากษาศาลฎีกา รวมทั้งความเห็นของนักกฎหมายที่ปรากฏในรูปของบทความและตำรากฎหมายทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ ได้แก่ ส.ป.ป. ลาว ประเทศศรีลังกา ประเทศมาเลเซีย และประเทศอังกฤษ ตลอดจนข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของทางศาสนาโดยตรง ทั้งนี้ วิธีการศึกษาของผู้เขียนอาศัยการย้อนกลับไปดูที่มาของตัวบทกฎหมายสมัยอดีต ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพื่อให้ทราบถึงที่มา วิวัฒนาการของกฎหมาย

มาตรา 1622 ซึ่งเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอยู่กับหลักทางพระพุทธศาสนา จึงต้องศึกษาค้นคว้าหลักพระธรรมวินัยของพระภิกษุในพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย โดยมีการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศบนพื้นฐานที่เป็นอย่างเดียวกัน แล้ววิเคราะห์ออกมาว่าเหตุใดการบัญญัติด้วยบทกฎหมาย การใช้และการตีความกฎหมายจึงแตกต่างกัน

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 ทราบปัญหาเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมาย และการตีความเกี่ยวกับเรื่องการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก มาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มากยิ่งขึ้น

1.6.2 ทราบวิวัฒนาการ แนวคิดเบื้องหลัง เหตุผลทางกฎหมายของกฎหมายมรดกของไทย เรื่องการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก มาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.6.3 กระตุ้นนักกฎหมายเพื่อให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเหตุผลหรือแนวคิดเบื้องหลังในการบัญญัติกฎหมาย ในแง่มุมที่ได้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ กรณีมีสถานการณ์แบบเดียวกันและเหตุปัจจัยแบบเดียวกัน เหตุใดประเทศเหล่านั้นจึงบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างจากประเทศไทย

1.6.4 สามารถเป็นแนวทางในการริเริ่มปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทที่ถูกต้อง สอดคล้องกับลักษณะของเรื่องและลักษณะทางสังคม อันจะยังประโยชน์สูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมาย

1.6.5 เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก มาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งเป็นการตั้งข้อสังเกตทางกฎหมายต่อไป ในเรื่องความสามารถของพระภิกษุในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางโลกว่าควรมีขอบเขตหรือไม่ เพียงใด

บทที่ 2

แนวคิดการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเออาทรัพย์มรดก

การอุปสมบทไม่ทำให้บุคคลสูญเสียสถานะความเป็นทายาท พระภิกษุอาจเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมระหว่างอยู่ในสมณเพศ และสามารถรับเอาทรัพย์มรดกได้หากไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์มรดก อย่างไรก็ตาม หากมีข้อโต้แย้งซึ่งพระภิกษุจำเป็นต้องนำคดีมรดกขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณา หากพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรม กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องร้องไว้ คือให้ต้องลาสิกขาบทก่อนจึงจะนำคดีมรดกมาฟ้องร้องต่อศาลได้ แต่หากเป็นผู้รับพินัยกรรม พระภิกษุสามารถนำคดีมรดกขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลบังคับให้ในระหว่างสมณเพศ โดยไม่ต้องลาสิกขาบท

แนวความคิดว่าด้วยการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเออาทรัพย์มรดกนี้ปรากฏในบทกฎหมายของไทยครั้งแรกตามพระไอยการลักษณะมรดก สมัยกรุงศรีอยุธยา เหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติจำกัดสิทธิในการเรียกร้อยเออาทรัพย์มรดกเช่นนี้มาจากหลักทางพระพุทธศาสนาและสภาพสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาขณะนั้น ทั้งนี้ เพราะพระภิกษุมีสถานะแตกต่างจากฆราวาส และสถานะความเป็นพระภิกษุได้รับการเคารพยกย่องเหนือกว่าฆราวาส ดังนั้น ในทางกฎหมายจึงบัญญัติให้สิทธิบางประการแก่พระภิกษุต่างจากฆราวาส โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล และอีกด้านหนึ่งก็มีแนวความคิดซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องคดีมรดกต่อศาลไว้ เพื่อมิให้พระภิกษุแสดงออกซึ่งความต้องการทรัพย์สินทางโลกและไม่ต้องการให้พระภิกษุเป็นความกับฆราวาสซึ่งเป็นญาติพี่น้องของตน แนวความคิดดังกล่าวนี้ได้รับการบัญญัติรองรับเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรสืบเนื่องมาโดยไม่มี การแก้ไขเปลี่ยนแปลง จนกระทั่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

2.1 แนวคิดกฎหมายมรดกโดยทั่วไป

สภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก ะหว่างมีชีวิตก็ทำมาหาเลี้ยงชีพ มีทรัพย์สินและอาจรวมถึงหนี้สิน จนกระทั่งถึงแก่ความตาย ซึ่งอาจถึงแก่ความตายโดยธรรมชาติหรือเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายถือว่าตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดไปยังทายาททันทีขณะถึงแก่ความตาย มรดกคือสิ่งที่ผู้ตายมีในขณะที่ถึงแก่ความตาย กฎหมายใช้คำว่า “กองมรดก” เนื่องจาก มรดกนั้นประกอบด้วยหลายอย่างรวม ๆ กัน กล่าวคือ มรดกหมายรวมถึงทรัพย์สินและสิทธิของผู้ตาย เว้นแต่ ตามกฎหมาย

หรือโดยสภาพเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์มรดกเรียกว่า “เจ้ามรดก” ซึ่งเจ้ามรดกต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น¹

แต่ประเทศไทยมีกฎหมายลักษณะของมรดกคล้ายคลึงกัน โดยขึ้นอยู่กับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ เนื่องจากโดยพื้นฐาน ส่วนใหญ่กฎหมายมรดกมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างละเอียดอ่อน เพราะเป็นเรื่องที่บุคคลทุกคนต้องเกี่ยวข้องในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต กฎหมายลักษณะมรดกของไทยเป็นกฎหมายที่มีรากฐานจากประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพราะการกำหนดว่าบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเพียงใดกับผู้ตายมีสิทธิได้รับมรดกและมีส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกเท่าใดย่อมเป็นไปตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย²

ผู้มีสิทธิในการรับมรดกซึ่งจะเป็นผู้มีส่วนแบ่งในทรัพย์มรดก เรียกว่า “ทายาท” แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายบัญญัติ เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” กับทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม” สิทธิรับมรดกของทายาทโดยธรรม เรียกว่า “สิทธิโดยธรรม” สิทธิรับมรดกของผู้รับพินัยกรรม เรียกว่า “สิทธิตามพินัยกรรม” ทั้งนี้ บุคคลคนเดียวอาจเป็นได้ทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม³

มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับประเภทของทายาทซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกทั้งที่อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม และผู้รับพินัยกรรม ซึ่งมีลักษณะและที่มาของการจัดประเภททายาทแตกต่างกัน

2.1.1 ประเภทของทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก

ทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ⁴ คือ มีสภาพบุคคลขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย มีความเป็นทายาท โดยเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม หรือเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกกรณีพิเศษ⁵ เช่น วัดที่รับมรดกพระภิกษุ แผ่นดินในกรณีมรดกไม่มีผู้รับ และ

¹ เปรียบ หุตางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), น.25.

² พินัย ณ นคร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.28.

³ เปรียบ หุตางกูร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1, น.52.

⁴ บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), น.60.

⁵ เพ็ญอ่าง, น.71.

ไม่เสียสิทธิในทรัพย์สินมรดกโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง คือ ไม่เป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดก ไม่เป็นผู้ถูกจำกัดมิให้รับมรดก ไม่ได้สละมรดก หรือไม่เสียสิทธิโดยอายุความแบ่งปันมรดก ซึ่งเป็นการเสียสิทธิในมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และไม่เป็นผู้เสียสิทธิในมรดกตามกฎหมายอื่น⁶ เช่น การเข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรดกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42⁷

2.1.1.1 ทายาทโดยธรรม

ทายาทโดยธรรม หมายถึง ทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายหรือบรรดาบุคคลธรรมดาซึ่งมรดกของผู้ตายตกทอดแก่ตนโดยอำนาจแห่งกฎหมาย⁸ เป็นผู้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้ตาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด “ลำดับ” ของทายาทโดยธรรมไว้หกลำดับตามระดับความใกล้ชิดกับเจ้ามรดก ซึ่งเป็นตามธรรมเนียมแบบไทยที่อาจต่างจากการจัดลำดับญาติตามกฎหมายต่างประเทศ⁹ ประโยชน์ของการจัดลำดับทายาทโดยธรรม คือ เมื่อเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย และไม่อาจหาข้อยุติได้ว่าทายาทคนใดมีสิทธิได้รับทรัพย์สินมรดก กฎหมายนี้สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ว่าทายาทลำดับใดเป็นผู้มีสิทธิได้รับทรัพย์สินมรดก

⁶ อัมพร ฤ ตะกั่วฟุ้ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2550), น.6.

⁷ มาตรา 42 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีที่ค้างอยู่ในศาลได้มรดกเสียก่อนศาลพิพากษาคดี ให้ศาลสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าทายาทของผู้มรดกหรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรดก หรือบุคคลอื่นใดที่ปกครองทรัพย์สินมรดกไว้ได้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรดก โดยมีคำขอเข้ามาเองหรือโดยที่ศาลหมายเรียกให้เข้ามา เนื่องจากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอฝ่ายเดียว คำขอเช่นว่านี้จะต้องยื่นภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นมรดก

ถ้าไม่มีคำขอของบุคคลดังกล่าวมาแล้ว หรือไม่มีคำขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งภายในเวลาที่กำหนดให้ ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเรื่องนั้นเสียจากสารบบความ

⁸ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก (กรุงเทพมหานคร :โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.94.

⁹ พันิช ฤ นคร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2, น.70.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 วรรคหนึ่ง¹⁰ บัญญัติกำหนดลำดับทายาทโดยธรรมไว้หกลำดับ ได้แก่ ลำดับที่หนึ่ง ผู้สืบสันดาน ลำดับที่สอง บิดามารดา ลำดับที่สาม พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ลำดับที่สี่ พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ลำดับที่ห้า ปู่ ย่า ตา ยาย และลำดับที่หก หลง ป้า น้า อา บุคคลผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่ละลำดับหมายรวมถึงพระภิกษุที่อยู่ในระหว่างสมณเพศด้วย เนื่องจากการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาไม่ทำให้สิทธิการเป็นทายาทโดยธรรมสูญสิ้นไป เมื่อพระภิกษุอาจเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ย่อมมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า พระภิกษุสามารถเป็นโจทก์ฟ้องในฐานะทายาทโดยธรรมเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกจากทายาทอื่นที่ได้แย่งสิทธิของตนได้ทันทีในขณะที่เป็นสมณเพศหรือไม่ เพราะหากเป็นฆราวาสหรือผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรมย่อมมีสิทธิในการนำคดีขึ้นศาลเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนในทรัพย์มรดกได้ทันที ไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด

2.1.1.2 ผู้รับพินัยกรรม

การพิจารณาเกี่ยวกับผู้รับพินัยกรรมมีข้อพิเคราะห์เกี่ยวกับการเป็นผู้รับพินัยกรรมและความเป็นมาเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม ดังนี้

(1) ข้อพิเคราะห์เกี่ยวกับการเป็นผู้รับพินัยกรรม

การตกทอดมรดกตามพินัยกรรมเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ทรัพย์สินถูกโอนไปยังบุคคลอื่นได้ตามกฎหมายเมื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ถึงแก่ความตาย เป็นการแสดงเจตนาครั้งสุดท้ายของผู้ตายในการตัดสินใจยกทรัพย์สินให้แก่บุคคลใดก็ตามซึ่งตนมีความปรารถนาให้ได้รับทรัพย์สินของตนเท่าที่มีอยู่ก่อนถึงแก่ความตายไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยกฎหมายไทยมิได้บัญญัติห้ามไว้ว่าจะต้องมีกรกันส่วนไว้ให้แก่ทายาทโดยธรรมก่อน หลักกฎหมายของไทยไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ตายในการแสดงเจตนาทำพินัยกรรม ทำให้สามารถตีความได้ว่ากฎหมายไทยให้สิทธิ

¹⁰ มาตรา 1629 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรคสอง แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) หลง ป้า น้า อา

แก่ผู้รับพินัยกรรมเหนือกว่าทายาทโดยธรรม มีข้อน่าสังเกตเชื่อมโยงกันไปถึงกรณีพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หรือพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรมด้วย เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนนี้เป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมไว้ ต่างจากพระภิกษุผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม ซึ่งพระภิกษุสามารถฟ้องเป็นคดีมรดกเพื่อเรียกร้องตามสิทธิของตนตามพินัยกรรมได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องลาสิกขาบท เสมือนว่าเป็นการให้สิทธิพระภิกษุที่เป็นผู้รับพินัยกรรมมากกว่าพระภิกษุที่อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม

(2) ความเป็นมาเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม

แนวคิดและความเป็นมาในการทำพินัยกรรมมีประวัติศาสตร์ยาวนาน นับแต่สมัยกฎหมายโรมัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการตกทอดแห่งทรัพย์มรดกทางเลือกหนึ่ง พิจารณาแนวความคิดพินัยกรรมตามกฎหมายโรมันและพินัยกรรมตามกฎหมายไทย ดังนี้

(ก) พินัยกรรมในกฎหมายโรมัน

การทำพินัยกรรมในกฎหมายโรมันเป็นการตกทอดแห่งทรัพย์มรดกโรมันทางหนึ่ง หากมีการทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมแล้ว จะไม่สามารถเกิดกรณีที่มีได้ทำพินัยกรรมอีก¹¹ กล่าวคือ หากเจ้ามรดกตามกฎหมายโรมันเลือกที่จะทำพินัยกรรม แม้มีทรัพย์สินเหลืออยู่ในกองมรดกนอกเหนือจากพินัยกรรม ทรัพย์นั้นก็ไม่ได้ตกเป็นของทายาทโดยธรรม แต่จะปันให้แก่ผู้รับพินัยกรรมตามส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกที่ผู้รับพินัยกรรมนั้นได้มา เช่น นาย ก เจ้ามรดก ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ นาย ข และนาย ค แต่จำหน่ายทรัพย์มรดกไม่หมด ทรัพย์ส่วนที่เหลือจะไม่ตกเป็นของทายาทโดยธรรมคนอื่น ๆ อีก แต่จะปันให้ นาย ข และนาย ค ตามส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกที่แต่ละคนได้มาในฐานะผู้รับพินัยกรรม

ตามหลักกฎหมายโรมัน หากหัวหน้าครอบครัวเจ้ามรดกยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรม (Extaneus หรือ Valuntarious heres) ผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิเลือกที่จะรับมรดกหรือไม่ก็ได้ และจะเป็นทายาทก็ต่อเมื่อแสดงเจตนารับแล้ว เพราะการกำหนดตัวบุคคลภายนอกเป็นผู้รับพินัยกรรมเป็นเพียงแต่การเสนอให้บุคคลดังกล่าวรับทรัพย์มรดก ยังไม่สามารถมีผลบังคับได้ จนกว่าบุคคลดังกล่าวจะรับการเสนอ โดยมีกำหนดเวลานับแต่ขณะที่ผู้รับพินัยกรรมทราบสิทธิของตนเพื่อการตัดสินใจเข้ารับมรดกหรือมิเข้ารับมรดก (aditio hereditatis) หากว่าผู้รับพินัยกรรมตัดสินใจ

¹¹ ประชุม โฉมฉาย, กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้น : จารีตโรมันและ
แองโกลแซกซอน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.184.

เข้ารับมรดกตามพินัยกรรมนั้น ก็อาจมีการประกาศเป็นทางการต่อหน้าพยาน (ceretio vulgaris) หรืออาจกระทำโดยพฤติกรรมการันแสดงว่าเจตนาได้รับมรดกแล้วก็ได้¹²

จากหลักกฎหมายมรดกเกี่ยวกับพินัยกรรมของโรมัน ในสมัยของพระเจ้าจัสติเนียน สามารถอธิบายได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมเป็นสิ่งที่มาตั้งแต่สมัยโรมันเพื่อจัดการทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกและให้การมีอยู่ของทรัพย์สินมีเจ้าของสืบต่อเนื่องกันไป ซึ่งได้อธิบายแล้วว่า ผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะรับมรดกตามพินัยกรรมหรือไม่ เหตุผลหลักในการตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับมรดกตามพินัยกรรมคือปัญหาทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ จะมีการพิจารณาก่อนว่า ได้รับมาแล้วคุ้มหรือไม่คุ้ม รับมรดกมาแล้วจะมีปัญหามากน้อยเพียงใด เพราะมรดก (hereditas) ตามกฎหมายมรดกโรมัน คือ มวลรวมของสิทธิและหน้าที่ของผู้ตาย ยกเว้นสิ่งที่เป็นภาระเฉพาะตัวของผู้ตาย (universitas iuris) เช่น ภาระหน้าที่ในการเป็นผู้ปกครองหรือผู้อนุบาล การที่หลักกฎหมายโรมันให้ผู้รับพินัยกรรมสามารถมีดุลพินิจในการตัดสินใจ ย่อมแสดงให้เห็นว่า มิได้ให้ความสำคัญกับเจตนาของเจ้ามรดกถึงขนาดที่ว่า เป็นเจตนาสุดท้ายของผู้ตาย แล้วผู้รับพินัยกรรมจะต้องรับเอาทรัพย์สินที่ผู้ตายมอบให้ทั้งหมด

(ข) พินัยกรรมในกฎหมายไทย

กฎหมายว่าด้วยพินัยกรรมของประเทศไทยก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นหลักการที่แทรกอยู่ในพระไอยการลักษณะมรดก (พระอัยการลักษณะมรดก) สมัยกรุงศรีอยุธยา บัญญัติขึ้น พ.ศ. 2155 และบัญญัติเพิ่มเติม พ.ศ. 2158 เรื่องการทำพินัยกรรม วิธีการทำพินัยกรรม และการแบ่งมรดกผู้มีศักดิ์บิดาตั้งแต่ 400 ลงมา รวมทั้งสิ้นมี 51 มาตรา¹³ ผู้มีสิทธิทำพินัยกรรมตามกฎหมายนี้ บัญญัติให้สิทธิเฉพาะผู้เกิดโรคอาพาธเจ็บไข้ คาดหมายว่าไม่รอดชีวิตเท่านั้น กรณีคนปกติทั่วไปไม่มีกฎหมายให้ทำพินัยกรรมได้ โดยทำพินัยกรรมได้ 3 ลักษณะ¹⁴ ปรากฏตามพระบรมราชโองการใน พ.ศ. 2158 มาตรา 49¹⁵ และมาตรา 50¹⁶ ตามลำดับ

¹² เฟิ่งอ้วง, น.182-183.

¹³ ชาคริต อนันทราวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), น.123.

¹⁴ เฟิ่งอ้วง, น.129.

¹⁵ มาตรา 49 แห่งพระไอยการลักษณะมรดก บัญญัติว่า “มาตราหนึ่ง ผู้อาพาธหนักจะทำพินัยกันไว้แก่ศิโยมแลสาขานญาติแลทำบุญให้ทานให้แก่เจ้าไทยพระสงฆ์ก็ดี ถ้าเปนพินัยกันของพระสงฆ์ให้มีผู้เฝ้าผู้แก่ง 3-4 คน ถ้าเปนพินัยกันของพราหมณ์ ให้มีพระสงฆ์และพราหมณ์นั่ง 4-5 คน ถ้า

แนวคิดการตกทอดมรดกทางพินัยกรรมเริ่มครั้งแรกสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากเริ่มมีการค้าขายอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกับชาวจีนและชาวยุโรป จึงให้ความสำคัญกับสิทธิของเอกชนมากขึ้น ก่อให้เกิดหลักการมรดกสิทธิในทรัพย์สิน บุคคลสามารถมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของตน ทั้งในขณะที่มีชีวิตอยู่และเมื่อถึงแก่ความตาย เจ้ามรดกสามารถทำพินัยกรรมแสดงเจตนายกทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นทายาทหรือไม่อย่างไม่จำกัดเฉพาะตัวบุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมเท่านั้น และอาจทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่บุคคลผู้อยู่ในสมณเพศ

ต่อมาเมื่อมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำพินัยกรรม พ.ศ. 2475 วัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขความบกพร่องในเรื่องของการทำพินัยกรรมแบบเก่า บทบัญญัติส่วนอื่นยังคงเดิม¹⁷ กระทั่งจัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งรับเอาแนวคิดของพินัยกรรม โดยเฉพาะเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุมาจากกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาแทบทั้งสิ้น เปลี่ยนแปลงเพียงถ้อยคำในบทกฎหมายบางประการ ซึ่งจะกล่าวถึงอย่างละเอียดต่อไป

2.1.2 เปรียบเทียบสถานะระหว่างทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม

พิจารณาโดยทั่วไป หากพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ทางสายเลือด ทายาทโดยธรรมมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันทางสายเลือด อาจเป็นผู้สืบสันดานหรือบุพการีที่มีสิทธิในการรับมรดกเพื่อความต่อเนื่องทางทรัพย์สิน แม้เจ้าของกรรมสิทธิในทรัพย์สินถึงแก่ความตายเป็นประโยชน์ในแง่การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ การรักษาความคงอยู่ต่อเนื่องของทรัพย์สินในวงศ์ตระกูล ในแง่ความกตัญญูรู้คุณหากว่าเจ้ามรดกเป็นบุตร และในแง่การรับผิดชอบแล้วผู้สืบสันดานหากว่าเจ้ามรดกเป็นบุพการี การตกทอดทรัพย์มรดกแก่ทายาทโดยธรรมเป็นไปโดยผลของกฎหมาย

пенпиныкнхонгผู้มีบันดาศักดินา 10000 ให้มีผู้นั่ง 9-10 คน ถ้าпенпиныкнхонгна 1000 ถึงนา 800 ให้มีผู้นั่ง 7-8 คน ถ้าпенпиныкнхонงผู้มีนา 600 ถึงนา 400 ให้มีผู้นั่ง 5-6 คน ถ้าпенпиныкнхонงแห่ง ขุนหมื่น พันทนาย ให้มีผู้นั่ง 4-5 คน ถ้าпенпиныкнхонงแห่ง ไพร่เบนต์ ให้มีผู้นั่ง 3-4 คน ท่านจึงให้ฟังคณเปนพิныкнхонงได้”

¹⁶ มาตรา 50 แห่งพระไอยการลักษณะมรดก บัญญัติว่า “มาตราหนึ่ง ผู้อาพาทนั้นมีทรัพย์สินของแ้วแหวนเงินทองสรพรทรัพย์สิ่งใด ๆ แลเรียกเอาทรัพย์สินนั้นออกมายื่นให้ถึงมือบุตรภรรยาญาติพี่น้องพ้องพันธุ์มิศหายทาศกรรมกรชายหญิง แลให้ท่านทรัพย์สินกับมือผู้อาพาทเองไซร์แลบุตรภรรยาญาติพี่น้องพ้องพันธุ์มิศหายได้รับเอาทรัพย์สินนั้นไปจากมือผู้อาพาทนั้นแล้วแลมีเจ้าไทยพระสงฆ์เจ้าผู้แก่ลูกนึ่งรู้เห็นด้วยเปนค่านับ ท่านว่าเปนสิทธิแก่ผู้ได้ทรัพย์สินนั้น ถ้าแลผู้อาพาทถึงแก่มรณภาพไซร์ ท่านมิให้เรียกเอาทรัพย์สินนั้นมาแบ่งปันเลย”

¹⁷ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการร่างพินัยกรรม พ.ศ. 2575 สกค.1/143 [ไมโครฟิล์ม] (หอจดหมายเหตุ : 2477)

กล่าวคือสถานะความเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกเกิดขึ้นทันทีนับแต่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การจัดการในการเข้ารับมรดกและการแบ่งปันทรัพย์สินเป็นสัดส่วนตามที่กฎหมายบัญญัติ

กรณีผู้รับพินัยกรรม ซึ่งเจ้ามรดกได้แสดงเจตนายกทรัพย์สินแก่บุคคลใด บุคคลหนึ่ง โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเจ้ามรดกหรือไม่อย่างไร หากมีการทำพินัยกรรมถูกต้องตามรูปแบบของกฎหมาย ผู้รับพินัยกรรมสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนตามพินัยกรรม แสดงให้เห็นว่าหลักกฎหมายมรดกของไทยบัญญัติในทำนองให้สิทธิผู้รับพินัยกรรมเหนือกว่าทายาทโดยธรรมค่อนข้างมาก

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมรดกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ

พระภิกษุเป็นบุคคลธรรมดาเพียงแต่เป็นผู้อยู่ในศีลและพระธรรมวินัย มีข้อปฏิบัติแตกต่างจากฆราวาส แต่พระภิกษุยังสามารถมีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม โดยมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับมรดกส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ ดังนี้

2.2.1 แนวความคิดว่าด้วยพระพุทธศาสนา

การศึกษาเรื่องพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องรู้หลักเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทั้งในแง่ความหมาย ความเป็นมา พิธีกรรม หลักพระธรรมวินัย เพื่อสามารถนำหลักการเบื้องต้นเป็นพื้นฐานสำหรับทำความเข้าใจบทบัญญัติแห่งกฎหมายของบ้านเมือง การใช้การตีความกฎหมายให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย และปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายอย่างถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพระธรรมวินัย

2.2.1.1 นิยามศาสนาโดยทั่วไปและพระพุทธศาสนา

คำว่า “ศาสนา” แผลมาจากคำว่า สาสัน ในภาษาบาลี ในภาษาสันสกฤต หมายถึง คำสั่งสอน คำสั่งสอนที่นับว่าเป็นศาสนาว่าด้วยเรื่องต่าง ๆ คือ ความเชื่อในอำนาจที่มองไม่เห็นด้วยตา เช่น อำนาจของธรรม อำนาจของเทพเจ้า หลักศีลธรรม คือ ให้อภัยความชั่ว ให้ประพฤติกุศลดี แต่ละศาสนามีคำสั่งสอนแตกต่างกันออกไปในรายละเอียดข้อบัญญัติ จุดหมายสูงสุดแห่งชีวิตและ

พิธีกรรมทางศาสนา เช่น การบรรพชา การอุปสมบท ตามคติแห่งพระพุทธศาสนา การรับศีลล้างบาป การรับศีลมหาสนิท การทำละหมาด¹⁸

การนับถือศาสนาทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสังคม รวมถึงความสำคัญของการนับถือศาสนาต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมของสังคม ได้แก่ คติธรรม เนติธรรม สหธรรมและวัตรธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพจิตใจที่ดีงามของมนุษย์ ศาสนาทุกศาสนามีหลักหนึ่งที่คล้ายคลึงกัน คือ การมุ่งเน้นให้ทุกคนทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์¹⁹

2.2.1.2 นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีนิกายใหญ่ 2 นิกาย คือ เถรวาทกับมหายาน

(1) นิกายเถรวาทหรือหินยาน

เถรวาท แปลว่า “วาทะของพระเถระ” หมายถึงพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม รักษาพระธรรมวินัยตามแบบอย่างทีพระเถระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้า ทำสังคายนา คือรวบรวมร้อยกรองและจัดระเบียบ ในสมัยที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานประมาณ 3 เดือน ตามหลักนิกายนี้จะพยายามไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไขและมีข้อห้ามมิให้เพิกถอนบทบัญญัติ ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท คือ ประเทศไทย พม่า ศรีลังกา ลาวและเขมร พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทนี้ใช้คัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นภาษาบาลี

(2) นิกายมหายาน หรืออุตตรนิกาย หรืออจาริยวาท

มหายาน แปลว่า “ยานใหญ่” เป็นนามที่ตั้งเพื่อแสดงว่าพระพุทธศาสนาสามารถช่วยให้สัตว์ข้ามพ้นวัฏสงสารได้มาก มีการเพิ่มเติมแก้ไขดัดแปลงพระธรรมวินัยเป็นครั้งคราว นิกายมหายานเกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพาน 100 ปี มีการทำสังคายนาครั้งที่ 2 เพื่อแก้ไขความประพฤติทางวินัยบางข้อรวม 10 ประการ ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน คือ ประเทศทิเบต เวียดนาม จีน เกาหลี และญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีประเทศสิกขิมและภูฏาน²⁰

¹⁸ สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาตร์ศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2532), น.1-2.

¹⁹ สวลี บุญมูล, “ความหมายและความสำคัญของศาสนา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2558, จาก <http://www.kr.ac.th/ebook2/sawalee/01.html>

²⁰ สุชีพ ปุญญานุภาพ, อังกแล้ว เจริญธรรมที่ 18, น.241-244.

2.2.1.3 พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในยุคสมัยต่าง ๆ

ตามความคิดจารีตนิยมของคนไทย ความคงอยู่และความต่อเนื่องของสังคมไทยอยู่บนรากฐานนามธรรมสำคัญ 3 ประการ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระพุทธศาสนาเป็นเสมือนหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมและพลังทางสังคมที่แทรกซ้อนวิถีชีวิตของชาวพุทธทุกด้าน ทั้งวิถีชีวิตส่วนตัวและวิถีชีวิตทางสังคม เป็นที่มาของวัฒนธรรมและมรดกแห่งชาติ เป็นสัญลักษณ์และพื้นฐานความผูกพันของคนในชาติ²¹ เป็นบ่อเกิดของระเบียบประเพณี ค่านิยม บรรทัดฐานทางศีลธรรม พิธีกรรมสถาปัตยกรรม วรรณคดี²² และการบัญญัติกฎหมายทางโลก

พิจารณาได้จากวิวัฒนาการ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องเนื่องเชื่อมโยงกับสังคมไทยแต่ละยุคสมัย

(1) สมัยกรุงสุโขทัย

สมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์ต้นราชวงศ์สุโขทัย ประชาชนถือพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายหินยาน (เถรวาท) และฝ่ายมหายานปะปนกับศาสนาพราหมณ์และการนับถือผี จนถึงรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง พระพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน ลัทธิลังกาวงศ์ จึงได้รับการยอมรับนับถืออย่างเป็นทางการแพร่หลายในหมู่ประชาชน มีฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ พระพุทธศาสนาผสมผสานลัทธิความเชื่ออันแพร่หลายอยู่ในสังคมสุโขทัยขณะนั้น เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะบางประการอันถือได้ว่าเป็นพระพุทธศาสนาแบบไทย

(2) สมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอมเช่นเดียวกับสุโขทัย ประชาชนจึงถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเป็นส่วนมาก ต่อมาเมื่อกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย และได้หันไปนับถือพระพุทธรูปลัทธิลังกาวงศ์ กรุงศรีอยุธยาซึ่งอยู่ในอำนาจของกรุงสุโขทัย ก็หันมานับถือพระพุทธรูปลัทธิลังกาวงศ์ด้วย²³ ในสมัยกรุงสุโขทัยและสมัยกรุงศรีอยุธยา

²¹ สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), น.39.

²² พระเฉลิมชาติ ชราติวโร, “ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย,” (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551), น.98.

²³ จำนงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภา, 2534), น.379-380.

พระสงฆ์เป็นผู้มีฐานันดรศักดิ์ เรียกว่า “สมณศักดิ์” ซึ่งเป็นยศพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานหลายชั้น แต่ละชั้นมีพดยศเป็นเครื่องกำหนด²⁴

(3) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4

โครงสร้างการบริหารและการจัดองค์กรการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ถือเป็นแบบอย่างการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ทรงตรากฎหมายเกี่ยวกับคณะสงฆ์ครั้งแรก จำนวน 10 ฉบับ²⁵ วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ให้ปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย กฎหมายนี้ไม่มีมาตรา ไม่มีบทหรือตอน เป็นแต่ข้อรับสั่งห้าม พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นเช่นนี้ ดังตัวอย่างกฎหมายคณะสงฆ์ฉบับที่ 6 ซึ่งประกาศใน พ.ศ. 2326

(4) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับการปฏิรูปในฝ่ายบ้านเมือง เพื่อสร้างเอกภาพภายในคณะสงฆ์²⁶ มีพระราชบัญญัติปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ใน พ.ศ.2445 พระราชบัญญัติฉบับนี้มีลักษณะเป็นธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ที่กำหนดโครงสร้างการบริหาร และการจัดองค์กรไว้อย่างเป็นระบบ นับเป็นครั้งแรกที่มีกฎหมายกำหนดระบอบการปกครองคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับถึงสมัยรัชกาลที่ 8

(5) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 8

เนื่องจากเป็นช่วงภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ การเปลี่ยนแปลงการปกครองของฝ่ายอาณาจักรจึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดองค์กรปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากรัฐบาล

²⁴ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, 2539), น.11-14.

²⁵ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 3, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), น.1-56.

²⁶ เพ็ญอ่าง, น.31.

สมัยนั้นต้องการสร้างความชอบธรรมให้กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเห็นความจำเป็นที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นรูปแบบประชาธิปไตย รัฐบาลจึงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์นี้จัดการปกครองคณะสงฆ์โดยอนุโลมระบอบการปกครองบ้านเมืองเท่าที่ไม่ขัดพระธรรมวินัย²⁷

(6) การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายบ้านเมืองหรือกฎหมายแผ่นดินอย่างหนึ่ง พระภิกษุมีกฎหมายอันจะพึงปฏิบัติตาม 3 ประเภท คือ กฎหมายแผ่นดิน 1 พระวินัย 1 จาริต 1

คำสอนในพระพุทธศาสนามีสองส่วน คือ วินัยหรือศีล และธรรมวินัยเป็นข้อห้ามกาย วาจาไม่ให้กระทำความผิด ส่วนธรรมเป็นข้อควรประพฤติหรือทำให้เกิดมีขึ้นในจิตใจ การละเมิดพระวินัยหรือศีลเท่านั้นต้องมีโทษปรับเป็นอาบัติและลงนิคหกรรม ส่วนการละเมิดธรรมไม่มีความผิดตามพระวินัยหรือกฎหมาย²⁸ การพิจารณาว่าพระภิกษุรูปใดจะต้องถูกลงโทษทางพระธรรมวินัยต้องมีการกระทำอันล่วงละเมิดพระธรรมวินัยซึ่งเป็นเหตุให้เกิดโทษหรือความผิดก่อน เรียกว่า “หลักการลงนิคหกรรม”²⁹ ถ้าพระภิกษุทำผิดเรื่องอื่นยอมไม่สามารถลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ แม้กระทั่งบางเรื่องอาจเป็นเรื่องไม่เหมาะสมแต่กฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ไม่บัญญัติโทษทั้งในพระธรรมวินัยไม่กล่าวโทษไว้โดยเฉพาะก็ไม่สามารถลงโทษพระภิกษุในทางสงฆ์

2.2.1.4 การอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

การอุปสมบท คือ การบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นการเข้าถึงสภาวะที่สูงขึ้น³⁰ คำว่า “บวช” เป็นภาษาไทยซึ่งถอดรูปมาจากภาษาบาลีว่า “ปพพชชา” มีรากศัพท์ คือ ป+วช ป แปลว่า ท้าวหรือสิ้นเชิง ส่วน “วช” แปลว่า ไปหรือเว้น คำว่า “ป+วช” จึงแปลว่า “ไปโดยสิ้นเชิงหรือเว้นโดยสิ้นเชิง” หมายความว่า ไปจากความเป็นฆราวาส คือ

²⁷ เฟิงอ้วง, น.41-49.

²⁸ ปลื้ม โชติขจรูญยางกูร, คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550), น.222.

²⁹ กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม.

³⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), สอนนาค-สอนจิต ชีวิตพระ-ชีวิตชาวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2542), น.6-7.

จากการครองเรือนไปสู่ความเป็นบรรพชิต คือ “ผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิงหรือไปจากโลกโดยสิ้นเชิง” เป็นการละเสียจากวิสัยชาวโลกโดยสิ้นเชิง (Leaving the world)³¹ ดำเนินไปในทางที่เหมาะสม (going forth) ซึ่งการบวชถือว่าเป็นการเกิดครั้งที่ 2 กล่าวคือ เป็นการเกิดแห่งภาวะอันประเสริฐ (พระ) โดยมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เว้นจากการเบียดเบียน ดำรงตนอยู่ในธรรม คือ อหิงสาสังญณะและทมะ อันเป็นอุบายไม่ให้เบียดเบียนกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข³²

คำว่า “ไปจากความเป็นฆราวาส” หมายความว่า ไปจากบ้านเรือน คือ การสละความมีทรัพย์ การสละวงศ์ญาติ การเลิกภาระนุ่งห่มอย่างฆราวาส เลิกภาระกินอยู่อย่างฆราวาส เลิกภาระใช้สอยอย่างฆราวาส เลิกภาระทางกิริยาวาจาอย่างฆราวาส เลิกภาระความรู้สึกนึกคิดอย่างฆราวาสสิ้นเชิง ข้อที่ว่า “สละความมีทรัพย์สมบัติ” หมายถึง การยอมรับดำเนินชีวิตชนิดที่ไม่ต้องมีทรัพย์สมบัติ ไปมีชีวิตอยู่ด้วยเครื่องอาศัยชีวิตตามแต่จะมีผู้ศรัทธาหรือตามแต่จะหาได้มา บริโภคด้วยสิทธิอันชอบธรรมของนักบวช และข้อที่ว่า “สละวงศ์ญาติทั้งหลาย” หมายถึง การไม่อาลัยในหมู่ญาติอันเป็นเหตุให้ต้องเกี่ยวข้องหรือสงเคราะห์ เมื่อเข้ามาบวชแล้วผู้บวชย่อมจะได้รับการศึกษาธรรมและวินัย จนรู้ว่าสิ่งใดควรเว้นหรือควรละทิ้งในส่วนวินัยและในธรรมะ ผู้บวชจะพยายามเว้นสิ่งที่ควรเว้นโดยสิ้นเชิง มีหิริโอตตปละในการที่จะรักษาเกียรติยศของตนตามที่ได้ปฏิญาณขณะบวชโดยสำนึกในลักษณะของการบวชอย่างแท้จริง กล่าวคือ หมดไปจากเรือน จากภาระกินอยู่ นุ่งห่ม การใช้สอย การทำ การพูดและนึกคิดอย่างฆราวาสสิ้นเชิง และเป็นผู้เว้นหมดจากสิ่งที่ควรเว้นควรละตามพระธรรมวินัยในพระศาสนาเพื่อปฏิบัติกัมมัฏฐานอันเป็นประธานและประกอบด้วยกัมมัฏฐานอันเป็นบริวาร มีการพิจารณาจตุปัจจัยเครื่องอาศัยทั้ง 4 อย่างของบรรพชิต ซึ่งจะทำให้พระภิกษุรูปนั้นมีสิทธิอันชอบธรรมในการรับทักษิณาทานและการกราบไหว้บูชา³³

เมื่อสังคมไทยมีวิวัฒนาการและการบวชมีความสัมพันธ์อยู่กับวัฒนธรรมไทย ทำให้การบวชมีความหมายใหม่เพิ่มขึ้น การบวชในสังคมไทยปัจจุบันจึงมีความหมายหลายประการ³⁴ เช่น เป็นการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนในการรักษาพระธรรมวินัยเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา

³¹ พุทธทาส อินทปัญโญ, เรื่องเกี่ยวกับการบวชและพระพุทธรูปที่จาริกอยู่ในประวัติศาสตร์, หนังสือชุด พุทธทาสบรรณालัย ดุลยพากย์อนุสรณ์ อันดับที่ 33, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2544), น.7-16.

³² จำนง อติวัฒนสิทธิ์, รายงานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการบวชของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, 2538), น.9-10.

³³ เพ็ญอ้าง, น.51-54.

³⁴ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 30, น.7-16.

เป็นการสนองพระคุณของบิดามารดา เป็นการศึกษาอบรมพัฒนาตนเอง สรุปได้ว่า การอุปสมบทในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์หลายอย่าง ผู้อุปสมบทเพราะเหตุผลที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเข้ามาอุปสมบทเพื่อหวังละทางโลกอย่างเด็ดขาดและไม่ต้องการลาสิกขาบท บางส่วนอุปสมบทแค่เพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อตัดสินใจอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้วย่อมต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยตลอดทั้งกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ทางโลกด้วยใจยินดี หากไม่สามารถกระทำได้อย่างย่อไม่สามารถบรรลुวัตถุประสงค์ทางธรรมของการอุปสมบท ทั้งอาจถูกชาวโลกติเตียน ขณะเดียวกันหากมีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายทางโลกขณะอุปสมบทอาจมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายทางโลก

2.2.1.5 พระธรรมวินัยของพระภิกษุที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ในสมัยพระองค์ยังทรงพระชนม์ ดังนี้ คือ

(1) การบัญญัติพระวินัย

ในยุคนปฐมกาล พระพุทธองค์ยังไม่ทรงบัญญัติพระวินัยเพราะพระสงฆ์ส่วนมากสิ้นกิเลสเป็นพระอรหันต์ แต่พระองค์มิได้ทรงวางเฉยเสียทีเดียว ในวันเพ็ญเดือนสามหลังตรัสรู้ 9 เดือนและหลังกำเนิดพระสงฆ์เพียง 7 เดือน ทรงประกาศหลักแห่งพระพุทธศาสนาไว้ 3 ประการ เป็นแม่บทสำหรับยึดถือปฏิบัติของพระสาวก เรียกว่า “โอวาทปาฏิโมกข์” คือ สัพพปาปสฺส อภินิหาร การไม่ทำบาปทั้งปวง กุสลสฺสุปสมฺปทา การยังกุศลให้ถึงพร้อม และ สจฺจิตฺตปริโยทปนํ การทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

การบัญญัติหรือไม่บัญญัติพระวินัย หรือสิกขาบทขึ้นอยู่กับธรรม (พฤติกรรม) อันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะกิเลสได้เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์แล้วหรือไม่ ธรรมหรือพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นแน่นอนเมื่อภิกษุมีพรรษามาก สืบอายุมานาน มีจำนวนมาก มีลาภบริบูรณ์ ถึงเวลานั้นจะต้องบัญญัติสิกขาบท อย่างไรก็ตาม ่อย่างไรก็ตามย่อมเป็นการพันวิสัยที่จะบัญญัติพระวินัยได้อย่างครบถ้วนในกระบวนการกระทำของนักบวชจำนวนล้าน ๆ ในระยะเวลาเป็นพันปี เพราะพระพุทธเจ้าทรงมุ่งสอนธรรมเป็นสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ธรรม ถ้าพระภิกษุตั้งอยู่ในธรรมหรือประพฤติธรรมอย่างเคร่งครัด วินัยย่อมไม่สำคัญหรือไม่มีความหมาย

เมื่อพระพุทธศาสนาสืบอายุมานาน แพร่หลายกว้างขวาง คนหลายชาติ ตระกูลมีฐานะการศึกษา อหยาตยใจคอ ธรรมนิยมประเพณีและสิ่งแวดล้อมต่างกันไปนักบวชเป็นจำนวนมาก มีลาภสักการะบริบูรณ์ พวกนี้ไม่ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ตามพุทธประสงค์ กลับมีพฤติกรรมก่อให้เกิดความหมองมัว ความเสื่อม ความไม่เรียบร้อยขึ้น พระพุทธเจ้าจึงทรงต้องบัญญัติสิกขาบทห้ามไว้ไม่ให้มีผู้ทำอย่างนั้นอีก ผู้ละเมิดมีโทษเป็นอาบัติ โทษหนักขาดจาก

ความเป็นภิกษุ อย่างกลางต้องอยู่ปริวาสกรรม ประจานความชั่วตัวเองต่อสงฆ์ อย่างเบาต้องแสดง ประจานตัวเองต่อภิกษุด้วยกัน แม้จะทรงบัญญัติห้ามที่ละสิกขาบทตามเหตุที่เกิด ก็มีสิกขาบทจำนวนมาก เฉพาะที่มาในพระปาติโมกข์ 227 สิกขาบท คือ ปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 อนิยต 2 นิสสัคคีย์ปาจิตตีย์ 30 ปาจิตตีย์ 92 ปาฏิเทสนียะ 4 เสาขียะ 75 อธิกรณสมถะ 7 รวมเป็น 227 สิกขาบท พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจให้พระภิกษุมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองและบริหารงาน ภายในขอบเขตของพระธรรมวินัย ซึ่งพระธรรมวินัย³⁵ เป็นระบอบการปกครองสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นต้นมา พระพุทธบัญญัติที่ทรงตั้งไว้แต่เดิมเรียกว่า “มูลบัญญัติ” ส่วนที่ทรงเพิ่มเติมภายหลัง เรียกว่า “อนุบัญญัติ” พระพุทธบัญญัติทั้งสองประการ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติและแก้ไขด้วยพระองค์เอง ไม่มีสาวกองค์ใดกล้าเปลี่ยนแปลงแก้ไข แม้ก่อนพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานได้ ทรงประทานอนุญาตว่า หากสงฆ์ปรารถนาถอนสิกขาบทเล็กน้อยก็สามารถกระทำได้ แต่ไม่มีพระสงฆ์สาวกรูปใดถอน แม้คราวปฐมสังคายนาพระอรหันต์สาวกก็มีมติไม่เพิกถอนสิกขาบทใด พระภิกษุรุ่นหลัง ๆ ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้น อำนาจในการปกครองสงฆ์จึงเป็นอำนาจที่ได้รับมาจากพระธรรมวินัย จุดประสงค์หลักในการปกครองสงฆ์เป็นไปเพื่อรักษาพระธรรมวินัยและเพื่อประโยชน์ของสังคม³⁶

ส่วนการบัญญัติกฎหมาย หมายถึง การออกกฎหมายเอาโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและกฎหมายวางระเบียบการปกครองสงฆ์โดยแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน เช่น ประเทศไทยในสมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏหลักฐานว่าพระมหากษัตริย์เคยใช้พระราชอำนาจเป็นกฎหมายต่อพระภิกษุ แต่เมื่อมีเหตุเสื่อมเสียในหมู่สงฆ์ กษัตริย์ได้ใช้พระราชอำนาจเข้าจัดการแก้ไขและมีพระบรมราชโองการสั่งห้ามในเรื่องนั้น สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์มีการใช้พระราชอำนาจเป็นกฎหมาย พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงปรารถนาถึงความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์อันยังไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะและจะเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเสื่อม จึงให้ตรากฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุกระทำการ หรือละเว้นการที่ควรทำอันไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ผู้ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ

³⁵ พระธรรมวินัย ประกอบด้วยพระพุทธบัญญัติและอภิสมัจจาร ซึ่งอภิสมัจจารคือ ขนบธรรมเนียมเพื่อชักนำความประพฤติของพระภิกษุให้เรียบร้อยดีงามตามสมควรแก่ภาวะของตน

³⁶ ญัตฺตวุฒิ อธิธรรมโม (รอดวงศ์ศา), พระมหา, “ศึกษาวิเคราะห์การสงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรและศาสนจักรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), น.11-12.

ทางอาญา กฎหมายนี้มีชื่อว่า “กฎพระสงฆ์” รวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวงซึ่งทรงให้ชำระรวบรวมขึ้นในปีจุลศักราช 1166 (พุทธศักราช 2347)

การบัญญัติพระวินัยและกฎหมายมีความเหมือนและมีความแตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันคือวัตถุประสงค์มุ่งห้ามมิให้พระภิกษุทำในสิ่งที่สมณะไม่ควรทำ แต่ขอบข่ายที่จะบัญญัติต่างกัน คือการบัญญัติพระวินัยไม่จำกัดขอบเขต สามารถบัญญัติได้เมื่อพระภิกษุมีพฤติกรรมเป็นที่น่าตำหนิหรือเป็นโลกวัชชะหรือที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของพระ เรียกว่า “ปณัตติวัชชะ” ส่วนกฎหมายออกได้ในวงจำกัดเพียงเพื่อบังคับให้พระภิกษุประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย บังคับให้มีหน้าที่ต้องทำการอย่างอื่นไม่ได้ หากออกกฎหมายฝ่าฝืนหลักการนี้ถือเป็นการแทรกแซงกิจการพระศาสนา³⁷

พระวินัยแบ่งสิกขาบทตามความสำคัญเป็น 2 ส่วน คือ สิกขาบทที่เป็นเบื้องต้นแห่งการประพฤติพรหมจรรย์ เรียกว่า “อาทิพรหมจาริกสิกขาบท” ได้แก่ สังฆาทิเสส นิสสัคคียปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ สิกขาบทที่ว่าด้วยจรรยาบรรณ ขนบธรรมเนียม เรียกว่า “อภิสมจารสิกขาบท” ได้แก่ เสดิยวัตร แต่โดยลักษณะแห่งความผิดมี 2 ประเภท คือ

1. โลกวัชชะ ได้แก่ ความผิดที่มีโทษทางโลกและชาวโลกติเตียน ความผิดที่มีโทษทางโลก คือ ความผิดที่มีความชั่วร้ายผิดศีลธรรมอยู่ในตัวด้วย เช่น ข่มขืน ลักทรัพย์ ความผิดที่ชาวโลกติเตียน เช่น ความผิดทางเพศตามที่บัญญัติไว้ในปาราชิก สังฆาทิเสส ต้มเหล้า ฉันทข่า กลางคืนตามที่บัญญัติไว้ในสุราปानวรรค โภชนวรรค สิ่งเหล่านี้ไม่มีความผิดในตัวเอง ชาวโลกทำได้ แต่พระทำจะถูกติเตียนเพราะเป็นผู้ทรงศีล ประพฤติอย่างชาวบ้านไม่ได้³⁸

2. ปณัตติวัชชะ ได้แก่ ความผิดที่ไม่มีโทษในตัวเอง แต่เป็นความผิดเพราะพระวินัยบัญญัติไว้ เช่น พระภิกษุฉันอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ คือ ยังไม่ได้ประเคนเป็นอาบัติ เหตุที่ต้องบัญญัติเพื่อวางข้อปฏิบัติให้เหมาะสมกับสมณภาวะ

ในกฎหมายแบ่งความผิดออกเป็น 2 ประเภทเหมือนกัน คือ ความผิดที่เป็นความชั่วร้ายในตัวเองเพราะผิดศีลธรรม เรียกว่า MALA in SE ตรงกับโลกวัชชะทางพระวินัย แต่โลกวัชชะทางพระวินัยกินความกว้างกว่า และความผิดเพราะมีกฎหมายบัญญัติเพื่อ

³⁷ ปลื้ม โชติชฎยางกูร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 28*, น.21-27.

³⁸ สมนึก หอมรีน, พระมหา, “สาเหตุและผลกระทบของการอุปสมบทระยะสั้นในสังคมไทยปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น.78.

ความสงบเรียบร้อย เรียกว่า MALA in PROHIBITA ซึ่งตามธรรมดาไม่มีความผิด แต่เมื่อมีกฎหมายห้ามไว้ ผู้ฝ่าฝืนย่อมมีความผิดเหมือนกับปณณัตติวัชชะในพระวินัย³⁹

การบัญญัติพระธรรมวินัยมีมาโดยลำดับตามเหตุอันเกิดขึ้น เรียกว่า นิทาน ปกรณ์ เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นเพราะภิกษุรูปใดรูปหนึ่งทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อนั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามความประพฤติเช่นนั้นเป็นอย่าง ๆ เมื่อเกิดเหตุขึ้นจะทรงตั้งพระบัญญัติ ตรีสังข์ประชุมสงฆ์ ตรีสถามพระภิกษุผู้ก่อเหตุให้ทุลรับ ทรงชี้โทษแห่งการประพฤติเช่นนั้น และอานิสงส์แห่งความสำรวม แล้วจึงทรงตั้งพระบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุทำอย่างนั้นอีก วางโทษคือ ปรับอาบัติไว้หนักบ้าง เบาบ้าง⁴⁰

อาบัติ แปลว่า “ความต้อง” คือ กิริยาที่ล่วงละเมิดพระบัญญัติ และมีโทษเหนือตนอยู่ อาบัติกล่าวโดยโทษมี 3 สถาน คือ อย่างหนัก ยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ 1 อย่างกลาง ยังผู้ต้องให้อยู่กรรม คือ ประพฤติชั่วอย่างหนึ่ง เพื่อทรมานตน 1 อย่างเบา ยังผู้ต้องให้ประจันตนต่อหน้าภิกษุด้วยกัน 1 เมื่อได้ทำดั่งนั้นจึงจะพ้นโทษ⁴¹ กล่าวอีกอย่างหนึ่งมี 2 สถาน คือ อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ เรียกว่า อเตกัจฉา 1 ได้แก่อาบัติที่มีโทษอย่างหนัก อาบัติที่แก้ไขได้ เรียกว่า สเตกัจฉา 1 ได้แก่ อาบัติอย่างกลางและอย่างเบา⁴² ส่วนอาบัติว่าโดยชื่อ มี 7 อย่าง คือ ปราชิก 1 มีโทษอย่างหนัก, สังฆาทิเสส 1 มีโทษอย่างกลาง, ฤคลัจฉัย 1 ปาจิตตียะ 1 ปาฏิเทสนียะ 1 ทุกกฎ 1 ทุพภายิต 1 ทั้ง 5 นี้ มีโทษอย่างเบา⁴³

(2) ทรัพย์สินของพระภิกษุในพระธรรมวินัย

คำว่า “ทรัพย์” ปรากฏในคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งในพระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถา มีความหมายหลากหลายทั้งในรูปค่านามและคำอุปมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของพระพุทธพจน์ในที่นั้น ๆ ว่าทรงมีความมุ่งหมายอย่างไร เช่น คัมภีร์อภิธานวรรณากล่าวถึงคำศัพท์ที่แปลว่าทรัพย์ไว้ 8 บท ได้แก่ ธน, ส, ทพพ, วิตต, สาปเตยย, วสุ, อตถ และวิภว คำว่าทรัพย์ใกล้เคียง

³⁹ ปลื้ม โชติชฎายางกูร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 28*, น.33-34.

⁴⁰ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, *วินัยมุข เล่ม 1 หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี*, พิมพ์ครั้งที่ 40 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2552), น.8-11.

⁴¹ อุทัย นิลโกสีย์, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), น.66-71.

⁴² สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 40*, น.11.

⁴³ *เพ็งอ้าง*, น. 11-18.

กับคำว่า “ทพพ”⁴⁴ ส่วนคำว่าสมบัติใกล้เคียงกับคำว่า “สาปเตยย”⁴⁵ เมื่อแปลโดยรวม ทรัพย์คือสิ่งที่ เป็นไปโดยมีเจ้าของหรือเนื่องด้วยเจ้าของ⁴⁶ คัมภีร์พระวินัยปิฎก⁴⁷ แสดงถึง “การบวช” ว่าเป็น ทรัพย์มรดกชนิดหนึ่ง⁴⁸ พระพุทธเจ้าแสดงอุปมาในรัตนสูตร⁴⁹ว่า พระพุทธเจ้าถือเป็นทรัพย์ที่ประณีต ที่สุด มากกว่าทรัพย์หรือรัตนะใด ๆ ในโลกนี้และโลกอื่น⁵⁰ พระพุทธเจ้าทรงแสดงในนิกายกัณฑ์สูตรว่า

⁴⁴ โดยมีรูปวิเคราะห์ศัพท์ในภาษาบาลีว่า “ทฺพพ” แปลว่า ทรัพย์ที่เป็นไป ชื่อว่า “ทพพะ”

⁴⁵ โดยมีรูปวิเคราะห์ศัพท์ในภาษาบาลีว่า “สสส ธนสส ปติ สปติ, ตสมี สาธุ สาป เตยย” แปลว่า เจ้าของทรัพย์ชื่อว่า “สปติ”, ทรัพย์ที่ดีในเจ้าของทรัพย์นั้นชื่อว่า “สาปเตยย”

⁴⁶ ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, รายงานวิจัย เรื่อง พระสงฆ์กับทรัพย์ส่วนตัว, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), น.5.

⁴⁷ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระวินัยปิฎก เล่ม 4 มหาวรรค ภาค 1 และอรรถกถา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536), น.280.

⁴⁸ คัมภีร์อรรถกถา อธิบายความตอนนี่ว่าทรัพย์สมบัติที่เป็นวัตถุอันเป็นไปกับวิภูษะ และความคับแคบ ดังนั้น การบวชจึงเป็นการได้รับอริยทรัพย์ 7 ประการ อันเป็นไปเพื่อการบรรลุ โลกุตตรธรรม ความตามอรรถกถาว่า “ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปพระอาราม แล้วทรงดำริว่า ราหุลนี้ปรารถนาทรัพย์ของบิดาอันใด ทรัพย์อันนั้นเนื่องด้วยวิภูษะเป็นไปด้วยความคับแคบ เอาเถิด เราจะให้อริยทรัพย์ 7 ประการ ซึ่งเราได้แล้วที่โพธิมณฑลแก่เธอ จักทำให้เธอเป็นเจ้าของมฤคก อันเป็น โลกุตระ ดังนี้แล้วรับสั่งหาท่านพระสารีบุตรมา ก็แลครั้นรับสั่งหาแล้วตรัสว่า สารีบุตร แล้วกระนั้น ท่านจงยังราหุลกุมารให้บวชเถิด อธิบายว่าราหุลกุมารนี้ขอทรัพย์มฤคก เพราะเหตุนี้ท่านจงยังราหุล กุมารนั้นให้บวชเพื่อได้เฉพาะซึ่งทรัพย์มฤคกอันเป็นโลกุตระ”

⁴⁹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2537), น.215.

⁵⁰ คัมภีร์อรรถกถาของพระสูตรนี้อธิบายว่า ทรัพย์มีหลายความหมาย คือ ทรัพย์เป็น สิ่งที่ทำให้งดงาม ทรัพย์เป็นของที่ทำให้เขายำเกรง ทรัพย์เป็นของมีค่ามาก ทรัพย์เป็นของที่ขังไม่ได้ ทรัพย์เป็นของที่เห็นได้ยาก ทรัพย์เป็นเครื่องใช้สอยของผู้ไม่ต่ำทราม และยังเปรียบเทียบพระพุทธเจ้า กับทรัพย์ว่ามีคุณสมบัติคล้ายกัน แต่พระพุทธเจ้าถือเป็นทรัพย์ที่ประเสริฐกว่าทรัพย์เหล่านั้น

บุญเป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง⁵¹ พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบความไม่ประมาทในกาลาธรรมบพว่า ความไม่ประมาทเป็นเสมือนทรัพย์อันประเสริฐ⁵² เป็นต้น

พระพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าแบ่งทรัพย์สินเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพย์สินทางโลกและทรัพย์สินทางธรรม

(ก) ทรัพย์สินทางโลกหรือทรัพย์ภายนอกหรือโลกียทรัพย์ โดยหลักปฏิบัติของพระภิกษุคือต้องสละทรัพย์ภายนอกทั้งหมด เว้นแต่ ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เรียกว่า “นิสสัย” เป็นสิ่งพอเพียงต่อการดำรงชีพอยู่เพื่อการปฏิบัติสมณธรรมจึงมีสิกขาบทจำกัดขอบเขตการเกี่ยวข้องกับทรัพย์ภายนอก เพื่อเกื้อกูลแก่การฝึกหัดปฏิบัติทางด้านจิตใจ พระพุทธศาสนาจึงมีพระวินัยสำหรับบรรพชิต พระธรรมปิฎกแสดงให้เห็นว่า “วินัยเป็นเครื่องมือพัฒนาที่จะนำพามนุษย์ให้เข้าถึงธรรมและได้ประโยชน์จากธรรมนั้น” พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติวินัยเพื่อให้บรรพชิตมีขอบเขตในการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินภายนอกซึ่งเป็นสิ่งมีค่าของชาวบ้านผู้ครองเรือน⁵³ โดยมีสิกขาบทของบรรพชิตที่เกี่ยวกับทรัพย์ซึ่งกำหนดโทษหนักที่สุด ได้แก่ ปาราชิก⁵⁴ สำหรับการรับและถือครอบครองทรัพย์ที่มีค่าอื่น ๆ โดยเฉพาะประเภทเงินและทอง บรรพชิตต้องงดเว้นเงิน รับเองไม่ได้ ให้คนอื่นรับไว้แล้วเก็บไว้ให้ไม่ได้ รวมทั้งการยืมติดทรัพย์ที่เขาเก็บไว้เพื่อตนก็ไม่ได้ ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนวัตถุสิ่งของเครื่องใช้กับคฤหัสถ์ซึ่งการซื้อขายเหมือนกับใช้เงินทองในการซื้อขายไม่ได้ ต้องอาบัตินิสสัยคดียาจิตตีย์

⁵¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, *อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 47*, น.234.

⁵² มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย กาลาธรรมบพ เล่ม 1 ภาค 2 ตอน 1*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2537), น.218.

⁵³ นรินทร์ นรากรนิธิกุล, พระมหา, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอริยทรัพย์ในพุทธศาสนาเถรวาท,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.39.

⁵⁴ บทลงโทษสำหรับพระภิกษุผู้ลักทรัพย์ ตามสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติว่า “อนึ่ง ภิกษุใด ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ด้วยส่วนแบ่งแห่งความเป็นขโมย จากบ้านก็ดี จากป่าก็ดี พระราชาทั้งหลายจับโจรได้แล้วประหารบ้าง จองจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้าง ด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย ดังนี้ เพราะถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็นปานใด ภิกษุถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็นปานนั้น แม้ภิกษุนี้เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้”

ทรัพย์สินทางโลกที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตตามพระธรรมวินัย แบ่งเป็น ทรัพย์สินหลักและทรัพย์สินเสริม ทรัพย์สินหลัก ได้แก่ จีวร⁵⁵ บาตร⁵⁶ เสนาสนะ⁵⁷ และเภสัช⁵⁸ และทรัพย์สินเสริมซึ่งเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตวัตถุต่าง ๆ อันสมควรแก่สมณวิสัย เช่น พัดโบก พัดใบตาล ไม้ปัดยุง ร่ม ไม้ชำระฟัน หม้อน้ำ ไม้กวาด มีด เข็ม เครื่องกรองน้ำ รัตประคต มีด ตัดจีวร มีดตำม มีดโกน หินลับมีดโกน ผ้าพันมีดโกน เครื่องมือโกนผมทุกอย่าง ไม้แคหู่ ผ้ากรองน้ำ ไม้ป้ายยาตา ถุงเก็บเครื่องยา ครก สาก วัตถุเครื่องกรองยาผง ผ้ากรองยา เป็นต้น⁵⁹ ส่วนทรัพย์สินทางโลกที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น ผ้าคากรอง ผ้าเปลือกไม้กรอง ผ้าผลไม้กรอง ผ้ากัมพัลทำด้วยผมนคน ผ้ากัมพัลทำด้วยขนสัตว์ ผ้าทำด้วยหนังเสือ ผ้าทำด้วยก้านดอกรัก จีวรที่มีลวดลายหรือสีต่าง ๆ บาตรที่ทำด้วยของมีค่าต่าง ๆ เช่น เงิน ทอง แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ แก้วพลีก บาตรทองสัมฤทธิ์ ทองแดง ดิบุก ตะกั่ว⁶⁰ ภูษีขนาดยาวไม่เกิน 12 คืบ กว้าง 7 คืบด้วยคืบสุคติ⁶¹

⁵⁵ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตจีวร 6 ชนิด ได้แก่ จีวรทำด้วยเปลือกไม้ 1 ทำด้วยฝ้าย 1 ทำด้วยไหม 1 ทำด้วยขนสัตว์ 1 ทำด้วยป่าน 1 ทำด้วยของเจือกัน 1

⁵⁶ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตบาตร ได้แก่ บาตรเหล็ก 1 บาตรดิน 1 และทรงอนุญาตบังเวียนรองบาตร 2 ชนิด คือ ทำด้วยดีบุกและทำด้วยตะกั่ว นอกจากนี้ยังทรงอนุญาตอุปกรณ์เสริมที่ใช้กับบาตร เช่น แท่นผ้ารองบาตร แท่นเก็บบาตร ถุงบาตรและสายโยกเป็นด้ายถัก

⁵⁷ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเรื่องที่อยู่อาศัย 5 อย่าง คือ วิหาร เรือนมุง แถบเดี่ยว เรือนชั้น เรือนโล้น ถ้ำ และพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตสิ่งที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย เช่น บานประตู กรอบเช็ดหน้า ครกกรองรับเต็ยประตู ช่องเชือก ไม้หัวลิง ลิ้ม กลอน ช่องลูกตาลทำด้วยโลหะ ไม้ และเขา ลิ้มยนต์ และทรงอนุญาตให้ฉาบหลังคาด้วยดินทั้งข้างนอกข้างใน หน้าต่างมีชุกชี หน้าต่างมีตาข่าย หน้าต่างมีซี่กรง ผ้าผืนเล็กสำหรับหน้าต่าง บานหน้าต่าง มู่ลี่หน้าต่าง ส่วนเครื่องเรือนที่ทรงอนุญาต เครื่องไม้ทั้งปวง เว้นแต่เก้าอี้บนอนมีแคร่ บัลลังก์ บาตรไม้และเชิงไม้ ทรงอนุญาตเครื่องดินทั้งมวล เว้นเครื่องเซ็ดเท้าและกุฎีที่ทำด้วยดินเผา

⁵⁸ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำมันเปลว รากไม้ที่เป็นเภสัช น้ำฝาดที่เป็นเภสัช ใบไม้ที่เป็นเภสัช ผลไม้ที่เป็นเภสัช ยางไม้ที่เป็นเภสัช เปลือกที่เป็นเภสัช

⁵⁹ ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, *อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 46*, น.26.

⁶⁰ มหามกุฏราชวิทยาลัย, *พระวินัยปิฎก เล่ม 7 จุลวรรค ทุติยภาคและอรรถกถา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2536), น.14-23.

เครื่องตุ้มหู สี่งวาล สร้อยคอ เครื่องประดับเอว ทรงวลัย ทรงสร้อยดาบ แหวนประดับนิ้วมือ รองเท้าที่ประดับด้วยของมีค่าทองคำแก้วมณีต่าง ๆ นอกจากนี้ ในพระวินัยปิฎกมีกล่าวถึงการจำกัดระยะเวลาในการครอบครองทรัพย์สินแต่ละประเภทของพระภิกษุไว้ด้วยเพื่อให้พระภิกษุสะสมและยึดถือทรัพย์สินว่าเป็นของตนด้วย⁶²

(ข) ทรัพย์สินทางธรรมหรือทรัพย์สินภายในหรืออริยทรัพย์ เพราะพระภิกษุเป็นบรรพชิตผู้สละแล้วซึ่งบ้านเรือนและทรัพย์สินเงินทองเพื่อออกบวชโดยมุ่งแสวงหาความหลุดพ้นทางด้านจิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางด้านจิตใจโดยตรง ต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้ทรัพย์สินภายในอย่างเต็มที่ ซึ่งพระภิกษุใช้ทรัพย์สินภายนอกหรือปัจจัยวัตถุภายนอกอุดหนุนให้ร่างกายเป็นไปได้นั้น ทรัพย์สินภายนอกจึงจำเป็นต่อพระภิกษุน้อยที่สุด ขณะที่ทรัพย์สินภายในจำเป็นต้องมีให้มากและทำให้เต็มที่ ให้ปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมภายในอันเป็น “อริยทรัพย์”⁶³

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสามารถครอบครองหรือมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ เพื่ออนุเคราะห์ต่อการประพาศพรหมจรรย์ของพระภิกษุให้เป็นไปด้วยดี ทรัพย์สินต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมา เป็นไปเพื่อบำบัดทุกข์และแก้ไขปัญหามาเบียดเบียนชีวิตของพระภิกษุให้ได้รับความยากลำบาก แต่ทรัพย์สินที่พระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์หรือครอบครองได้มีข้อจำกัดอยู่ ทั้งเรื่องประเภทของทรัพย์สินที่ต้องเป็นไปเพื่อเกื้อหนุนการเข้าถึงพระนิพพาน มิใช่เป็นไปเพื่อก่อทุกข์หรือก่อกิเลสเพิ่มขึ้นและมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการครอบครองทรัพย์สินแต่ละประเภทเสมอ พระภิกษุไม่สามารถสรรหาหรือครอบครองยึดถือไว้เป็นเพื่อตนอันจะนำไปสู่ความยึดติดเศร้าหมอง

⁶¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระวินัยปิฎก เล่ม 3 ภาค 3 มหาวิภังค์ ปฐมภาค – ทุตติภาค และอรรถกถา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536), น.364.

⁶² อายุในทรัพย์สินของพระภิกษุ เรียกว่า “กาลิก” กาลิกหมายความว่า เนื่องด้วยกาล ขึ้นกับกาล แบ่งเป็น 4 กาลิก ได้แก่ ยาวกาลิก รับประเคนไว้และฉันได้ชั่วเวลาเข้าถึงเที่ยงวันของวันนั้น เช่น ข้าวปลาอาหาร ผลไม้ต่าง ๆ ยามกาลิก รับประเคนไว้และฉันได้ชั่ววันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ ก่อนเข้าวันใหม่ ได้แก่ น้ำปานะ สัตตาคาลิก รับประเคนไว้แล้วฉันได้ภายในเวลา 7 วัน ได้แก่ เกสัชทั้ง 5 และยาวชีวิก รับประเคนแล้ว ฉันได้ตลอดไปไม่จำกัดเวลา ได้แก่ ของที่ใช้ปรุงเป็นยา นอกจาก 3 ประเภทแรก

⁶³ นรินทร์ นรากรนิธิกุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53, น.40.

(3) พระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เงินทอง

ตามพุทธประเพณี ก่อนออกบวช ผู้ออกบวชสละแล้วซึ่งลาภ สักการะ ชื่อเสียง ยศ เงินทอง แม้แต่ญาติมิตรทั้งปวงก็ละแล้ว ฉะนั้นเมื่อบวชเป็นบรรพชิตแล้ว หากยังแสวงหา ลาภ สักการะ ชื่อเสียง ยศ และเงินทองอีก ย่อมผิดพุทธบัญญัติอย่างยิ่ง⁶⁴ ทางพระพุทธศาสนาเปรียบ เงินดั่งอสรพิษ⁶⁵ เงินเป็น “อนามาส” คือ วัตถุอันภิกษุไม่ควรจับต้อง เช่นเดียวกับร่างกายและ เครื่องแต่งกายสตรี อาวุธ⁶⁶ เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าเงินเป็นศัตรูของพรหมจรรย์สามารถ นำภัยมาสู่พระภิกษุผู้ครอบครอง⁶⁷ พระพุทธศาสนามีแนวปฏิบัติต่อเงิน 2 แบบ ได้แก่ แบบที่หนึ่ง คือ ตั้งระยะห่างกับเงินหรือปฏิเสธเงิน ใ้กับผู้ที่มุ่งอิสรภาพทางจิตอย่างเต็มที่หรือพระภิกษุ แบบที่สอง คือ เอาธรรมะเข้ามาควบคุมหรือกำกับเงินตราเพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อชีวิตและสังคม ซึ่งเป็น หลักธรรมของผู้ครองเรือน⁶⁸

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับ ณ เขตวันอารามของคฤหัสถ์ภินชิก เขตนครสาวตลั ได้เรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้วรับสั่งว่า “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ลาภสักการะและชื่อเสียง ทารุณเผ็ดร้อน หยาบคายเป็นอันตรายแก่การบรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ ซึ่งไม่มีธรรมอื่นยิ่งไปกว่า เพราะฉะนั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาว่า เราทั้งหลายจักละลาภสักการะชื่อเสียงและชื่อที่เกิดขึ้นแล้วเสีย และลาภสักการะและชื่อเสียงที่เกิดขึ้นแล้วจักครอบงำจิตของเธอทั้งหลายและตั้งอยู่ในจิตของเธอไม่ได้...” และทรงรับสั่งอีกตอนหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับเรื่องเงินทองทรัพย์สินลาภสักการะอันจะเป็นต้นตอนำไปสู่ การกระทำผิดศีลทั้งปวง เช่น การพูดเท็จ ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากำหนดใจด้วยใจแล้ว (เจโตปริยญาณ)

⁶⁴ เริียบ เพ็ชรประภา, รวบรวมจากพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : นายบุญส่ง ภูพานิชย์ บริจาคทรัพย์พิมพ์เป็นพุทธบูชา, 2512), น.35-46.

⁶⁵ คัมภีร์อรรถกถาธรรมบทว่า สมัยหนึ่งพระพุทธองค์เสด็จผ่านทุ่งนาพร้อมกับพระ อานนท ทรงทอดพระเนตรเห็นฝูงเงินตกอยู่ที่พื้น จึงตรัสกับพระอานนทว่า “อานนท เธอเห็นไหม อสรพิษ” พระอานนทก็ทูลรับ

⁶⁶ คัมภีร์อรรถกถาอธิบายว่า “เงินและทองแม้ทำเป็นรูปพรรณทุกอย่างทุกอย่าง เป็นอนามาสและเป็นของไม่ควรรับไว้จำเดิมแต่ยังเป็นแร่... อนึ่ง ภิกษุได้ถึงความสำเร็จด้วยรูปะมี ประการต่าง ๆ เป็นนิสัสคิยปาจิตตีย์”

⁶⁷ ว. วชิรเมธี, ยศ ทรัพย์สิน อำนาจ เป้าหมายหรือมรรควิธีของชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 2552), น.40.

⁶⁸ สุวรรณ สถาอนันท์, เงินกับศาสนา เทพพุทธแห่งยุคสมัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2541), น.11-13.

ย่อมรู้บุคคลบางคนในโลกนี้ว่า แม้อาตมาทองคำเต็มด้วยเงิน ท่านผู้นี้ก็ไม่ตั้งใจพุดมูสา ครั้งในเวลาต่อมา เราเห็นเขาถูกสักการะและชื่อเสียง ครอบงำ ย่ำยีจิตแล้ว เขาก็กล่าวมูสาทั้งที่รู้ได้”

เรื่องเงินและทอง ในจุลศีลข้อที่ 13 บัญญัติว่า เธอเว้นขาดจากการรับทองและเงิน ในสมัยหนึ่ง คนในสำนักพระราชวังสนทนากันว่า ทองและเงินย่อมควรแก่ศากยบุตร สมณศากยบุตรย่อมยินดีทองและเงิน ย่อมรับทองและเงินครั้งนั้น นายคามมณีได้นำเรื่องราวที่สนทนานั้นไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ดูกรนายคามมณี ทองและเงินไม่ควรแก่ศากยบุตร สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทองและเงิน ปราศจากทองและเงิน สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทองและเงิน ไม่รับทองและเงิน สมณศากยบุตรถูกห้ามแล้วซึ่งเงินและทอง ปราศจากทองและเงิน ทองและเงินควรแก่ผู้ใด เบญจกามคุณ⁶⁹ ก็ควรแก่ผู้นั้น การกล่าวว่าการถวายเงินทองแก่พระภิกษุเป็นการถวายปัจจัยสี่แก่ภิกษุ ปัจจัยสี่ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานเภสัช การแปลเช่นนี้เป็นการดูพระบัญญัติของพระตถาคต เพราะพระตถาคตไม่เคยบัญญัติไว้เช่นนี้เลย”

พิจารณาตามพระไตรปิฎกหรือที่เรียกในภาษาบาลีว่า ตปิฎกหรือเตปิฎก เป็นคัมภีร์หรือตำราทางพระพุทธศาสนา รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ ไม่ให้กระจัดกระจาย⁷⁰ แบ่งเป็น วินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ สุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่ว ๆ ไป อภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะล้วน ๆ หรือธรรมะที่สำคัญ

พระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินทองและทรัพย์ ปรากฏในพระไตรปิฎก คัมภีร์วินัยปิฎก เล่มที่ 2 ชื่อมหาวิภังค์ (เป็นวินัยปิฎก)⁷¹ ซึ่งต่อจากเล่ม 1 ว่าด้วยอาบัติ

⁶⁹ เบญจกามคุณ คือ รูป รส เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นที่น่าใคร่ นำปรารถนา นำกำหนด อันบุรุษย่อมตกอยู่ใต้อิทธิพล รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะของสตรี อันสตรีย่อมตกอยู่ใต้อิทธิพลของบุรุษ

⁷⁰ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระวินัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2550), น.5.

⁷¹ วินัยปิฎก 8 เล่ม เล่ม 1 เล่ม 2 มีชื่อว่ามหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์ ว่าด้วยศีล 227 ข้อของภิกษุ เล่ม 3 มีชื่อว่าภิกขุณีวิภังค์ ว่าด้วยศีล 311 ของนางภิกษุณี เล่ม 4 เล่ม 5 มีชื่อว่ามหาวิคค์ แปลว่าวรรคใหญ่หรือพวกใหญ่ คือว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์ ที่เป็นเรื่องสำคัญๆ และต้องทำเสมอ เช่น เรื่องจีวร เรื่องอุโบสถ ปวารณา การจำพรรษา เล่ม 6 เล่ม 7 มีชื่อว่าจุลวิคค์ แปลว่า วรรคเล็ก หรือพวกเล็ก คือว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสงฆ์ที่มีความสำคัญรองลงมาจนถึงเรื่องเบ็ดเตล็ด เช่น เรื่องข้อวัตรต่าง ๆ

ของภิกษุ⁷² อยู่ในหมวดนิสสัคคิกกัณฑ์ ว่าด้วยอาบัติปาจิตตีย์ต้องสละสิ่งของเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก ในวรรคสอง โกลิยวรรค วรรคว่าด้วยไหม ปรากฏเจาะจงอยู่ใน สิกขาบทที่ 8 ห้ามรับเงินทอง สิกขาบทที่ 9 ห้ามทำการซื้อขายด้วยรูปียะ สิกขาบทที่ 10 ห้ามซื้อขายโดยใช้ของแลก

หมวดนิสสัคคิกกัณฑ์ โกลิยวรรค สิกขาบทที่ 8 ห้ามรับเงินทอง อธิบายประกอบกับวินัยมุข เล่ม 1 หลักสูตรนักรธรรมชั้นตรี ว่า อนึ่ง ภิกษุใด รับกัถิ ใ้รับกัถิ ซึ่งทอง เงิน หรือ ยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้กัถิ เป็นนิสสัคคิกปาจิตตีย์

ทองนั้น อันเขาทำเป็นรูปพรรณแล้วก็ตาม อันเขาไม่ได้ทำแล้ว ยังเป็นแท่งเป็นลิ่มอยู่ก็ตาม เป็นรูปียะคือของสำหรับจ่ายก็ตาม โดยที่สุด ของที่ไม่ใช่ทองเงิน แต่ใช้เป็นรูปียะได้ ก็นับว่าทองเงินในที่นี้

ทองอันเป็นนิสสัคคิกนั้น ท่านให้สละในสงฆ์ คำเสียสละว่า “เอหิ ภนเต รูปียํ ปฏิกคฺเคสึ, อิหิ เม นิสฺสคฺคิยํ, อิมานหิ สงฺฆสฺส นิสฺสชฺชามิ” แปลว่า “ข้าพเจ้ารับรูปียะไว้แล้ว ของนี้เป็นนิสสัคคิก ข้าพเจ้าสละรูปียะนี้แก่สงฆ์” ก็ให้อุบาสกผู้นามาให้รับเอากลับไป ถ้าเขาไม่เอาก็ให้เขาช่วยทิ้งเสีย⁷³

หมวดนิสสัคคิกกัณฑ์ โกลิยวรรค สิกขาบทที่ 9 ห้ามทำการซื้อขายด้วยรูปียะ อธิบายประกอบกับวินัยมุข เล่ม 1 หลักสูตรนักรธรรมชั้นตรีว่า พระภิกษุรูปใดนำเงินทอง แลกเปลี่ยน จ่ายซื้อ จ่ายเป็นค่าแรงงาน และจ่ายเป็นค่าอื่นๆ เป็นนิสสัคคิก ให้สละเสีย เนื่องจากว่าหากพระภิกษุทำการซื้อขายด้วยรูปียะ (ทอง เงิน หรือสิ่งของแลกเปลี่ยนแทนเงินที่กำหนดให้ใช้ได้

เรื่องที่อยู่อาศัย เป็นต้น ส่วนเล่มสุดท้าย คือเล่มที่ 8 มีชื่อว่าปริวารเป็นการรวบรวมความรู้ในวินัยปิฎก ทั้งเจ็ดเล่มข้างต้น จัดเป็นหมวดหมู่ให้เข้าใจง่าย สมาคมบาลีปกรณ์ประเทศไทย เรียกมหาวิทยาลัย รวบรวมกันว่า สุตตวิภังค์

⁷² การย่อความแห่งพระไตรปิฎกได้แบ่งออกเป็น 2 ตอนติดต่อในพระไตรปิฎกเล่มเดียวกัน คือ ตอนแรกย่อความพอให้เห็นว่า ในพระไตรปิฎกแต่ละเล่ม ตั้งแต่เล่ม 1 ถึงเล่ม 45 ว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง เป็นการสำรวจอย่างคร่าวๆ ครั้งหนึ่งก่อน ในตอนที่ 2 จึงขยายความให้พิสดารพอที่จะรู้เรื่องพระไตรปิฎก เหมือนกับได้อ่านเองตั้งแต่เล่มแรกจนถึงเล่มสุดท้าย

⁷³ ภายหลังทรงอนุญาตให้ยินดีปัจจัยสี่ ได้ คือ ทายกมอบเงินให้แก่ไวยาจักร เพื่อจัดการหาปัจจัยสี่ คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่นอนที่นั่ง ยารักษาโรค ภิกษุต้องการอะไร ก็บอกให้เขาจัดหาให้ จึงมีประเพณีถวายปวารณาปัจจัยสี่

ทั่วไปในที่นั้น ๆ) บุคคลทั่วไปจะติเตียนว่าทำเหมือนเป็นคฤหัสถ์ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามทำการซื้อขายด้วยรูปียะ ทรงปรับอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์แก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิด

หมวดนิสสัคคียกัณฑ์ โกสิยวรรค สิกขาบทที่ 10 ห้ามซื้อขายโดยใช้ของแลก อธิบายประกอบกับวินัยมุข เล่ม 1 หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี ว่า ภิกษุทำการซื้อขายโดยใช้ของแลกด้วยประการต่าง ๆ ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์ (หมายถึง ซื้อขายแลกเปลี่ยนโดยใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างพระภิกษุในพระพุทธศาสนาสามารถกระทำได้)⁷⁴

จากสิกขาบทข้างต้น โดยหลัก พระภิกษุไม่สามารถรับทองและเงินได้ตามพระวินัยบัญญัติ ไม่ว่าจะยินดีรับเองหรือให้ผู้อื่นรับให้ ไม่ว่าจะรับเพื่อเป็นส่วนส่วนตัวหรือของส่วนรวม⁷⁵ การต้องอาบัติเป็นไปตามจำนวนเงินทองที่รับมา⁷⁶ สาระสำคัญของการยินดียุติอยู่ที่จิตว่ายินดีหรือไม่ จิตยินดีหรือไม่ พิจารณาที่มีการห้ามทางกายและวาจาหรือไม่⁷⁷ ผลของการที่พระภิกษุรับเงินทอง ต้องอาบัติ 2 คือ ขณะพยายามจะรับเป็นทุกกฎ รับแล้วเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ เมื่อพระภิกษุใช้เงินทองแลกเปลี่ยน ต้องอาบัติ 2 คือ ขณะพยายามจะใช้เงินทองแลกเปลี่ยนเป็นทุกกฎ แลกเปลี่ยนแล้วเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ ภิกษุซื้อขาย ต้องอาบัติ 2 คือ ขณะพยายามจะซื้อขายเป็นทุกกฎ ซื้อขายแล้วเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์⁷⁸

⁷⁴ วไลวัลย์ เวชุนุเคราะห์, “ระบบการเงินสงฆ์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), น.13.

⁷⁵ รับเพื่อเป็นของส่วนรวม เช่น เพื่อสงฆ์ คณะบุคคล พระเจดีย์ เป็นอาบัติทุกกฎ

⁷⁶ คัมภีร์อรรถกถาได้วินิจฉัยด้วยการขยายความถึงจำนวนของอาบัติไว้ ดังนี้ “...เป็นอาบัติตัวเดียวแก่ภิกษุผู้รับเองหรือใช้ให้รับวัตถุสิ่งเดียว ในบรรดาภันฑะ คือ ทอง เงิน ทั้งกษาปณะ และมาสก ถ้าแม้ว่าภิกษุรับเองหรือใช้ให้รับตั้งพันอย่างรวมกันเป็นอาบัติตามจำนวนวัตถุ...”

⁷⁷ การพิจารณาว่ามีการห้ามทางกายหรือวาจาหรือไม่ พิจารณาดังนี้ หากพระภิกษุมีจิตยินดีเงินทอง แต่ปฏิเสธการรับไม่เป็นอาบัติ หากพระภิกษุไม่มีจิตยินดีเงินทอง แต่ไม่ห้ามด้วยกาย วาจาอย่ามิเป็นอาบัติ เพราะไม่รับด้วยจิต ดังนั้น กายวาจาก็ไม่ยอมรับ หากพระภิกษุยินดีเงินทอง รับด้วยจิต และไม่ห้ามด้วยกายและวาจาก็เป็นอาบัติเพราะการไม่ห้ามด้วยกายและวาจาก็คือการยอมรับ

⁷⁸ ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, *อ่างแล้ว เจริญรฤก* ที่ 46, น.51.

2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุตามกฎหมายไทยปัจจุบัน

พระภิกษุอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยชั้นหนึ่งและอยู่ภายใต้กฎหมายแผ่นดินหรือกฎหมายอาณาจักรอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นสำหรับเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาและส่งเสริมพระธรรมวินัย ดังนั้น การตีความพระธรรมวินัยโดยนำข้อกฎหมายมาหักล้างจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ แต่จะต้องตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยให้เคร่งครัดที่สุด ดังนั้น การประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุทุกยุคสมัยจึงแตกต่างจากฆราวาส เพราะนอกจากต้องประพฤติดีมีน้อมอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายแผ่นดินและจารีตประเพณีของแต่ละสังคม ถ้าล่วงละเมิดส่วนใดส่วนหนึ่งย่อมมีผลกระทบไปยังอีกส่วนหนึ่ง⁷⁹

กฎหมายแผ่นดินของไทยซึ่งเกี่ยวกับการประพฤติผิดและการคุ้มครองพระภิกษุมียุหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญฉบับซึ่งบังคับใช้แต่ละช่วงเวลาในส่วนที่บัญญัติรับรองพระพุทธศาสนา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระภิกษุเป็นบุคคลซึ่งได้รับการรับรองสิทธิต่าง ๆ ทางกฎหมายต่างจากฆราวาส เช่น สิทธิของพระภิกษุสามเณรในการเป็นพยานในศาลซึ่งกฎหมายให้สิทธิไม่จำเป็นต้องไปศาลเมื่อถูกอ้างเป็นพยาน ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือหากพระภิกษุไปเป็นพยานในศาล ศาลจะอนุญาตให้พระภิกษุนั่งเบิกความได้ต่างจากพยานทั่วไปซึ่งต้องยืนเบิกความในคอกพยาน สิทธิไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ ตามมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สิทธิไม่ต้องเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ เมื่อไม่ประสงค์จะเบิกความหรือตอบคำถามสั้น ๆ ตามมาตรา 115 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เนื่องจากผู้ปกครองต้องให้ความอุปถัมภ์สนับสนุนและพิทักษ์พระพุทธศาสนา และพระภิกษุตามความคิดจารีตนิยมของคนไทย จุดเริ่มต้นของการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ทำให้พระภิกษุเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเงินทองมากขึ้น⁸⁰ เนื่องจาก ในสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา

⁷⁹ กิรรุฒิ กิตติชาติชัย, รายงานวิจัยเอกสารส่วนบุคคล เรื่อง สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556), น.1.

⁸⁰ สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), น.40-44.

ผู้ปกครองและขุนนางมักทำบุญด้วยการถวายที่ดิน ทั้งการอุทิศที่ดินและที่กัลปนา⁸¹ และต่อมา ฆราวาสซึ่งเป็นชาวบ้านทั่วไปก็ถวายทรัพย์สินเงินทองทั้งแก่วัดและแก่พระภิกษุเป็นการส่วนตัวด้วย หากเป็นการถวายทรัพย์สินแก่วัดก็ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก แต่การถวายแก่พระภิกษุเป็นการส่วนตัว นั้นอาจจะนำไปสู่การกระทำผิดพระธรรมวินัย

เรื่องสิทธิของพระภิกษุเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระภิกษุซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกผู้เขียนศึกษา โดยตรง ไม่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องกำหนดไว้เป็นเอกเทศ โดยหลักย่อมถือตามกฎหมายทั่วไปเหมือน ทรัพย์สินของฆราวาส อย่างไรก็ตาม มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของพระภิกษุ ปรากฏอยู่ 3 มาตรา คือมาตรา 1622 มาตรา 1623 และมาตรา 1624 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินมรดกโดยส่วนใหญ่ มิได้มีการบัญญัติในเรื่องความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์หรือการครอบครองทรัพย์สินของพระภิกษุไว้ โดยตรง ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่า หลักเรื่องการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ชัดในพระธรรมวินัย นอกจากนี้ก็ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติว่าพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้หรือไม่ เพียงใดไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่งจะมีกรณีที่เป็นประเด็นปัญหาอันต้องยกขึ้นพิจารณาบ่อยครั้ง คือ มาตรา 1623⁸² ว่า พระภิกษุมีทรัพย์สินส่วนตัวในระหว่างเป็นสมณเพศได้หรือไม่ ส่วนมาตรา 1622 ซึ่งผู้เขียนศึกษา วิเคราะห์โดยตรงก็ไม่มีการบัญญัติเรื่องความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุไว้ แต่เป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ

⁸¹ ที่กัลปนา คือ ที่ดินซึ่งกรรมสิทธิ์ยังคงเป็นของผู้ทิศให้ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากที่ดินกัลปนานี้เป็นของวัด

⁸² เรื่องมาตรา 1623 นี้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อธิบายไว้ว่า กฎหมายบัญญัติโดยมีเจตนารมณ์เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างสมณเพศ ดังนี้ 1.) เนื่องจากพระภิกษุอยู่ในสถาบันอนาคาเป็นผู้ไม่หามาหรือสะสมไว้ซึ่งทรัพย์สินสมบัติ แต่ไม่ห้ามชาวบ้านถวายของเป็นจตุปัจจัยตามศรัทธา ของที่ชาวบ้านถวายมาในทางนโยบายถือว่าเป็นของที่เขาทำบุญในศาสนา ไม่ใช่ของให้แก่พระเป็นส่วนตัว เมื่อพระภิกษุถึงแก่มรณภาพ กฎหมายให้ตกเป็นสมบัติของวัด 2.) นโยบายทรัพย์สินของพระตกเป็นของวัดนี้ กฎหมายไม่ใช้คำว่า ตกเป็นมรดกแก่วัด เพราะถือว่าเป็นของที่ชาวบ้านทำบุญในพระศาสนาไม่ได้ให้แก่พระเป็นส่วนตัว 3.) การบัญญัติข้อยกเว้นไว้ให้พระภิกษุสามารถจำหน่ายจ่ายโอนไประหว่างชีวิต ข้อนี้เป็นไปตามพระธรรมวินัย เนื่องจากบทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่เพื่อให้พระภิกษุมีโอกาสบำเพ็ญจาคะ ทำบุญทำทานแก่คนอื่น ซึ่งหากเป็นพระภิกษุที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย เมื่อได้รับจตุปัจจัยมา ท่านมักแจกจ่ายให้แก่บรรดาสามเณรและศิษย์วัด ไม่เก็บสะสมไว้ และแม้จะทำพินัยกรรมก็ยังอยู่ในหลักการบำเพ็ญจาคะอยู่

ท่านศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ ได้เขียนไว้ในตำราหลักกฎหมายมรดกของท่านว่า “การที่บุคคลคนหนึ่งอยู่ในสมณเพศ กฎหมายมิได้ตัดสิทธิหรือรอนสิทธิในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลนั้น ทั้งยังมีบทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างพระภิกษุกับวัดที่พระภิกษุสังกัดอยู่ เท่ากับว่าในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ พระภิกษุย่อมมีอำนาจจำหน่าย จ่าย โอน ตามปกติตนเอง”⁸³ ทว่า ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพระภิกษุแตกต่างจากฆราวาส เรื่องพระธรรมวินัย ดังนั้น การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงพระธรรมวินัยเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองอีกชั้นหนึ่ง เพื่อเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของพระธรรมวินัยและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1622

กฎหมายไทยในปัจจุบันไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติถึงเรื่องสิทธิในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุไว้โดยตรง เพราะหากมีการบัญญัติเช่นนั้นก็จะเป็นการขัดกับพระธรรมวินัยโดยตรง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ปรากฏในทางข้อเท็จจริง ปัจจุบันนี้เห็นได้ว่าพระภิกษุมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเงินทองและมูลค่าทรัพย์สินเงินทองที่เกี่ยวข้องก็มากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นปัจจัยสี่ อีกส่วนหนึ่งอาจมิใช่ปัจจัยสี่ ซึ่งกล่าวได้ว่าการจับต้องหรือครอบครองอาจมีบางส่วนซึ่งมิใช่ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสี่อันขัดต่อหลักพระธรรมวินัย รวมถึงเรื่องการได้ทรัพย์สินมาโดยทางมรดก ไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม หากมิใช่ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสี่ หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตว่ากันตามพระธรรมวินัยพระภิกษุก็อาจต้องอาบัติเช่นเดียวกัน อาจมีสาเหตุจากโทษทางพระธรรมวินัยยังอยู่ในขั้นอาบัติอันเป็นโทษสถานเบา กฎหมายทางโลกจึงมิได้มีการบัญญัติจำกัดหรือบัญญัติอนุญาตไว้อย่างใดอย่างหนึ่งโดยสิ้นเชิง เนื่องจากแม้เป็นความผิดที่มีโทษสถานเบาแต่ก็ผิดทางพระธรรมวินัย การจะบัญญัติทางใดทางหนึ่งอาจไม่เหมาะสม ดังนั้น แง่หนึ่งอาจเป็นข้อดีที่กฎหมายไม่บัญญัติบังคับพระภิกษุให้มีสิทธิแตกต่างจากฆราวาส เนื่องจากเหตุผลทางสถานะมากเกินไป แต่อีกแง่หนึ่งอาจกลายเป็นช่องว่างของกฎหมายที่นำไปสู่การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยอาศัยสถานะความเป็นพระภิกษุ อันจะเป็นการขัดต่อหลักทางพระธรรมวินัยก็เป็นได้

2.2.3 กรณีพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก

เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย พระภิกษุอาจเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก มีปัญหาว่า พระภิกษุสามารถนำคดีมรดกขึ้นฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาคดีมรดกในระหว่างอยู่ในสมณเพศหรือไม่

⁸³ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (แก้ไขเพิ่มเติม) (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น.36-37.

2.2.3.1 สถานะทายาทของพระภิกษุผู้มีสิทธิรับมรดก

สถานะของพระภิกษุซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดก โดยหลัก มี 2 สถานะ คือ พระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมและพระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรม กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกไว้แตกต่างกัน และพระภิกษุอาจเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกโดยการรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดกแทน

(1) พระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรม

พระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งพระภิกษุอาจเป็นอยู่ในฐานะบุตร บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน ปู่ ตา หรือ ลุง น้ำ อา อย่างใดอย่างหนึ่ง พระภิกษุต้องเป็นผู้มีสิทธิได้รับมรดก เป็นไปโดยหลักญาติสนิทตัดญาติห่างหรือหลักลำดับสนิทที่สุด หลักชั้นสนิทที่สุด และหลักส่วนแบ่งเท่ากันในระหว่างทายาทลำดับเดียวกัน⁸⁴ ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นผู้ถูกจำกัดมิให้รับมรดก ผู้ถูกตัดมิให้รับมรดก หรือไม่ได้สละมรดก

(2) พระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรม

พระภิกษุอาจเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม ไม่ว่าพระภิกษุรูปนั้นจะเกี่ยวพันทางสายเลือดกับเจ้ามรดกหรือไม่ เจ้ามรดกอาจเป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในบารมีของพระภิกษุ จึงตัดสินใจทำพินัยกรรมระบุชื่อพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรม หรืออาจเป็นกรณีซึ่งผู้ทำพินัยกรรมศรัทธาต่อวัดใดวัดหนึ่งและประสงค์ให้ทรัพย์สินของตนตามพินัยกรรมตกเป็นของวัด ภายหลังตนถึงแก่ความตาย แต่ได้ใส่ชื่อพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัดเป็นผู้รับพินัยกรรม

ขณะทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมย่อมมีเจตนาต้องการให้พระภิกษุซึ่งบวชอยู่หรือวัดได้รับทรัพย์มรดกของตนภายหลังจากตนได้ถึงแก่ความตาย แต่ก็ไม่แน่นอนเสมอไปว่าขณะเจตนาทำพินัยกรรมนั้นกับตอนที่พินัยกรรมมีผล พระภิกษุรูปที่ตัดสินใจยกทรัพย์มรดกผู้รับพินัยกรรมให้จะยังคงเป็นสมณเพศอยู่หรือไม่ หรือพระภิกษุรูปนั้นจะนำทรัพย์สินตามที่กำหนดในพินัยกรรมไปใช้เป็นประโยชน์ของวัดตามความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรมหรือไม่ เพราะพระภิกษุอาจลาสิกขาแล้ว และตามมาตรา 1623 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังบัญญัติให้พระภิกษุสามารถจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่ได้รับมาในระหว่างสมณเพศ เจตนาว่า ต้องการให้พระภิกษุที่ตนเลื่อมใสศรัทธานำทรัพย์มรดกของตนไปต่อ ยอดพัฒนาพระพุทธศาสนาแต่เดิมอาจสูญสิ้นไป นอกจากนี้ การที่พระภิกษุยังคงเป็นพระภิกษุก็ไม่แน่นอนว่า หลังจากพระภิกษุที่องค์มรดกเพื่อ

⁸⁴ พินัย ญ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.79-90.

เรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม ต่อมาชนะคดีแล้ว พระภิกษุจะเป็นผู้ที่อยู่ในสถานะสมณเพศต่อไปตลอดชีวิต นอกจากนี้ การที่พระภิกษุได้ทรัพย์มรดกมาผู้รับพินัยกรรม ก็อาจมีภาระติดพันเกี่ยวกับตัวทรัพย์บางประการที่ต้องจัดการ เช่น ได้รับมรดกเป็นรถยนต์อาจมีภาระหน้าที่เรื่องการเสียภาษีรถยนต์ การบำรุง รักษา ซ่อมแซม ได้รับที่ดินอาจต้องติดต่อกับสำนักงานที่ดินเพื่อโอนที่ดิน หรือจัดการเรื่องภาระที่ติดพันมากับที่ดินผืนดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลให้พระภิกษุมีภาระที่ต้องข้องเกี่ยวกับทางโลกมากเกินไป

(3) กรณีพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกแทนที่

หากพระภิกษุเป็นผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 ลำดับที่ 3 ลำดับที่ 4 หรือลำดับที่ 6⁸⁵ ซึ่งจะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก แต่ผู้นั้นถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกหรือเสียชีวิตในมรดกไปก่อนเจ้ามรดกตาย พระภิกษุในฐานะผู้สืบสันดานโดยตรงจึงไปสวมสิทธิแทนทายาทนั้น มีผลให้พระภิกษุมีสิทธิรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานชั้นต้นคนอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่และไม่เสียชีวิตในมรดก⁸⁶ ทั้งนี้ การรับมรดกแทนที่ใช้บังคับเฉพาะกรณีการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทโดยธรรม ไม่ใช่กับผู้รับพินัยกรรม⁸⁷

การรับมรดกแทนที่กันเป็นกฎหมายพิเศษ หมายความว่า เป็นบทบัญญัติที่แตกต่างจากหลักกฎหมายทั่วไป⁸⁸ คือ โดยหลักการเข้ามรดกของเจ้ามรดก ต้องเข้ามาในสิทธิของตัวเอง (SOU NOMINE) แต่การรับมรดกแทนที่เป็นการเข้ามรดก ไม่ใช่ในฐานะทายาท

⁸⁵ มาตรา 1639 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกัน ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ และให้มีการรับมรดกแทนที่กันเฉพาะส่วนแบ่งของบุคคลเป็นราย ๆ สืบต่อกันเช่นนี้ไปจนหมดสาย

⁸⁶ มาตรา 1631 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ในระหว่างผู้สืบสันดานต่างชั้นกันนั้น บุตรของเจ้ามรดกอันอยู่ในชั้นสนิทที่สุดเท่านั้นมีสิทธิรับมรดก ผู้สืบสันดานที่อยู่ในชั้นถัดลงไปจะรับมรดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิในการรับมรดกแทนที่

⁸⁷ จีต เศรษฐบุตร์, “การรับมรดกแทนที่กัน,” ใน หนังสือรวมบทความกฎหมายพิมพ์แจกในงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลโท อัมพร ศรีไชยยันต์, จัดพิมพ์โดยกระทรวงยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม, 2513), น.39.

⁸⁸ เพ็ญอ่าง, น.38.

โดยธรรมตามลำดับและชั้นของตัวเอง แต่เข้ามาในฐานะแทนบุคคลบางจำพวก กฎหมายบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลจำพวก เพื่อมิให้ตกอยู่ในฐานะขาดแคลนขาดโอกาสที่จะได้รับการถ่ายทอดมรดก เนื่องจากอุปสรรคบางอย่างนอกเหนืออำนาจของเขา⁸⁹ เมื่อพระภิกษุรับมรดกแทนที่ อันเป็นสถานะทายาทโดยธรรม ย่อมอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1622

(4) กรณีพระภิกษุเป็นผู้สืบมรดกแทน

พระภิกษุเป็นผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมที่สละมรดก พระภิกษุย่อมเป็นผู้สืบมรดกแทนและได้ส่วนแบ่งเท่ากับส่วนที่ผู้สละมรดกจะได้รับโดยมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย⁹⁰ ตามมาตรา 1615 วรรคสอง⁹¹ หรืออาจเป็นกรณีที่พระภิกษุเป็นผู้สามารถสืบมรดกต่อไปได้ ตามมาตรา 1607⁹² ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกทั้งหมดในเวลาหลังเจ้ามรดกตาย การที่พระภิกษุเป็นผู้สืบมรดกแทนทายาทโดยธรรมย่อมเป็นการเข้ามาอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมเช่นเดียวกับผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ย่อมตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1622

⁸⁹ อุปสรรคบางอย่างนอกเหนืออำนาจของเขา เป็นต้นว่า นาย ท. ได้ตายลงหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนนาย จ. ตาย นับว่าเป็นอุปสรรคที่นอกเหนืออำนาจของนาย ส. ว่าตามหลักการแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมแล้ว

⁹⁰ พินัย ฦ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.265.

⁹¹ มาตรา 1615 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย

เมื่อทายาทโดยธรรมคนใดสละมรดก ผู้สืบสันดานของทายาทคนนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตน และชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากับส่วนแบ่งที่ผู้สละมรดกนั้นจะได้รับ แต่ผู้สืบสันดานนั้นต้องไม่ใช่ผู้ที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อนุบาลแล้วแต่กรณีได้บอกสละมรดกโดยสมบูรณ์ในนามของผู้สืบสันดานนั้น

⁹² มาตรา 1607 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า การถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นเป็นการเฉพาะตัว ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดสืบมรดกต่อไปเหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว แต่ในส่วนทรัพย์สินซึ่งผู้สืบสันดานได้รับมรดกมาเช่นนี้ ทายาทที่ว่านั้นไม่มีสิทธิที่จะจัดการและใช้ตั้งที่ระบุมไว้ในบรรพ 5 ลักษณะ 2 หมวด 3 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีเช่นนั้นให้ใช้มาตรา 1548 บังคับโดยอนุโลม

2.2.3.2 กรณีซึ่งพระภิกษุจะเสียสิทธิในการรับมรดก

เนื่องจาก พระภิกษุสามารถเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเหมือนฆราวาส ดังนั้น พระภิกษุอาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกเพราะสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งทำนองเดียวกับฆราวาสเช่นเดียวกัน

(1) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม

พระภิกษุอาจเป็นผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือถูกตัดมิให้รับมรดก อาจเป็นผู้สละมรดก หรืออาจมิได้ฟ้องคดีมรดกภายในกำหนดอายุความ 1 ปี ตามมาตรา 1754 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งพระภิกษุอาจสูญเสียสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรม ไม่มีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 บัญญัติไว้ว่า การจากเรือนเพื่ออุปสมบทจะทำให้สิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมของพระภิกษุหมดสิ้นหรือสูญเสียไป มีเพียงบทบัญญัติที่อยู่ในลักษณะจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น

(2) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม

พินัยกรรมแม้ทำขึ้นโดยสมบูรณ์แล้วตามกฎหมาย แต่พินัยกรรมดังกล่าวอาจไม่เป็นผลทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ความไม่เป็นผลของพินัยกรรมแบ่งเป็น 3 กรณี⁹³ คือ ความไม่เป็นผลโดยการเพิกถอนพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรม ความไม่เป็นผลโดยการตกไปแห่งพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรม และความไม่เป็นผลโดยการที่พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมเสียเปล่าไป แม้พระภิกษุเป็นผู้ซึ่งเจ้ามรดกระบุไว้ให้เป็นผู้รับพินัยกรรม พระภิกษุก็อาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรม ตามหลักความไม่เป็นผลของพินัยกรรมข้างต้น

แต่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้พระภิกษุจะสูญเสียสิทธิในการรับมรดก เพราะเหตุความเป็นสมณเพศ นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ยังบัญญัติเสริมทำนองให้สิทธิว่า แม้พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในสมณเพศ ก็ยังสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีมรดกเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกซึ่งตนมีสิทธิตามพินัยกรรมโดยไม่ต้องลาสิกขาบท

2.2.4 วิวัฒนาการบทบัญญัติของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก

สังคมโบราณไม่มีกฎหมายมรดก เมื่อสมาชิกในครอบครัวคนใดถึงแก่ความตายย่อมไม่มีผลกระทบถึงสมบัติของครอบครัว ต่อมาเกิดหลักกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล เป็นหลักว่า “ทรัพย์สินของใครหาได้ให้ไว้แก่มัน สิทธิและความหวงแหนทรัพย์สินที่ว่ามีได้มีอยู่แต่เฉพาะเมื่อ

⁹³ พินัย ญ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.397-429.

เจ้าของยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เจ้าของทรัพย์สินยังถือสิทธิหวงห้าม ตลอดจนเมื่อตนตายไปแล้วด้วย เพื่อให้โอนตกไปยังผู้ที่ดินประสงค์ให้ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สืบต่อจากตน” จากหลักนี้จึงเกิดหลักเกณฑ์หวงห้ามเป็นกฎหมายมรดกขึ้น

กฎหมายมรดกมาเกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งกรุงเก่า ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์รวบรวมตราไว้ในกฎหมายตราสามดวง ประกอบด้วยกฎหมายว่าด้วยมรดกไม่มีพินัยกรรม และมรดกมีพินัยกรรม โดยอ้างมูลวิาทในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ เนื่องจากการแบ่งมรดกอันไม่เป็นธรรม พระเจ้าแผ่นดินในสมัยก่อนจึงตรากฎหมายมรดกเพื่อรักษาความสงบในบ้านเมือง⁹⁴

พระภิกษุอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายมรดก คือหลักทั่วไปเรื่องมรดก เช่น การเป็นทายาท คุณสมบัติ ลำดับชั้นในการรับมรดก การสูญเสียสิทธิในการรับมรดกหรือการจัดการทรัพย์สินมรดก อย่างไรก็ตาม กฎหมายบัญญัติลักษณะเฉพาะต่างจากกรณีบุคคลธรรมดา 2 ลักษณะ คือ ประการแรก กำหนดให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศไม่เป็นทรัพย์สินมรดกที่จะตกทอดไปยังทายาท แต่ให้ตกเป็นสมบัติของวัด เว้นแต่พระภิกษุจะได้จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินไปในระหว่างมีชีวิตอยู่ และประการที่สอง จำกัดสิทธิบางประการของพระภิกษุในการเรียกร้องทรัพย์สินมรดกหากยังมีสถานภาพเป็นพระภิกษุอยู่⁹⁵ ประเด็นทั้งสองประการบัญญัติตั้งแต่ครั้งกฎหมายเก่า คือ พระไอยการลักษณะมรดกในสมัยกรุงศรีอยุธยา และยังคงบัญญัติใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน

การศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมใดต้องอาศัยการพิเคราะห์กฎหมายของสังคมนั้นเป็นองค์ประกอบเพราะกฎหมายอยู่คู่กับสังคมนั้นในฐานะเป็นโครงสร้างอย่างหนึ่ง คือ เป็นกฎเกณฑ์บังคับของสังคมที่ใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมนั้นมีการประกาศใช้ แก้ไขเปลี่ยนแปลง และยกเลิกไปตามสภาวะของสังคม ซึ่งสะท้อนความเป็นจริงและพัฒนาการของสังคมได้ดี โดยเฉพาะกฎหมายในอดีตที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น มีที่มาจากศีลธรรมและจารีตประเพณีของสังคมเป็นส่วนใหญ่และใช้บังคับในสังคมนขนาดเล็ก จึงมีผลผูกพันอย่างทั่วถึงและเกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมยิ่งกว่ากฎหมายในปัจจุบัน⁹⁶

⁹⁴ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ครอบครองมรดก, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), น.410.

⁹⁵ พินัย ณ นคร, อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 2, น.275.

⁹⁶ กำธร เลี้ยงสัจธรรม, หลักไชยตำรากฎหมายครั้งอยุธยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2546), น.3-4.

การกำเนิดกฎหมายของชนชาติทั้งหลายในโลกแต่ดั้งเดิมคงเกิดจากจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานและเป็นที่ถูกต้องตามประสงค์และสมประโยชน์ของชนหมู่มากในสังคมนั้น ๆ โดยไม่ได้จดจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จารีตประเพณีจึงเป็นที่มาอันสำคัญยิ่งของกฎหมายทุกชาติทุกภาษา เมื่อสังคมในชาตินั้นเจริญมากขึ้น ความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลต่อรัฐและบุคคลต่อบุคคลมีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิง ทำให้แพร่หลายและมีสภาพบังคับที่ทั่วถึงและเสมอภาค⁹⁷

การศึกษาสภาพสังคมและกฎหมายของไทย กฎหมายที่สำคัญ คือ กฎหมายตราสามดวง เป็นกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นประมวลกฎหมายที่มีพัฒนาการระดับสูงในทางนิติศาสตร์ ระบบกฎหมายมีเนื้อหาครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ ของสังคมรอบด้านและใช้บังคับต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน⁹⁸

เรื่องการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามกฎหมายไทย ศึกษาวิวัฒนาการของการบัญญัติกฎหมายการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก การบัญญัติกฎหมายเริ่มต้นจากสภาพของสังคมขณะนั้น คือ สังคมพระพุทธศาสนา ปรากฏตามกฎหมายแต่ละยุคสมัย ดังนี้

2.2.4.1 พระไอยการลักษณะมรดก (สมัยพระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรรณารดบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว)⁹⁹

พระไอยการลักษณะมรดกบัญญัติขึ้นโดยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมในปีพุทธศักราช 2155¹⁰⁰ แต่ในตัวกฎหมายระบุพระนามสมเด็จพระเอกาทศรรฐเป็นผู้ทรงตราพระไอยการลักษณะมรดก อาจเป็นเพราะในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อทรงตรากฎหมายมักจะใช้พระนามของสมเด็จพระเอกาทศรรฐเสมอเพื่อเป็นการพระราชทานพระเกียรติแก่สมเด็จพระอนุชา จึงถือเป็นประเพณีสืบต่อมาในภายหลังที่พระมหากษัตริย์บางพระองค์ทรงบัญญัติกฎหมายมักจะอ้าง

⁹⁷ กฤษฎา บุญยสมิต, “โครงสร้างกฎหมายตราสามดวง” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 2, ปีที่ 34, น.233 (มิถุนายน 2547).

⁹⁸ กำธร เลี้ยงสัจธรรม, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 96*, น.4.

⁹⁹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, *กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด, 2548), น.125-140.

¹⁰⁰ *เพ็ญอ้าง*, น.125 - 126.

พระนามสมเด็จพระเอกาทศรถแทน¹⁰¹ พระโอยการลักษณมรดกมีทั้งสิ้น 48 มาตรา ต่อมาในปี พุทธศักราช 2158 บัญญัติเพิ่มเติมเรื่องการทำพินัยกรรมและวิธีการทำพินัยกรรม และการแบ่งมรดก ผู้มีศักดิ์นาตั้งแต่ 400 ลงมา เพิ่มไปอีก 3 มาตรา รวมทั้งสิ้นมี 51 มาตรา โดยมีได้แบ่งประเภทเป็น ลักษณะชัดเจน บางมาตราอ้างที่มาจากพระธรรมศาสตร์¹⁰² สามารถแบ่งได้ ดังนี้ ส่วนแรก การแบ่งมรดกแก่ทายาท แยกเป็น มรดกแก่ผู้ที่มีศักดิ์นา 400 ขึ้นไป¹⁰³ มรดกเศรษฐีคฤหบดี มรดกสำหรับผู้มีศักดิ์นาคต่ำกว่า 400 ลงมา มรดกพระภิกษุและมรดกพราหมณ์ ส่วนที่สอง บทตัดมิให้รับมรดก แยกเป็น ทายาทที่กระทำผิดต่อเจ้ามรดก การยกย้ายทรัพย์มรดก ส่วนที่สาม การทำพินัยกรรม ส่วนที่สี่ ความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรในการรับมรดก แยกเป็นการสมรส ความสัมพันธ์ของการเป็นบิดาและบุตร สิทธิในการรับมรดกของบิดาและบุตร

พระโอยการลักษณมรดกเป็นกฎหมายเกี่ยวกับระบบกรรมสิทธิในทรัพย์มรดก กำหนดรายละเอียดกรณีบุคคลถึงแก่ความตาย¹⁰⁴ หากไม่มีพินัยกรรมระบุ กฎหมายบัญญัติวิธีการแบ่งมรดกซึ่งแตกต่างกันตามบรรดาศักดิ์ คือ ถ้าผู้ตายเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ตั้งแต่ 400 ไร่ขึ้นไป มรดกของชายนั้นแบ่งออกเป็น 4 ภาค¹⁰⁵ คือ ภาคหลวง 1 ภาคบิดามารดา 1 ภาคภรรยา 1 และภาคญาติซึ่งรวมทั้งบุตรด้วย 1 แต่ในกรณีต่อไปนี้ การแบ่งมรดกไม่จำเป็นต้องมีภาคหลวง แม้จะมีศักดิ์นา 400 ไร่ขึ้นไป คือ เมื่อผู้ตายมีศักดิ์นา 400 ไร่ขึ้นไปนั้นเป็นผู้มีบำเหน็จหรือบำนาญอยู่ได้อย่างหนึ่ง¹⁰⁶ และเมื่อผู้ตายนั้นเป็นพราหมณ์ ถึงแม้จะมีบรรดาศักดิ์ก็ตาม

ถ้าผู้ตายมีศักดิ์นาคต่ำกว่า 400 ไร่ ลงมาถึง 10 ไร่ มรดกของชายนั้นแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ภาคบิดามารดา 1 ภาคภรรยา 1 ภาคญาติ 1 ไม่ต้องมีภาคหลวง โดยผู้รับมรดกต้องรักษาใช้ ปลงศพ ตามความสนิทและห่าง¹⁰⁷ เป็นลักษณะสังคัมพิงพาอาศัยในเครือญาติและชุมชน

¹⁰¹ พระวรภักดีพิบูลย์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), น. 45.

¹⁰² ชาคิริต อนันทรวิณ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 12, น.123.

¹⁰³ มาตรา 3 พระโอยการลักษณมรดก

¹⁰⁴ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2554), น.98-99.

¹⁰⁵ มาตรา 3 พระโอยการลักษณมรดก

¹⁰⁶ มาตรา 2 พระโอยการลักษณมรดก

¹⁰⁷ มาตรา 51 พระโอยการลักษณมรดก

มิใช่การพึ่งพาอาศัยการบริการต่าง ๆ จากภาครัฐอย่างเช่นปัจจุบัน¹⁰⁸ พระโอยการลักษณมรดกถือเอากรณีปิดบัง คิดร้ายต่อเจ้ามรดก กรณีไม่ได้รับการปลงศพเจ้ามรดกเป็นข้อสำคัญในการตัดสินคดีรับมรดก เพราะถือว่าเป็นลักษณะของการกระทำที่เรียกว่า “ญาติไม่เป็นมิตรกับผู้ตาย”¹⁰⁹ นอกจากนี้ หากเจ้าของทรัพย์สินมีความประสงค์ว่าเมื่อตนถึงแก่ความตายแล้วจะยกทรัพย์สมบัติให้ตกเป็นสิทธิแก่ผู้ใดก็สามารถทำพินัยกรรม หากมิได้ทำพินัยกรรม การแบ่งมรดกต้องเป็นไปตามกฎหมาย¹¹⁰

บทบัญญัติพระโอยการลักษณมรดกส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ มีดังนี้

บทที่ 36 บัญญัติว่า “ภิกษุจตุจากอาตมภาพ แลคหัตถจะปันเอาทรัพย์มรดกนั้นมิได้ เหตุว่าเขาเจตนาทำบุญให้แก่เจ้าภิกษุเปนของอยู่ในอารามท่านแล้ว ถ้าเจ้าภิกษุอุทิศไว้ให้ท่านแก่คฤหัตถ์ ๆ จึงรับทานท่านได้

อนึ่งถ้าคหัตถมรณภาพ บิดาหรือมารดา ญาติพี่น้องลูกหลานเปนเจ้าภิกษุอยู่ในสิกขาบทแล้ว จะปันเอาทรัพย์มรดกของคหัตถ์นั้นมิได้ เหตุว่าเขาเปนบุตรพระพุทเจ้าแล้ว ถ้าคหัตถผู้มรณภาพนั้นอุทิศไว้ถวายสวัญญาณกะทรัพย์แลอวิญญาณกะทรัพย์แก่เจ้าภิกษุผู้เปนญาติพี่น้องลูกหลาน จึงรับเอาทรัพย์ทั้งนั้นเปนของเจ้าภิกษุได้ ถ้าเจ้าภิกษุนั้นจตุจากอาตมภาพ ทรัพย์นั้นคงเป็นของอาราม ผู้ใดจะกล่าวเอา ท่านว่ามิได้เลย”¹¹¹

พระโอยการลักษณมรดกบัญญัติไม่ให้พระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมในการรับมรดก เว้นแต่ ผู้ตายมีเจตนาอุทิศไว้แก่พระภิกษุ¹¹² ภายหลังพระภิกษุผู้รับมรดกจากการอุทิศมรณภาพ ทรัพย์นั้นตกเป็นของอาราม¹¹³ คือ เป็นกรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาท ไม่ว่าจะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ทั้งนี้ พระโอยการลักษณมรดกบัญญัติข้อจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกแตกต่างกันแบ่งตามสถานะความเป็นทายาท

¹⁰⁸ ชาคริต อนันทราวัง, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 12*, น.128.

¹⁰⁹ แสง บุญเฉลิมวิภาส, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 104*, น.99.

¹¹⁰ มาตรา 49 และมาตรา 50 พระโอยการลักษณมรดก

¹¹¹ สถาบันปริัติ พนมยงค์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 99*, น.140.

¹¹² ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “ครบรอบ 200 ปีกฎหมายตราสามดวง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558, จาก http://www.thailaws.com/download/thaidownload/200year_3duanglaw.pdf

¹¹³ ชาคริต อนันทราวัง, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 12*, น.129.

หากขณะอุปสมบทอยู่นั้น “คหัตถ์” หมายถึง คฤหัสถ์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า ผู้ครองเรือน, ผู้ไม่ใช่ผนวช, ฆราวาส “มรณภาพ” ซึ่งหมายถึงคฤหัสถ์ถึงแก่ความตาย

เมื่อคฤหัสถ์เจ้่ามรดกถึงแก่ความตายก่อให้เกิดสถานะความเป็นทายาทแก่พระภิกษุ แม้อยู่ในสมณเพศ อย่างไรก็ตาม พระไอยการลักษณะมรดกบัญญัติจำกัดสิทธิไว้ว่า “...บิดาหรือมารดา ญาติพี่น้องลูกหลานเป็นเจ้าของภิกษุอยู่ในสิกขาบทแล้ว จะป็นเอาทรัพย์มรดกคหัตถ์นั้นมิได้...” จากเนื้อความในบทบัญญัตินี้ พระภิกษุเป็นบิดาหรือมารดา ญาติพี่น้อง ลูกหลาน แสดงว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องทางสายเลือดกับเจ้่ามรดกหรือเป็นทายาทโดยธรรม พระไอยการลักษณะมรดกบัญญัติว่าจะ “ป็น” เอาทรัพย์มรดกของคฤหัสถ์เจ้่ามรดกไม่ได้ คำว่า “ป็น” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 หมายความว่า ป็นเป็นส่วน หมายถึงการห้ามฟ้องเป็นคดีมรดกเพื่อแบ่งมรดกต่อศาล โดยมีเหตุผลต่อท้ายว่า “เหตุว่าเป็นบุตรพระพุทเจ้าแล้ว” หมายความว่า เป็นสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ละแล้วซึ่งกิเลส แต่หากมีการตกลงแบ่งกันระหว่างทายาทโดยปราศจากข้อโต้แย้ง พระภิกษุก็สามารถรับเอาทรัพย์มรดกได้

ตอนท้ายกฎหมายบัญญัติแตกต่างออกไป ว่า “...ถ้าคหัตถ์ผู้มรณภาพนั้น อุทิศไว้ถวายสวัญณกะทรัพย์และอวิญญานกะทรัพย์แก่เจ้าภิกษุผู้เป็นญาติพี่น้องลูกหลาน จึงรับเอาทรัพย์ทั้งนั้นเป็นของเจ้าภิกษุได้...”

พระไอยการลักษณะมรดก แบ่งทรัพย์เป็น 2 ประเภท คือ สวัญณกะทรัพย์และอวิญญานกะทรัพย์ “สวัญณกะทรัพย์” คือ ทรัพย์ที่มีชีวิต เช่น ช้าง ม้า เป็นต้น ส่วน “อวิญญานกะทรัพย์” คือ ทรัพย์อื่นที่ไม่มีชีวิต แต่การแบ่งทรัพย์ทำนองนี้ไม่มีค้อยมีประโยชน์สำหรับกฎหมายลักษณะมรดกมากนัก¹¹⁴

บทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า หากคฤหัสถ์ยกทรัพย์ที่มีชีวิตหรือทรัพย์ที่ไม่มีชีวิตแก่พระภิกษุซึ่งเป็นญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ตามพระไอยการลักษณะมรดกที่ระบุไว้ว่า “...พระภิกษุผู้เป็นญาติพี่น้องหรือลูกหลาน” ซึ่งแตกต่างจากพินัยกรรมในกฎหมายปัจจุบัน ที่ผู้ทำพินัยกรรมสามารถยกทรัพย์มรดกแก่บุคคลใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดหรือเป็นญาติ พี่น้อง ลูกหลาน

¹¹⁴ พระรามบัณฑิต, ลักษณะมรดก, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.8-9.

2.2.4.2 ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก)

หลังประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา เมื่อ พ.ศ. 2451 ในปีเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹¹⁵ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้ในขณะนั้นซึ่งยังกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สมควรแก่กาลสมัย ความเจริญและพาณิชย์กรรมแห่งบ้านเมืองและความสัมพันธ์กับนานาประเทศ โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการให้ประกาศบรรพ 1 บรรพ 2 ในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 กำหนดให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 แต่ต่อมาหลังใช้บังคับไม่นาน เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ก็มีพระราชกฤษฎีกายกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และบรรพ 2 และให้ใช้ฉบับที่ตรวจชำระใหม่แทน¹¹⁶

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ประกาศใช้จนกระทั่งปี พ.ศ. 2471 จึงมีพระราชกฤษฎีกาออกมาตรการตรวจชำระใหม่ โดยเหตุผลว่ามีความเห็นแนะนำมากมาย จึงเห็นควรชำระใหม่เพื่อให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 3 ที่ชำระใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 เป็นต้นไป¹¹⁷ ในปี พ.ศ. 2473 มีพระราชกฤษฎีกาประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นไป¹¹⁸

ในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลไทยจึงดำเนินการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และบรรพ 6 ตามลำดับ¹¹⁹ ตามบันทึกกรรมการร่างกฎหมาย ที่ 30/2531 เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2475 ในบันทึกดังกล่าวมีประเด็นที่ต้องการให้รัฐบาลพิจารณาเกี่ยวกับร่างกฎหมายในเรื่องมฤตกของพระภิกษุในพระพุทธศาสนารวมอยู่ คือ เรื่องมฤตกของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะให้เป็นไปตามกฎหมายที่ใช้อยู่เวลานี้หรือประการใด เช่น พระได้มฤตกเฉพาะ

¹¹⁵ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, *อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 104*, น.228-229.

¹¹⁶ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, *อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 104*, น.236.

¹¹⁷ *เพ็ญอ้าง*, น.237.

¹¹⁸ *เพ็ญอ้าง*, น.237.

¹¹⁹ ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก)

โดยตรงทางพินัยกรรม ถ้าพระถึงแก่กรรมภาพโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมให้มรดกตกเป็นของวัด การยกทรัพย์ให้แก่วัดเมื่อผู้ให้ตายนั้นต้องทำเป็นพินัยกรรมเท่านั้น

เนื้อความของกฎหมายเรื่องมรดกส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ ในร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมรดก) ซึ่งร่างโดยกรมการพิจารณา ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ปรากฏดังนี้ คือ

มาตรา 24 บัญญัติว่า พระภิกษุในลัทธิมหายาน และสามเณรนั้น ท่านว่า ไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอันนี้ ว่าด้วยพระภิกษุ

คำอธิบายที่ปรากฏในร่างกฎหมาย : มาตรานี้บรรจุกฎหมายประเพณีในเรื่องนี้ เอาไว้อ้างอิงถึงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 594/123¹²⁰ (ปี พ.ศ. 2447) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 504/2461 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 371/2474

เนื้อความภาษาอังกฤษปรากฏเป็นร่างกฎหมาย ว่า

Section 24 Priests confessing the Mahayane System and novices are not concerned by the provisions of this Code concerning buddhist priests.

มาตรา 24 บัญญัติแยกว่า หากพระภิกษุบวชในลัทธิมหายานซึ่งเป็น พระพุทธศาสนานิกายที่ถือกันอยู่ในประเทศธิเบต เวียดนาม จีน เกาหลี และญี่ปุ่น เป็นต้น ประเทศ ไทยถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทหรือหินยาน ดังนั้น ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เริ่มแรกจึงนำสิ่งปรากฏอยู่ในสังคัม จาริตประเพณีมาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย นอกจากนี้ วางหลักว่า สามเณรไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระภิกษุนี้

¹²⁰ เป็นการใช้นับปีรัตนโกสินทร์ศก ย่อว่า ร.ศ. ซึ่งเป็นศักราชที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2432 โดยให้นับปีที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราชสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เมื่อปีชวด พ.ศ. 2325 เป็น ร.ศ. 1 และให้เริ่มใช้ศักราชนี้ใน ราชการตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ร.ศ.108 โดยให้นับเดือนเมษายนเป็นเดือนแรกของปี เดือนมีนาคมเป็น เดือนสุดท้ายของปี รัตนโกสินทร์ศกจึงขึ้นปีใหม่ ในวันที่ 1 เมษายน ร.ศ.1 ตรงกับ พ.ศ.2325 รัตนโกสินทร์ศกจึงน้อยกว่าพุทธศักราช 2324 ปี การเทียบเปลี่ยนรัตนโกสินทร์ศกกับพุทธศักราช คือ ปี พ.ศ.เท่ากับ ปี ร.ศ. บวกด้วย 2324 และปี ร.ศ. เท่ากับ ปี พ.ศ. ลบด้วย 2324 ประเทศไทยใช้ รัตนโกสินทร์ศกมาจนกระทั่งถึง ร.ศ. 131 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ก็ทรง ประกาศให้เลิกใช้รัตนโกสินทร์ศก เปลี่ยนมาใช้พุทธศักราชแทน

มาตรา 25 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า พระภิกษุหนึ่ง ท่านว่าเป็นทายาท โดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สีกจากสมณเพศ และถือเอาสิทธิโดยธรรมในการรับมรดกของตนภายใน กำหนดอายุความที่ระบุไว้ในมาตรา 217 แห่งประมวลกฎหมายบรรพนี้¹²¹

วรรคสอง บัญญัติว่า แต่พระภิกษุหนึ่ง ท่านว่าอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้
ลักษณะมฤตกบทที่ 36, 37

วรรคหนึ่ง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1084/131 (ปี พ.ศ.2447) และ
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 34 - 35/2457

วรรคสอง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 683/123 (ปี พ.ศ. 2447) คำพิพากษา
ศาลฎีกาที่ 1056/123 (ปี พ.ศ. 2447) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/128 (ปี พ.ศ. 2452)

คำอธิบายที่ปรากฏในร่างกฎหมาย : มาตรานี้ได้ร่างขึ้นตามกฎประเพณี
ซึ่งคณะกรรมการราษฎรได้ตกลงให้คงไว้ตามเดิม

เนื้อความภาษาอังกฤษปรากฏเป็นร่างกฎหมาย ว่า

Section 25 A Buddhist priest cannot be a statutory heir, unless he leaves priesthood and avails himself of his statutory rights of inheritance within the time of prescription specified in section 217 of this book.

However he cannot be a legatee.

มาตรา 25 ปรากฏชัดเจนในคำอธิบายว่าร่างขึ้นตามประเพณี ซึ่งผู้ร่าง
กฎหมายขณะนั้นให้คงไว้ซึ่งกฎหมายเก่า คือ พระไอยการลักษณะมรดก ตามเนื้อความในบทที่ 36 และ
บทที่ 37 เพียงแต่มีการปรับปรุงถ้อยคำให้กระชับรัดกุม แต่ความหมายของเนื้อความไม่เปลี่ยนแปลง
แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติส่วนนี้เป็นกฎหมายที่มาจากประเพณีของไทยโดยแท้

มาตรา 26 บัญญัติว่า ททรัพย์สินใดซึ่งพระภิกษุได้มาในระหว่างที่อยู่ใน
สมณเพศ ไม่ว่าจะได้มาโดยการกุศลหรือโดยประการอื่น หรือว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในหรือนอกเขตต์

---

¹²¹ มาตรา 217 ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก)
ว่าด้วยอายุความ บัญญัติว่า ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีมฤตก เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เจ้าของมฤตกตาย หรือ
ภายหลังเวลาที่ทายาทรู้ข้อความจริงอันเป็นเหตุให้สิทธิของตนในฐานะที่เป็นทายาทต้องเสื่อมเสียไปหรือถึง
อย่างไรก็ดี ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่ผู้ตายถึงแก่ความตาย

อาราม ในเวลาที่พระภิกษุนั้นมรณภาพก็ตาม ท่านว่าเป็นศาสนสมบัติของวัดที่พระภิกษุนั้นบวชอยู่และ
ทายาทโดยธรรมจะรับมรดกไม่ได้

เทียบลักษณะมรดก บทที่ 36

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 504/2461 และคำพิพากษาศาลฎีกา
ที่ 224/2463

คำอธิบายที่ปรากฏในร่างกฎหมาย : ข้อนี้เป็นกฎหมายไทยที่ยังคงใช้อยู่
ในเวลานี้ ขอให้ระลึกว่านโยบายข้างต้นนี้ให้ความสะดวกแก่การขยายความเพื่อเป็นประโยชน์แก่
ทรัพย์สินในพระศาสนาด้วย

เนื้อความภาษาอังกฤษปรากฏเป็นร่างกฎหมาย ว่า

Section 26 Any property acquired by a buddhist priest during
the period of his priesthood, notwithstanding it be acquired on chairity or otherwise,
or whether the property exists inside or outside the precinct of the monastery at the
time when the priest dies, shall become ecclesiastical property of the wat to whom
he belongs and shall not be inherited by his statutory heirs.

มาตรา 26 เป็นร่างกฎหมายที่บัญญัติจำกัดสิทธิของทายาทโดยธรรมไว้
ไม่ให้รับมรดกของพระภิกษุซึ่งมรณภาพ หากว่าพระภิกษุมรณภาพระหว่างอยู่ในสมณเพศ โดยจำกัด
เพียงทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศเท่านั้น ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินจะได้อาจมาจากการให้เพื่อ
การทำบุญหรือไม่ว่าจะอยู่ในเขตของวัดหรือไม่ เช่น ที่ดินซึ่งพระภิกษุอาจได้รับโอนให้โดยเสนาหาใน
ระหว่างเป็นสมณเพศก็อาจมิได้อยู่ในเขตต์ของวัดขณะนั้น เหตุผลเบื้องหลังของร่างกฎหมายเป็นไป
เพื่อประโยชน์แก่ทรัพย์สินในพระพุทธศาสนา การได้ทรัพย์สินเพราะเหตุพระภิกษুবวชอยู่ในวัดนั้น ๆ
อาจเพราะฆราวาสเจตนาถวายแด่พระภิกษุเพื่อเป็นประโยชน์แก่วัดและเพื่อญาติธรรมทาง
พุทธศาสนาจะได้มีโอกาสใช้สอย มิได้ต้องการให้ทรัพย์สินนั้นตกไปอยู่ในเงื้อมมือของทายาทโดยธรรม
ของพระภิกษุซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีเจตนาทำบุญ

มาตรา 27 บัญญัติว่า ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็น
พระภิกษุ ท่านว่าหาเป็นศาสนสมบัติไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น
หรือจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 586/129 (ปี พ.ศ. 2453)

เนื้อความภาษาอังกฤษปรากฏเป็นร่างกฎหมาย ว่า

Section 27 Any property belonging to a person before he entered buddhist priesthood shall not become ecclesiastical property and shall be inherited by any statutory heirs or may be disposed of in any way whatsoever according to law.

มาตรา 28 บัญญัติว่า เมื่อบุคคลใดอุปสมบทเป็นพระภิกษุโดยมีเวลาอันกำหนด ท่านให้ถือว่าบุคคลนั้นมิได้มีเจตนาที่จะสละทรัพย์สิน แม้ถึงว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาระหว่างที่อุปสมบทอยู่ก็ดี

คำอธิบายที่ปรากฏในร่างกฎหมาย : มาตรานี้ดำเนินการตามหลักคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 274/128 (ปี พ.ศ. 2452) ได้วางไว้ และยังเป็นการตัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในเมื่อบุคคลคนหนึ่งตายในระหว่างที่อุปสมบทโดยมีกำหนดเวลาอันมีจำกัด

เนื้อความภาษาอังกฤษปรากฏเป็นร่างกฎหมาย ว่า

Section 28 When a person enters buddhist priesthood for a specified period of time, he must be considered as having no intention of abandoning his property even if it would be acquired during the period of his priesthood.

ก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการประชุมพิจารณา ร่างกฎหมายดังกล่าวนี้หลายครั้ง โดยตัดมาตรา 24 เดิมที่ร่างขึ้นทิ้งทั้งมาตรา จากนั้นเปลี่ยนมาตรา 25 เป็นมาตรา 24 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใหม่ มาตรา 26 เดิม แก้ไขเป็นมาตรา 25 และมีการแก้ไขเนื้อความโดยตัดทอนและเพิ่มเติมบางส่วน มาตรา 27 เปลี่ยนเป็นมาตรา 26 โดยมีการเพิ่มเติมเนื้อความ ส่วนมาตรา 28 ตัดทิ้งทั้งมาตรา ปรากฏจากรายงานการประชุมครั้งที่ 4 ของกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2477 พิจารณาร่างมาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 26

กล่าวเฉพาะร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มาตรา 25

วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า พระภิกษุนั้น ท่านว่าเป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศ และถือเอาสิทธิโดยธรรมในการรับมรดกของตนภายในกำหนดอายุความที่ระบุไว้ในมาตรา 217 แห่งประมวลกฎหมายบรรพนี้

วรรคสอง บัญญัติว่า แต่พระภิกษุนั้น ท่านว่าอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

การพิจารณาร่างมาตรานี้ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช กรรมการและเลขานุการของที่ประชุมขณะนั้น เสนอว่า “วรรคหนึ่ง กับวรรคสอง ดูจะขัดกันอยู่ในวรรคหนึ่ง ถ้าจะเอามฤตกไม่มีพินัยกรรมต้องสีก ในวรรคสอง ถ้าจะเอามฤตกมีพินัยกรรมไม่บอกว่า ต้องสีก” และ “เรื่องพระภิกษุรับพินัยกรรมนี้ มีเหตุผลทั้ง 2 ทาง ทางหนึ่งจะเคารพต่อเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมอย่างยั้งก็ควรอยู่ แต่อีกทางหนึ่งต้องคิดว่า การรับมรดกมีพินัยกรรมตาม บรรพ 6 นี้ ยังต้องสนองรับตามมาตรา 11 เคยเข้าครอบครองสิทธิเป็นทายาทหรือแสดงเจตนาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่อยากจะเห็นพระภิกษุสงฆ์เข้าไปยุ่งย่ามทำการเช่นนี้”

หลวงวรนิติปริชา กรรมการฯ ของที่ประชุม มีความเห็นไปในทำนองเดียวกันกับหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช กล่าวคือ “วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ควรถือหลักอย่างเดียวกัน จะให้สีกเสียก่อนในวรรคหนึ่ง ในวรรคสอง ก็ต้องเป็นเช่นเดียวกัน พระสละทางโลกแล้ว ไม่ควรมาเกี่ยวข้องในทางโลก ดูไม่งามสำหรับผู้ทรงศีลในพระพุทธศาสนา”

อย่างไรก็ตามมีการแสดงความคิดเห็นอีกทางหนึ่ง ดังนี้

พระมณูภาณวิมลศาสตร์ กรรมการฯ ของที่ประชุม มีข้อเสนอว่า “การรับมฤตกไม่มีพินัยกรรม เป็นกรณีของผู้ฝึกไฟในทางโลกธรรม พระภิกษุสละทางโลกแล้ว จึงไม่ควรให้สนองรับทั้งที่เป็นพระภิกษุอยู่ แต่ถ้าเขายกให้โดยพินัยกรรม กลายเป็นเรื่องที่จะต้องคิดถึงเสรีภาพ ความศักดิ์สิทธิ์ในเจตนาของผู้ยกให้เป็นใหญ่ บางทีเขายกให้เพราะเป็นพระ ถ้าไม่เป็นพระเขาจะไม่ให้ จึงควรให้เกิดผลตามเจตนาของผู้ให้ โดยไม่ต้องบังคับให้สีกเสียก่อน”

นางสาวสุนทร ประเสริฐพงษ์ กรรมการฯ ของที่ประชุม มีข้อเสนอว่า “ในทางศาสนา ใครเขายกทรัพย์สิ่งใดเป็นทานแก่พระภิกษุ ถ้าไม่ให้ท่านรับได้ทั้งที่เป็นพระ จะเป็นการขัดกุศลทานของเขา และจะกลายเป็นบังคับทางอ้อมให้พระภิกษุต้องสีกด้วย”

ส่วนนายเรเนกาโม กรรมการฯ ของที่ประชุม มีข้อเสนอว่า “ร่างมาตรานี้พยายามเดินตามกฎหมายเก่า”

จากการประชุมพิจารณาร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ครั้งดังกล่าว เสียงส่วนใหญ่ลงมติให้ใช้บทบัญญัติมาตรา 24 เช่นเดิม มีเพียงหลวงนิติปริชาไม่เห็นด้วยกับร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มาตรา 24 ดังกล่าว ส่วนหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช กรรมการและเลขานุการฯ ของดเว้นไม่ลงมติ

การประชุมร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มาตรา 24 ตั้งข้อสังเกตโดยแบ่งความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า บทบัญญัติในวรรค

หนึ่ง และวรรคสอง ควรเป็นไปในทำนองเดียวกัน ไม่ว่าพระภิกษุจะอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ไม่ควรใช้สิทธิฟ้องคดีมรดกเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก เนื่องจากพระภิกษุเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลก ไม่ข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งเป็นเรื่องในทางโลก นอกจากนี้ในสมัยนั้นการรับมรดกตามพินัยกรรมยังมีหลักการสนองรับโดยเคยครอบครองสิทธิเป็นทายาทหรือต้องแสดงเจตนาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นทางที่นำพาพระภิกษุมาข้องเกี่ยวกับเรื่องในทางโลกมากเกินไปไม่เหมาะสม

อีกฝ่ายหนึ่ง เห็นว่า การยกทรัพย์สินให้พระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมเป็นการแสดงเจตนาของเจ้ามรดกโดยมีเจตนาในทางกรทำบุญกุศล ดังนั้น พระภิกษุที่ผู้รับพินัยกรรมก็ควรสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกทันทีโดยไม่ต้องลาสิกขาบท และเห็นว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้พระภิกษุซึ่งเป็นผู้รับพินัยกรรมต้องลาสิกขาบทเพื่อมาฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมจะเป็นการบังคับให้พระภิกษุต้องลาสิกขาบททางอ้อม

2.2.4.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก พุทธศักราช 2478

เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2478 มีพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 แบ่งเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะ 1 ว่าด้วยบทเบ็ดเสร็จทั่วไป ลักษณะ 2 ว่าด้วยสิทธิโดยธรรมในการรับมรดก ลักษณะ 3 ว่าด้วยพินัยกรรม ลักษณะ 4 ว่าด้วยวิธีจัดการและปันทรัพย์สินมรดก ลักษณะ 5 ว่าด้วยมรดกที่ไม่มีผู้รับ และลักษณะ 6 ว่าด้วยอายุความ บทบัญญัติเกี่ยวกับมรดกของพระภิกษุตามบรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 บัญญัติในลักษณะ 2 ว่าด้วยสิทธิโดยธรรมในการรับมรดก มี 3 มาตรา ได้แก่

มาตรา 1622 บัญญัติว่า พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่ จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตาม มาตรา 1754

แต่พระภิกษุนั้น อาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

Section 1622 A Buddhist priest cannot claim the inheritance by the status of being a statutory heir, unless he leaves priesthood and enforces his claim within the time of prescription specified in section 1754.

However such a Buddhist priest can be a legatee.

มาตรา 1622 มีเนื้อความเป็นอย่างเดียวกับ มาตรา 25 แห่งร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก) จึงสามารถสรุปได้ว่าคำอธิบายในการร่างบทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ มีที่มาจากกฎหมายเก่าซึ่งเป็นกฎหมายประเพณี คือ พระไอยการลักษณะมรดก

มาตรา 1622 เป็นกรณีพระภิกษุเป็นทายาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แบ่งประเภททายาทเป็น 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม พระภิกษุอาจเป็นได้ทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม โดยมาตรา 1622 บัญญัติผลของการที่พระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมแตกต่างกัน¹²² ตามความในมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ถ้าเจ้ามรดกตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม พระภิกษุจะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้ลาสิกขาจากสมณเพศก่อน แต่ตามความในมาตรา 1622 วรรคสอง ถ้าเจ้ามรดกตายโดยทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้กับพระภิกษุ พระภิกษุสามารถเป็นผู้ฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมโดยไม่ต้องลาสิกขาบท

มาตรา 1623 บัญญัติว่า ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือผู้รับพินัยกรรม

Section 1623 Any property acquired by a Buddhist priest during the period of his priesthood, shall become, upon his death, property of the Wat which is his domicile, unless he has disposed of it during his life or by his will.

เนื้อความตามมาตรา 1623 เป็นทำนองเดียวกับ มาตรา 26 แห่งร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก) แต่แตกต่างกันที่มาตรา 1623 บัญญัติเป็นกรณียกเว้นว่า ให้พระภิกษุสามารถจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างสมณเพศได้โดยอาจทำด้วยวิธีการจำหน่ายจ่ายโอนตามหลักทั่วไปหรืออาจทำเป็นพินัยกรรม ต่อมาภายหลังเมื่อพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินก็ไม่ตกเป็นสมบัติของวัด ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการมสสิทธิ์ของบุคคลในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตนได้โดยเจตนาอิสระ

---

¹²² พระยาพลาทกุลธรรมพิชัย, คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2482 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2482), น.36.

มาตรา 1624 บัญญัติว่า ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้นหรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

Section 1624 Any property belonging to a person he entered Buddhist priesthood shall not become property of the Wat, and shall devolve on his statutory heirs, or may be disposed of by him in any way whatsoever according to law.

เนื้อความตามมาตรา 1624 เป็นอย่างเดียวกับ มาตรา 27 แห่งร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมรดก) เนื่องจากเป็นทรัพย์สินเดิมของพระภิกษุก่อนบวช พระภิกษุมีสิทธิจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการใดย่อมได้ ไม่ตกเป็นทรัพย์สินของวัดซึ่งพระภิกษุอุปสมบทอยู่ในขณะมรณภาพ

2.2.4.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับปัจจุบัน

นับแต่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 พุทธศักราช 2478 มีการแก้ไขเพิ่มเติมบรรพ 6 อีก 2 ครั้ง ครั้งแรกมีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 พุทธศักราช 2486 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2486 โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คือ บัญญัติว่าบทบัญญัติบรรพ 6 ไม่กระทบกระเทือนถึงกฎ ข้อบังคับ สำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง ร.ศ. 120 ในส่วนที่เกี่ยวข้องมรดก แต่ในส่วนอื่นๆ เนื้อความยังคงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 พุทธศักราช 2478 ทุกประการ

ต่อมาเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2486 มีพระราชบัญญัติโอนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 พุทธศักราช 2486 พุทธศักราช 2486 โดยให้อนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2477 พุทธศักราช 2486 ซึ่งไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงมาตรา 1622 ถึงมาตรา 1624 จนกระทั่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน แม้บทบัญญัติบรรพอื่นจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เป็นที่น่าสังเกตว่า ขณะสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงกฎหมายในทางเทคนิคต่าง ๆ มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีความสอดคล้อง ทันสมัย สอดรับกับสภาพทางเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม ตลอดจนเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ที่กำลังเจริญก้าวหน้า แต่ในมุมของกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจารีตประเพณีเดิมกลับไม่ค่อยจะได้รับการหยิบยก

มาให้ความสนใจ พิจารณาหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง อาจเป็นเพราะบทบัญญัติของกฎหมายบางบทบัญญัติ อย่างในกรณีมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจเพราะไม่ค่อยมีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมากนัก แต่ก็มีคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุในทางทรัพย์สินขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลจำนวนมาก เช่น คดีที่พระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนในเรื่องสัญญาเช่าที่ดิน สัญญาซื้อขาย สัญญากู้ยืมเงิน¹²³ ซึ่งพระภิกษุสามารถต่อสู้คดีในศาลได้เต็มที่

---

¹²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3773/2538 ซึ่งศาลฎีกาตัดสินว่าไม่ใช่มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (พระภิกษุประจวบ งามวิชา เป็นโจทก์ ฟ้องนายกุหลาบ แก้วสินชัย กับพวก เป็นจำเลย) ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุนำเงินส่วนตัวออกให้บุคคลกู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ย พระภิกษุก็เป็นบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายทั้งการให้กู้ยืมเงินเป็นการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนได้ทางหนึ่ง การที่โจทก์ซึ่งเป็นพระภิกษุให้จำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดจึงไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชนโจทก์ย่อมมีสิทธินำสัญญากู้ยืมเงินมาฟ้องเรียกต้นเงินและดอกเบี้ยจากจำเลยที่ 1 ได้ (สมมาตร พรหมานุกูล – จองทรัพย์ เทียงธรรม – ทองเลื่อน พูลพิพัฒน์)

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับดังกล่าวนี้มีหมายเหตุท้ายฎีกา ดังต่อไปนี้

(1) คดีนี้เป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายที่ว่าพระภิกษุเอาเงินส่วนตัวให้ชาวบ้านกู้ยืมดอกเบี้ยสัญญาที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือไม่ โดยอุทธรณ์ตรงต่อศาลฎีกา จำเลยไม่คำนศาลอนุญาต ศาลชั้นต้นตัดสินวันที่ 23 มิถุนายน 2537 และได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2538 ซึ่งนับว่ารวดเร็วดีในยุคปัจจุบัน

(2) เหตุผลของศาลฎีกามีประการเดียว คือ ไม่มีกฎหมายห้ามจึงไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดี ด้วยความเคารพคำวินิจฉัยของศาลฎีกาค่อนข้างรวบรัด คือ วินิจฉัยไปเลยว่าจะไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีแต่ไม่มีการกล่าวอ้างถึงเรื่องศีลธรรมอันดีในคำพิพากษาเลย

ศาลชั้นต้นให้เหตุผลในคำวินิจฉัยว่า “พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในสถาบันอนาถาต้องทำตนให้คนเลี้ย่ง่ายประทังชีวิตอยู่เพียงปัจจัยสี่ คือ บิณฑบาตหรืออาหารที่มีคนเขาถวาย จีวร เครื่องนุ่งห่ม ได้มาจากผ้าติดศพ ติลาณเภสัช คือ ยารักษาโรค ประกอบด้วยยาตองด้วยน้ำบุตรเน่ากับเสนาสนะ คือ อยู่อาศัยตามโคนไม้ แม้จะอยู่กุฎที่มีคนเขาถวายก็ห้ามสร้างยาวเกินเก้าคืบพระสุคตฉะนั้น จึงไม่ต้องด้วยนโยบายทางศาสนาที่จะยอมให้เจริญโลกสะสมทรัพย์ แม้กฎหมายบ้านเมืองก็ห้ามไว้ชัด ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ที่ห้ามพระภิกษุมาเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเว้นแต่จะสืกจากสมณเพศแล้วจึงมาเรียกร้องภายในอายุความ

ในฐานะโจทก์ จากกรณีดังกล่าว มีความขัดแย้งกับบทบัญญัติมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ และเหตุผลเบื้องหลังที่มีมาแต่เดิมว่า เนื่องจากพระภิกษุเป็นบุตรของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ละแล้วซึ่งกิเลสทั้งปวง หากพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมย่อมไม่สามารถฟ้องคดีมรดกเพื่อเรียกเอาทรัพย์มรดกแก่ตนได้ ต้องลาสิกขาบทก่อน มิเช่นนั้นศาสนาอาจหม่นหมอง ประกอบกับหลักทาง

ทั้งตามพระธรรมวินัยเงินทองถือเป็นนิสสัคคีย์ พระภิกษุรับหรือยืมเงินทองที่เขาเก็บไว้ให้เป็นอาบัติ ปาจิตตีย์ ฉะนั้น การที่โจทก์เอาเงินส่วนตัวของโจทก์ให้ชาวบ้านกู้คิดดอกเบี้ยจึงเป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ศีลธรรมอันดีนั้นไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้ว่าการกระทำเช่นนั้นเช่นนี้ถือว่าขัดต่อศีลธรรมอันดีเป็นเรื่องที่ศาลจะต้องวินิจฉัยศีลธรรมอันดี เป็นเรื่องละเอียดอ่อน การกระทำบางอย่างไม่มีกฎหมายห้าม แต่ศาลฎีกาก็วินิจฉัยว่า เป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี เช่น ข้อตกลงจะอยู่กินเป็นสามีภริยากันระหว่างหญิงกับชายที่เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่น วัตถุประสงค์ขัดขวางต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1913/2505) การซื้อขายความหรือยุงส่งเสริมให้เป็นความ โดยผู้ยุงไม่มีส่วนได้เสียขัดต่อศีลธรรมอันดี (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 622/2494 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 112/2515)

ไม่มีกฎหมายห้ามพระภิกษุฉันอาหารเวลาวิกาลหรืออาหารเย็น แต่สมมุติสงฆ์ผู้ประพฤติเช่นนี้ย่อมได้รับคำตำหนิตีเดียจากสังคม ตามพระธรรมวินัยห้ามพระภิกษุซื้อขายด้วยรูปียะ (เงินตรา) บางครั้งพระภิกษุทำวัตถุมงคลออกขายจำหน่ายแก่ผู้ศรัทธายังต้องเลี่ยงไปใช้คำว่า “เช่า” แทนคำว่า “ซื้อขาย” ซึ่งถ้าว่าตามหลักกฎหมายแล้วการเช่าวัตถุมงคลเป็นการซื้อขายชัด ๆ เรื่องพระภิกษุศีลธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนส่งผลถึงความรู้สึกทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง

เงินทองที่พระภิกษุได้มาระหว่างดำรงสมณเพศมีแต่ปัจจัยที่ฆราวาสผู้มีจิตศรัทธาถวาย เนื่องจาก ท่านเป็นนักบวชดำรงชีพด้วยการภิกขาจาร ไม่มีรายได้ วัตถุประสงค์ของการถวายก็เพื่อให้ท่านได้จับจ่ายใช้สอยสิ่งอันควรแก่สมณบริโภค ไม่ได้มุ่งหวังให้ท่านเก็บสะสมเพื่อความมั่งมีอย่างฆราวาส ทั้งท่านก็มีใจผู้มีเงินได้อันจะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากร ที่ศาลฎีกาว่าการให้กู้ยืมเงินเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านอย่างหนึ่งนั้นหากเรื่องนี้โจทก์ให้ความช่วยเหลือจำเลยโดยให้ยืมไม่มีดอกเบี้ย ผู้บันทึกมั่นใจว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นผลคงเป็นไปอีกอย่างแน่นอน

การเรียกดอกเบี้ยกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นบาป เรื่องมรดกของเราพระภิกษุจะเรียกร้องฐานเป็นทายาทโดยธรรมก็ต้องเสียก่อนสนับสนุนให้เห็นหลักการครองตนของพระภิกษุไม่ให้มายุ่งุ่นวายแย่งชิงทรัพย์สมบัติทางโลกอันเป็นเหตุผลประกอบประการหนึ่งที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าเรื่องพระภิกษุปล่อยเงินกู้เรียกดอกเบี้ยเป็นเรื่องขัดต่อศีลธรรมอันดี (บันทึกหมายเหตุทำย คำพิพากษาศาลฎีกา โดย ประทีป อ่าววิจิตรกุล)

พระธรรมวินัยบัญญัติไว้ว่ามีให้พระภิกษุเกี่ยวข้องกับทรัพย์เงินทอง แต่น่าแปลกที่ปัจจุบันกลับมีพระภิกษุจำนวนไม่น้อยเข้าทำนิติกรรมสัญญาเพื่อให้เกิดผลเพิ่มพูนทางทรัพย์สินด้วยตนเอง และนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยอิสระ ก่อให้เกิดความไม่เหมาะสม หากมองในแง่ของพระธรรมวินัยนับว่าไม่สมควร แม้ในทางโลกพระภิกษุจะมีสถานะเป็นบุคคลธรรมดา เมื่อมีเจตนาจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ไม่ว่าจะอุปสมบทเป็นระยะเวลาสั้นเท่าใดก็ไม่ควรที่จะเป็นโจทก์นำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อลดปัญหาเรื่องการวิพากษ์วิจารณ์ ปัญหาเรื่องความไม่เหมาะสมและคงไว้ซึ่งความเลื่อมใสศรัทธา หากว่าภายในใจไม่อาจละแล้วซึ่งกิเลสเรื่อง การอยากเจริญทรัพย์สินทางโลก ก็มีทางออกอยู่แล้วว่าสามารถลาสิกขาบทเพื่อมาจัดการฟ้องร้องคดีหรือทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ เช่นเดียวกับฆราวาสได้อยู่แล้ว

2.3 แนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกตามมาตรา 1622

ประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ขึ้นสู่ศาลฎีกานับแต่สมัยอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เมื่อเทียบกับตัวบทกฎหมายมาตรา 1623 อาจมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม แนววินิจฉัยของศาลฎีกาก็มีข้อน่าสังเกตและน่าวิเคราะห์หลายประการ

2.3.1 พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์ คือ พระภิกษุอาจเป็นทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดกโดยตรงหรือเป็นทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิในการรับมรดกโดยทางอ้อม คือ เป็นผู้รับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดกโดยตรงหรือเป็นผู้สืบมรดกต่อจากทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดกโดยตรง ไม่ว่าจะ เป็นทายาทโดยธรรมประเภทใด¹²⁴ เรียกร้องหมายถึงการฟ้องร้องหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ให้ได้มาซึ่งทรัพย์มรดกตามสิทธิโดยตรงหรือสิทธิโดยทางอ้อม¹²⁵ ข้อเท็จจริงในการเรียกร้อง คือ

¹²⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.185.

¹²⁵ การยื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย เพื่อขอรับชำระหนี้กองมรดก พระภิกษุย่อมสามารถกระทำได้เพราะไม่ใช่การฟ้องคดีมรดก

การขอรับมรดกที่ดินที่เจ้าพนักงานที่ดิน ในกรณีที่ดินมีโฉนดที่ดินหรือที่ดินมือเปล่า การไปขอรับทรัพย์มรดกซึ่งเป็นที่ดินนั้น เป็นแต่เพียงวิธีการที่จะให้พระภิกษุมิชื่อในทะเบียนที่ดิน

เรียกร้อยทรัพย์มรดกส่วนที่ตนพึงจะได้รับจากทายาทอื่นซึ่งมีสิทธิรับมรดกร่วมกับตน หากว่าพระภิกษุรูปใดเข้าหลักเกณฑ์ตามที่ได้กล่าวข้างต้น กฎหมายบัญญัติให้พระภิกษุรูปนั้นลาสิกขาบทเสียก่อนจึงจะใช้สิทธิฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ แต่การจำกัดสิทธินี้ไม่ใช่การจำกัดสิทธิโดยเด็ดขาดเพราะกฎหมายบัญญัติให้พระภิกษุสามารถลาสิกขาบทเพื่อฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกได้เช่นเดียวกับฆราวาส¹²⁶ หากพระภิกษุต้องการฟ้องร้องคดีมรดกต้องกระทำภายในอายุความตามมาตรา 1754 มิเช่นนั้นอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกโดยอายุความ¹²⁷

นอกจากกรณีดังกล่าวมา ศาลฎีกาตีความว่าไม่ใช่มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวโดยสรุปเป็นกรณีจากแนววินิจฉัยของศาลฎีกาได้ดังนี้ คือ กฎหมายมาตรา 1622 ไม่ห้ามพระภิกษุซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมของผู้ตายเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกจากบุคคลซึ่ง

แสดงการรับมรดกที่ดินเท่านั้น ซึ่งความจริงทรัพย์มรดกตกไปยังพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมแล้ว การขอรับมรดกกรณีนี้จึงมิใช่การเรียกร้อย จึงไม่เข้าข้อห้ามตามมาตรา 1622

¹²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1026/2519 ที่พิพาทเป็นมรดกตกทอดแก่โจทก์ทั้งสองจำเลยทั้งสองและพระภิกษุ ส. ผู้เป็นทายาท และนับแต่วันที่เจ้ามรดกตายจนถึงวันที่โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่พิพาทจากจำเลยยังไม่พ้นกำหนด 1 ปี ยังอยู่ภายในอายุความที่พระภิกษุ ส. จะสีกจากสมณเพศมาเรียกร้อยขอแบ่งมรดกได้

¹²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 406/2510 (ประชุมใหญ่) เจ้ามรดกมีบุตร 6 คน คนหนึ่งคือ ร. อุปสมบทเป็นพระภิกษุก่อนเจ้ามรดกตายตลอดมาจนบัดนี้เป็นเวลา 20 ปีแล้ว ไม่ได้ร่วมเข้าครอบครองทรัพย์มรดก คงมีแต่โจทก์ จำเลย และทายาทของบุตรเจ้ามรดกอีกคนหนึ่งซึ่งตายภายหลังเจ้ามรดกตาย ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ให้แบ่งมรดกออกเป็น 5 ส่วนเท่า ๆ กัน (ซึ่งไม่รวมถึงพระภิกษุที่เป็นบุตรเจ้ามรดกด้วย)

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้อาจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ ได้ให้ข้อสังเกตว่า กรณีเป็นการฟ้องร้องระหว่างทายาทโดยธรรมด้วยกันโดยไม่ได้ฟ้องภายใน 1 ปีนับแต่เจ้ามรดกตายและพระภิกษุไม่ได้สีกจากสมณเพศมาเรียกร้อยทรัพย์มรดกภายในอายุความ 1 ปี ตามมาตรา 1754 และไม่ได้ร่วมครอบครองทรัพย์มรดกกับทายาทอื่น ถึงแม้คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีนี้ไม่ได้ชี้ขาดว่าพระภิกษุ ร. เสียสิทธิในมรดกโดยอายุความตามมาตรา 1754 หรือไม่ เป็นแต่ชี้ขาดว่ามรดกแบ่งเป็นกี่ส่วนเท่านั้น เพราะพระภิกษุ ร. ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความและไม่ได้ร่วมครอบครองทรัพย์มรดกในคดีนี้ซึ่งถึงแม้พระภิกษุ ร. จะสีกจากสมณเพศมาฟ้องร้อยทรัพย์มรดกเมื่อทายาทอื่นไม่แบ่งมรดกให้เพราะคดีขาดอายุความแล้ว พระภิกษุ ร. ย่อมเสียสิทธิในมรดกโดยอายุความ ดังนั้น ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยให้มรดกแบ่งเป็น 5 ส่วน

มิใช่ทายาทของผู้ตายและซึ่งครอบครองทรัพย์มรดกอยู่ เนื่องจาก พระภิกษุมีสิทธิในฐานะทายาทสามารถเรียกร้อยหรือฟ้องร้อยผู้อื่น เพราะมรดกตกทอดแก่ทายาททันทีโดยผลของกฎหมายตามมาตรา 1599 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹²⁸ ทั้งนี้ มิใช่เรียกร้อยหรือฟ้องร้อยเอาทรัพย์มรดกมาเป็นของตน แต่เป็นการฟ้องร้อยเพื่อสงวนรักษาสีทธิในทรัพย์สินหรือติดตามหรือเอาคืนในทรัพย์สินซึ่งพระภิกษุเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 กรณีนี้จึงไม่ต้องห้ามตามมาตรา 1622¹²⁹ ขณะเดียวกันกฎหมายไม่ห้ามพระภิกษุซึ่งถูกทายาทอื่นของผู้ตายฟ้องขอแบ่งมรดกเข้าสู่ผู้คดี¹³⁰ แต่จำกัดว่า พระภิกษุนั้นไม่สามารถฟ้องแย้งเรียกร้อยให้ทายาทแบ่งปันทรัพย์มรดกให้ตนในฐานะทายาทโดยธรรม พระภิกษุสามารถฟ้องแบ่งทรัพย์มรดกในฐานะเจ้าของรวมโดยมิได้ถูก

---

¹²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 779/2485 พระภิกษุได้รับมรดกที่ดินมาแล้วให้บุคคลอื่นอาศัยยอมฟ้องขับไล่ได้ มิใช่เป็นเรื่องทายาทฟ้องเรียกร้อยทรัพย์มรดกของผู้ตาย โจทก์ไม่จำเป็นต้องสึกจากสมณเพศก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5587/2543 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า พระภิกษุนั้นจะเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สึกจากสมณเพศมาเรียกร้อยภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 นั้น หมายถึงกรณีที่เจ้ามรดกตายโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้และพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในการรับมรดกด้วย ได้ฟ้องทายาทคนอื่น ๆ ขอแบ่งมรดก แต่โจทก์ได้รับการยกให้ซึ่งบ้านและที่ดินจาก ล. ในขณะที่ ล. มีชีวิตอยู่ โจทก์จึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินดังกล่าว การฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้านและที่ดินของโจทก์จึงมิใช่ฟ้องเรียกร้อยเอาส่วนแบ่งทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แม้โจทก์จะเป็นพระภิกษุก็น่าจะมีอำนาจฟ้อง

¹²⁹ พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), น.171.

¹³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 341/2495 โจทก์ฟ้องพระภิกษุเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกของมารดา โดยอ้างว่า มารดายกทรัพย์มรดกให้ตนอยู่แล้ว ทางพิจารณาได้ความว่า มรดกตกให้แก่โจทก์และพระภิกษุผู้เป็นจำเลย อาศัยบทบัญญัติมาตรา 142 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ศาลพิพากษาแบ่งมรดกให้แก่โจทก์และจำเลยผู้เป็นพระภิกษุได้ ทั้งนี้ เพราะมาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม แต่ถ้าพระภิกษุถูกฟ้องเป็นจำเลย ศาลพิพากษาให้พระภิกษุได้รับส่วนแบ่งมรดกด้วยก็ไม่ใช่การขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปฏิเสธรสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมได้¹³¹ หากเป็นการฟ้องตามสัญญาแบ่งทรัพย์สินมรดก พระภิกษุสามารถฟ้องตามสัญญาดังกล่าวได้ทันทีโดยไม่ต้องลาสิกขาบทก่อน สิทธิในทรัพย์สินมรดกที่พระภิกษุต้องห้ามมิให้เรียกร้องในระหว่างเป็นพระภิกษุจำกัดเฉพาะมรดกที่ตกได้แก่พระภิกษุระหว่างอุปสมบท แต่หากก่อนอุปสมบท พระภิกษุได้เรียกร้องหรือฟ้องร้องเป็นคดีมรดกไว้ก่อน คดีดังกล่าวสามารถดำเนินต่อไปได้ แม้ว่าพระภิกษุอุปสมบทภายหลังก็ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง¹³²

กรณีประเด็นปัญหาถกเถียงในทางวิชาการเกี่ยวกับมาตรา 1622 วรรคหนึ่งที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่งคือ ปัญหาว่าความเป็นพระภิกษุพิจารณาที่เวลาใด คือ เวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หรือเวลาที่พระภิกษุยื่นฟ้องคดีต่อศาล เคยมีแนววินิจฉัยของศาลฎีกาว่าหลักว่าความเป็นพระภิกษุพิจารณาในเวลาที่ฟ้องคดีเท่านั้น¹³³ แต่มีอีกความคิดเห็นหนึ่งของนักวิชาการว่า หากสิทธิความเป็นทายาทโดยธรรมเกิดขึ้นก่อนอุปสมบท แม้จะฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมระหว่างอยู่ในสมณเพศก็สามารถกระทำได้ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง เพราะเห็นว่าการอุปสมบทไม่ควรเป็นเหตุตัดสิทธิที่มีอยู่แล้วก่อนอุปสมบท¹³⁴ และมาตรา 1622 เป็นบทตัดสิทธิ

¹³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 470/2535 โจทก์ฟ้องว่าหลังจาก ห. ตาย โจทก์และ ล. ได้รับมรดกที่พิพาทและร่วมกันครอบครองโดยมิได้แบ่งแยก ต่อมาโจทก์ไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุ และ ล. ตาย จำเลยซึ่งเป็นบุตรของ ล. ไปขอออก น.ส. 3 ก. เป็นของตนฝ่ายเดียวขอให้ศาลบังคับให้จำเลยแบ่งที่พิพาทให้ เป็นกรณีโจทก์ฟ้องในฐานะที่โจทก์เป็นเจ้าของรวม มิใช่ฐานะเป็นทายาทโดยธรรมเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1622 เพราะเมื่อ ห. ตาย โจทก์และ ล. ได้รับมรดกมาแล้ว ที่พิพาทจึงไม่ใช่มรดกของ ห. อีกต่อไป แต่เป็นทรัพย์สินร่วมกันของโจทก์และ ล. เมื่อจำเลยไม่ยอมแบ่งที่พิพาทให้โจทก์ยอมเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ ในกรณีเช่นนี้โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง แม้โจทก์จะเป็นพระภิกษุก็ไม่มีกฎหมายห้ามฟ้อง

¹³² ประมวลเลิศ อัจฉริยปัญญากุล, ร้อยเอก ดร., กฎหมายสำหรับพระสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552), น.205.

¹³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 33/2457 หลวงฤทธิ์ถึงแก่กรรม พระภิกษุแรดขอแบ่งมรดกของหลวงฤทธิ์ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า พระภิกษุแรดไม่ควรได้รับมรดกเพราะต้องห้ามตามกฎหมาย แม้ในขณะที่หลวงฤทธิ์ถึงแก่กรรม นายแรดยังไม่ได้บวชก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 35/2457 ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษวินิจฉัยว่า ทายาทที่บวชเป็นพระภิกษุในภายหลังเจ้ามรดกตายจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกไม่ได้ ต่อมามีการฎีกาเลยกำหนดศาลฎีกาจึงไม่ได้วินิจฉัยประเด็นนี้

¹³⁴ ความคิดเห็นของศาสตราจารย์โชค จารุจินดา

ต้องตีความโดยเคร่งครัด ตามปกติไม่มีกฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุฟ้องความและตามเจตนารมณ์ของ มาตรา 1622 ไม่มีข้อความแสดงให้เห็นว่าต้องการทำลายสิทธิของเขาที่มีอยู่แล้ว¹³⁵

2.3.2 พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม มาตรา 1622 วรรคสอง

พระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมสามารถเรียกร้องหรือฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอรับมรดกตามพินัยกรรมและการฟ้องคดีเกี่ยวเนื่องกับพินัยกรรมได้ทันทีโดยไม่ต้องลาสิกขาบท¹³⁶ กรณีนี้ ฆราวาสมีสิทธิอย่างไร พระภิกษุก็มีสิทธิเช่นเดียวกันอย่างนั้น เพราะถือว่าทรัพย์มรดกตกทอดแก่พระภิกษุโดยผลของพินัยกรรม¹³⁷ เมื่อสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 วรรคสอง เป็นสิทธิเหมือนกับฆราวาสทุกประการ การที่เจ้ามรดกตาย ทรัพย์สืบทตามพินัยกรรมตกแก่พระภิกษุโดยเฉพาะเจาะจง¹³⁸ ดังนั้น สิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลจึงไม่ปรากฏเป็นประเด็นปัญหาขึ้นสู่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาว่าต้องลาสิกขาบทก่อนฟ้องคดีหรือไม่ เนื่องจาก หากเป็นคดีความอื่น ๆ ทัวไปที่ไม่ใช่คดีพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมแล้ว ก็ไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องร้องคดีต่อศาล

2.4 แนวความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก มาตรา 1622

ผู้เขียนศึกษาตำราและคำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก ซึ่งนักวิชาการผู้มีคุณูปการในวงการกฎหมายมรดกไทยหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้ทั้งนี้ ผู้เขียนจัดกลุ่มแนวความคิดเห็นโดยแบ่งแยกย่อยออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

¹³⁵ ความคิดเห็นของศาสตราจารย์สอาด นาวิเจริญ

¹³⁶ ประมวลเลิศ อัจฉริยะปัญญากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 132*, น.206.

¹³⁷ สาหัส สิงหวิริยะ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6*,

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), น.92.

¹³⁸ พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129*, น.173.

2.4.1 แนวความคิดเห็นซึ่งอิงหลักกฎหมายเก่าและอธิบายบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยยกทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “การสละทางโลก” มาสนับสนุน

มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งวรรคหนึ่ง และวรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติตามกฎหมายเก่า คือ ร่างตามความในพระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36¹³⁹ บทบัญญัตินี้เป็นบทบัญญัติพิเศษในกฎหมายไทยแต่โบราณ¹⁴⁰ เป็นการบัญญัติรับรองทฤษฎีในพระพุทธศาสนามาใช้บังคับเป็นกฎหมาย¹⁴¹

ความคิดเห็นนี้อธิบายเหตุผลประกอบเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติ มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ว่าสิทธิของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมเป็นสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย¹⁴² กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรม เนื่องจากถือว่าการอุปสมบทเป็นการถวายตัวต่อพระพุทธศาสนา¹⁴³ ตามเหตุผลของกฎหมายเก่าว่า “เหตุว่าเป็นบุตรพระเจ้าแล้ว”¹⁴⁴ เป็นบุคคลผู้อยู่ในสถาบันอนาคา จึงทำตนให้เป็นคนเลี้ยงง่าย ประทับชีวิตอยู่ด้วยปัจจัยสี่ คือ บิณฑบาตหรืออาหารที่มีคนเขาถวาย จีวรคือเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งตามหลักได้มาจากผ้าติดศพ คิลานเภสัชคือยารักษาโรค อันประกอบด้วยของดองน้ำมูต กับเสนาสนะคือที่อยู่อาศัยตามโคนไม้¹⁴⁵ พระภิกษุละเสียแล้วซึ่งกิเลสโลกจริตทั้งปวง¹⁴⁶ ไม่ชอบที่พระภิกษุจะกังวลในการสะสมทรัพย์สมบัติ¹⁴⁷ จึงไม่ต้องด้วยนโยบายทางศาสนาที่จะยอมให้เจริญโลก

¹³⁹ โชค จารุจินดา, คำอธิบายลักษณะมรดก, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.), น.47.

¹⁴⁰ บวรศักดิ์ อูวรรณโน, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น.177.

อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วย มรดก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), น.65.

¹⁴¹ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น.74.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 94, น.505.

¹⁴² โชค จารุจินดา, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 139, น.48.

¹⁴³ พรชัย สุนทรพันธุ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 129, น.168.

¹⁴⁴ สาหัส สิงหวิริยะ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 137, น.91.

¹⁴⁵ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 94, น.503-505.

¹⁴⁶ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น.74.

¹⁴⁷ โชค จารุจินดา, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 139, น.48.

กิเลสมาเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกของใครโดยอาศัยฐานะที่ตนเป็นทายาทโดยธรรม การที่พระภิกษุจะมาใช้สิทธิเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกอาจเป็นการแสดงถึงกิเลสทางโลก¹⁴⁸ ทั้งศาสนาและกฎหมายไม่ประสงค์จะให้พระภิกษุครองผ้าเหลืองมาเป็นความแย่งมรดกกับชาวบ้าน อันจะทำให้พระพุทธศาสนาเศร้าหมอง¹⁴⁹ เหตุที่กฎหมายให้สิทธิจากสมณเพศก็คงเพื่อให้พระภิกษุนั้นยับยั้งชั่งใจว่าจะสละเพศบรรพชิตไปเป็นความกับฆราวาสเพื่อหวังจะได้ทรัพย์สมบัตินั้นจะคุ้มค่ากันหรือไม่ เพราะการที่จะเป็นพระภิกษุอยู่ต่อไปโดยไม่ยึดติดกับทรัพย์สมบัติใด ๆ อาจจะมีความสุขสงบยิ่งกว่าความสุขใด ๆ¹⁵⁰

ส่วนเหตุที่กฎหมายบัญญัติมาตรา 1622 วรรคสอง ต่างออกไป เพราะหากว่าพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม ย่อมเป็นกรณีที่พระภิกษุเรียกร้อยเอาทรัพย์ตามพินัยกรรมที่มีผู้อุทิศถวายทรัพย์สินให้แก่พระภิกษุโดยเฉพาะเจาะจง¹⁵¹ ไม่ใช่การก้าวกาลในการสละทรัพย์สมบัติ¹⁵² กรณีเช่นนี้ ฆราวาสมีสิทธิอย่างไร พระภิกษุก็มีสิทธิเช่นเดียวกัน¹⁵³ พระภิกษุจึงสามารถรับเอาหรือเรียกร้อยตามพินัยกรรมได้โดยไม่ต้องสึกจากสมณเพศ

นักวิชาการผู้คิดเห็นตามแนวความคิดนี้ ได้แก่ ท่านอาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง ท่านอาจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ ท่านอาจารย์โชค จารุจินดา ท่านอาจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ท่านอาจารย์สาหัส สิงหวิริยะ และท่านศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโน

ในส่วนนี้ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ณ นคร ให้ข้อสังเกตในตำราคำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดกของท่านว่า การให้เหตุผลว่าพระภิกษุเป็นผู้สละแล้วซึ่งทางโลกจึงไม่ควรเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมระหว่างสมณเพศ ยังไม่เป็นที่เข้าใจได้อย่างสนิทใจว่าเหตุใดกฎหมายจึงห้ามพระภิกษุเฉพาะการฟ้องคดีมรดก แต่มิได้ห้ามพระภิกษุเรียกร้อยหรือฟ้องร้องในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับทรัพย์มรดกที่พระภิกษุได้รับในฐานะทายาทโดยธรรม

มัทยา จิตติรัตน์, หลักกฎหมายมรดก (Succession Law), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.71.

¹⁴⁸ พินัย ณ นคร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น.304.

¹⁴⁹ เสนีย์ ปราโมช, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 94, น.505.

¹⁵⁰ สาหัส สิงหวิริยะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 137, น.91.

¹⁵¹ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.74.

¹⁵² พรชัย สุนทรพันธุ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 129, น.173.

โชค จารุจินดา, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 139, น.48.

¹⁵³ สาหัส สิงหวิริยะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 137, น.92.

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะหากการฟ้องคดีในขณะอยู่ในสมณเพศเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและสะท้อนถึงกิเลสในทางโลกของพระภิกษุ เหตุผลเดียวกันนี้ก็น่าจะใช้กับคดีที่มีความเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดกับทรัพย์สินมรดกด้วยแม้มิใช่เป็นการฟ้องคดีมรดกก็ตาม¹⁵⁴ ในประเด็นข้อสังเกตนี้นี้ยังเกี่ยวเนื่องไปถึงกรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรมด้วยว่า เหตุใดพระภิกษุจึงสามารถฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ทันทีในระหว่างอยู่ในสมณเพศ เพราะหากใช้เหตุผลว่าเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลกก็ควรใช้เหตุผลเดียวกันกับพระภิกษุในสถานะทายาททั้งสองสถานะ เพราะการให้เหตุผลในมาตรา 1622 วรรคสอง โดยไปถือเอาเจตนาของผู้ตายเป็นใหญ่ย่อมเป็นการขัดกับหลักการละแล้วซึ่งทรัพย์สินทางโลกตามที่ได้อธิบายข้างต้น

2.4.2 แนวความคิดเห็นซึ่งอิงเรื่องเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญ โดยยกหลักทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “ผลของการขัดศรัทธาผู้มีเจตนาทำบุญ” มาสนับสนุน

มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง เหตุผลของการบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุเนื่องจาก ทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมเป็นการตกทอดโดยอำนาจของกฎหมาย ไม่ใช่โดยเจตนาของเจ้ามรดก¹⁵⁵ จะว่าเจ้าของได้บอกยกให้แล้วไม่ได้¹⁵⁶ และมีเหตุผลทางพระพุทธศาสนาสนับสนุนว่า เมื่อเป็นเพียงกฎหมายให้อำนาจ ไม่ใช่เพราะเจตนาเจ้ามรดก การยอมให้พระภิกษุมาฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกที่เจ้าของไม่ได้ยกให้โดยตรงจนเป็นความแย้งมรดกกับทายาทอื่นที่เป็นชาวบ้านอาจทำให้พระพุทธศาสนาเศร้าหมอง¹⁵⁷

มาตรา 1622 วรรคสอง กฎหมายบัญญัติว่าพระภิกษุอาจเป็นผู้รับพินัยกรรม เหตุที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ เพราะถือเอาเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญ¹⁵⁸ ที่จะกำหนดเผื่อตายโดยทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้แก่พระภิกษุ จึงให้เป็นไปตามเจตนาหรือความประสงค์ของเจ้ามรดก ดังนั้น หากทายาทไม่ยอมแบ่งทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมให้พระภิกษุ พระภิกษุมีอำนาจฟ้องเรียกเอาทรัพย์สินตามพินัยกรรม¹⁵⁹ ตามที่ได้อธิบายข้างต้น เป็นการบัญญัติกฎหมายเนื่องจากแนวคิดทาง

¹⁵⁴ พินัย ฦ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*, น.304.

¹⁵⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 83*, น.37.

¹⁵⁶ เปรียบ หุตางกูร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1*, น.73.

¹⁵⁷ วรพจน์ วิสริตพิชญ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 8*, น.187.

¹⁵⁸ อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 140*, น.68.

¹⁵⁹ เฉลิมชัย เกษมสันต์, หม่อมหลวง, *คำบรรยายเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 65 วิชา มรดก* *เรียบเรียงโดย หม่อมหลวงเฉลิมชัย เกษมสันต์*, (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2555), น.64.

พระพุทธศาสนาว่า พระภิกษุผู้รับพินัยกรรมรับเอาทรัพย์มรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขาบท เพราะเมื่อมี
 คนเขาศรัทธาจะทำบุญถวายทรัพย์อันสมควรรับแก่พระภิกษุด้วยประการใด ๆ ถ้าพระภิกษุไปขัด
 ศรัทธาเข้าจะเป็นอาบัติทุกกฏ¹⁶⁰ และหากไม่ทำให้พระภิกษุผู้รับพินัยกรรมได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรม
 อาจเป็นการรบกวนความสงบทางจิตของผู้ทำพินัยกรรมที่ล่วงลับไปแล้ว¹⁶¹ ดังนั้น หากมีผู้ขัดขวาง
 ไม่ยอมให้พระภิกษุได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม พระภิกษุย่อมดำเนินคดีฟ้องร้องเอาได้โดยไม่ต้องสึก
 จากสมณเพศ¹⁶²

นักวิชาการผู้เห็นตามแนวความคิดนี้ได้แก่ ท่านอาจารย์เพ็ญ หุตางกูร¹⁶³
 ท่านอาจารย์หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ท่านอาจารย์หม่อมหลวงเฉลิมชัย เกษมสันต์
 ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ และท่านศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ

ในส่วนนี้ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ฦ นคร ให้ข้อสังเกตไว้ในตำรา
 คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดกของท่านว่า การให้เหตุผลเรื่องการเคารพเจตนาของผู้ตายเป็นสำคัญ
 ยังมีข้อโต้แย้งทางความคิดอยู่ว่า เหตุใดกฎหมายจึงไม่คำนึงถึงประโยชน์ของพระพุทธศาสนาเป็น
 สำคัญยิ่งกว่าประโยชน์ของผู้ตาย ดังนั้น ข้อจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก
 ตามมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงน่าจะเป็นผลมาจากความคิดที่มีได้ตกผลึก
 อย่างสมบูรณ์¹⁶⁴

โดยสรุป แนวคิดการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก มีปรากฏ
 นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ได้รับการบัญญัติรองรับเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดแจ้งในพระไอยการลักษณะมรดก
 และยังคงนำแนวคิดดังกล่าวมาบัญญัติรองรับเป็นลายลักษณ์อักษร ตามมาตรา 1622 ประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน จากการศึกษาข้างต้น ผู้เขียนคิดเห็นว่า การจำกัดสิทธิของ

¹⁶⁰ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 83*, น.37.

¹⁶¹ พินัย ฦ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.304.

¹⁶² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 94*, น.506.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 8*, น.187.

¹⁶³ แนวความคิดเห็นนี้ ในภายหลังมีนักวิชาการรุ่นต่อมาให้ความคิดเห็นตามใน
 ทำนองอย่างเดียวกัน เช่น ตามหนังสือคำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก โดยกนกลักษณ์ จุยมณี
 (กนกลักษณ์ จุยมณี, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก*, (สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด,
 2558), น.125.)

¹⁶⁴ พินัย ฦ นคร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.304.

พระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก มีเหตุผลเบื้องหลังสำคัญใน 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ความเป็นสมณเพศของพระภิกษุ ซึ่งเป็นสถานะอันควรแก่การเคารพสักการะต่างจากฆราวาส ประการที่สอง พระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพระพุทธรวณะ เป็นสิ่งที่พระสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตาม อันจะทำให้การดำรงสมณเพศเป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อยและงดงามควรแก่การสักการะ หากไม่ปฏิบัติตามจะต้องอาบัติบางประการตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นกรณีไป ดังนั้น เมื่อมีการวางหลักวิธีการประพฤติปฏิบัติไว้และหากฝ่าฝืนจะมีการลงโทษบางประการในทางสงฆ์ ผู้เขียนจึงคิดเห็นว่า พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นกฎหมายอย่างหนึ่งเช่นกัน ประการที่สาม กฎหมายลักษณะมรดกที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณี วัฒนธรรมและสังคมของไทย

บทที่ 3

การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา นักบวชและผู้นำทางศาสนา ของศาสนาอื่นตามกฎหมายต่างประเทศในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายที่อิงอยู่กับสภาพสังคมของแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัวแตกต่างกันไป ดังนั้น เรื่องพระภิกษุเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมนั้น ย่อมมีความละเอียดอ่อนไปอีกชั้นหนึ่ง เพราะพระภิกษุมีสถานะสมณเพศซึ่งแตกต่างจากฆราวาส เพราะต้องอยู่ภายใต้หลักพระธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนาด้วย ในมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมไว้ ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าพิจารณาว่า ใน ส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกา อันเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่ถือพระพุทธศานานิกายเถรวาทเช่นเดียวกับประเทศไทย มีการบัญญัติบทกฎหมายในทำนองเดียวกันนี้หรือไม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาเพื่อเปรียบเทียบว่ามีหรืการนำหลักทางพระธรรมวินัยมาอธิบายในกฎหมายมรดกเพื่อจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกหรือไม่ เพียงใด

นอกจากนี้ เพื่อให้สามารถเห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักรของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในแง่ความเชื่อมโยงระหว่างการนำหลักทางศาสนามาบัญญัติเป็นกฎหมายทางโลก ผู้เขียนจึงได้ศึกษาเปรียบเทียบกับศาสนาอิสลามในประเทศมาเลเซีย และศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกัน ในประเทศอังกฤษในอีกแห่งหนึ่งด้วย

3.1 ส.ป.ป. ลาว

ส.ป.ป. ลาวมีสัมพันธ์ไมตรีต่อประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย¹ มีภาษา วรรณกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมคล้ายกับประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และมีพระภิกษุบวชในพระพุทธศานานิกายเดียวกับไทย หากพระภิกษุมีสิทธิรับมรดกระหว่างอยู่ใน

¹อรุณรัตน์ วิเชียรเขียวและคณะ, คัมภีร์พระธรรมศาสตร์บูรณ (กฎหมายเก่าของลาว), (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสบายสาร, 2529), น.28.

สมณเพศ ซึ่งตามมาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากฆราวาสอย่างชัดเจน จึงเป็นประเด็นน่าสนใจว่า กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว มีการบัญญัติบทกฎหมายทำนองเดียวกันหรือไม่

3.1.1 พระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว

พระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและปัจจุบันยังคงนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

3.1.1.1 ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว

ก่อนการเข้ามาของพระพุทธศาสนา ประชาชนลาวนับถือผีแถนผีฟ้า ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี เจ้าปู่ เจ้าตาหรือต้นไม้ใหญ่ตามความเชื่อดั้งเดิม ต่อมาพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม² การเข้ามาของพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 4 ช่วง คือ ช่วงพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทดั้งเดิม พระพุทธศาสนามหายานแบบจีน พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบกัมพูชา และพระพุทธศาสนาเถรวาท แบบนิกายธรรมยุตจากไทย ซึ่งพระพุทธศาสนาแบบกัมพูชาเป็นกระแสหลักและสืบทอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน³ วิถีชีวิตชาวลาวมีความผูกพันกับคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติสืบต่อกันมา พระมหากษัตริย์ของ ส.ป.ป. ลาว นำคำสอนจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของพราหมณ์และคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้บังคับเป็นกฎหมายเพื่อเป็นหลักการบริหารราชการแผ่นดิน⁴

พุทธศักราช 2305 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี คณะธรรมยุตินิกายเกิดขึ้นในไทยจากการสถาปนาของพระวชิรญาณหรือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะธรรมยุตินิกายเผยแผ่ไปสู่ ส.ป.ป. ลาว ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทยในยุคนั้น⁵ มีพระภิกษุ สามเณรจำนวนมากจาก ส.ป.ป. ลาว เดินทางมาศึกษาพระธรรมวินัยใน

² พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, พระพุทธศาสนาในลาว, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เมื่อดทรายพริ้นติ้ง, 2555), น.29.

³ เพ็งอ้วน, น.33-51.

⁴ วิชัย ศรีหาปัญญา, “การแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล : ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายครอบครัวของประเทศไทยและ ส.ป.ป. ลาว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.7.

⁵ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, อ้วนแล้ว เจริญธรรมที่ 2, น.29-34.

ประเทศไทย พระภิกษุที่ได้รับการเคารพศรัทธาในยุคสมัยนั้นมักน้อยสันโดษ ไม่สะสมเงินทอง ฉันทอาหารมือเดียว ชอบเสนาสนะที่สงัด

3.1.1.2 สถานะของพระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว ปัจจุบัน

ส.ป.ป. ลาว จัดทำพระไตรปิฎกประมาณ 7 ครั้ง เพื่อให้เหมือน นานาอารยประเทศและเพื่อใช้สำหรับปกครองคณะสงฆ์และชาวพุทธ เมื่อมีปัญหาทำผิดหรือละเมิด พระวินัยก็ใช้พระไตรปิฎกตัดสิน⁶ พระภิกษุใน ส.ป.ป. ลาว นิยมเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ประชาชนใน ส.ป.ป. ลาว ส่วนใหญ่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก ปีหนึ่ง ๆ มีประชาชนบวชเป็นพระภิกษุ สามเณรจำนวนมากและมักบวชหลายพรรษา⁷ ประชาชนนับถือเชื่อฟังพระภิกษุ บางครั้งมีเรื่องทะเลาะวิวาทหรือเกิดเป็นคดีกันแทนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล ประชาชนก็ให้พระภิกษุช่วยตัดสิน พระภิกษุตัดสินว่าอย่างไรก็ยุติตามนั้น คู่ความจะไม่ขัดแย้งคำตัดสินแนะนำของพระภิกษุเป็นอันขาด กล่าวได้ว่า ประชาชนลามาใช้ชีวิตจิตใจอยู่กับพระภิกษุ เคารพและเชื่อฟังพระภิกษุ⁸

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมของ ส.ป.ป. ลาว ยังคงได้รับการยอมรับและปฏิบัติ แม้ช่วงหนึ่ง ส.ป.ป. ลาว ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2436 เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมเพราะขาดการทำนุบำรุง แต่ยังคงมีความสำคัญในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติของ ส.ป.ป. ลาว สืบมาและแม้ในช่วงสงครามอินโดจีน พระพุทธศาสนาจะได้รับความกระทบกระเทือนมากเพราะขาดการทำนุบำรุง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ช่วยกันระคับระคองพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นอยู่ได้

3.1.2 กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว

กฎหมายเกี่ยวกับมรดกของ ส.ป.ป. ลาว ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองมรดกและกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก เป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของประชาชนลาว

กฎหมายสองฉบับนี้ไม่ใช่กฎหมายฉบับเดียวกัน วัตถุประสงค์ในการร่างกฎหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองมรดก⁹ เป็นกฎหมายที่บัญญัติโดยมี

⁶ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, *อ้าวแล้ว เชียงธรรมที่ 2*, น.210-213.

⁷ พระมหาจันลี อุทกโค, *สถานะพระพุทธศาสนาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว* (กรุงเทพมหานคร : กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณทหารเรือ, 2520), น.9-19.

⁸ *เพ็งอ้าว*, น.13-19.

⁹ มรดก หมายความว่า “ทรัพย์สินมรดก”

วัตถุประสงค์เพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สินสมบัติของผู้ที่เสียชีวิตและเพื่อเป็นการรับประกันผลประโยชน์ของผู้สืบทอดมรดกและเจ้าหนี้¹⁰ ส่วนกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกเป็นกฎหมายว่าด้วยการตกทอดทรัพย์สินสมบัติ ตลอดถึงสิทธิและพันธะของเจ้ามรดกซึ่งจะตกทอดแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก ในที่นี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะรายละเอียดของกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกเท่านั้น

กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก แบ่งออกเป็น 8 ภาค ได้แก่ ภาคที่ 1 ว่าด้วยจุดประสงค์ของบทบัญญัติว่าด้วยมรดก ภาคที่ 2 ว่าด้วยการสืบทอดมรดกตามกฎหมาย ภาคที่ 3 ว่าด้วยการสืบทอดมรดกตามพินัยกรรม ภาคที่ 4 ว่าด้วยการรับ การสละ การเสียสิทธิ สืบทอดมรดก ภาคที่ 5 ว่าด้วยความคุ้มครองมรดกและความรับผิดชอบของผู้สืบทอด ภาคที่ 6 ว่าด้วยข้อห้าม ภาคที่ 7 ว่าด้วยนโยบายต่อผู้ที่มีผลงานและมาตรการต่อผู้ละเมิด ภาคที่ 8 ว่าด้วยบทบัญญัติสุดท้าย

3.1.2.1 ทรัพย์สินมรดก

กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกของ ส.ป.ป. ลาว บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ดังนี้

มรดก หมายถึง ทรัพย์สินทุกประเภทที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้ามรดกรวมทั้งสิทธิและพันธะของเจ้ามรดก เว้นแต่สิทธิและพันธะซึ่งกฎหมายหรือสัญญากำหนดไว้ให้เจ้ามรดกต้องปฏิบัติตามด้วยตนเองในเวลาที่เจ้ามรดกมีชีวิตอยู่¹¹ มรดกจะตกได้แก่ ผู้สืบทอดมรดกตามกฎหมาย หรือผู้สืบทอดมรดกตามพินัยกรรม แล้วแต่กรณี¹² โดยมรดกอาจเป็นทรัพย์สินเดิม (สินส่วนตัว) หรือสินสมสร้าง (สินสมรส) ของเจ้ามรดกก็ได้

ทรัพย์สินเดิมหรือสินส่วนตัว หมายถึง ทรัพย์สินสมบัติที่สามีหรือภรรยาได้มาก่อนการสมรสหรือทรัพย์สินสมบัติที่ได้มาจากการสืบทอดมรดก หรือมาจากการมอบหรือการยกทรัพย์สินให้สามีหรือภรรยาเฉพาะภายหลังการสมรส และทรัพย์สินสมบัติที่ยังคงอยู่หรือเปลี่ยนสภาพไปเป็นทรัพย์สินสิ่งของใหม่¹³ ส่วนดอกเบี้ยจะเป็นรายได้และดอกผลที่เกิดจากสินส่วนตัวของสามีหรือ

¹⁰ ญัตติ เลนิน และไลลาทอง ชันติยะลาด, “หลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองมรดกและการสืบทอดมรดกของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2558, จาก <http://www.libery.coj.go.th>

¹¹ มาตรา 3 (ใหม่) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

¹² มาตรา 2 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

¹³ มาตรา 3 (ใหม่) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

ภริยาที่เกิดจากทรัพย์เดิมของสามีหรือภรรยา นั้น ให้ถือว่าเป็นสินส่วนตัวของผู้นั้น เว้นแต่ สามีหรือภริยา ร่วมกันกระทำการเกี่ยวกับรายได้หรือดอกผลดังกล่าว ให้ถือว่ารายได้หรือดอกเบี้ยที่ได้มาเป็นสินสมรส¹⁴

สินสมสร้างหรือสินสมรส หมายถึง ทรัพย์สมบัติที่สามีหรือภริยาทำมาหาได้ ระหว่างสมรส เว้นเสียแต่ ทรัพย์สิ่งของนั้นเป็นเครื่องใช้ส่วนตัวของสามีหรือภริยาที่มีมูลค่าเล็กน้อย รายได้ทั้งหมดที่สามีหรือภริยาได้รับระหว่างเป็นสามีภริยากันหรือแยกกันอยู่ ให้ถือว่าเป็นสินสมรส สินส่วนตัวที่บูรณะซ่อมแซมโดยใช้สินสมรสเข้าทำการบูรณะซ่อมแซมถึงสองส่วนสามของสินส่วนตัว ให้ถือว่าเป็นสินส่วนตัวนั้นเป็นสินสมรส¹⁵

3.1.2.2 ประเภทของทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก

รูปแบบการมีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การรับมรดกตามกฎหมายและการรับมรดกตามพินัยกรรม ดังนั้น ประเภทของทายาทจึงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทายาทตามกฎหมายและทายาทตามพินัยกรรม

(1) ทายาทตามกฎหมาย

การรับมรดกตามกฎหมาย คือ การตกทอดทรัพย์มรดก สิทธิและพันธะของ เจ้ามรดกแก่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกซึ่งเป็นทายาทตามที่กฎหมายกำหนด¹⁶ ได้แก่

(1) บุตร ได้แก่ ลูกคิง (บุตรแท้ ๆ ของเจ้ามรดก) ลูกเลี้ยง (บุตรบุญธรรม) ลูกน้า (บุตรที่เกิดจากสามีหรือภริยาเดิม) สำหรับบุตรที่เกิดจากสามีหรือภริยาเดิมมีสิทธิในการรับมรดกของบิดาหรือมารดาเพียงเท่าส่วนที่เป็นสินสมรส แต่ไม่มีสิทธิในส่วนสินส่วนตัวของบิดาหรือมารดา

(2) สามีหรือภริยาของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่

(3) ญาติสายตั้ง (ตามกฎหมายไทยเทียบได้กับผู้บุพการี) ได้แก่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ของเจ้ามรดก

(4) ญาติสายขวาง ได้แก่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา

(5) หัวหน้าครอบครัวหรือผู้รับใช้ที่ดูแลเลี้ยงดูเจ้ามรดกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

(6) นิติบุคคลหรือรัฐ

¹⁴ ฎีกา เลนิน และไลลาทอง ชันติยะลาต, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 10*, น.1.

¹⁵ มาตรา 3 (ใหม่) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

¹⁶ มาตรา 10 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

แต่มีใช้ว่าผู้มีสิทธิในการรับมรดกทุกคนตามที่กล่าวข้างต้นจะเป็นผู้ได้รับมรดกของเจ้ามรดก เพราะบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับมรดกหรือไม่ เป็นไปตามลำดับชั้นความใกล้ชิด เจ้ามรดก ทายาทผู้ใกล้ชิดเจ้ามรดกในลำดับก่อนจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนทายาทในลำดับหลัง¹⁷ และทายาทแต่ละลำดับชั้นอาจหลายคนหรืออยู่คนละลำดับชั้นแต่มีสิทธิในการรับมรดกร่วมกัน เช่น คู่สมรสซึ่งยังมีชีวิตมีสิทธิในการรับมรดกร่วมกับทายาทสายตั้งหรือทายาทสายขวาง

กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกบัญญัติจำแนกทรัพย์มรดกเป็น 4 ประเภท¹⁸ ได้แก่ ทรัพย์มรดกซึ่งเจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมแก่บุคคลใดหรือองค์กรใด ทรัพย์มรดกนอกเหนือจากการทำพินัยกรรม ทรัพย์มรดกซึ่งผู้มีสิทธิตามพินัยกรรมปฏิเสธไม่รับพินัยกรรมนั้น และกรณีพินัยกรรมเป็นโมฆะหรือผู้รับพินัยกรรมถึงแก่ความตายก่อนเปิดการสืบทอดมรดก¹⁹

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทตามกฎหมาย แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การแบ่งปันทรัพย์มรดกระหว่างสามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่กับบุตร²⁰ กรณีสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตาย และอีกฝ่ายหนึ่งยังมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้ยังมีบุตรซึ่งยังมีชีวิตอยู่ด้วย ซึ่งทั้งภริยาหรือสามีที่ยังมีชีวิตอยู่และบุตรต่างเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย มาตรา 10 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก กฎหมายบัญญัติให้บุตรเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกซึ่งเป็นสินส่วนตัวของเจ้ามรดกจำนวนสามส่วนสี่ และให้สามีหรือภริยามีสิทธิในการรับมรดกซึ่งเป็นสินส่วนตัวของเจ้ามรดกจำนวนหนึ่งส่วนสี่ ส่วนสินสมรสให้แบ่งออกเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน โดยส่วนแรกตกแก่สามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่ อีกส่วนหนึ่ง ตกแก่บุตรของเจ้ามรดก

¹⁷ มาตรา 11 (ใหม่) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

¹⁸ มาตรา 9 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

¹⁹ วิธีการเปิดการสืบทอดมรดก ในที่นี้จะกระทำเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายหรือศาลมีคำพิพากษาว่าเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้มีสิทธิรับมรดกต้องแสดงเจตจำนงของตนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อสำนักงานทะเบียนศาล ซึ่งเจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในขณะถึงแก่ความตายหรือหากเจ้ามรดกมีที่อยู่ไม่ชัดเจนหรือมีภูมิลำเนาหลายแห่งก็ให้ถือเอาภูมิลำเนาอันเป็นที่ตั้งแห่งทรัพย์มรดกแทน เพื่อทำการตรวจสอบว่าบุคคลดังกล่าวมีสิทธิในการรับมรดกหรือไม่ หากเห็นว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดก สำนักงานทะเบียนศาลหรือนายบ้านก็จะออกใบยืนยันสิทธิในการรับมรดกไว้เป็นหลักฐาน

²⁰ มาตรา 12 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

หากมีบุตรหลายคนในระหว่างบุตรด้วยกัน นำไปแบ่งตามส่วนเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน แต่ลูกน้ำ (บุตรที่เกิดจากสามีหรือภริยาเดิม) มีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาเพียงแต่ส่วนที่เป็นสินสมรสเท่านั้น กฎหมายมิได้บัญญัติให้มีสิทธิในสินส่วนตัวของเจ้ามรดกด้วย

ประเภทที่ 2 การแบ่งปันทรัพย์มรดกระหว่างสามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่กับญาติสายตั้ง²¹ กรณีการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างสามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่กับญาติสายตั้งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามีและภริยานั้นไม่มีบุตร เนื่องจากหากมีบุตรซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกก็จะเป็นกรณีเข้าประเภทที่ 1 ตามหลักการที่ให้ญาติใกล้ชิดที่มีสิทธิได้รับทรัพย์มรดกก่อน ญาติที่เป็นลำดับชั้นห่างออกไปไม่มีสิทธิ กล่าวคือ ถูกตัดสิทธิในการรับทรัพย์มรดกออกไป²² กรณีดังกล่าวนี้ สามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่จะได้รับส่วนแบ่งในสินส่วนตัวของฝ่ายที่ถึงแก่ความตายจำนวนหนึ่งส่วนสาม ส่วนญาติสายตั้งจะได้รับส่วนแบ่งในสินส่วนตัวของเจ้ามรดกจำนวนสองส่วนสาม หากว่ามีญาติสายตั้งหลายคนเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกก็ให้แบ่งให้แก่ทายาทเหล่านั้นทุกคนเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน อย่างไรก็ตามในส่วนของญาติสายตั้งก็ยังเป็นไปตามหลักที่ให้ทายาทที่มีลำดับใกล้ชิดเจ้ามรดกมากกว่าเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกก่อน เช่น หากบิดา มารดาของเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็ไม่มีสิทธิในการรับมรดก เป็นต้น ถ้าหากไม่มีญาติสายตั้งใกล้ชิด ญาติสายขวางในอันดับถัดไปก็จะเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกในสินสมรสดังกล่าว ส่วนของสินสมรส กฎหมายบัญญัติให้สามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกส่วนดังกล่าวทั้งหมด

ประเภทที่ 3 การแบ่งปันทรัพย์มรดกระหว่างสามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่กับญาติสายขวาง²³ เป็นกรณีซึ่งเจ้ามรดกไม่มีบุตร และไม่มีญาติสายตั้ง การแบ่งปันทรัพย์มรดกให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ แบ่งทรัพย์มรดกซึ่งเป็นสินส่วนตัวของเจ้ามรดกออกเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน โดยส่วนแรกมอบให้แก่สามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่ และอีกส่วนหนึ่งมอบให้แก่ญาติสายขวางเพื่อนำมาแบ่งเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ซึ่งในระหว่างญาติสายขวางด้วยกันนั้น ญาติสายขวางที่มีลำดับใกล้ชิดจะเป็นผู้มีสิทธิในการได้รับมรดกก่อน เช่น หากเจ้ามรดก มีพี่น้องร่วมบิดามารดา และมีลุง ป้า น้า อา อยู่ด้วย เช่นนี้แม้บุคคลทั้งสองกลุ่มจะเป็นญาติสายขวางเหมือนกัน แต่พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกเป็นญาติลำดับที่ใกล้ชิดเจ้ามรดกมากกว่ายังมีชีวิตอยู่ ลุง ป้า น้า อา จึงไม่มีสิทธิในการรับมรดก เป็นต้น ส่วนสินสมรสทั้งหมดตกทอดแก่สามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมด

²¹ มาตรา 13 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

²² เป็นไปในทำนองหลักญาติสนิทตัดญาติห่างตามหลักการที่ใช้อยู่ในกฎหมายไทย

²³ มาตรา 14 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

ประเภทที่ 4 การแบ่งปันทรัพย์มรดกระหว่างบุตรด้วยกัน²⁴ กรณีเจ้ามรดกมีเพียงลูกคิงหรือบุตรแท้ ๆ ของตนเอง กฎหมายบัญญัติให้ทรัพย์มรดกทั้งหมดทั้งที่เป็นสินส่วนตัวและสินสมรสตกทอดแก่บุตรดังกล่าว หากมีบุตรนี้หลาย ๆ คน ก็แบ่งเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน ตามส่วน กรณีเจ้ามรดกมีบุตรหลายประเภทด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นบุตรแท้ ๆ ลูกเลี้ยง (บุตรบุญธรรม) ลูกน้า (บุตรที่เกิดจากสามีหรือภริยาเดิม) ให้บุตรดังกล่าวนี้มีสิทธิได้รับทรัพย์มรดกซึ่งเป็นสินสมรสจำนวนเท่ากัน ๆ ตามส่วน ส่วนบุตรบุญธรรมหรือลูกเลี้ยงมีสิทธิได้รับทรัพย์มรดกซึ่งเป็นสินส่วนตัวของผู้รับบุตรบุญธรรมเช่นเดียวกับบุตรแท้ ๆ (ลูกคิง) ของเจ้ามรดก แต่ลูกน้าหรือบุตรที่เกิดจากสามีหรือภริยาเดิม ไม่มีสิทธิในการรับมรดกซึ่งเป็นสินส่วนตัวของพ่อหรือแม่เลย ทั้งนี้ บุตรบุญธรรมหรือลูกเลี้ยงไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาเดิมของตน เว้นแต่บิดามารดาได้เดิมได้ทำพินัยกรรมมอบให้เท่านั้น โดยบุตรแท้ ๆ หรือลูกคิง ลูกเลี้ยง (บุตรบุญธรรม) ลูกน้า (บุตรที่เกิดจากสามีหรือภริยาเดิม) ผู้ที่ได้เลี้ยงดูบิดามารดาตลอดมาจนกระทั่งบิดามารดาถึงแก่ความตาย บุตรดังกล่าวจะมีสิทธิในการรับมรดกมากกว่าทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกผู้อื่น 1 เท่า

นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกยังบัญญัติสิทธิในส่วนแบ่งของทรัพย์มรดกไว้เป็นพิเศษ นอกเหนือจาก 4 ประเภท ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ประเภทที่ 1 สิทธิในการรับมรดกของทารกในครรภ์มารดา²⁵ เป็นกรณีเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ในขณะที่บุตรยังอยู่ในครรภ์ของมารดา กฎหมายบัญญัติให้สิทธิบุตรซึ่งจะคลอดและอยู่รอดเป็นทารกในภายหลังไว้ กล่าวคือ บัญญัติให้บุตรในครรภ์มารดามีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ได้เสียชีวิตไปก่อนการเกิด เช่นเดียวกับบุตรซึ่งมีชีวิตรอดอยู่ในขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

ประเภทที่ 2 การรับมรดกระหว่างหัวหน้าครอบครัวกับผู้รับใช้²⁶ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกบัญญัติ เช่น หัวหน้าครอบครัวที่ถึงแก่ความตายต้องไม่มีบุตร ไม่มีภริยาหรือสามี ไม่มีญาติสายตั้ง และไม่มีญาติสายขวาง ผู้รับใช้ต้องเป็นคนรับใช้ในครอบครัวดังกล่าวเป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป ต้องดูแลหัวหน้าครอบครัวในเวลาจำเป็นหรือได้จัดงานศพหัวหน้าครอบครัวซึ่งถึงแก่ความตายและทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้หัวหน้าครอบครัวผู้นั้นและได้ดูแลบ้านเรือนเหมือนกับเป็นบ้านเรือนของตนเอง ไม่มีเงินเดือนหรือ

²⁴ มาตรา 15 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

²⁵ มาตรา 16 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

²⁶ มาตรา 17 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

ค่าจ้างแรงงานในขณะที่เป็นผู้รับใช้ ได้มาอยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านเป็นสมาชิกในครอบครัวโดยถูกต้องตามกฎหมาย²⁷

ประเภทที่ 3 กรณีไม่มีผู้รับมรดก²⁸ หากบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยไม่มีบุตร ไม่มีสามีหรือภริยา ไม่มีญาติสายตั้ง ไม่มีญาติสายขวาง และไม่มีผู้รับใช้หรือหัวหน้าครอบครัว หรือไม่รู้ว่าผู้มีสิทธิในการรับมรดกดังกล่าวนั้นมีชีวิตอยู่ที่ใด กฎหมายบัญญัติให้รัฐเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดกดังกล่าวไว้ก่อน หากครบกำหนดอายุความในการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ก็ให้ทรัพย์สินมรดกนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ โดยให้พนักงานทะเบียนศาลหรือผู้ใหญ่บ้านที่ได้ครอบครองทรัพย์สินมรดกเป็นผู้ขึ้นบัญชีทรัพย์สินมรดก และจัดการนำเอาทรัพย์สินมรดกส่วนหนึ่งไปใช้จ่ายในการจัดงานศพ ทำบุญ อุทิศส่วนกุศล และชำระหนี้สินของเจ้ามรดก

ประเภทที่ 4 กรณีทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ สามเณรหรือนักบวชตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2541 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้บัญญัติไว้ในคำปรารภว่า พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญต่อประเทศชาติและญาติโยมธรรมดา ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ ส.ป.ป. ลาว ได้เอ่ยถึงวีรกรรมของพระพุทธศาสนา วัฒนาอารามได้กลายเป็นคลังแห่งความรู้และเป็นสถาบันสร้างทรัพยากรมนุษย์ พระสงฆ์ ส.ป.ป. ลาว ทุกยุคทุกสมัยยึดถือศีลธรรมเป็นปัจจัยประกอบในการพัฒนาบ้านเมืองเพื่อความสุขของญาติโยม คุณสมบัติของผู้ที่จะบวชเป็นสามเณรหรือพระภิกษุในพระพุทธศาสนาใน ส.ป.ป. ลาว ได้ สำหรับสามเณรต้องมีอายุ 10 ปีบริบูรณ์ และผู้ที่จะสามารถบวชเป็นพระภิกษุได้ต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ โดยผู้บวชมีหน้าที่พื้นฐานในการปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาและคุ้มครองพระสงฆ์ สามเณร เรียบนสวด เรียบนเทศน์ เรียบนธรรมวินัยและค้นคว้าคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรับปรุงแก้ไขประเพณีอันงามยั้งไว้เหตุผล ต้องรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณีอันดีงามมีประโยชน์แก่สังคมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ให้มีหน้าที่เทศนาสั่งสอนญาติโยมให้ละทิ้งการเที่ยวกินอย่างฟุ่มเฟือย ลดอบายมุขเพื่อให้สังคมมีบริสุทธิ์ปลอดภัย น่าอยู่ มีความเสมอภาคต่อการปฏิบัติศีลธรรมและระเบียบกฎหมาย

หากในระหว่างบวช พระภิกษุ สามเณรอยู่ในสมณเพศหรือนักบวชมรณภาพ หากมีทรัพย์สินที่ได้มาก่อนบวชหรือได้มาในระหว่างบวช กฎหมายบัญญัติให้ พระภิกษุ สามเณรหรือนักบวชนั้นมีสิทธิมอบทรัพย์สิน ยกทรัพย์สิน หรือทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ได้ตามกฎหมาย ส่วนกรณีพระภิกษุ สามเณรหรือนักบวชถึงแก่ความตายในระหว่างอยู่ในสมณเพศ

²⁷ ญูคำ เลนิน และไลลาทอง ชันติยะลาด, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 10*, น.7.

²⁸ มาตรา 18 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

โดยไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกหรือไม่ได้มอบทรัพย์สินให้บุคคล องค์กรหรือมูลนิธิใด ทรัพย์สินทั้งหมด จะตกเป็นของรัฐหรือวัดหรือของศาสนาที่พระภิกษุ สามเณร หรือนักบวชนั้นบวชอยู่ในขณะมรณภาพ

ประเภทที่ 5 สิทธิในการรับมรดกกระหว่างสามีภริยาที่แยกกันอยู่²⁹ สำหรับสามีภริยาที่ได้จดทะเบียนสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่แยกกันอยู่ โดยไม่ได้จดทะเบียนหย่าขาดจากกัน การสมรสยังไม่สิ้นสุด หากว่าระหว่างแยกกันอยู่ สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถึงแก่ความตาย กฎหมายบัญญัติให้สามีหรือภริยาที่ยังมีชีวิตอยู่มีสิทธิในการรับมรดกของสามีหรือภริยาที่ถึงแก่ความตายได้ ซึ่งสามีหรือภริยาที่แยกกันอยู่โดยยังไม่จดทะเบียนหย่านั้นจะไม่มีสิทธิไปมีสามีหรือภริยาใหม่

ประเภทที่ 6 การรับมรดกแทนที่ กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกแทนที่ไว้ใน 3 มาตรา กล่าวคือ มาตรา 21 มาตรา 22 และ มาตรา 23 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก สิทธิในการรับมรดกแทนที่ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมายถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก กฎหมายบัญญัติให้ทายาทของบุคคลนั้นมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่และหากผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่นั้นได้เสียชีวิตไปก่อนแล้ว ก็ให้ผู้มีสิทธิในการรับมรดกคนต่อไปเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ เช่น นางคำหยาดจดทะเบียนสมรสกับ นายคำหยด อยู่กินด้วยกัน มีบุตรด้วยกัน 1 คน คือ นางคำฝอย นางคำฝอยมีบุตรชาย 1 คน ชื่อเด็กชายคำหล้า ต่อมาปรากฏว่า นางคำฝอยประสบอุบัติเหตุถึงแก่ความตาย ต่อมานางคำหยาด ถึงแก่ความตายด้วยโรคชรา เช่นนี้ เป็นกรณีที่นางคำฝอยซึ่งจะเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของ นางคำหยาดในฐานะบุตร ร่วมกับนายคำหยดซึ่งเป็นสามีของนางคำหยาด ถึงแก่ความตายก่อน นางคำหยาดเจ้ามรดก ตามกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกบัญญัติให้ เด็กชายคำหล้าเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของนางคำหยาดแทนที่นางคำฝอย เป็นต้น

มาตรา 22 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก บัญญัติเงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่ว่า ทายาทซึ่งจะสามารถรับมรดกแทนที่ที่ต้องเป็นทายาทตามกฎหมายเท่านั้น หลักการรับมรดกแทนที่ไม่ใช่กับทายาทตามพินัยกรรม และต้องเป็นบุตรของผู้มีสิทธิในการรับมรดก ตามกฎหมายซึ่งถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว นอกจากนี้สิทธิในการรับมรดกแทนที่ยังเกิดขึ้นในกรณีผู้มีสิทธิในการรับมรดกได้สละมรดกส่วนของตน ทั้งนี้ มาตรา 23 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวยังสามารถรับมรดกแทนที่บุคคลอื่นได้

²⁹ มาตรา 20 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

(2) ทายาทตามพินัยกรรม

การรับมรดกตามพินัยกรรม หมายถึง การตกทอดซึ่งทรัพย์สิน สิทธิ และพันธะต่าง ๆ ของเจ้ามรดกแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตามเจตจำนงของเจ้ามรดกที่ได้เขียนหรือบอกไว้ในเวลาที่ตนเองยังมีชีวิตอยู่³⁰

พินัยกรรม หมายถึง คำสั่ง คำแนะนำ ทางปากเปล่าหรือเป็นเอกสารที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรของเจ้ามรดกในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อมอบทรัพย์สินมรดกของตนให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง พินัยกรรมจะมีผลต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมนั้นได้ถึงแก่ความตาย โดยกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกบัญญัติขอบเขตในการทำพินัยกรรมไว้ กล่าวคือ เจ้ามรดกไม่สามารถทำพินัยกรรมอย่างอิสระโดยยกทรัพย์สินทั้งหมดของตนให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด หากว่าบุตรซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกยังมีชีวิตอยู่ กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า หากบุตรซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกยังมีชีวิตอยู่ 1 คน ห้ามมิให้ยกทรัพย์สินหรือทำพินัยกรรมเกินกึ่งหนึ่ง (หนึ่งในสอง) ของทรัพย์สินทั้งหมด หากว่าบุตรซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกยังมีชีวิตอยู่ 2 คน ห้ามมิให้ยกทรัพย์สินหรือทำพินัยกรรมเกินหนึ่งในสามของทรัพย์สินทั้งหมด หากว่าบุตรซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกยังมีชีวิตอยู่ 3 คนขึ้นไป ห้ามมิให้ยกทรัพย์สินหรือทำพินัยกรรมเกินหนึ่งในสี่ของทรัพย์สินทั้งหมด³¹

กฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก แบ่งรูปแบบในการทำพินัยกรรม ออกเป็น 2 ประเภท³² ได้แก่ พินัยกรรมด้วยวาจาและพินัยกรรมเป็นลายลักษณ์อักษร

พินัยกรรมด้วยวาจา หมายถึง คำสั่งหรือคำแนะนำของเจ้ามรดก เพื่อให้ผู้ที่มีชีวิตอยู่ได้ปฏิบัติการแบ่งปันทรัพย์สินหรือมอบทรัพย์สินของเจ้ามรดกให้แก่บุคคลใดตามเจตนาของเจ้ามรดก³³ ใช้ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีความสามารถในการทำพินัยกรรมเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะตกอยู่ในอันตรายใกล้จะเสียชีวิตเนื่องจากสุขภาพอ่อนเพลียหรือสาเหตุอื่น ๆ ขณะทำพินัยกรรมด้วยวาจา กฎหมายบัญญัติให้มีพยานรู้เห็นอย่างน้อย 3 คน โดยพยานดังกล่าวต้องแจ้งข้อความทั้งหมดที่เจ้ามรดกได้สั่งไว้ต่อองค์การปกครองบ้านหรือสำนักงานทะเบียนศาลเพื่อชี้แจงถึงเหตุผลที่ทำให้เจ้ามรดกไม่สามารถทำพินัยกรรมเป็นลายลักษณ์อักษรได้ พร้อมทั้งแจ้งเนื้อหาของพินัยกรรมด้วยวาจา

³⁰ มาตรา 24 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

³¹ มาตรา 25 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

³² มาตรา 26 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

³³ มาตรา 28 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

แต่พินัยกรรมที่ทำด้วยวาจาดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับหากว่าเกินกำหนด 1 เดือนนับแต่เจ้ามรดกกลับคืนสู่สภาพปกติ

ส่วนพินัยกรรมเป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึง เอกสารซึ่งเจ้ามรดกทำขึ้นเพื่อแสดงถึงเจตนาของตนในการที่จะให้ผู้มีสิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรมนั้นต้องแบ่งปันทรัพย์สินตามที่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดไว้³⁴ โดยการทำพินัยกรรมเป็นลายลักษณ์อักษรอาจเขียนขึ้นโดยเจ้ามรดกเองหรือหากผู้อื่นเขียนให้ ต้องมีพยานอย่างน้อย 3 คน ลงชื่อเป็นพยานและพยานจะต้องรักษาความลับไว้จนกว่าจะมีการเปิดพินัยกรรม ในพินัยกรรมนั้นจะต้องระบุชื่อ นามสกุล ที่อยู่ของผู้ทำพินัยกรรมและผู้รับพินัยกรรม ผู้เขียนและพยานต้องลงลายมือชื่อและพิมพ์ลายนิ้วมือลงในพินัยกรรมดังกล่าว แล้วใส่ซองปิดผนึกให้แน่นหนา พร้อมนำไปขึ้นทะเบียนศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่หรือที่ใกล้เคียง สำหรับสถานที่ที่ไม่มีสำนักงานทะเบียนศาลให้นำไปใช้ขึ้นทะเบียนไว้ตามองค์การปกครองบ้าน³⁵

3.1.2.3 กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ

ส.ป.ป. ลาว ได้บัญญัติกฎหมายมรดกในส่วนซึ่งเกี่ยวข้องกับพระภิกษุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก ดังต่อไปนี้

(1) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะเจ้ามรดก

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่ากฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกได้บัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุในฐานะเจ้ามรดก กล่าวคือ พระภิกษุมรณภาพในขณะที่อยู่ในสมณเพศ ซึ่งปรากฏในมาตรา 19 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก ซึ่งพระภิกษุสามารถจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตนได้โดยอิสระในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ ไม่ว่าจะโดยวิธีการมอบทรัพย์³⁶ ยกทรัพย์³⁷ หรือทำพินัยกรรม ให้แก่บุคคลหรือองค์กรใดก็ได้ตามกฎหมาย แต่หากระหว่างอยู่ในสมณเพศ พระภิกษุไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกหรือไม่ได้มอบทรัพย์ให้แก่บุคคล องค์กร หรือมูลนิธิใด ทรัพย์สินทั้งหมดก็จะตกเป็นของรัฐ หรือเป็นของวัดหรือเป็นของศาสนาที่

³⁴ ญาคำ เลนิน และโลลาทอง ชันติยะลาด, *อ้างแล้ว* เซิงอรรถที่ 10, น.9.

³⁵ มาตรา 27 แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดก

³⁶ การมอบทรัพย์ หมายถึง การเอาทรัพย์ของตนให้บุคคลอื่นโดยไม่มีเงื่อนไข ผู้รับทรัพย์เป็นเจ้ากรรมสิทธิในทรัพย์สินของดังกล่าว นับแต่เวลาที่ได้รับทรัพย์นั้นเป็นต้นไป

³⁷ การยกทรัพย์ หมายถึง การเอาทรัพย์ของตนให้บุคคลอื่นโดยมีเงื่อนไข ผู้รับทรัพย์จะเป็นเจ้ากรรมสิทธิในทรัพย์ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้กับผู้ยกทรัพย์ให้สำเร็จเสียก่อน

พระภิกษุนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้บัญญัติให้หมายความรวมถึงสามเณร และนักบวชอื่นด้วย

(2) กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก

ในกรณีพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก ไม่ว่าจะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายหรือตามพินัยกรรม บทบัญญัติของกฎหมายมิได้บัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก เมื่อมีกรณีปัญหาว่า พระภิกษุผู้มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายหรือตามพินัยกรรมจะสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในขณะที่อยู่ในสมณเพศได้หรือไม่ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ในทำนองมาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ดังนั้น แนวทางการตีความของนักวิชาการด้านกฎหมายของ ส.ป.ป. ลาว และผู้บังคับใช้กฎหมาย³⁸ เห็นว่าเมื่อไม่มีบทกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยตรง ในกรณีที่พระภิกษุเป็นทายาท ไม่ว่าจะพระภิกษุจะอยู่ในฐานะผู้มีสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมายหรือตามพินัยกรรมก็ตาม ดังนั้น กฎหมายที่นำมาใช้กับพระภิกษุย่อมใช้บทบัญญัติเหมือนบุคคลธรรมดา ตามกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกไม่มีการจำกัดกรอบหรือวิธีการ มิใช่ยังเป็นการที่ถือว่าบุคคลทุกคนเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย ตามมาตรา 35 กฎหมายรัฐธรรมนูญของลาว ซึ่งบัญญัติให้บุคคลทุกคนเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย เมื่อพระภิกษุเป็นบุคคลธรรมดา ดังนั้น สิทธิในการรับมรดกย่อมมีอยู่เหมือนบุคคลธรรมดา ประกอบกับเมื่อพิจารณาตามกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกซึ่งได้บัญญัติให้พระภิกษุสามารถจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินในระหว่างสมณเพศได้ ย่อมอาจตีความได้ว่าพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเช่นเดียวกับฆราวาส

แต่ด้วยลักษณะนิสัยอะลุ้มอล่วยของประชาชนชาว ส.ป.ป. ลาว หากมีปัญหาเกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ก็ไม่ค่อยมีคดีขึ้นสู่ศาล จะสามารถตกลงกันได้เองเสียมากกว่า และในตัวของกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว ก็ไม่มีบทกฎหมายมาตราใดบังคับให้พระภิกษุต้องลาสิกขาบทเพื่อมาฟ้องร้องคดีต่อศาล ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว บุคคลที่เสี่ยงดูใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากที่สุดมักเป็นผู้ได้รับมรดก ยิ่งกรณีที่ผู้รับมรดกเป็นพระภิกษุแล้วโดยส่วนใหญ่จะไม่นำคดีมาฟ้องต่อศาล เพราะเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลก ในปัจจุบันจึงยังไม่ปรากฏแนววินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับกรณีพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องคดีมรดกเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก

³⁸ สัมภาษณ์ คำพิว วิไลพร, อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์), 3 มีนาคม 2558.

3.2 ประเทศศรีลังกา

ประเทศศรีลังกาถือพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท เป็นศาสนาประจำชาติเช่นเดียวกับประเทศไทย มีพระภิกษุอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากและยึดถือปฏิบัติตามหลักในพระธรรมวินัยแบบเดียวกับประเทศไทย เป็นที่น่าสนใจว่ากฎหมายเกี่ยวกับมรดกของศรีลังกามีการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ในทำนองมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

3.2.1 พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา

ประเทศศรีลังกามีประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนายาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน

3.2.1.1 ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา

ศาสนาพุทธประดิษฐานมั่นคง ในรัชสมัยพระเจ้าทวานัมปิยติสสะ ราวพุทธศักราช 236 - 276³⁹ สมัยกรุงอนูราชปุระเป็นราชธานี⁴⁰ หัวหน้าคณะสงฆ์ที่นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐาน คือ “พระมหินทเถระ”⁴¹ นับเป็นการประดิษฐานพระพุทธศาสนาครั้งแรกในศรีลังกา⁴² พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในศรีลังกามากกว่า 1,000 ปี ก็พบกับความเสื่อมโทรม⁴³ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “พระพุทธศาสนาจะเสื่อมสูญหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคล 4 จำพวก ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ว่าจักช่วยกันค้ำจุนพระพุทธศาสนาในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมอย่างไร” จากเหตุการณ์ครั้งนั้น สืบเนื่องจาก ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ยังคงมีศรัทธาพระพุทธศาสนา แต่เพราะเหตุคนนอกศาสนาเข้ามายุติครองบ้านเมืองและนำศาสนาของตนเข้ามา⁴⁴

³⁹ ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร, พระพุทธศาสนาในศรีลังกา, (กรุงเทพมหานคร : แผนกธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2508), น.57.

⁴⁰ สัจภูมิ ละออ, พุทธศาสน์สยามวงศ์ ได้เคลื่อนไปมั่นคงที่ศรีลังกา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ตลาตา พับลิเคชั่น จำกัด, 2556), น.18.

⁴¹ เฟิงอ้วง, น.18-19.

⁴² ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 39, น.58.

⁴³ เฟิงอ้วง, น.72-74.

⁴⁴ สัจภูมิ ละออ, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 40, น.30-31.

ช่วงเวลาติดต่อกันกว่า 300 ปี คริสต์ลัทธิตกอยู่ในอำนาจของประเทศยุโรป 3 ประเทศ⁴⁵ ได้แก่ โปรตุเกส ฮอลันดาและอังกฤษ⁴⁶ ซึ่งชาวคริสต์ลัทธิรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและกระตือรือร้นเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงกลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง⁴⁷

3.2.1.2 สถานะของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาปัจจุบัน

ประชาชนในประเทศศรีลังกาถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทประมาณร้อยละ 70⁴⁸ ของจำนวนประชากรทั้งหมด สืบทอดพระพุทธศาสนาโดยมีพิธีกรรมและวัดต่าง ๆ⁴⁹ โดยกระทรวงพระพุทธศาสนาศรีลังกาเป็นผู้ดูแลเรื่องการจัดงานต่าง ๆ⁵⁰

พระภิกษุศรีลังกาส่วนใหญ่ไม่สังกัดนิกายใด ล้วนเป็นพระภิกษุที่น่านับถือ มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาและรักษาพระธรรมวินัยดีและเป็นอยู่อย่างสมถะ คือ ไม่ยึดติดวัตถุ รักความสันโดษ ไม่สะสมทรัพย์สมบัติทางโลก ในศรีลังกาเมื่อผู้ใดบวชเป็นพระภิกษุแล้วเป็นประเพณีว่าจะไม่สึก เป็นการถวายตัวต่อพระพุทธองค์ตลอดชีวิต ถือกันทั่วไปว่าผู้ใดบวชแล้วสึกจะเหมือนกับผู้ล้มเหลวในชีวิต เป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูลและเป็นการเสียชื่อเสียงของหมู่บ้านด้วย เพราะพระภิกษุศรีลังกาจะใช้ชื่อหมู่บ้านนำหน้าชื่อฉายา⁵¹ ผู้ใดสึกออกมาจะกลับไปหมู่บ้านของตนไม่ได้เพราะจะเป็นที่รังเกียจของสังคมในหมู่บ้าน ประชาชนทั่วไปจะไม่นับถือผู้ที่สึกออกมาจากพระ

⁴⁵ ฐาตุร พานิช, ไทย - ศรีลังกา กล้ายามมิตร : สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2548), น.21.

⁴⁶ ลังกากุมาร, กรณีพระสงฆ์ศรีลังกาเล่นการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2553), น.79-95.

⁴⁷ ฐาตุร พานิช, อ้าวแล้ว เชียงธรรมที่ 45, น.4-21.

⁴⁸ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลทั่วไปของสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://sameaf.mfa.go.th/th/country/south-asia/detail.php?ID=11>

⁴⁹ ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร, พระพุทธศาสนาในศรีลังกา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีนติ้ง, 2551), น.111.

⁵⁰ ฐาตุร พานิช, อ้าวแล้ว เชียงธรรมที่ 45, น.68-69.

⁵¹ ตัวอย่างเช่น พระเวระวัดตา นันทะตีสสะ เถโร คือ พระนันทะตีสสะ จากหมู่บ้านเวระวัดตา เป็นต้น

ณร ภาษาสิงหลเรียกผู้สีกว่า “หิระลู่”⁵² ซึ่งในประการดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ผู้จะบวชเป็นพระภิกษุต้องแน่ใจแล้วว่า จะอุทิศตนให้แก่พระพุทธศาสนาไปตลอดชีวิต

พระภิกษุศรีลังกาเป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่ง เป็นที่ปรึกษา ตลอดทั้งเป็นครู และเป็นผู้นำของประชาชนชาวศรีลังกาในทางธรรม⁵³ ปัจจุบันพระภิกษุศรีลังกามีบทบาททางการเมือง คือ เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาล รัฐดำเนินนโยบายตามคำแนะนำของพระภิกษุส่วนใหญ่เสมอ มีบทบาททางศาสนาในการสอนประชาชนให้เข้าใจหลักพระพุทธศาสนา มีบทบาททางสังคมในการสงเคราะห์เด็กกำพร้าซึ่งเป็นผู้ชาย มีบทบาทด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา คือ พระภิกษุศรีลังกามีสิทธิ์เข้าศึกษาในสถาบันทางโลกได้ ทั้งนี้ในขณะเดียวกันก็ศึกษาพระธรรมวินัยไปด้วย ทำให้มีความรู้ความสามารถในทางโลกและในการสอนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.1.3 ระบบการปกครองคณะสงฆ์ในศรีลังกา

คณะสงฆ์ในศรีลังกา แบ่งเป็นคณะใหญ่ ๆ 3 คณะหรือนิกาย⁵⁴ คือ

(1) สยามนิกาย

สยามนิกายเป็นพระพุทธศาสนานิกายแรกซึ่งกำเนิดจากประเทศไทย เป็นนิกายที่ใหญ่ที่สุดเพราะมีจำนวนพระภิกษุมากที่สุด แหล่งบังคับการใหญ่อยู่ที่วัดบุปผาราม ปัจจุบันตั้งอยู่ที่เมืองแคนดี พระภิกษุสยามนิกายนิยมโกนขนคิ้วหมด เมื่อจะออกจากวัดมักมีการห่มลดไหล่แบบที่เรียกว่า “พาดหางควาย” พระภิกษุสยามนิกายทุกองค์ใช้ร่มผ้าสีดำคั่นยาวเป็นบริวารประจำ

พระภิกษุผู้บวชในสยามนิกายนี้ต้องมาจากตระกูล “โคอิคัม” คือตระกูลชวานาอย่างเดียวกันนั้น ถือว่าเป็นวรรณะที่สูงในศรีลังกา วรรณะอื่น ๆ ไม่นิยมนำให้บวชเป็นพระภิกษุในสยามนิกายนี้ โดยสยามนิกาย แบ่งแยกย่อยออกไปอีก 4 สาขา แต่ละสาขามีสังฆสภาเป็นของตนเอง

(2) อมรปุรณิกาย

อมรปุรณิกายเป็นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งถือกำเนิดจากประเทศพม่าพระภิกษุในนิกายนี้ไม่นิยมโกนคิ้วเหมือนพระสยามนิกาย และเมื่อท่านออกจากวัดก็ห่มคลุมบิตซัยแบบพระพม่า แต่ถือร่มสีดำเหมือนพระสยามนิกาย

⁵² ตามรูปศัพท์แปลว่า ชิวรุหฺรุ คือผู้ทิ้งผ้าจีวร ตามความรู้สึกของคนทั่วไปในศรีลังกา หมายถึงบุคคลที่เกียจคร้าน ไม่น่าปรารถนาในสังคม

⁵³ ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 49*, น.108-111.

⁵⁴ ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 49*, น.113-117.

พระภิกษุอมรปุรณิกายมีสาขาแยกออกไป 24 สาขา แต่ละสาขามีอำนาจในการบริหารเต็มที่ ไม่ขึ้นแก่กันและกัน ไม่มีอำนาจบังคับบัญชาสาขาอื่นในนิคายอมรปุระด้วยกัน แต่ละสาขามีสังฆสภาเป็นของตนเอง

(3) รามัญนิกาย

รามัญนิกายเป็นพระพุทธรูปนิกายเถรวาท ซึ่งถือกำเนิดจากประเทศพม่าเช่นเดียวกับอมรปุรณิกายนิกายนี้เป็นนิกายที่เล็กที่สุดในศรีลังกา จึงไม่มีสาขาในการปกครองเหมือนนิกายอื่น มีชื่อเต็มว่า “ศรีลังการามัญนิกาย” พระภิกษุซึ่งบวชในรามัญนิกายไม่นิยมโกนคิ้ว และเมื่อออกจากวัดก็ห่มคลุมบ่าทั้งสองบ่า ถือร่มใบตาลมีรูปยาว ไม่ใหญ่มากนัก เป็นร่มใช้กันแดด

เรื่องการปฏิบัติของพระในรามัญนิกายนั้น ท่านไม่จับเงินทองต่อหน้าประชาชนหรือคนอื่น ท่านมักนำไปเก็บในลิ้นชักหรือในหีบ เมื่อต้องการใช้จ่ายก็ไขลิ้นชักหรือหีบแล้วให้ผู้ซึ่งทำหน้าที่ไวยาวัจกรจับให้แทน แม้กระทั่งจะเดินทางไปไหน พระภิกษุรามัญนิกายก็จะมีผู้ซึ่งทำหน้าที่ไวยาวัจกรติดตามไปด้วย เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับค้ำรถ แสดงให้เห็นถึงว่าพระภิกษุรามัญนิกายปฏิบัติเคร่งครัดยิ่งกว่านิกายอื่น ๆ

3.2.2 กฎหมายมรดกของศรีลังกา

ประเทศศรีลังกาเป็นประเทศที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมหลากหลาย กฎหมายที่บังคับใช้ทั่วไปโดยส่วนใหญ่มักมีรากฐานมาจากจารีตประเพณีอันมีที่มาจากประวัติศาสตร์ ได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งมาจากกฎหมายโรมัน - ดัตช์และกฎหมายอังกฤษ⁵⁵

โดยหลัก หากเป็นกฎหมายลักษณะอาญาจะมีการบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบเดียวกันทั่วทั้งศรีลังกา ไม่มีการจำกัดความรับผิดชอบในเรื่องของพื้นที่หรือการนับถือศาสนาแต่อย่างใด⁵⁶

⁵⁵ WageIndicator Foundation, “Property Rights in Sri Lanka,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.salary.lk/home/labour-law/fair-treatment/property-rights-in-sri-lanka>

Ramani Muttettuwagama, “Equality in the context of women living under parallel legal systems: The Problem of Sri Lanka,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.srilankaguardian.org/2008/06/but-i-am-both-equality-in-context-of.html>

Jayanthi Liyanage, “Kandyen Marriage Laws,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.lankalibrary.com/rit/kandyen4.htm>

แต่กฎหมายเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน การจัดการทรัพย์สิน (กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ตลอดทั้งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของบุคคลในครอบครัว (กฎหมายลักษณะครอบครัว) สืบต่อเนื่องมาจนเมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายและต้องมีการสืบทอดทรัพย์สินไปยังทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก (กฎหมายลักษณะมรดก) ซึ่งกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมา มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงและบัญญัติในทิศทางเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีวัฒนธรรม แนวคิดเบื้องหลังดั้งเดิมของแต่ละเรื่อง⁵⁷

กฎหมายเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประเทศศรีลังกา วางรากฐานการบังคับใช้กฎหมาย จำแนกเป็นระบบกฎหมายแตกต่างกัน 4 ระบบ มีเบื้องหลังมาจากจารีตประเพณีโบราณและศาสนาในประเทศศรีลังกาซึ่งแตกต่างกัน⁵⁸ กล่าวคือ

- (1) ระบบ Common Law ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ มีการนำมาปรับใช้อยู่บ้างในลักษณะเป็นบทกฎหมายทั่วไป
- (2) ระบบ Kandyan Law ใช้กับ พวก Kandyan Sinhala หรือชาวสิงหล
- (3) ระบบ Thesavalamai ใช้กับเจ้าของที่ดินในเขต Jaffna และผู้ที่มีเชื้อสายทมิฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการครอบงำแบ่งแยกระหว่างหญิงซึ่งมีความรุนแรงมากและเพื่อ

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ Ranjan Anno Helan Menaka, “EXTRA MARITAL CHILD’S INHERITANCE RIGHTS ON PARENTS INTESTATE PROPERTY UNDER SRI LANKAN LAW,” South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law 28, p.28 (June 2013).

⁵⁸ Safana Gul Begum, “PERSONAL LAWS OF SRI LANKA ON MATTERS RELEVANT TO MARRIAGE, DIVORCE AND MAINTENANCE AND ITS’ IMPACT ON WOMEN,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558, จาก http://ihr.org.mk/en/legal-dialogue/legal-dialogue-se/2_1_5_personal-laws-of-sri-lanka-on-matters-relevant-to-marriage-divorce-and-maintenance-and-its-impact-on-women.html

Maxwell Ranasinghe, “Introduction to Law and Legal System in Sri Lanka, ” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.slideshare.net/maxwellranasinghe/what-is-law-and-introduction-to-law-in-sri-lanka>

หลีกเลี่ยงการมีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล เห็นได้ว่าหลักกฎหมายโดยทั่วไปซึ่งประกอบด้วยระบบกฎหมาย อังกฤษและโรมัน – ดัตช์ มักพยายามผ่อนผันเรื่องนี้ ขณะที่ระบบ Kandyan Law มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติอย่างเห็นได้ชัด

(4) Muslim Law ใช้กับผู้นับนับถือศาสนาอิสลามในประเทศศรีลังกา

ส่วนพระภิกษุซึ่งอุปสมบทในพระพุทธศาสนา กรณีปัญหาว่า หากบุคคลในครอบครัวก่อนอุปสมบทของพระภิกษุถึงแก่ความตายหรือมีผู้ยกทรัพย์สินโดยทำพินัยกรรมเพื่อถวาย แต่พระภิกษุ ก่อให้เกิดสถานะความเป็นทายาทแก่พระภิกษุ ซึ่งเป็นไปได้ว่าพระภิกษุนั้นอาจอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือฐานะผู้รับพินัยกรรม เมื่อพระภิกษุไม่นิยมลาสิกขาบทอีก การฟ้องคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาททั้งสองประเภทจะสามารถกระทำได้ในระหว่างอยู่ในสมณเพศหรือไม่

ประเทศศรีลังกาให้ความสำคัญเรื่องสิทธิการรับมรดก การจัดการทรัพย์สินของพระภิกษุและการจัดการศาสนสมบัติของวัดค่อนข้างมาก มีการบัญญัติกฎหมายรองรับเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัด ดังปรากฏในกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของวัดในพระพุทธศาสนา (BUDDHIST TEMPORALITIES) ซึ่งจะกล่าวต่อไป

3.2.2.1 ความหมายของมรดก

ปัจจุบันประเทศศรีลังกาประกอบด้วยชาวสิงหล ประมาณ 74 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ของชาวสิงหล ถือพระพุทธศาสนา ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยชาวทมิฬ ประมาณ 14 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ประชากรชาวทมิฬส่วนใหญ่ นับถือศาสนาฮินดูและบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ประกอบด้วยชาวมุสลิม ประมาณ 8 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งในประชากรชาวมุสลิมจำนวนดังกล่าวก็ประกอบไปด้วยประชากรชาวสิงหลและชาวทมิฬบางส่วน⁵⁹

⁵⁹ Anton Cooray, “Oriental and Occidental Laws in Harmonious Co-existence: The Case of Trusts in Sri Lanka,” 12.1 Electronic Journal of Comparative Law, 1, 1 (May 2008).

Aquinas V. Tambimuttu, “Sri Lanka: Legal Research and Legal System,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2558, จาก http://www.nyulawglobal.org/globalex/Sri_Lanka.html

ดังนั้น การอธิบายเรื่องมรดก ผู้เขียนจึงอธิบายกฎหมายลักษณะมรดกตามแต่เฉพาะที่ได้บัญญัติใน KANDYAN LAW เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับชาวสิงหลซึ่งประชาชนชาวสิงหลผู้อยู่ใต้บังคับแห่งบทกฎหมายฉบับนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ถือพระพุทธศาสนา ทั้งนี้หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระภิกษุหรือของวัดในพระพุทธศาสนาก็ใช้กฎหมายพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ⁶⁰

Concise Law Dictionary จำกัดความ “มรดก (Inheritance)” ว่า คืออำนาจในการจัดการควบคุมเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยแนวทางซึ่งชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นกระบวนการในการสืบทอดทรัพย์สินไปสู่ทายาทของผู้ตายโดยจะเกิดขึ้นภายหลังจากเจ้าของทรัพย์สินถึงแก่ความตาย และ Black’s Law Dictionary ให้คำจำกัดความมรดกว่าเป็นสิทธิของผู้ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือทายาทผู้รับมรดก ในการรับทรัพย์สินมรดกซึ่งอยู่ในกองมรดก⁶¹

ระบบกฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดกศรีลังกา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท⁶² คือ (1) กรณีมีผู้รับพินัยกรรม (The Law of Testate Succession) (2) การรับมรดกโดยมิได้มีพินัยกรรม กล่าวคือ เป็นการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม (The Law of Intestate Succession)

หากเป็นกรณีมีผู้รับพินัยกรรม (The Law of Testate Succession) กฎหมายศรีลังกาบัญญัติให้สิทธิในทรัพย์สินมรดกเป็นไปตามที่ผู้ทำพินัยกรรมระบุไว้ในพินัยกรรม โดยพิจารณาหลักในการทำพินัยกรรมจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพินัยกรรม (The Wills Ordinance 1844) แต่หากว่าเป็นการรับมรดกโดยมิได้มีพินัยกรรม (The Law of Intestate Succession) สิทธิของทายาทในการรับมรดกเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการรับมรดก ซึ่งพิจารณาหลักในการรับมรดกจากกฎหมาย Kandyan (Kandyan Law Ordinance 1939) โดยบัญญัติแยกเป็นสิทธิในการรับมรดกกรณีทรัพย์สินมรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์⁶³ (Inheritance : Immoveable Property) สิทธิในการรับมรดกกรณีทรัพย์สินมรดกเป็นสังหาริมทรัพย์⁶⁴ (Inheritance : Moveable Property)

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Bryan A. Garner, *Black’s Law Dictionary*, 8th ed., (United States of America : west, a Thomson business, 2004), p.799.

⁶² Ranjan Anno Helan Menaka, *supra note 57*, p.29.

⁶³ Kandyan Law Ordinance 1939, Sec. 10 – 19.

⁶⁴ Kandyan Law Ordinance 1939, Sec. 20 – 24.

(1) ลักษณะทรัพย์มรดกตามกฎหมายศรีลังกา

ลักษณะทรัพย์มรดกของศรีลังกา แบ่งตามลักษณะการตกทอดทรัพย์สิน เป็น 2 ลักษณะ คือ Paraveni Property และ Acquired Property

Paraveni Property เป็นลักษณะของทรัพย์มรดกซึ่งจะมีการตกทอดไปสู่ทายาท กล่าวคือ เป็นทรัพย์ของบุพการีตกทอดลงไปสู่ผู้สืบสันดาน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพย์มรดกซึ่งตกทอดมาจากบิดา (Paternal Property) และทรัพย์มรดกซึ่งตกทอดจากมารดา (Maternal Property) เช่น นายซาโก มีบุตร 1 คน คือ นายเงาะป่า ต่อมานายซาโกถึงแก่ความตาย ในขณะที่ถึงแก่ความตาย นายซาโกมีทรัพย์สิน คือ บ้านหนึ่งหลังและรถยนต์หนึ่งคัน บ้านและรถยนต์คันดังกล่าวจึงเป็นทรัพย์มรดก เรียกว่า Paraveni Property อยู่ในประเภททรัพย์มรดกซึ่งตกทอดมาจากบิดา (Paternal Property) ซึ่งจะตกทอดไปสู่บุตรคือนายเงาะป่า ทั้งนี้ในแง่ของนายเงาะป่า บ้านและรถยนต์จะเรียกว่า Acquired Property ซึ่งเป็นลักษณะของทรัพย์มรดกที่ได้รับมา

หากกรณีตัวอย่างเปลี่ยนเป็นว่าเจ้ามรดกคือ นางลำดวน มีบุตร 1 คน คือ นายแก้วกล้า ขณะถึงแก่ความตาย นางลำดวนมีทรัพย์สินคือ ที่ดินและเครื่องเพชร 3 ชุด ซึ่งที่ดินและเครื่องเพชร 3 ชุด เป็นทรัพย์มรดก เรียกว่า Paraveni Property อยู่ในประเภททรัพย์มรดกซึ่งตกทอดจากมารดา (Maternal Property) ซึ่งจะตกทอดไปสู่บุตรคือนายเงาะป่า ทั้งนี้ในแง่ของนายแก้วกล้า ที่ดินและเครื่องเพชร 3 ชุดจะเรียกว่า Acquired Property ซึ่งเป็นลักษณะของทรัพย์มรดกที่ได้รับมา

(2) สิทธิในการรับมรดกแบ่งตามประเภทของทรัพย์

สิทธิในการรับมรดกตามประเภทของทรัพย์มรดกแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(ก) สิทธิในการรับมรดกกรณีทรัพย์มรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์ (Inheritance : Immoveable Property)

กฎหมาย Kandyan (Kandyan Law Ordinance 1939) บัญญัติอธิบายลักษณะของทรัพย์มรดกซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตรา 10

มาตรา 10 บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินพาราเวนิ หรือ Paraveni Property⁶⁵ หมายถึง ทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ซึ่งผู้ตายมีอยู่ในขณะถึงแก่ความตาย ให้เป็น

---

⁶⁵ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 10(1) The expressions "paraveni property" or "ancestral property" or "inherited property" and equivalent expressions shall mean immovable property to which a deceased person was entitled -

มรดกของผู้ตาย (Ancestral or Inherited Property) ทรัพย์สินดังกล่าวนี้เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทโดยธรรม หากมิได้มีการทำพินัยกรรมไว้ หากทำหนังสือสัญญาให้สังหาริมทรัพย์หรือหุ้นของผู้ตายไว้ การให้ดังกล่าวจะเป็นผลสำเร็จ ต่อเมื่อผู้ให้ถึงแก่ความตายโดยมิได้มีการทำพินัยกรรมก่อน มีการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาให้นั้น กรณีมีการทำพินัยกรรมเพื่อยกสังหาริมทรัพย์หรือหุ้นให้แก่บุคคลใด ๆ พินัยกรรมมีผลบังคับใช้เมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย ภายใต้เงื่อนไขว่า เมื่อทำพินัยกรรมโดยที่ไม่เหลือทรัพย์สินให้ตกทอดไปยังบุตรหรือผู้สืบสันดานเลย กฎหมายศรีลังกาบัญญัติให้ทรัพย์สินซึ่งผู้ตายได้รับมา ที่เรียกว่า Acquired Property สามารถตกทอดไปยังบุตรหรือผู้สืบสันดานดังกล่าว

นอกจากนี้ ทรัพย์สินพาราเวนิ (Paraveni Property) ยังหมายรวมถึงการมีสิทธิใด ๆ ทั้งสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์นั้นโดยตรงหรือสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ โดยอยู่ในฐานะเจ้าของรวม ซึ่งการแบ่งส่วนอาจมีการทำหนังสือตกลงกันหรือศาลอาจพิพากษาให้⁶⁶

(a) by succession to any other person who has died intestate, or

(b) under a deed of gift executed by a donor to whose estate or a share thereof the deceased would have been entitled to succeed if the donor had died intestate immediately prior to the execution of the deed, or

(c) under the last will of a testator to whose estate or a share thereof the deceased would have been entitled to succeed had the testator died intestate :
Provided, however, that if the deceased shall not have left him surviving any child or descendant, property which had been the acquired property of the person from whom it passed to the deceased shall be deemed acquired property of the deceased.

⁶⁶ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 10(2) Where the paraveni property of any person includes a share in any immovable property of which that person is a co-owner, any divided part of or interest in that property which may be assigned or allotted to that person by any deed of partition executed, or by any decree for partition entered by a court, after the commencement of this Ordinance, shall for all purposes be and be regarded as paraveni property of that person.

(ข) สิทธิในการรับมรดกกรณีทรัพย์สินมรดกเป็นสังหาริมทรัพย์

(Inheritance : Moveable Property)

กฎหมาย Kandyan (Kandyan Law Ordinance 1939) บัญญัติอธิบายลักษณะของทรัพย์สินมรดกซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ไว้ในมาตรา 20⁶⁷ สังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาท เรียกว่า Paraveni Property ลักษณะเหมือนดังที่ได้กล่าวมาแล้วในทรัพย์สินมรดกอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 10

3.2.2.2 ทายาทที่มีสิทธิในการรับมรดก

ทายาทที่มีสิทธิในการรับมรดกแบ่งเป็นทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม ซึ่งต้องพิจารณาควบคู่กับประเภทของทรัพย์สินมรดก ดังนี้

(1) ทายาทโดยธรรม

พิจารณาประกอบประเภทของทรัพย์สินมรดก ดังนี้

(ก) สิทธิในการรับมรดกกรณีทรัพย์สินมรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์

(Inheritance : Immoveable Property)

ประเภทที่ 1 ภริยา ตามกฎหมาย Kandyan ของศรีลังกาบัญญัติให้ภริยาเป็นทายาทโดยธรรม โดยภริยาผู้มีสิทธิในการรับมรดกของสามีต้องพิจารณาก่อนว่าเป็นการสมรสในลักษณะใด การสมรสตามกฎหมายศรีลังกา แบ่งเป็น 2 ประเภท⁶⁸ คือ Diga Marriage และ Binna Marriage⁶⁹

---

⁶⁷ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 20 Heirlooms and live and dead stock appertaining to immovable property to which a person has become entitled as paraveni property as defined by section 10 shall, on his dying intestate after the commencement of this Ordinance, devolve in like manner as immovable property and the following provisions of this Ordinance shall not apply thereto.

⁶⁸ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 9(1) A marriage contracted after the commencement of this Ordinance in binna or in diga shall be and until dissolved shall continue to be, for all purposes of the law governing the succession to the estates of deceased persons, a binna or a diga marriage, as the case may be, and shall have full effect as such ; and no change after any such marriage in the residence of either party to that marriage and no conduct after any such marriage of either party to that marriage or of any other person shall convert or be deemed to

Diga Marriage เป็นรูปแบบการสมรสแบบปกตินิยมทั่วไปในศรีลังกา เป็นการสมรสโดยหญิงภริยาต้องเป็นฝ่ายย้ายไปอยู่ที่บ้านของชายสามี โดยหญิงนั้นสละสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สิน ที่ดิน และมรดกของบิดามารดาของตน และหากว่าภายหลังสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายโดยไม่มีบุตรหรือผู้สืบสันดานของบุตร กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ให้คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่มีสิทธิใด ๆ เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาในระหว่างการสมรสเลย

Binna Marriage เป็นรูปแบบการสมรสซึ่งชายสามีผูกพันตนในการต้องย้ายไปอาศัยอยู่ที่บ้านของหญิงภริยา การสมรสในรูปแบบนี้จะนำมาซึ่งการปกครองโดยผู้หญิงหรือผู้หญิงเป็นผู้เป็นใหญ่ในบ้านหรือมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้หญิง (petticoat government)

รูปแบบการสมรสของหญิงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจาก หากเป็นการสมรสในรูปแบบ Diga Marriage อาจทำให้หญิงต้องสูญเสียสิทธิหรือทรัพย์สินบางอย่างจากครอบครัวเดิมไป รวมถึงสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม

กรณีชายสามีถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม กฎหมายมรดกศรีลังกาบัญญัติให้หญิงภริยามีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ หากว่าผู้ตายมีบุตรที่เกิดจากการสมรสครั้งก่อน กฎหมายให้หญิงภริยามีสิทธิในทรัพย์มรดกเพียงกึ่งหนึ่งและหญิงภริยามีความผูกพันตามกฎหมาย

---

convert a binna marriage into a diga marriage or a diga marriage into a binna marriage or cause or be deemed to cause a person married in diga. to have the rights of succession of a person married in binna, or a person married in binna to have the rights of succession of a person married in diga.

(2) Where after the commencement of this Ordinance a woman leaves the house of her parents and goes out in diga with a man, but does not contract with that man a marriage which is valid according to law, she shall not by reason only of such departure or going out forfeit or lose or be deemed to have forfeited or to have lost any right of succession to which she is or was otherwise entitled on the death of any person intestate.

⁶⁹ Digital Research - Sri Lanka, "Traditional Sinhalese Marriage Laws and Customs," สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2558, จาก

<http://www.mysrilanka.com/travel/lanka/festivals/MARRIAGE.HTM>

ในการดูแลบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชายสามี หากว่าบุตรนั้นเป็นผู้เยาว์หรือเป็นกรณีผู้ตายถึงแก่ความตายโดยมือสังหาริมทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการอุปการะเลี้ยงดูบุตร.⁷⁰

ประเภทที่ 2 บุตร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate) และบุตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Illegitimate) การเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายเกิดจากการที่บิดามารดาสมรสกันภายใต้กฎหมายบัญญัติ และบุตรนั้นเกิดในระหว่างการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่ บุตรนั้นเกิดจากชู้ (กล่าวคือ แม้บุตรเกิดในระหว่างสมรสซึ่งกฎหมายศรีลังกาบัญญัติรับรองว่าให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาและมารดา แต่หากเป็นกรณีที่แม่เกิดในระหว่างการสมรสนั้น แต่เด็กเกิดจากการที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีชู้หรือทำชู้ กฎหมายไม่ให้บุตรนั้นเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย) ส่วนการเป็นบุตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดจากการที่บิดามารดามีได้สมรสกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

พิจารณาสีทธิของบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย

กรณีบุตรสาวซึ่งสมรสในรูปแบบ Diga ภายหลังจากบิดาถึงแก่ความตาย.⁷¹

---

⁷⁰ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 11(1) When a man shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving a spouse him surviving, then -

(a) the surviving spouse shall be entitled to an estate for life in the acquired property of the deceased intestate, and, if there be no acquired property, or if such property be insufficient for her maintenance, then to maintenance out of the paraveni property :

Provided that if the deceased intestate shall have left a child or descendant by a former marriage, the surviving spouse's life estate shall extend to only one-half of the acquired property ;

Provided, further, that the surviving spouse shall out of her estate for life in the acquired property be bound to maintain the legitimate children of the deceased -

(i) if such children are minors and in need of maintenance ; and

(ii) if the deceased left no paraveni property or if such paraveni property is insufficient for the maintenance of such children

ผลของการสมรสในรูปแบบ Diga ภายหลังจากบิดาถึงแก่ความตาย โดยหลักหากว่าบุตรสาวสมรสในระหว่างที่บิดายังมีชีวิตอยู่ บุตรสาวย่อมสูญเสียสิทธิในการรับมรดกใด ๆ ทั้งของบิดาและมารดา แต่หากการสมรสเกิดขึ้นภายหลังจากบิดาได้ถึงแก่ความตาย บุตรสาวไม่สูญเสียสิทธิในการรับมรดกหรือมีส่วนใด ๆ ในอสังหาริมทรัพย์ของบิดา โดยมีเงื่อนไขว่า หากได้แบ่งส่วนภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่สมรส โดยมีน้องชายและน้องสาวซึ่งสมรสในรูปแบบ Binna เป็นผู้มีส่วนในอสังหาริมทรัพย์ของบิดาอยู่ด้วย และหากว่ามีบุคคลผู้มีส่วนร่วมในอสังหาริมทรัพย์ของบิดามากกว่า 1 คนก็ให้แบ่งส่นปันส่วนกันโดยอาศัยราคาของอสังหาริมทรัพย์นั้นตามราคาในท้องตลาด

กรณีชายสมรสตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปถึงแก่ความตายโดยมิได้มีการทำพินัยกรรม⁷² กฎหมายมรดกศรีลังกาบัญญัติให้บุตรที่เกิดแต่ชายซึ่งสมรสสองครั้งหรือมากกว่านั้น เป็นผู้มสิทธิในการรับมรดกร่วมกันตามสัดส่วน แต่หากมีการสมรสเพียงครั้งเดียวจะไม่นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้

---

⁷¹ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 12 (1) The diga marriage of a daughter after the death of her father shall not affect or deprive her of any share of his estate to which she shall have become entitled, upon his death, provided that if within a period of one year after the date of such marriage the brothers and binna-married sisters of such daughter or any one or more of them, but if more than one then jointly and not severally, shall tender to her the fair market value of the immovable property constituting the aforesaid share or any part thereof, and shall call upon her to convey the same to him or her or them, such daughter shall so convey and shall be compellable by action so to do.

(2) In this section " marriage" means a marriage contracted after the commencement of this Ordinance.

⁷² Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 13 "When a man shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving him surviving issue by two or more marriages, such issue and the descendants of any predeceased child or children shall inherit inter se in all respects as if there had been but one marriage and the estate of the deceased shall not descend per stripes to the issue of each marriage according to the number of marriages.

พิจารณาสิทธิของบุตรโดยมิชอบด้วยกฎหมาย⁷³

กรณีบิดาถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม โดยหลัก เด็กไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบิดา แต่หากว่าบิดาเป็นผู้จดทะเบียนรับรองบุตรหรือศาลมีคำพิพากษาว่าเด็กนั้นเป็นบุตรก็สามารถมีสิทธิในการรับมรดกของบิดาได้

ประการที่ 3 บิดามารดา⁷⁴ บุคคลถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม โดยไม่ว่าผู้ตายจะสมรสในรูปแบบ Diga หรือ Binna ในขณะที่ถึงแก่ความตายผู้ตายไม่มีบุตรหรือ

---

⁷³ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 15. When a man shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving an illegitimate child or illegitimate children -

(a) such child or children shall have no right of inheritance in respect of the paraveni property of the deceased ;

(b) such child or children shall, subject to the interests of the surviving spouse, if any, be entitled to succeed to the acquired property of the deceased in the event of there being no legitimate child or the descendant of a legitimate child of the deceased ;

(c) any such child shall, subject to the interests of the surviving spouse, if any, be entitled to succeed to the acquired property of the deceased equally with a legitimate child or the legitimate children, as the case may be -

(i) if the deceased intestate had registered himself as the father of that child when registering the birth of that child ; or

(ii) if the deceased intestate had in his lifetime been adjudged by any competent court to be the father of that child.

⁷⁴ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 16. If a person shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving him or her surviving parents, whether married in binna or in diga, or a parent, but no child or descendant of a child and no surviving spouse, then -

(a) the parents in equal shares, or if one only be alive, then that one shall, if there be surviving any brother or sister of the deceased or the descendant of a brother or sister, be entitled to a life estate in the acquired property of the

ทายาทของบุตรหรือไม่มีคู่สมรสซึ่งยังมีชีวิตอยู่ บิดามารดามีสิทธิโดยส่วนเท่ากันในอสังหาริมทรัพย์มรดก โดยในขณะถึงแก่ความตาย ผู้ตายมิได้มีพี่ชายหรือน้องชาย หรือพี่สาวหรือน้องสาว หรือทายาทที่สืบเชื้อสายลงไปจากบุคคลเช่นว่านั้น (เป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกแทนที่⁷⁵) หรือหากมีแต่เฉพาะบิดาหรือมารดาเท่านั้นที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็ให้บิดาหรือมารดาเป็นผู้นับถือสิทธิในอสังหาริมทรัพย์มรดกแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (The Right of Sole Surviving Parent) นี้ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ถึงแก่ความตายไปก่อนที่เจ้ามรดกซึ่งมิได้ทำพินัยกรรมจะถึงแก่ความตาย

หากผู้ตายมีพี่ชายหรือน้องชาย หรือพี่สาวหรือน้องสาว หรือทายาทที่สืบเชื้อสายลงไปจากบุคคลเช่นว่านั้น (เป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกแทนที่) ให้บุคคลเช่นว่านี้เป็นผู้มีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์มรดกของผู้ตายด้วย

หากเป็นกรณีผู้ตายเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของบิดา (paternal paraveni) หรือของมารดา (maternal paraveni) บิดาหรือมารดาซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะไม่มีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ paternal paraveni หรือ maternal paraveni ของกันและกัน เว้นแต่ ไม่มีทายาทของแต่ละฝ่ายนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกอยู่เลย

ประเภทที่ 4 พระภิกษุ กรณีพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรม แม้ไม่มีกฎหมายของประเทศศรีลังกาบัญญัติไว้โดยตรงเกี่ยวกับสิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ แต่ก็มีได้มีกฎหมายบัญญัติตัดสิทธิพระภิกษุในฐานะการเป็นทายาทโดยธรรมซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับอสังหาริมทรัพย์มรดก เนื่องจากการอุปสมบทมิได้ทำให้สถานะความเป็นทายาทสิ้นสุด พิจารณาจากมาตรา 20 แห่งกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินของวัด (Buddhist Temporalities)⁷⁶

---

deceased. The right of a sole surviving parent shall arise and continue whether or not the other parent shall have died before the deceased intestate ;

⁷⁵ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 16 (b) on the death of the surviving parent, the acquired property shall, subject to the provisions of section 17, devolve upon the brother or sister or brothers and sisters, or the descendant or descendants of any deceased brother or sister by representation

⁷⁶ Buddhist Temporalities 1931 Sec. 20. All property, movable and immovable, belonging or in anywise appertaining to or appropriated to the use of any temple, together with all the issues, rents, moneys, and profits of the same, and all offerings made for the use of such temple other than the pudgalika offerings

ซึ่งพระภิกษุสามารถรับการอุทิศถวายสิ่งของจากฆราวาสได้ ทั้งยังสามารถใช้สอยทรัพย์สินนั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง อันหมายรวมไปถึงการได้ทรัพย์สินมาโดยการรับมรดกในระหว่างบวชด้วย แต่แนวคำอธิบายของตำรากฎหมายและแนววินิจฉัยของศาลในประเทศศรีลังกาเกี่ยวกับกรณีซึ่งพระภิกษุเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม มีการอธิบายวางหลักไว้เป็นกรณีพิเศษซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไป

(ข) สิทธิในการรับมรดกกรณีทรัพย์สินมรดกเป็นสังหาริมทรัพย์

(Inheritance : Moveable Property)

ประเภทสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ หรือเครื่องเพชรเครื่องพลอย⁷⁷ กรณีสามีถึงแก่ความตาย กฎหมายบัญญัติให้ภริยาซึ่งยังมีชีวิตอยู่มีสิทธิในเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องเพชรเครื่องพลอย และเครื่องประดับซึ่งภริยาได้ใช้สอยหรือสามีเป็นผู้จัดหามาให้สำหรับภริยาไว้ใช้สอย

ประเภทสังหาริมทรัพย์โดยทั่วไป⁷⁸ กฎหมายบัญญัติให้คู่สมรสซึ่งยังมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะได้สมรสกันในรูปแบบ Binna หรือ Diga บุตรหรือผู้สืบสันดานของบุตรเป็นผู้มีสิทธิ

---

which are offered for the exclusive personal use of any individual bhikkhu, shall vest in the trustee or the controlling viharadhipati for the time being of such temple, subject, however, to any leases and other tenancies, charges, and incumbrances already affecting any such immovable property.

⁷⁷ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 21 When a man shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving a surviving spouse she shall be entitled to all wearing apparel, jewellery and ornaments used by her or provided for her use by her deceased husband.

⁷⁸ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 22 When any person shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving a surviving spouse and a child or children, or the descendant of any deceased child entitled to represent his or her parent, the surviving spouse, whether the marriage was in binna or in diga, shall succeed in like manner and to a like share of all the moveable property of the deceased whenever obtained, as if he or she had been a legitimate child of the deceased.

ในการรับสืบทอดทรัพย์สินมรดก ทั้งนี้ ไม่ว่าบุตรนั้นจะเป็นชายหรือหญิง จะสมรสแล้วหรือยังไม่สมรส หากสมรสแล้วก็ไม่จำกัดว่าจะสมรสในรูปแบบ Binna หรือ Diga หรือจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม แต่กรณีทำนองนี้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ว่า หากเจ้ามรดกเป็นผู้ชาย และบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรของบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายยังมีชีวิตอยู่ เช่นนี้ กฎหมายบัญญัติจำกัดไว้ว่าบุตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่มีสิทธิในการรับสืบทอดทรัพย์สินมรดก โดยให้ทายาทดังกล่าวมานี้เป็นผู้มีสิทธิในการรับสืบทอดทรัพย์สินมรดกร่วมกัน เท่า ๆ กันตามส่วน แต่หากเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม โดยเจ้ามรดกไม่มีบุตรหรือผู้สืบสันดานของบุตร ให้สืบทอดทรัพย์สินมรดกทั้งหมดตกเป็นของคู่สมรสซึ่งยังมีชีวิตอยู่แต่เพียงผู้เดียว.⁷⁹

Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 23 Subject to the aforesaid right of the surviving spouse, if any, the movable property of any person who shall die intestate after the commencement of this Ordinance shall devolve in equal shares upon all his or her surviving children (the descendant or descendants of any deceased child being entitled to his or her or their parent's share by representation) whether male or female, legitimate or illegitimate, married or unmarried, and, if married, whether the marriage be in binna or in diga :

Provided that if the deceased was a male person an illegitimate child shall not succeed if there be surviving any legitimate child or the descendant of a legitimate child ;

Provided further that the issue of a legitimate child inter se shall succeed in like manner.

⁷⁹ Kandyan Law Ordinance 1939 Sec. 24 When any person shall die intestate after the commencement of this Ordinance leaving no child or descendant of any deceased child, the surviving spouse, if any, shall succeed to all the movable property of the deceased.

(2) ผู้รับพินัยกรรม

บุคคลใด ๆ ซึ่งมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีความสามารถในการทำพินัยกรรม ยกทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลใด ตามความประสงค์ของเจ้าของทรัพย์สิน⁸⁰ กฎหมายพินัยกรรมศรีลังกา บัญญัติรองรับให้บุคคลทุกคนมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความประสงค์ของตนเองโดยทางพินัยกรรม การยกทรัพย์สินมรดกและจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่อยู่ในศรีลังกาโดยพินัยกรรม เมื่อบุคคลนั้นได้ถึงแก่ความตาย ทรัพย์สิน ทั้งสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ สิทธิ ผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินสามารถทำพินัยกรรมได้ ส่วนทรัพย์สินที่มีได้ทำพินัยกรรมหรือมิได้ทำการจำหน่ายจ่ายโอนโดยวิธีอื่นก็ตกอยู่ภายใต้หลักของกฎหมายมรดก คือ ตกแก่ทายาทโดยธรรม โดยให้มีผู้จัดการกองมรดกซึ่งอาจจะมาจากการที่ผู้ตายแต่งตั้งเอาไว้

3.2.2.3 การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

เดิมมีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระภิกษุ โดยพระภิกษุ จะมีผู้ติดตามหรือไวยาวัจกรคอยดูแลรักษาทรัพย์สินเสมอ พระภิกษุจะไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินใด ๆ ด้วยตนเอง ภายใต้กฎหมายจารีตประเพณี (Traditional Law) ต่อมาเมื่อสังคมมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและสถานะความเป็นพระภิกษุมีโอกาสเกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน โดยหลักพื้นฐานของพระธรรมวินัย พระภิกษุไม่สามารถเป็นผู้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ทั้งนี้ พระภิกษุเป็นผู้ควรแก่การสักการบูชา เป็นผู้ซึ่งเดินโดยอาศัยเท้าเปล่าบนถนนจากบ้านหนึ่งไปสู่อีกบ้านหนึ่งเพื่อบิณฑบาต (Pindapatha) อาหารและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอื่นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงเพื่อการปรับตัวเข้ากับแนวอารยธรรมตะวันตก พระภิกษุจึงมีสิทธิเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินเพื่อใช้ประโยชน์ในทางส่วนตัวได้ ปัจจุบันจะพบเห็นพระภิกษุออกบิณฑบาตอาหารของฆราวาสน้อยมาก แต่ฆราวาสจะนำอาหารไปถวายที่วัดแทน⁸¹

นอกจากนี้ พระภิกษุบางรูปสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งฝั่งของฆราวาสก็ถวายยานพาหนะ โทรศัพท์และหนังสือต่าง ๆ สำหรับพระภิกษุ

⁸⁰ Wills Ordinance 1844 Sec. 3 No will made by any person under the age of eighteen years, shall be valid, unless such person shall have obtained letters of venia aetatis or unless such person shall have been lawfully married

⁸¹ Luxman Wijessinghe, Buddhist Temporalities Law in Sri Lanka, (Colombo : Samayawardhana Ltd, 2010), p.52.

ในการใช้สอย โดยกฎหมายอนุญาตให้พระภิกษุดำเนินการดังกล่าวได้ด้วยตนเอง ขรวาสาซึ่งมีฐานะ ร่ำรวยสามารถอุทิศถวายทรัพย์สินทั้งสังฆาริมทรัพย์และอสังฆาริมทรัพย์มีค่าแก่วัด สำหรับพระภิกษุ ไว้ใช้สอยเป็นการส่วนตัวได้ ดังนั้น ทรัพย์สินจะกลายเป็น Pudgalika Property หรือ Private Property ของพระภิกษุ⁸²

พระภิกษุสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ขัดต่อ กฎหมายใด ทั้งนี้ สามารถมีรายได้จากการสอน โดยการขายหนังสือสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา และสามารถรับทรัพย์สินหรือสิ่งของสำหรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในทางศาสนาและ การแสดงพระธรรมเทศนาได้ ทรัพย์สินดังกล่าวนี้ เป็นทรัพย์สินของพระภิกษุโดยส่วนตัว ซึ่งไม่ สามารถพิจารณาโดยใช้ Sanghika Property⁸³ โดยต้องพิจารณาตามมาตรา 23 แห่ง The Buddhist Temporalities Ordinance, 1931

พระภิกษุมีความสามารถในการข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินต่าง ๆ โดยอาจมี ข้อจำกัดบ้างในส่วนของกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองระหว่างทรัพย์สินของวัด (Sanghika Property) และทรัพย์สินโดยส่วนตัวของพระภิกษุ (Pudgalika Property หรือ Private Property) ทั้งนี้ เรื่องมรดกซึ่งเป็นเรื่องความสัมพันธ์ของบุคคลในการตกทอดทรัพย์สิน ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มี ความเกี่ยวข้องกับพระภิกษุ กล่าวคือ พระภิกษุเกี่ยวข้องกับเรื่องมรดกสองประการ ประการแรก ในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินมรดก และประการที่สอง ในฐานะที่เป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก

(1) พระภิกษุในฐานะเจ้ามรดก

เมื่อพระภิกษุอุปสมบทในพระพุทธศาสนา โดยหลัก การจัดการ ทรัพย์สินของวัดหรือการจัดการทรัพย์สินอื่นใดซึ่งพระภิกษุใช้สอยร่วมกันเป็นไปโดยการจัดการของ ไวยาวัจกรหรือผู้จัดการประโยชน์ของวัด ทั้งนี้ไม่รวมถึงทรัพย์สินใดซึ่งพุทธศาสนิกชนอุทิศถวายแต่ พระภิกษุเพื่อใช้สอยในทางส่วนตัวและทรัพย์สินเงินทองที่พระภิกษุทำมาหาได้ด้วยตนเองระหว่างบวช ซึ่งทรัพย์สินหรือเงินจำนวนดังกล่าว พระภิกษุอาจนำเงินไปใช้สอยในทางส่วนตัว หรือเปิดบัญชี เงินฝากกับธนาคาร หรืออาจซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยก็ได้ โดยมีได้มีกฎหมายจำกัดสิทธิมิให้กระทำการ ดังกล่าว ในระหว่างมีชีวิตอยู่พระภิกษุสามารถจำหน่ายโอนทรัพย์สินซึ่งเป็นของตนได้ ไม่ว่าจะ โดยการยกทรัพย์สินให้แก่บุคคลอื่นหรือจัดการเป็นประการใดก็ได้ หากว่ามีได้มีการจำหน่ายโอน เช่นว่ามานั้นก็ให้ทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างบวชตกเป็นของวัดซึ่งพระภิกษุนั้นบวชอยู่

⁸² *Ibid*, pp.52 – 53.

⁸³ คือทรัพย์สินของวัด

ความหมายของการจำหน่ายจ่ายโอน ตามนัยมาตรา 20 ประกอบกับ มาตรา 23⁸⁴ แห่งกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินของวัด (Buddhist Temporalities) การจำหน่ายจ่ายโอน หมายความว่าเพียงการจำหน่ายจ่ายโอนในระหว่างมีชีวิตอยู่ของพระภิกษุ เช่น การให้โดยเสน่หา การซื้อขาย หรือการจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการอื่น แต่ไม่รวมถึงการทำพินัยกรรม⁸⁵ เนื่องจาก พินัยกรรมจะมีผลก็ต่อเมื่อพระภิกษุมรณภาพ ดังนั้น จึงมิใช่การจำหน่ายจ่ายโอนในระหว่างชีวิตของ พระภิกษุ ทรัพย์สินใดที่พระภิกษุทำพินัยกรรมไว้ เมื่อพระภิกษุถึงมรณภาพ กฎหมายศรีลังกาให้ทรัพย์สิน นั้นตกเป็นของวัดที่พระภิกษุจำพรรษาอยู่ โดยไม่ตกเป็นทรัพย์มรดกผู้รับพินัยกรรมแก่ผู้มีชื่อเป็นผู้รับ พินัยกรรม รวมถึงกรณีพระภิกษุระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตว่าให้เงินประกันชีวิตจากการมรณภาพ ของตนตกแก่ผู้ใด กรณีดังกล่าวนี้ เงินจำนวนดังกล่าวที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ไม่ตกเป็นของผู้รับเงิน ประกัน แต่ให้ตกเป็นของวัดที่พระภิกษุนั้นบวชอยู่ เนื่องจากเงินจากการประกันภัยจะตกแก่ผู้ถูกระบุ ชื่อเป็นผู้รับก็แต่โดยอาศัยการมรณภาพของพระภิกษุย่อมมิใช่การจำหน่ายจ่ายโอนในระหว่างชีวิตของ พระภิกษุ

หากทรัพย์สินใดไม่มีการจำหน่ายจ่ายโอนระหว่างชีวิตของพระภิกษุ เมื่อ พระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินนั้นก็ไม่ได้ตกเป็นกองมรดกแก่ทายาทโดยธรรมของพระภิกษุด้วย แต่ให้ ตกเป็นทรัพย์สินของวัดที่พระภิกษุนั้นบวชอยู่ ซึ่งเคยมีประเด็นปัญหาขึ้นสู่ศาลว่า หากพระภิกษุ อุปสมบทที่วัดหนึ่งแต่ไปจำพรรษาอยู่อีกวัดหนึ่ง โดยมีค้อยจะได้ปฏิสัมพันธกับวัดเดิมที่อุปสมบทนัก และทรัพย์สินส่วนใหญ่ที่ได้มาในระหว่างบวชก็เกิดขึ้นระหว่างที่จำพรรษาอยู่ในวัดที่สอง ศาลสูงจึงมี แนววินิจฉัยว่าให้ทรัพย์สินของพระภิกษุตกเป็นของวัดที่จำพรรษาอยู่ภายหลังนั้น⁸⁶

นอกจากนี้ แม้พระภิกษุลาสิกขาบทและภายหลังลาสิกขาบทจึง ถึงแก่ความตาย กรณีนี้ ทรัพย์สินใดก็ตามที่ได้มาในระหว่างอุปสมบท หากว่าพระภิกษุมิได้จำหน่าย จ่ายโอนไปในระหว่างมีชีวิตอยู่ขณะเป็นพระภิกษุนั้น ก็ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสมบัติของวัด⁸⁷

⁸⁴ Buddhist Temporalities 1931 Sec. 23. All pudgalika property that is acquired by any individual bhikkhu for his exclusive personal use, shall, if not alienated by such bhikkhu during his lifetime, be deemed to be the property of the temple to which such bhikkhu belonged unless such property had been inherited by such bhikkhu

⁸⁵ คดี Rambukwella Siddartha Vs. Sumana Thero (44 NLR 365)

⁸⁶ คดี Dewarakkita Unnanse Vs. Sumangala Unnanse (1936) CLW43.

⁸⁷ คดี William Singho Vs. Rev. Dhammajothi Isthawira (57 NLR 16).

(2) พระภิกษุในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก

กรณีพระภิกษุเป็นทายาท แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ พระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม โดยมีสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกแตกต่างกัน ดังนี้คือ

(ก) พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม

โดยหลัก ตามกฎหมายมรดกของประเทศศรีลังกา วางหลักให้บุคคลสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบิดา เรียกว่า การถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดา อันเป็นการขาดจากความเป็นทายาทของบิดา (Father's geder (family))⁸⁸ ในกรณีต่อไปนี้

ประการแรก บุตรชายซึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

ประการที่สอง บุตรซึ่งไปเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บุคคลที่เกี่ยวข้องกันในทางสายเลือดตน

ประการที่สาม บุตรสาวซึ่งสมรสภายใต้การสมรสแบบ Diga

ประการที่สี่ บุตรสาวซึ่งเกิดจากการสมรสที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม ตามแนวทางคำวินิจฉัยของศาลและตามคำอธิบายในทางวิชาการของประเทศศรีลังกา อธิบายว่า บุคคลซึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุในระหว่างชีวิตของบิดาสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบิดา กล่าวคือ บุคคลใดมีบุตรหลายคน โดยหลัก ทรัพย์สินทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์จะตกทอดแก่บุตรของเขาเมื่อเขาถึงแก่ความตาย เว้นแต่ บุตรคนใดคนหนึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุ บุตรผู้ซึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุนั้นไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของบิดาในฐานะทายาทโดยธรรม เนื่องจาก การอุปสมบทเป็นการละแล้วซึ่งทรัพย์สินในทางโลก หากต้องการที่จะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ก็ให้พระภิกษุลาสิกขาบทเสียก่อน⁸⁹ แต่ทั้งนี้ พระภิกษุไม่สูญเสียสิทธิในการรับมรดกของมารดาและมรดกของบุคคลอื่น ๆ ซึ่งพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม กล่าวคือ แม้ว่าชายใดอุปสมบทแล้วก็ยังคงมีสิทธิในการรับมรดกของมารดาโดยเท่าเทียมกับทายาทอื่น

⁸⁸ Wickrema Weerasooria, Textbook on Buddhist Ecclesiastical Law, (Colombo : Print Wave (Pvt) Limited, 2011), pp.525 – 526.

⁸⁹ T.B. Dissanayake, Kandyan Law and Buddhist Ecclesiastical Law, (Colombo : Dharmasamaya Press, 1963), pp.150 – 152.

แต่มีกรณียกเว้น ซึ่งแม้บุตรชายจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุก็ไม่ถูกตัดมิให้รับมรดกของบิดา คือ

ประการที่ 1 พระภิกษุนั้นเป็นบุตรคนเดียวของบิดา บิดาไม่มีทายาทอื่นใดอีก แม้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ก็ยังมีสิทธิในการรับมรดกของบิดาในฐานะทายาทโดยธรรมอยู่เช่นเดิม

ประการที่ 2 พระภิกษุผู้ลาสิกขาบทในระหว่างเวลาที่บิดายังมีชีวิตอยู่ โดยบิดาอนุญาตให้มีสิทธิในการรับมรดกของตนอีกครั้งหนึ่ง เสมือนหนึ่งไม่เคยอุปสมบท

ประการที่ 3 พระภิกษุผู้ซึ่งมีฐานะยากจน จำต้องดำรงชีพอยู่ด้วยทรัพย์สินของบิดาและมารดา

ประการที่ 4 พระภิกษุจะไม่ถูกตัดมิให้รับมรดกของบิดา หากบิดาอุปสมบทด้วยและบิดาอาศัยอยู่กับบุตรชายผู้อุปสมบท โดยได้รับการดูแลช่วยเหลือสนับสนุนจากบุตรนั้นในระหว่างมีชีวิตอยู่

ประการที่ 5 บุคคลผู้อุปสมบทหลังจากบิดาถึงแก่ความตายหรือลาสิกขาบทเพื่อปกป้องมิให้ทรัพย์สินตกเป็นของพี่สาวหรือน้องสาวซึ่งสมรสภายใต้การสมรสแบบ Diga

ประการที่ 6 พระภิกษุผู้ลาสิกขาบทและไม่มีข้อโต้แย้งจากพี่ชายหรือน้องชายอื่น สามารถมีสิทธิใน ส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกของบิดาได้ เสมือนหนึ่งว่า ผู้นั้นไม่เคยอุปสมบทมาก่อน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กรณีบุตรชายอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทันทีที่ได้รับ การอุปสมบทเป็นพระภิกษุ บุคคลนั้นถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดา มิใช่แต่เพียงมีสิทธิในการรับมรดกแต่ถูกจำกัดสิทธิไม่ให้เรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก แต่พระภิกษุสามารถลาสิกขาบทเพื่อรับมรดกของบิดาได้ หากว่าลาสิกขาบทในระหว่างบิดายังมีชีวิตอยู่ สิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมก็กลับคืนมา เสมือนหนึ่งว่าไม่เคยถูกตัดสิทธิดังกล่าวเลย หากว่าลาสิกขาบทภายหลังจากบิดาถึงแก่ความตายและไม่มีทายาทโดยธรรมอื่นคัดค้าน สิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของบิดาจะกลับคืนมา ทั้งนี้ หากเป็นการอุปสมบทภายหลังจากบิดาถึงแก่ความตาย บุตรชายผู้อุปสมบทก็ไม่สูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบิดา นอกจากนี้ยังมีข้อยกเว้นในกรณีอื่น ๆ ตามที่ได้อธิบายข้างต้น

(ข) พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม

กรณีพระภิกษุเป็นผู้ในฐานะผู้รับพินัยกรรม อาจเป็นกรณีบุคคลใดก็ตามทำพินัยกรรมแสดงเจตนายกทรัพย์สินมรดกของตนให้แก่พระภิกษุ โดยหลัก แม้ว่าพระภิกษุอาจถูก

ตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดาในฐานะทายาทโดยธรรม แต่บิดาหรือทายาทอื่น ๆ ก็สามารถทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้แก่พระภิกษุและพระภิกษุสามารถฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมในระหว่างบวชได้ เมื่อพระภิกษุได้รับทรัพย์สินมรดกดังกล่าว ก็กลายเป็นทรัพย์สินของพระภิกษุโดยส่วนตัว พระภิกษุมีสิทธิในการใช้สอยในระหว่างมีชีวิตอยู่ ทั้งยังสามารถจำหน่ายโอนทรัพย์สินดังกล่าวระหว่างบวช นอกจากนี้ เมื่อพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาโดยมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรมนั้น รวมถึงทรัพย์สินมรดกที่ได้มาในฐานะทายาทโดยธรรม ซึ่งเป็นของเจ้ามรดกอื่นที่มีไช่บิดา ทรัพย์สินที่ได้มาโดยทางมรดกเหล่านั้นไม่ตกเป็นสมบัติของวัดที่พระภิกษুবวชอยู่ตามมาตรา 23 ส่วนท้าย แห่ง Buddhist Temporalities 1931 แต่จะตกสู่กองมรดกของพระภิกษุต่อไป

3.3 ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียประกอบด้วยพื้นที่สองส่วน⁹⁰ คือ มาเลเซียตะวันตก⁹¹ และมาเลเซียตะวันออก⁹² มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นชาวมลายู ส่วนที่เหลือเป็นชาวภูมิบุตร (Bumiputra) และชนดั้งเดิม ซึ่งได้แก่ ชนเผ่าในรัฐซาราวักและรัฐซาบฮ์ ตามรัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซีย⁹³ ชาวมลายูคือมุสลิม⁹⁴ ประชากรในประเทศมาเลเซียประมาณ 17.14 ล้านคน เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม⁹⁵ คิดเป็น 61.40 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด⁹⁶

⁹⁰ 9ddn, “ข้อมูลและประวัติของประเทศมาเลเซีย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2559, จาก <http://www.9ddn.com/content.php?pid=764>

⁹¹ ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู มีพรมแดนทิศเหนือติดต่อกับไทย และทิศใต้ติดต่อกับสิงคโปร์ ประกอบด้วยรัฐ 11 รัฐ คือ ปะหัง สลังงอร์ เนกรีเซมบิลัน มะละกา ยะโฮร์ เประ กลันตัน ตรังกานู ปีนัง เกดะห์ และปะลิส และอีก 1 เขตซึ่งปกครองโดยรัฐบาลกลาง คือ เกาะลาบวน

⁹² ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว (กาลิมันตัน) มีพรมแดนทิศใต้ติดกับอินโดนีเซียทั้งหมด ประกอบด้วย 2 รัฐ คือ ซาบาร์ และซาราวัก และ 2 เขตซึ่งปกครองโดยรัฐบาลกลาง คือ กัวลาลัมเปอร์ (เมืองหลวง) ปุตราจายา (เมืองราชการ)

⁹³ Federal Constitution Article 3(1) Islam is the religion of Federation; but other religions may be practice in peace and harmony in any part of the Federation.

ระบบกฎหมายของประเทศมาเลเซียมีรากฐานมาจากระบบกฎหมาย Common Law ของประเทศอังกฤษ⁹⁷ เนื่องจากเคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษมาก่อน⁹⁸ แต่กฎหมายว่าด้วยลักษณะบุคคลมุสลิม ซึ่งรวมถึงกฎหมายลักษณะครอบครัวมุสลิม กฎหมายลักษณะมรดกมุสลิม และกฎหมายลักษณะทรัพย์สินจะตกอยู่ภายใต้แนวความคิดของกฎหมายอิสลาม (Islamic Law)⁹⁹ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในเรื่องขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายลักษณะมรดกมุสลิมกับบุคคลต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซีย เพื่อพิจารณาว่ามีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้นำทางศาสนาอิสลามหรืออิหม่าม (Imam) ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ในทำนองเดียวกับมาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยหรือไม่

---

⁹⁴ Federal Constitution Article 160(2) In this Constitution, unless the context otherwise requires, the following expression have the meaning hereby respectively assigned to them, that is to say

เสาวลักษณ์, “สาระความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ประวัติประเทศมาเลเซีย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2559, จาก <https://saowalak2012.wordpress.com>

“Aborigine” means an aborigine of Malay Peninsula.

⁹⁵ NationMaster, “Muslim population: Countries Compared,” สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2559, จาก <http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Religion/Muslim/Muslim-population>

⁹⁶ NationMaster, “Muslim percentage of total population: Countries Compared,” สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2559, จาก <http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Religion/Muslim/Muslim-percentage-of-total-population>

⁹⁷ กระทรวงยุติธรรม, “รายงานการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558, จาก <http://asean.moj.go.th/mini110/wp-content/uploads/2013/04/law.pdf>

⁹⁸ Farid S. Shuaib, “The Islamic System in Malaysia,” *Pacific Rim Law & Policy Journal*, 1, 21, pp. 85 – 86 (January 2012)

⁹⁹ *Ibid*, pp.90 – 91.

3.3.1 หลักศาสนาอิสลามโดยทั่วไป

ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นนับแต่มนุษย์เกิดขึ้นบนโลก เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และต้องการระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต มนุษย์ถูกกำหนดขึ้นตามความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของ เมื่อพระผู้เป็นเจ้าของให้มนุษย์เกิดมาอยู่ร่วมกัน ก็ทรงให้อิสลามซึ่งเปรียบเสมือนธรรมนูญแห่งชีวิตควบคุมแนวทางในการดำเนินชีวิต¹⁰⁰ ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นพร้อมกับโลกและพัฒนาจนสมบูรณ์ที่สุดในสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัด ศ็อล ฯ¹⁰¹ หลังจากนั้นศาสนาอิสลามก็ได้แพร่ขยายไปทั่วโลก รวมถึงประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ

3.3.1.1 ศาสนาอิสลาม

คำว่า “อิสลาม” เป็นคำภาษาอาหรับ (ภาษาอาหรับ **الإسلام**)¹⁰² แปลว่าการสวามิภักดิ์ หมายถึงการสวามิภักดิ์อย่างบริบูรณ์แด่อัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้าของด้วยการปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์ คำว่า อิสลาม มีรากศัพท์จากคำว่า “อัสละมะ” หมายถึง ยอมมอบหมายตน ยอมรับโดยดุซนีย์ มนุษย์ยอมมอบตนต่อพระผู้เป็นเจ้าของและมอบตนต่อเจตนารมณ์ของพระองค์ตามคัมภีร์อัลกุรอาน¹⁰³ โดยมีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตหรือร่อซูลของอัลลอฮ์ในการเผยแผ่คำสั่งสอนของพระองค์ที่ทรงประทานลงมา¹⁰⁴

¹⁰⁰ กรมสารนิเทศ, โลกอิสลาม, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2538), น.3 – 4.

¹⁰¹ มุฮัมมัดยฺยูซุฟ มูซา, กฎหมายอิสลามเบื้องต้น (Introduction to Islamic Law), (สงขลา : ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2545), น.13.

¹⁰² สถาบันเผยแผ่ข้อมูลอาลุลบัยตุ (อ.), “ศาสนาอิสลาม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2559, จาก <http://quran.al-shia.org/th/ahlulbayt-quran/039.htm>

¹⁰³ ครุซซิด อะห์มัด, อิสลาม ความหมายและคำสอน, แปลโดย จริฎ มะลูลิ้ม, (กรุงเทพมหานคร : อิสลามิก อะคาเดมี, 2541), น.19.

¹⁰⁴ ตามคำสั่งของพระผู้เป็นเจ้าของที่ได้พระราชทานมายังมุฮัมมัดและปรากฏอยู่ในอัลกุรอานหลายแห่งด้วยกัน เช่น บทที่ 6 โองการ 163 กล่าวว่า “ข้าพเจ้า (มุฮัมมัด) เป็นคนแรกของบรรดาผู้ที่ยอมมอบกายและจิตใจ (ให้พระองค์)

(1) หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

อิสลามเป็นศาสนาของพระเจ้าเป็นเจ้า เป็นทางซึ่งนำในการดำรงชีวิตแก่มนุษย์ทุกคนในทุกด้าน ไม่ยกเว้น อายุ เพศ เผ่าพันธุ์ วรรณะหรือฐานะ¹⁰⁵ หัวใจของศาสนาอิสลามคือ การประกาศเปิดเผยความเป็นเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับอัลลอฮ์ (พระเจ้า) เน้นการมอบตัวต่อพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ผู้นับถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า “มุสลิม”¹⁰⁶ ลักษณะพิเศษของการปกครองระบอบอิสลาม คือ ความเสมอภาคกันในทางสิทธิ¹⁰⁷ คือ แม้เป็นผู้มีตระกูลต่ำ เมื่อกลายเป็นมุสลิมแล้วก็จะกลับมีสิทธิเสมอภาคทัดเทียมกับผู้มีตระกูลสูง ลักษณะดังกล่าวปรากฏชัดในอัลกุรอานที่กำหนดกฎหมายสำคัญโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน ครอบครัว และมรดก

หลักคำสอนของศาสนาอิสลามมีความหมายเป็นระบบการดำเนินชีวิตหรือ “ดีน” ในภาษาอาหรับ¹⁰⁸ ครอบคลุมทุกแง่มุม ไม่ว่าทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม ตลอดจนอุดมการณ์การสร้างชีวิตครอบครัวที่เข้มแข็งและปัจเจกบุคคลที่พึงประสงค์ของทุกสังคม หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม แบ่งเป็น “หลักการศรัทธา” และ “หลักการปฏิบัติ”

(ก) หลักการศรัทธา (อัลอีมาน)¹⁰⁹ ผู้เป็นมุสลิมต้องรับนับถือศาสนาอิสลามอย่างบริสุทธิ์ใจ ยอมรับในเอกภาพของอัลลอฮ์และยอมรับความเป็นศาสดาของมุฮัมมัดตามบทบัญญัติที่ว่า “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ์ มุฮัมมัด รซูลุล ลอฮ์”¹¹⁰ หลักศรัทธาประกอบด้วยหลัก

¹⁰⁵ สถาบันเผยแผ่ข้อมูลอาลุลบายตุ (อ.), *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 102*.

คุรซีต อะห์มัด, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 103*, น.25.

¹⁰⁶ Tripod, “ศาสนาอิสลาม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559, จาก <http://allknowledges.tripod.com/islam.html>

¹⁰⁷ อาห์มัด เอ. กัลป์วีซ, *ประวัติศาสตร์อิสลาม (The Religion of Islam)*, แปลโดย เกษม แสงวณิชย์ และ นิพนธ์ ลักษณะปรีชา, (กรุงเทพมหานคร : ส. วงศ์เสียม, 2522), น.248 – 254.

¹⁰⁸ อิสมาแอ อาลี และคณะ, *อิสลามกับความท้าทายของโลกสมัยใหม่ : มุมมองจากนักวิชาการชายแดนใต้*, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2555), น.220.

¹⁰⁹ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, *ความรู้ศาสนาเบื้องต้น*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2554), น.50.

¹¹⁰ คณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนา ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, *หลักศาสนาอิสลาม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2527), น.7.

ที่เรียกว่า “หลักศรัทธา 6 ประการ”¹¹¹ คือ ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ อันเป็นการศรัทธาโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ว่าอัลลอฮ์ดำรงอยู่จริง ศรัทธาต่อมะลาอิกะฮ์ อันเป็นการศรัทธาต่อบ่าวอัลลอฮ์ที่เป็นบ่าวผู้ปราศจากความผิดพลาดทั้งปวง ศรัทธาต่อคัมภีร์¹¹² อันเป็นคัมภีร์ของพระเจ้าที่สอนเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับพระเจ้า และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ศรัทธาต่อศาสนทูต อันเป็นบุคคลซึ่งอัลลอฮ์ทรงคัดเลือกเพื่อมาสอนปวงชน ศรัทธาต่อวันอาสานหรือวันปรโลก อันเป็นวันพิจารณาผลกรรมของมนุษย์ทั้งหมด ศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะ อันเป็นการยอมรับในอำนาจของอัลลอฮ์¹¹³

(ข) หลักการปฏิบัติ เรียกว่า “หลักปฏิบัติ 5 ประการของอิสลาม”¹¹⁴

ประกอบด้วย การปฏิญาณตนเพื่อยืนยันความเชื่อถือในเอกภาพของอัลลอฮ์และสัญญาว่าจะเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์องค์เดียว¹¹⁵ การทำนมาสการหรือศอลาฮ์ วันละ 5 ครั้ง การบริจาคซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีหัจญ์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด แสดงให้เห็นเอกภาพ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ไม่ว่าจะมีฐานะใดในสังคม

(2) นิกายของศาสนาอิสลาม

ปัจจุบันแบ่งเป็น 3 นิกายหลัก¹¹⁶ คือ นิกายซุนนี นิกายชีอะฮ์ และนิกายคอวาริจ แต่ละนิกายมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ

¹¹¹ เฟิงอ้าง, น.8 – 13.

¹¹² คัมภีร์อัล – กุรอาน ได้ถูกบันทึกตั้งแต่ศาสดามุฮัมมัดยังมีชีวิตอยู่ และถูกท่องจำโดยสาวกของท่าน ซึ่งอัล – กุรอานไม่เคยมีการแก้ไขปรับปรุง มิใช่วรรณกรรมที่มนุษย์ประพันธ์ขึ้นมา แต่ถูกประทานมาจากอัลลอฮ์ มีทั้งหมด 114 บท สั้นบ้างยาวบ้าง และแบ่งออกเป็น 30 ภาค การศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ บิดามารดามีหน้าที่สอนกุรอานให้แก่บุตรธิดาของเขาให้สามารถอ่านออก และเข้าใจถึงเนื้อหาเพื่อนำไปปฏิบัติ

¹¹³ เช่น การถือกำเนิดชาติพันธุ์ ซึ่งการดำเนินการของแต่ละสิ่งย่อมเป็นไปตามพระประสงค์ที่อัลลอฮ์กำหนด

¹¹⁴ คณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนา ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 110, น.13 – 17.

¹¹⁵ “ข้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และข้าขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์”

¹¹⁶ พุทธรักษ์ ปราบนอก, “ศาสนาชั้นแนะนำ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2559, จาก <https://puttharak.wordpress.com>

(ก) นิกายซุนนี (Sunni) มาจากภาษาอาหรับ คือ ซุนนะฮ์ แปลว่า จารีตหรือการปฏิบัติตามศาสดา เครื่องครัดในหลักคัมภีร์อัลกุรอานและถือว่าพระวจนะของอัลลอฮ์เท่านั้นเป็นทางนำ¹¹⁷ โดยยึดถือผู้ใกล้ชิดศาสนาซึ่งนำเอาพระวจนะมาเผยแพร่ ปฏิบัติตามอิหม่ามหรือที่เรียกว่า “มัซฮับ” ทั้ง 4 คน คือ มัซฮับหะนะฟี มัซฮับชาฟีอี มัซฮับมาลิกีย์ และมัซฮับบะลีย์ นิกายซุนนีเป็นนิกายดั้งเดิมที่มีผู้นับถือมากที่สุด ผู้นับถือศาสนาอิสลามนิกายนี้ส่วนมากอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ตุรกี แอฟริกา อินโดนีเซีย ไทย รวมทั้งประเทศมาเลเซีย

(ข) นิกายชีอะฮ์หรือชีอะฮ์ (Shia)¹¹⁸ คำว่า “ชีอะฮ์” แปลว่า สาวกหรือผู้ปฏิบัติตาม แยกออกมาจากนิกายซุนนี นิกายนี้เรียกผู้สืบทอดจากมุฮัมมัดว่า “อิหม่าม” โดยถือว่าอิหม่ามเป็นผู้หมดมลทินจากบาป เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ และเป็นผู้แปลพระวจนะของอัลลอฮ์ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน นิกายชีอะฮ์นี้มีผู้นับถือมากที่สุดในประเทศอิหร่าน อิรัก อินเดีย อัฟกานิสถาน และซีเรีย

(ค) นิกายคอวาริจญ์หรือฆวาริจ (Khawarij)¹¹⁹ เกิดขึ้นเนื่องจากการแข็งข้อของกลุ่มชนบางกลุ่มที่ไม่พอใจการสิ้นชีวิตของอุสมานซึ่งเป็นคอลีฟะฮ์ องค์ที่ 3 นิกายนี้ถือว่าผู้นำโลกมุสลิมต้องมาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้ การปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อพระเจ้าเป็นบาปอย่างหนัก ผู้ที่จะเป็นมุสลิมตามนิกายนี้ได้จะต้องโตพอที่จะรับหลักศาสนาอิสลามด้วยตนเองโดยตรง

3.3.1.2 ผู้นำทางศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามมีเอกลักษณ์ คือ ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ไม่มีระบบนักบวช นักพรต ทุกคนเป็นมุสลิมเหมือนกัน มีสิทธิเข้าใกล้พระเจ้าเท่าเทียมกัน¹²⁰ เนื่องจาก อิสลามสร้างความสมดุลระหว่างปัจเจกบุคคลและส่วนรวม เชื่อในตัวบุคคลของมนุษย์และถือว่าบุคคลแต่ละคนเป็นผู้รับผิดชอบต่อพระเจ้า จึงประกันสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคลและไม่อนุญาตให้

¹¹⁷ Kim Beng Phar, Islamic Statehood and Maqasid Al – Shariah Malaysia, (Bangkok: Printing House, 2010), pp.18–20.

¹¹⁸ พุทธรักษ์ ปรานอก, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 116*.

¹¹⁹ *เฟิงอ้าว*.

¹²⁰ คณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนา ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 110*, น.18.

ผู้ใดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพวกเขา มนุษย์จะต้องไม่สูญเสียความเป็นปัจเจกบุคคลในสังคมหรือรัฐ¹²¹
ตามคำสอนของอัลกุรอาน¹²²

(1) แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางศาสนาอิสลามในสังคมมุสลิม

โครงสร้างทางสังคมมุสลิมประกอบด้วยสถาบันทางสังคมและองค์การทางสังคมที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมอ้างอิงเชื่อมโยงกันตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไม่มีนักบวช แตกต่างจากพระภิกษุซึ่งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาและบาทหลวงซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามถือว่าชาวมุสลิมทุกคนสามารถเข้าถึงคำสอนของอัลลอฮ์ได้ด้วยตนเองจึงไม่มีนักบวชในศาสนาอิสลาม มีเพียงผู้นำซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมมุสลิม มีหน้าที่ในการนำพาสังคมสู่เป้าหมายในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ศาสนาอิสลามมีสถานที่ คือ “มัสยิด” ซึ่งชาวมุสลิมจะไปนมัสการต่ออัลลอฮ์ แต่มัสยิดนั้นมิใช่วัด จึงไม่มีพระประจำเช่นเดียวกับพระภิกษุหรือบาทหลวงซึ่งพำนักอาศัยอยู่ในวัด ข้อนี้มีปรากฏในอัลกุรอาน บทที่ 57 โองการ 27 ซึ่งกล่าวว่า “อัลลอฮ์มิได้ทรงบัญญัติการมีพระจำวัด (เราะฮ์บานียะฮ์)” ในการพูดหรือเขียนตามปกติธรรมดาในภาษาอาหรับ ใช้คำว่า “ลาเราะฮ์บานียะฮ์ฟิลอิสลาม” แปลว่า “ไม่มีพระจำวัดในศาสนาอิสลาม” ในการประกอบศาสนกิจบางอย่างที่มัสยิด เช่น การทำนมาซก็มิ “อิหม่าม” มาทำหน้าที่เป็นผู้นำพิธีการ อิหม่ามนี้ไม่ใช่พระ

¹²¹ คุรซีด อะห์มัด, *อ้างแล้ว เซ็จอรเราะห์* 103, น.45.

¹²² อัลกุรอาน 53 : 39 “และมนุษย์ทั้งหลายจะไม่ได้อะไรเลย นอกจากสิ่งที่เขาได้ขวนขวายไว้”

อัลกุรอาน 42 : 30 “และเคราะห์กรรมอันใดที่ประสบแก่พวกเจ้า ก็เนื่องด้วยน้ำมือของพวกเจ้าได้ขวนขวายไว้”

อัลกุรอาน 13 : 11 “แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนใด จนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสภาพตัวของพวกเขาเอง”

อัลกุรอาน 2 : 286 “ชีวิตนั้นจะได้รับการตอบแทนดีในสิ่งที่เขาได้แสวงหาไว้ และชีวิตนั้นได้รับการลงโทษในสิ่งชั่วที่เขาแสวงหาไว้”

อัลกุรอาน 28 : 55 “สำหรับพวกเราก็มีการงานของพวกเรา และสำหรับพวกท่านก็มีงานของพวกท่าน”

เป็นคนธรรมดาสามัญชน แต่มีความรู้พิเศษเกี่ยวกับพิธีการของศาสนกิจ ฉะนั้น เมื่อหมดหน้าที่ในมัสยิดก็สามารถกลับไปทำกิจการในอาชีพปกติของตนต่อไป¹²³

คำว่า “อิหม่าม” เป็นคำภาษาอาหรับ แปลว่า “ผู้นำ” ตำแหน่งอิหม่ามตามหลักการอิสลามต้องเป็นผู้ทรงคุณความดี มีความรับผิดชอบต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การนำของตน และเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องหลักการอิสลามเพื่อนำผู้ตามไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งมีใช้หน้าที่เพียงการนำละหมาดอย่างเดียว โดยหลัก ผู้นำในสังคมมุสลิมจะประกอบด้วยผู้นำ 2 ส่วน คือ ผู้นำทางการบริหาร ได้แก่ อิหม่าม และผู้นำทางด้านวิชาการ ได้แก่ ผู้รู้ทางศาสนา จากหะดีษที่ 10 และ 11 ที่ว่าด้วยเรื่องอิหม่ามนั้น สรุปได้ว่า อิหม่ามผู้นำมาชคือบุคคลคนเดียวกับอิหม่ามผู้นำชุมชนคือเป็นผู้นำทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อได้เวลามาชเขาก็นำมานมาช เสร็จจากการนำมาชก็ไปเป็นผู้นำในการบริหารชุมชนหรือประเทศชาติต่อไป ผลจากการสอดประสานแนวทางทั้งสองเข้าด้วยกันได้ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพระหว่างทางธรรมกับทางโลกนำมาซึ่งความยำเกรงและเคารพรักผู้นำดุจดาว

(2) สิทธิและหน้าที่ของผู้นำทางศาสนาอิสลาม : อิหม่าม

หลักการอิสลามกำหนดให้สังคมจะต้องมีผู้นำสังคม อัลกุรอาน บทที่ 6 โองการที่ 165 บัญญัติว่า “...และพระองค์ทรงแต่งตั้งท่านทั้งหลายให้เป็นคอลีฟะฮ์ (ผู้สืบทอดอำนาจ) แห่งแผ่นดิน และได้ยกย่องบางส่วนของพวกท่านให้เหนือกว่าบางส่วนหลายระดับ” ทั้งนี้มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบให้อำนาจการปกครองแก่ผู้นำในการบริหารปกครองประชาชนในชุมชนหรือสังคม ปรากฏตามอัลกุรอาน บทที่ 4 โองการที่ 58 บัญญัติว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงมีบัญชาแก่พวกเจ้าให้พวกเจ้ามอบความไว้วางใจ (ให้รับผิดชอบงานหรือตำแหน่งหน้าที่ใด ๆ) แก่ผู้ทรงสิทธิ์ และเมื่อพวกเจ้าทำการตัดสินในระหว่างมนุษย์ทั้งหลาย พวกเจ้าจะต้องตัดสินด้วยความยุติธรรม”

อิหม่ามเป็นผู้มีความสามารถแตกต่างจากบุคคลชาวมุสลิมธรรมดาทั่วไป คือ มีความสามารถในการอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน มีการอบรมและรู้วิธีการวิธีฝังศพตามรูปแบบพิธีการในศาสนาอิสลาม และอิหม่ามในบางประเทศก็อาจปฏิญาณตนว่าจะป้องกันคนหนุ่มสาวจากเพศสัมพันธ์นอกสมรส เช่น อิหม่ามในประเทศมาเลเซีย เป็นต้น แต่เรื่องชีวิตส่วนตัวของอิหม่ามไม่แตกต่างจากบุคคลธรรมดา กล่าวคือ เรื่องครอบครัว อิหม่ามสามารถสมรสและมีบุตรได้โดยไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ ในอัลกุรอาน เรื่องมรดก อิหม่ามสามารถเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ หากว่าอิหม่ามนั้นเป็นทายาทผู้ซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกตามที่

¹²³

เต็น โต๊ะมีนา และบุคอรี บินรามัญ, กฎหมายอิสลาม (Islamic Law), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550), น.3.

ได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอาน และสามารถเป็นเจ้ามรดกได้ ทั้งนี้ อิหม่ามสามารถมีกรรมสิทธิ์และจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองหรือทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ได้ โดยอิสระ การเป็นอิหม่ามไม่ทำให้สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ สูญเสียหรือถูกจำกัด รวมถึงสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาท โดยธรรมก็ไม่ถูกจำกัดด้วย ในกลุ่มสังคมหรือในนานาประเทศซึ่งมีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามล้วนแล้วแต่มีอิหม่ามเป็นผู้นำศาสนาอิสลามในลักษณะทำนองเดียวกัน เช่น ประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีศาสนาอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและให้ความสำคัญกับศาสนาอิสลามมาก¹²⁴ เป็นประเทศแบบอย่างของโลกมุสลิม¹²⁵ และมีอิหม่ามที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงจำนวนมาก

3.3.2 อิหม่ามในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียมีเอกลักษณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง คือ ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม¹²⁶ ส่งผลต่อพัฒนาการด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากประเทศมาเลเซียประกอบโดยการรวมกลุ่มชาวมลายู ชาวจีนและชาวอินเดีย¹²⁷ กลุ่มของชาวจีนและชาวอินเดียมียุทธศาสตร์สำคัญในทางเศรษฐกิจ ส่วนชาวมลายูซึ่งเป็นชนดั้งเดิมมีบทบาทสำคัญในเรื่องอำนาจทางการเมือง การปกครอง กฎหมาย ศาสนา ความเชื่อ¹²⁸

¹²⁴ ในสมัยของรัฐบาลภายใต้การนำของดร.มหาเธร์ มูฮัมหมัด (Dr. Mahathir Mohamad, ค.ศ. 1981-2003) ศาสนาอิสลามถูกนำมาปรับใช้กับระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

¹²⁵ อัญชลี ถั่วเถื่อน, “เปิดโฉมหน้ามุสลิมมาเลเซีย : การจัดการอิสลามในยุคโลกาภิวัตน์,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559, จาก

http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=197&Itemid=155&limit=1&limitstart=3

¹²⁶ ศุภการ สิริไพศาล และอดิสร ศักดิ์สูง, รายงานวิจัย เรื่อง การดำเนินนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมในรัฐเคดาห์และปีนังของมาเลเซีย ค.ศ. 1970 – 2008, (สงขลา : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2552), น.7.

¹²⁷ Nakamura Mitsuo, Sharon Siddique, and Omar Farouk Bajunid, *Islam and Civil Society in Southeast Asia*, (Pasir Panjang : Seng Lee Press Pte Ltd, 2001), pp.58-61.

¹²⁸ ศุภการ สิริไพศาล และอดิสร ศักดิ์สูง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 126*, น.16-27.

ปัจจุบันประเทศมาเลเซียให้ความสำคัญกับเรื่องหลักทางศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นประเทศแบบอย่างของโลกมุสลิม เน้นนโยบาย “อิสลามฮะฎอรี (Islam Hadhari)”¹²⁹ ในการพัฒนาสังคมมุสลิม มีการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายดังกล่าวและเพื่อเป็นการขับเคลื่อนผลักดันให้ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศอิสลามที่สมบูรณ์ในสายตาของโลกมุสลิม สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง คือ การให้ความสำคัญกับการสร้างอิหม่ามโดยมีการคัดเลือกจากคนหนุ่มยุคใหม่ในสังคมมุสลิมมาเลเซีย

3.3.2.1 คุณสมบัติของอิหม่ามในประเทศมาเลเซีย

การเป็นอิหม่ามเป็นระเบียบของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ทรงชี้แนะเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติไปสู่วัตถุประสงค์เป้าหมายที่สูงส่งและการเจริญรอยตามบรรดาผู้นำในสถานที่ต่าง ๆ ของการต่อสู้หรือญิฮาด ชาวมุสลิมซึ่งเป็น “ผู้ตาม” หรือ “มะมูม” จะต้องปฏิบัติตามอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำ อันจะแสดงให้เห็นถึงการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์และเป็นการสยบยอมต่อพระองค์¹³⁰ ปรากฏตามคัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย พวกท่านจงภักดีต่ออัลลอฮ์ จงภักดีต่อศาสนทูตและผู้นำของพวกเขา”

อิหม่ามในประเทศมาเลเซียต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามในระดับดีเลิศ มีความสามารถในการอ่านกอรี อ่านพระคัมภีร์อัลกุรอานได้อย่าง

¹²⁹ Gerhard Hoffstedter, *Modern Muslim Identities Negotiating Religion and Ethnicity in Malaysia*, (Copenhagen : Nias Press, 2011), pp.96–97.

อิสลามฮะฎอรี (Islam Hadhari) คำเดิมมาจากภาษาอาหรับสองคำรวมกัน คือคำว่า อิสลาม (Islam) กับคำว่า ฮะฎอรี (Hadhari) แปลว่าอารยธรรม ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษคือ Civilizational Islam ในที่นี้หมายถึงการพัฒนาสังคมมุสลิมสู่ความเป็นอารยธรรมที่สอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม

นโยบายนี้เป็นนโยบายกระบวนการองค์รวมของการกล่อมเกลากล่อมศาสนา หรืออาจเป็นมรรควิธีที่จะนำมาซึ่งสังคมใหม่ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม นโยบายนี้สามารถใช้หลักการศาสนาบูรณาการกับวิทยาการสมัยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์และกระแสปะทะทางวัฒนธรรมโลกตะวันตกและตะวันออกมองว่าประเทศมาเลเซียเป็นมุสลิมสายกลางที่มีพัฒนาการที่รวดเร็ว โดยไม่ทิ้งรากเหง้าของความเป็นมุสลิม

¹³⁰ วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ, “สถานะของผู้นำตามระบบอิสลาม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.skthai.org/articles/613701/>

ถูกต้องแม่นยำ¹³¹ การอาบน้ำมัยยิต การเป็นที่ปรึกษาให้กับวัยรุ่นในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา มีความสามารถในการนำละหมาดเพื่อให้ชาวมุสลิมอื่นทำตามเนื่องจากเป็นหน้าที่หลัก ซึ่งในประเทศ มาเลเซียชาวมุสลิมทั้งเพศชายและเพศหญิง¹³² สามารถเป็นอิหม่ามได้ แม้จะมีการส่งเสริมให้ทั้งเพศ ชายและเพศหญิงศึกษาและสั่งสอนศาสนา แต่ในประเทศมุสลิมโดยส่วนใหญ่จะมีแต่ผู้ชายที่ทำหน้าที่นี้¹³³

3.3.2.2 สิทธิและหน้าที่ของอิหม่ามในประเทศมาเลเซีย

อิหม่ามเป็นผู้มีภาระหน้าที่ตามที่อัลลอฮ์บัญญัติไว้ เพื่อนำผู้ตามซึ่งเป็น ชาวมุสลิมไปสู่วัตถุประสงค์เป้าหมายที่สูงส่งและการเจริญรอยตามบรรดาผู้นำ ทั้งนี้ อิหม่ามมีสิทธิและ หน้าที่ ดังนี้ คือ

(1) สิทธิและหน้าที่ทางสังคมโดยทั่วไป

ภาระหน้าที่ของอิหม่ามมี 2 ประการใหญ่ คือ ดำรงไว้ซึ่งหลักธรรม คำสอนแห่งศาสนา และปกครองผู้คนให้ประพฤติตนอยู่ในหลักธรรม บริหารกิจการของสังคมไปตาม กรอบที่ศาสนากำหนด¹³⁴

(2) สิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เงินทอง ครอบครัวและมรดก

เนื่องจากการเป็นอิหม่ามมิได้ทำให้สิทธิในการเป็นทายาทสูญสิ้นไป ผู้เข้ามาเป็นอิหม่ามยังคงสามารถสมรส มีครอบครัวได้ หรือแม้แต่มีครอบครัวอยู่แล้วก็ยังสามารถเข้า มาทำหน้าที่เป็นอิหม่ามได้และยังสามารถกลับไปทำหน้าที่ดูแลครอบครัวได้เมื่อทำหน้าที่การเป็น อิหม่ามในแต่ละครั้งเสร็จสิ้นแล้ว เรื่องของทรัพย์สินและการทำนิติกรรมอื่น ไม่มีคำสั่งอัลลอฮ์ทรง ประทานห้ามยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินเงินทอง โดยเชื่อมโยงไปถึงเรื่องมรดก ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับสถานะของบุคคลและทรัพย์สินอย่างหนึ่งอันอยู่ในลักษณะความต่อเนื่องของทรัพย์สินภายหลังจาก บุคคลใดบุคคลหนึ่งถึงแก่ความตาย ผู้เป็นอิหม่ามสามารถใช้สิทธิในการขอแบ่งทรัพย์สินมรดกส่วนของ

¹³¹ ท่านอบูสะอีด - อัลคุดรีย์ รายงานว่า ท่านรَسُولุลลอฮ์ ค็อล ฯ ได้กล่าวว่า “เมื่อ มีอยู่ 3 คน (ในขณะจะนมาซหรือประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง) ก็จงให้มีผู้เป็นอิหม่าม (นำใน กิจการนั้น) ซึ่งสิทธิของการเป็นอิหม่ามนั้นได้แก่ผู้ที่ได้อ่านอัลกุระอานมากกว่าทุกคน (หรือเขามี ความรู้ความสามารถในกิจการนั้น ๆ มากกว่าทุกคน)”

¹³² หญิงที่เคร่งครัด หรือ ซอลิฮะฮ์

¹³³ วิบูลย์ สุมาลี, “เรียลลิตี้ที่วิ.อิหม่ามน้อย สุดฮิตในมาเลเซีย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3

กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://region5.prd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9820

¹³⁴ วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ, *อั่งแล้ว เชิงอรรถที่ 130.*

ตนในฐานะทายาทโดยธรรมได้ตามส่วนที่ตนควรจะได้รับตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอิสลาม ประกอบกับในกฎหมายอิสลามไม่มีบทบัญญัติห้ามอิหม่ามกระทำการฟ้องร้องขอแบ่งทรัพย์มรดกในส่วนที่ตนจะควรได้ในฐานะทายาทโดยธรรม เนื่องจากหลักศาสนาอิสลามให้สิทธิแก่บุคคลทุกคนในการเข้าถึงทรัพย์สินได้โดยเท่าเทียมกัน ไม่จำกัดเพราะสภาพของบุคคลในการเป็นผู้นำทางศาสนา

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะความเกี่ยวพันระหว่างอิหม่ามกับกฎหมายลักษณะมรดกของประเทศมาเลเซีย เพื่อพิจารณาว่าอิหม่ามสามารถมีสิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมหรือไม่เพียงใด อันจะนำไปสู่การเปรียบเทียบว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายบ้านเมืองประเทศมาเลเซียบทบัญญัติใด บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้นำทางศาสนาอิสลามในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หรือในฐานะผู้รับพินัยกรรมไว้หรือไม่ อย่างไร

3.3.3 กฎหมายมรดกของประเทศมาเลเซีย

ระบบกฎหมายของประเทศมาเลเซียมีรากฐานมาจากจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษที่ผสมผสานเข้ากับกฎหมายอิสลาม กฎหมายจารีตประเพณีท้องถิ่นและคำพิพากษาของศาลสูง¹³⁵ กฎหมายของประเทศมาเลเซียมีที่มาจากทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ รัฐธรรมนูญของรัฐ รัฐธรรมนูญของมลรัฐ และกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ กฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ คำพิพากษาของศาลสูง จารีตประเพณีท้องถิ่น และกฎหมายอิสลาม¹³⁶

¹³⁵ Index Mundil, “Malaysia Legal System,” Retrieved February 2nd 2016, From http://www.indexmundi.com/malaysia/legal_system.html

¹³⁶ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), “ภาพรวมนโยบายและกฎหมายของประเทศสมาชิกอาเซียน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://www.thaifita.com/trade/study/lawsme57_chap2.pdf

Nur Amirah Mohamad Nasir, “Sources of law in Malaysia,” Retrieved February 2nd 2016, From <http://www.slideshare.net/nuramirahmohamadnasir/sources-of-law-in-malaysia>

3.3.3.1 ที่มาของกฎหมายมรดกประเทศมาเลเซีย

เนื่องจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลามครอบคลุมทุกมิติ ไม่แยกหลักทางศาสนจักรและอาณาจักรออกจากกัน¹³⁷ คือ ไม่แยกการเมืองออกจากศาสนา หรือไม่มีการแบ่งแยกทางโลกกับทางธรรม ปัญญาต่าง ๆ ที่ว่าด้วยเรื่องการมาชวร่วมกันอันเป็นภาวะระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า นำไปปรับใช้กับเรื่องการปกครองทางโลกอันเป็นภาวะระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันด้วย¹³⁸ ปรัชญาทางจริยธรรม กฎหมายและศีลธรรม มารยาทและธรรมเนียมปฏิบัติ ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รูปแบบขององค์การทางด้านสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ พื้นฐานของครอบครัวและการสมรส มีที่มาจากหลักศาสนาอิสลาม¹³⁹ ดังนั้น หลักกฎหมายอิสลาม (ชารีอะฮ์) จึงเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในสังคมมุสลิม¹⁴⁰ แบ่งเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดว่าด้วย ศาสนกิจ (อิบาดาต) หมวดว่าด้วยเรื่องธุรกิจและสังคม (มูอามาလာต) หมวดว่าด้วยเรื่องครอบครัวและมรดก (มูนากะฮาด) และ หมวดว่าด้วยเรื่องคดีและอาญา

¹³⁷ Nakamura Mitsuo, Sharon Siddique, and Omar Farouk Bajunid, *Islam and Civil Society in Souteast Asia*, (Pasir Panjang : Seng Lee Press Pte Ltd, 2001), p.57.

¹³⁸ ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ และคณะ, *วิถีแห่งชีวิต (ดิเนล – หะยาฮ)* บัญญัติธรรมแห่งองค์ศาสนาที่ทิ้งไว้ยังโลกนี้ เล่มที่ 1, (มปท., 2524), น.251.

¹³⁹ อัลกุรอาน 6 : 162 “แท้จริงการมาชของฉัน และการอิบาดะฮ์ของฉันและการสิ้นชีวิตของฉันนั้น เพื่ออัลลอฮ์ผู้ทรงเป็นเจ้าแห่งสากลโลกเท่านั้น” หมายความว่า ชีวิตของมนุษย์ทุกด้านควรจะเป็นการแสดงออกอย่างเต็มที่ต่อการยอมรับต่ออัลลอฮ์ ผู้สร้างสากลจักรวาลและเป็นนายที่ถูกต้อง

อัลกุรอาน 7 : 3 “พวกเจ้าจงปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เจ้าจากพระเจ้าของเจ้าเถิด และอย่าปฏิบัติตามบรรดาผู้คุ่มครองใด ๆ” หมายความว่า ให้เชื่อฟังเฉพาะคำสั่งที่อัลลอฮ์อนุญาตให้มนุษย์ชาติโดยผ่านมาทางศาสดาผู้ประเสริฐเท่านั้น

¹⁴⁰ มะรอแชะ เล้าะและ, “บทบาทขององค์กรมัสยิดและอิหม่ามในการขับเคลื่อนการศึกษาอย่างบูรณาการของชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษา มัสยิดกมาลุลอิสลาม แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.16.

อับดุล รออุฟ, *ประวัติศาสตร์อิสลามและโลกมุสลิม (History of Islam)*, แปลโดยบรรจง ปินกาชัน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : อัล อะมีน, 2549), น.173.

บ่อเกิดของหลักกฎหมายอิสลาม (Usul) มาจาก 4 แหล่ง¹⁴¹ ได้แก่ คัมภีร์อัลกุรอาน (Koran) คำสั่งและแบบฉบับของนบีมุฮัมมัด เรียกว่า “หะดีษหรือซุนนะฮ์ (Hadis หรือ Hadith)” มติของนักวิชาการ เรียกว่า “อิญมาอ์ (Ijmaa)” และการอนุมาน เรียกว่า “กีياس (Kiyas)” ทั้งนี้ มติของนักวิชาการและการอนุมานนั้นจะยึดตามหลักในคัมภีร์อัลกุรอานและหะดีษของนบีมุฮัมมัดเป็นหลัก

กฎหมายลักษณะมรดกของประเทศมาเลเซียเป็นกฎหมายลักษณะทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เป็นการโอนความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์จากบุคคลซึ่งถึงแก่ความตายไปยังทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกเพื่อความต่อเนื่องของทรัพย์สิน การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนี้พิจารณาตาม Syariah วัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ได้แก่ ประการแรก เป็นการโอนกรรมสิทธิ์โดยสอดคล้องกับหลัก Syariah ประการที่สอง เป็นการดำเนินการขั้นสุดท้ายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมรดกซึ่งจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับหลัก Syariah ประการที่สาม การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมรดกเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตนาของผู้บริจาคหรือผู้ตายซึ่งเป็นเจ้าของมรดก ประการที่สี่ เพื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการแบ่งแยกทรัพย์สินมรดก¹⁴²

ในแง่ที่มาของกฎหมายมรดกอิสลาม (Islamic Law of Inheritance) ในประเทศมาเลเซีย เป็นไปตามกฎหมายจารีตประเพณีทางศาสนา (Customary Practice)¹⁴³ หรือ “adat”¹⁴⁴ และการผสมเข้ากับหลักทางศาสนาอิสลาม (Islamic Law Principles) คือหลักจากหะดีษหรือซุนนะฮ์ (Quran – Sunnah) กีياس (Qiyas) และ อิญมาอ์ (Ijma)¹⁴⁵ กฎหมายจารีตประเพณีทางศาสนารู้จักกันในชื่อ “adat pepateh” มีที่มาจากเกาะสุมาตราและการปฏิบัติสืบต่อกัน

¹⁴¹ Dinshah Fardunji Mulla, Principle of Mahomadan Law, (Michigan : Eastern Law House, 1950) p.27.

¹⁴² Sadali Rasban, Personal Wealth Management for Muslims (PWMM), (Singapore : Kerjaya Printing Industries Ltd., 2006), p.191.

¹⁴³ Mohamad Akram Laldin, Islamic Law An Introduction, (Kuala Lumpur : Attin Press SDN. BHD., 2014), pp.214–215.

¹⁴⁴ Noor Aisha Rahman, Colonial Image of Malay Adat Laws: A Critical Appraisal of Studies on Adat Laws in the Malay Peninsula during the Colonial Era and Some Continuities, (United States : Brill Academic Publishers, 2006), p.3.

¹⁴⁵ Pawancheek Marican, Islamic Inheritance Laws in Malaysia, (Kuala Lumpur : Printelligence Malaysia Sdn Bhd, 2004), p.3.

มาในรัฐเนกรีเซมบิลัน (Negeri Sembilan) ประชาชนในรัฐดังกล่าวนี้เป็นชาว¹⁴⁶ ส่วนในรัฐอื่น ๆ ในคาบสมุทรมก็เป็นที่ไปตามกฎหมายจารีตประเพณีทางศาสนารัฐักกันในเรื่อง “adat temenggong”¹⁴⁷

กฎหมายสารบัญญัติเกี่ยวกับมรดกซึ่งบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรและมีผลใช้บังคับในสังคมมุสลิมประเทศมาเลเซียปัจจุบัน¹⁴⁸ ได้แก่ หลัก Syariah โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมัซฮับชาฟีอี (Madhhab Shafii)¹⁴⁹ มัซฮับอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับในประเทศมาเลเซีย และที่มาของหลักกฎหมายอิสลามต่าง ๆ ทั้งนี้ กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับการแบ่งแยกทรัพย์สินมรดกของชาวมุสลิมในประเทศมาเลเซีย เช่น The Small Estate (Distribution) Act 1955, The Probate and Administration Act 1959, State Islamic administration Enactment, Muslim Will Enactments และ The Public Trust Corporation Act 1955¹⁵⁰ เป็นต้น

---

¹⁴⁶ G.W. Bartholomew, Malaya Law Review Legal Essays in memoriam Bashir Ahmad Mallal, (Kuala Lumpur : Malaya Law Journal, 1975), pp.164–165.

¹⁴⁷ Shirle Gordon, Islamic Law in Malaya, (Kuala Lumpur : Polygraphic Press sendirian Berhad, 1975), p.245.

¹⁴⁸ Civil Law Act 1956 Section 25 Nothing in this Part shall affect the disposal of any property according to Muslim law or, in Sabah and Sarawak, native law and custom.

¹⁴⁹ ผู้ให้กำเนิดมัซฮับนี้ คือ มุฮัมมัด บิน อิดริส อัชชาฟีอี ท่านเป็นผู้สนใจและมีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาหะดีษ วิชาฟิกฮ์ และศึกษาอัลกุรอานอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ ท่านยังได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีชีวิตประวัติที่สะอาดบริสุทธิ์ มีเกียรติอันสูงส่ง อิหม่ามชาฟีอียึดอัลกุรอานเป็นลำดับแรก ตามความหมายที่เข้าใจจากตัวอักษรที่ชัดเจน นอกจากนี้จะมีหลักฐานว่ามีความหมายเป็นอย่างอื่น รองลงมาคือ หะดีษ อิจญ์มาหรือมติเอกฉันท์ของบรรดากฎหมายอิสลาม หลักการกียาสหรือการเทียบเคียงที่มีพื้นฐานจากอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ ตามลำดับการศึกษาแนวความคิดและวิชาความรู้ต่าง ๆ ของท่าน สามารถศึกษาได้จากตำรา คือ หนังสืออรรถาธิบายและหนังสืออัลอุมม

¹⁵⁰ Suhaili Alma’ Amun, “Islamic Estate Planning: Analysing The Malaysian Perceptions on *Wasiyyah* (Will) and Bequest Practices,” (Ph.D.thesis, Durham University, 2010), pp.104 – 107.

3.3.3.2 องค์ประกอบของกฎหมายมรดกอิสลามประเทศมาเลเซีย

หลักการกฎหมายมรดกอิสลามประเทศมาเลเซียโดยทั่วไป ประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ¹⁵¹ ดังนี้ คือ

(1) เจ้ามรดก

สิทธิในการรับมรดกเกิดขึ้นเมื่อเจ้ามรดกหรือผู้ตาย (the decease) ถึงแก่ความตายตามความเป็นจริง (Actual death) หรือถึงแก่ความตายโดยข้อสันนิษฐาน (Assumed death) การถึงแก่ความตายตามความเป็นจริง (Actual death) เป็นการถึงแก่ความตายซึ่งเป็นความจริงโดยกะทันหัน โดยวิญญานหลุดออกจากร่าง หรือชีวิตได้ดับสิ้นลง ส่วนการถึงแก่ความตายโดยข้อสันนิษฐาน (Assumed death) หรือการถึงแก่ความตายโดยผลของกฎหมาย (Death by Law) เป็นกรณีซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงที่ถูกสันนิษฐานโดยกฎหมาย เช่น ศาลพิพากษาให้บุคคลซึ่งหายไปจากภูมิลำเนาโดยไม่ทราบว่าจะอาศัยอยู่ที่ใดเป็นคนสาบสูญ หรือบุคคลซึ่งออกจากศาสนาและถึงแก่ความตายระหว่างที่ออกจากศาสนา

(2) ประเภทของทรัพย์มรดก

ทรัพย์มรดกหรือทรัพย์สินของผู้ตายที่เหลืออยู่ภายหลังการตาย มาจาก คำว่า “tark” หมายถึง “Matruk” หรือทรัพย์สินที่เหลืออยู่ภายหลังการตาย (Property Left)¹⁵² รู้จักกันในชื่อ “pesaka” หรือ “pusaka” แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(ก) ทรัพย์มรดกของผู้ตายซึ่งถึงแก่ความตายโดยมีพินัยกรรม (Testate Estate) เป็นกรณีผู้ตายได้พินัยกรรมหรือกำหนดอนุญาตให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกรณีอื่น ๆ ทำนองเดียวกันให้เป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกหรือเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ตาย กฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินตัดสินใจจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตน ไม่ว่าจะเป็เงิน ทรัพย์ต่าง ๆ และสิทธิครอบครองภายหลังถึงแก่ความตาย¹⁵³

¹⁵¹ A Code of Muslim Personal Law Section 283 There are three constituents of inheritance, namely, (i) the deceased; (ii) the heir; and (iii) the estate of the deceased.

¹⁵² Tanzil – Ur – Rahman, A code of Muslim Personal Law, (Karachi : Industries Printing Press, 1980), pp.405 – 416.

¹⁵³ Z.H. Ghul, M.H. Yahya and A. Abdullah, “Wasiyyah (Islamic Will) Adoption and the Barriers in Islamic Inheritance Distribution among Malaysian

การทำพินัยกรรม หรือ “*Wasiyyah*” หมายถึง การยกทรัพย์สินให้แก่บุคคล การทำพินัยกรรมในประเทศมาเลเซียอยู่ภายใต้หลัก Islamic *Wasiyyah* (bequest) ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ¹⁵⁴ ได้แก่

ประการแรก หลักภายหลังถึงแก่ความตาย หรือ After death

ประการที่สอง หลักการ Non – receiving legal heir และ non – legal heir เป็นหลักการซึ่งอนุญาตให้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้ซึ่งไม่ได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินมรดกเท่านั้น ตามหลัก *Fara'id*

Non – legal heir มิใช่ทายาทซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย เช่น กรณีเป็นบุตรบุญธรรม กรณีบิดามารดา หรือบุตร หรือหลานซึ่งไม่ใช่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม

Non – receiving legal heir เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในสถานะทายาทตามกฎหมายได้ แต่ไม่มีสิทธิในการรับมรดก เนื่องจากเป็นไปในทำนองหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง คือ ทายาทที่อยู่ในลำดับชั้นใกล้ชิดเจ้ามรดกมากกว่ายังมีชีวิตอยู่ในขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ดังนั้น ทายาทในลำดับชั้นที่ถัดออกมาจึงไม่มีสิทธิในการรับมรดก

ประการที่สาม ผู้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินใด ๆ จำกัดเพียง 1 ใน 3 ของทรัพย์สินที่มีอยู่สุทธิซึ่งคำนวณจากทรัพย์สินที่ตกสู่กองมรดกในขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หรือ 1/3 portion of net estate เป็นการจำกัดสิทธิในการกำหนดเจตจำนงโดยอิสระของผู้ทำพินัยกรรม

ทั้งนี้ ผู้ทำพินัยกรรมต้องเป็นผู้มีความสามารถ มีจิตปกติ มีสติสัมปชัญญะขณะทำพินัยกรรม ทำพินัยกรรมโดยอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับขู่เข็ญ ข้อกำหนดในพินัยกรรมอาจเป็นการยกทรัพย์สินให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือทำพินัยกรรมแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ปกครองดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนหรือบุตรซึ่งเป็นทารกอยู่ในครรภ์มารดา¹⁵⁵ หรือทำพินัยกรรม

Muslim,” 2 *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)* 1, 1 - 2 (January 2015).

¹⁵⁴ Sadali Rasban, *supra note 142*, p.194.

¹⁵⁵ กรณีดังกล่าวนี้จะมีเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น คือ (1) ต้องปรากฏว่าทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาได้คลอดและอยู่รอดเป็นทารกในภายหลัง (2) ต้องมีการตั้งครรภ์อยู่ในขณะที่มีการทำพินัยกรรม

แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินมรดก โดยการแต่งตั้งบุคคลเพื่อทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งตามพินัยกรรมจะต้องได้รับความว่าผู้ที่ถูกแต่งตั้งนั้นเป็นผู้มีความสามารถในการดำเนินการตามที่กำหนดในข้อกำหนดพินัยกรรม¹⁵⁶

พินัยกรรมที่มีองค์ประกอบครบถ้วนและไม่ต้องห้ามตามกฎหมายอย่างใดตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ย่อมเป็นพินัยกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิแสดงเจตนายอมรับหรือไม่ยอมรับเอาทรัพย์สินมรดกหรือข้อกำหนดตามพินัยกรรมได้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมจะเป็นของผู้รับพินัยกรรมต่อเมื่อมีการแสดงเจตนาเข้ารับมรดกตามพินัยกรรมนั้น ทั้งนี้ การแสดงเจตนาไม่จำเป็นต้องแสดงเจตนาในทันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่หากผู้รับพินัยกรรมถึงแก่ความตายก่อนแสดงเจตนาเข้ารับมรดกตามพินัยกรรม สิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรม ตกเป็นมรดกแก่ทายาทของผู้รับพินัยกรรมนั้น¹⁵⁷

เมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมมีภาระการพิสูจน์ตนเองเกี่ยวกับพินัยกรรมดังกล่าวต่อศาลสูง ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย The Probate and Administration Act 1959 ส่วนภาระหน้าที่ของผู้รับพินัยกรรมเป็นตามข้อกำหนดในพินัยกรรม ส่วนการแบ่งทรัพย์สินมรดกเป็นไปตาม Muslim Will Enactments ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในรัฐสลังงอร์ (Selangor) มะละกา (Melaka) และเนกรีเซมบิลัน (Negeri Sembilan) ทั้งนี้ ไม่นำ The Wills Ordinance, 1959 มาใช้ประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมของชาวมุสลิมในประเทศมาเลเซีย

(ข) ทรัพย์สินมรดกของผู้ตายซึ่งถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม (Intestate Estate) มี 3 ลักษณะ คือ ประการแรก ไม่มีการทำพินัยกรรมไว้แต่แรก ประการที่สอง ทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นไม่สมบูรณ์ และประการที่สาม ผู้รับพินัยกรรมถึงแก่ความตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม

หลักในการแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตายซึ่งถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม มี 3 ประการ คือ

ประการแรก ให้เป็นไปตาม หลัก *faraid* เป็นหลักการที่สำคัญและจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อนจะแบ่งทรัพย์สินตามหลัก *faraid* ผู้มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกมีหน้าที่กระทำการบางอย่าง คือ การจัดการเรื่องค่าทำศพและจัดการเกี่ยวกับศพของเจ้ามรดก การชำระหนี้ การหักรายการทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมตามที่ผู้ทำพินัยกรรมกำหนดไว้ในข้อกำหนด

¹⁵⁶ Shirle Gordon, *supra note 147*, pp.263 - 269.

¹⁵⁷ *Ibid*, p.265.

พินัยกรรม หลังปฏิบัติตามหน้าที่เหล่านี้ ลำดับสุดท้าย คือ การจัดการแบ่งทรัพย์สินมรดกตามหลักกฎหมายมรดก¹⁵⁸ มรดกในส่วนที่เหลือจะเชื่อมโยงไปยังสถานะความเป็นทายาทโดยธรรมตามที่บัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน เพื่อพิจารณาต่อไปว่าบุคคลใดเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและเป็นทายาทโดยธรรมอยู่ในลำดับใด ควรจะมีสิทธิในการได้รับส่วนแบ่งเท่าใด

ประการที่สอง การทำความเข้าใจกันระหว่างทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก โดยไม่ใช้ระบบ *faraid*

ประการที่สาม ทายาททำความเข้าใจกันให้ทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดก หรือทายาทคนใดคนหนึ่งอาจแสดงเจตนาสละมรดกในส่วนที่ตนมีสิทธิได้รับให้แก่ทายาทอื่น ๆ

ทรัพย์สินมรดกของผู้ตายซึ่งถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม (Intestate Estate) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ทรัพย์สินมรดกที่มีขนาดเล็ก หรือ Small Estates หรือ Harta Pesaka Kecil และทรัพย์สินมรดกที่มีขนาดใหญ่ หรือ Non – small Estates

ทรัพย์สินมรดกที่มีขนาดเล็ก หรือ Small Estates หรือ Harta Pesaka Kecil เป็นทรัพย์สินมรดกประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนมีมูลค่าทั้งสิ้นไม่เกิน 600,000 ริงกิตมาเลเซีย หากมีมูลค่ามากกว่านี้ขึ้นไปจัดเป็นทรัพย์สินมรดกที่มีขนาดใหญ่ หรือ Non – small Estates ความแตกต่างของทรัพย์สินมรดกสองประเภทนี้ นอกจากอยู่ที่มูลค่าของทรัพย์สินมรดก ยังอยู่ที่ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาแบ่งทรัพย์สินมรดกนั้น ๆ ด้วย คือ กรณีทรัพย์สินมรดกที่มีขนาดเล็ก หรือ Small Estates การพิจารณาแบ่งแยกและจัดการทรัพย์สินมรดกในชั้นต้นจะอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของสำนักงานจัดการเกี่ยวกับที่ดินก่อน (Land Administrator) เว้นแต่ กรณีมีการอุทธรณ์ก็ให้อุทธรณ์คำสั่งของสำนักงานจัดการที่ดินต่อศาลสูง (High Court) เพื่อทำการพิจารณาอุทธรณ์อีกครั้งหนึ่ง แต่หากเป็นทรัพย์สินมรดกที่มีขนาดใหญ่ หรือ Non – small Estates ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งแยกหรือการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินมรดก ทั้งในชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ก็เป็นอำนาจการพิจารณาและทำคำสั่งของศาลสูง (High Court)

(3) ทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก

การพิจารณาเรื่องทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก พิจารณาจากหลัก *Faraid* ซึ่งเป็นหลักกฎหมายมรดกตามศาสนาอิสลาม (The Islamic Law of Succession

¹⁵⁸ Suhaili Alma' Amun, *supra note 150*, p.97.

หรือ The Islamic Law of Inheritance) หลักการดังกล่าวนี้อธิบายตามฟิกฮ์อิสลาม¹⁵⁹ การจัดกลุ่มของทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก แบ่ง 2 แบบ คือ แบบทายาทที่มีความเกี่ยวพันภายในครอบครัว (Inner Family) และแบบทายาทที่ไม่มีเกี่ยวพันทางครอบครัว (Outer Family)

(ก) ทายาทที่มีความเกี่ยวพันภายในครอบครัว (Inner Family)

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ทายาทประเภท Qur'anic and agnatic และ ทายาทประเภท Primary, Substitute and Secondary

ทายาทประเภท Qur'anic and agnatic แยกพิจารณาออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ Qur'anic heir และ agnatic heir

Qur'anic heir หรือ *Ashab al-fura'id* ทายาทที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือมีสิทธิใน ส่วนแบ่งของทรัพย์มรดกตามสัดส่วนที่คัมภีร์อัลกุรอาน ชุมนนะฮ์ หรืออัญญาญกำหนด¹⁶⁰ แบ่งเป็น 12 ประเภท คือ 1.) สามี 2.) ภริยา 3.) บุตรสาว 4.) บิดา 5.) มารดา 6.) ปู่ 7.) ยายหรือย่า 8.) หลานสาว 9.) พี่น้องผู้หญิงซึ่งมีบิดามารดาเดียวกัน 10.) พี่น้องผู้หญิงซึ่งมีบิดาเดียวกัน 11.) พี่น้องผู้หญิงซึ่งมีมารดาเดียวกัน และ 12.) พี่น้องผู้ชายซึ่งมีมารดาเดียวกัน การจัดกลุ่มทายาทกลุ่มนี้มีความสำคัญมากและมักถูกนำมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกเป็นลำดับแรก¹⁶¹ มีทายาท 2 ประเภทเป็นทายาทที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางการสมรส หรือ *Marriage* อันเป็นสิทธิที่เกิดจากการที่กฎหมายรับรองให้ คือ ทายาทประเภทที่ 1

¹⁵⁹ ฟิกฮ์ คือ วิชาที่เกี่ยวกับพระองศ์อัลลอฮ์ หมายถึง อัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านศาสดา (คือล ๖) จากสองแหล่งดังกล่าวจะพบเนื้อหาของกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นที่ยึดมั่นในปัจจุบัน เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายการปกครอง และกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

¹⁶⁰ Yusuf Ziya Kavakci, *Islamic Inheritance Law*, (Dallas : Al – Huda Publications, 1994), p.10.

¹⁶¹ Mohd Ridzuan Awang, *The Islamic Inheritance Law (FARAID): The Manifestation of Comprehensive Inheritance Management in Islam*, (Kuala Lumpur : The Islamic Development Malaysia Department (JAKIM) at the Multipurpose Hall of the Federal Territory Mosque, 2008), pp.9 – 12.

และทายาทประเภทที่ 2 นอกจากนี้ ทายาทอีก 10 ประเภทเป็นทายาทที่เกิดจากการสืบทอดทางสายโลหิต หรือ *Blood relationship (nasab)*¹⁶²

Agnatic heir หรือ Residuaries หรือ *Asabah* ซึ่งจัดแบ่งตามลักษณะทางเพศของทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ทายาทซึ่งเป็นเพศชาย หรือ *Asaba – bi – nafsihi* ทายาทซึ่งเป็นเพศหญิง หรือ *Asaba – bi – ghayri* และทายาทซึ่งเป็นเพศหญิงรับมรดกร่วมกับบุคคลอื่น ๆ หรือทายาทซึ่งเป็นเพศชายรับมรดกร่วมกับบุคคลอื่น ๆ หรือ *asabama' aghayrihi* เช่น บุตรชาย บิดา บุตรสาว เป็นต้น

ทายาทประเภท Primary, Substitute and Secondary แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ 1.) ทายาทลำดับที่หนึ่ง (Primary heir) ได้แก่ สามี ภรรยา บุตรชาย บุตรสาว บิดามารดา ซึ่งทายาทเหล่านี้จะไม่ถูกตัดโดยทายาทอื่นของผู้ตาย 2.) ทายาทซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่ (Substitute heir) เป็นทายาทโดยธรรมซึ่งสามารถเป็นผู้มีสิทธิในการเข้ารับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมลำดับที่หนึ่ง หากว่าทายาทเหล่านั้นไม่สามารถรับมรดกได้ด้วยตนเอง ได้แก่ บุตรชายของบุตรชาย บุตรสาวของบุตรชาย ปู่ ย่า ซึ่งสิทธิในการรับมรดกแทนที่เป็นสิทธิที่เกิดแต่ข้างบิดาเท่านั้น 3.) ทายาทลำดับที่สอง (Second heir) เป็นกลุ่มของพี่ชายหรือน้องชายเจ้ามรดก พี่สาวหรือน้องสาวของเจ้ามรดก และเครือญาติข้างบิดาซึ่งเป็นชายทั้งหมด แต่ทายาทโดยธรรมลำดับที่สองนี้อาจเป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกโดยรวมสายโลหิตซึ่งเป็นทายาทลำดับที่หนึ่งและทายาทซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกแทนที่

(ข) ทายาทที่ไม่มี ความเกี่ยวพันภายในครอบครัว (Outer Family)

แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1.) The Distant Kindred เป็นบุคคลซึ่งไม่มีส่วนในทรัพย์สินมรดก หรือมิใช่บุคคลซึ่งเป็นทายาทประเภท Agnatic heir หรือ Residuaries ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ทายาทประเภทนี้มีเฉพาะสามีและภรรยาเท่านั้น ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่จะตกให้แก่ทายาทนี้ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เหลือภายหลังแบ่งให้คู่สมรสแต่ละฝ่ายตามสัดส่วนแล้วเท่านั้น 2.) Baitul Mal เป็นกรณีซึ่งไม่เข้าลักษณะของความเป็นทายาทลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

3.3.3.3 บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการเสียสิทธิในการรับมรดก

หลักการสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเสียสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมายมรดกอิสลามจะเกิดขึ้นระหว่างลำดับชั้นของทายาทโดยธรรม¹⁶³ ได้แก่

¹⁶² Suhaili Alma' Amun, *supra note 150*, p.57.

¹⁶³ Ullah, 1999: 30 – 31.

ประการแรก ทายาทลำดับชั้นที่ใกล้ชิดตัดญาติลำดับชั้นที่ห่างออกไป เช่น หากบุตรชายยังมีชีวิตอยู่ หลานชายไม่มีสิทธิในการรับมรดก¹⁶⁴

ประการที่สอง บุคคลแม้เกี่ยวข้องกับผู้ตายก็ไม่มีสิทธิในการรับมรดก หากทายาทอื่นบางประเภทยังมีชีวิต เช่น พี่ชายของผู้ตายซึ่งเป็นเจ้ามรดก แม้เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเจ้ามรดกคนหนึ่ง แต่เมื่อบิดาของผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ พี่ชายดังกล่าวก็ไม่มีสิทธิในการรับมรดก

ประการที่สาม มิใช่ผู้ซึ่งสามารถมีสิทธิในการเกี่ยวข้องจัดการทรัพย์สินมรดก

ประการที่สี่ กรณีความใกล้ชิดทางสายเลือด ทายาทที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดโดยตรง คือ ทายาทที่มีบิดาและมารดาาร่วมกัน จะทำให้ทายาทที่มีแต่เฉพาะบิดาร่วมกัน ไม่มีสิทธิในการรับมรดก เช่น พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาและมารดาจะตัดพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาเดียวกันมิให้เป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดก แต่ไม่ตัดพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่มารดาเดียวกัน

ประการที่ห้า กรณีชายและหญิงอยู่ในระดับความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน ชายมีส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกเป็นสัดส่วนสองเท่าของหญิงซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกในระดับเดียวกันเสมอ

3.3.3.4 บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของอิหม่ามในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

เนื่องจากการเข้ารับหน้าที่เป็นอิหม่ามหรือเป็นผู้นำทางศาสนาอิสลาม มิไม่ทำให้สถานะความเป็นบุคคลธรรมดาหรือสถานะความเกี่ยวพันทางครอบครัวสูญหายไปไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะผู้นำทางศาสนาอิสลามและผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่มีการถือเพศเป็นบรรพชิต¹⁶⁵ ดังนั้น อิหม่ามสามารถดำรงชีวิตเกี่ยวกับทางโลก ทั้งในแง่ความสัมพันธ์ทางครอบครัวโดยทางนิตินัยและพลตินัย แง่การทำนิติกรรมสัญญาและการจัดการทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็ทรัพย์สินของตนโดยส่วนตัวหรือทรัพย์สินของมัสยิด ไม่มีเรื่องแบ่งแยกทางโลกและทางธรรมออกจากกัน และไม่มีจำต้องพิจารณาถึงเรื่องความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม หากอิหม่ามมาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางโลก อิหม่ามสามารถมี

¹⁶⁴ Hamid Khan, *Islamic Law of Inheritance : A comparative Study with Emphasis On Contemporary Problems*, (Lahore : Lahore Law Times Publications, 1980), p.18.

¹⁶⁵ ญรรูตุมิ อธิธมโม (รอดวงศ์ศา), พระมหา, “ศึกษาวิเคราะห์การสงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรและศาสนจักรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), น.10.

กรรมสิทธิ์ ครอบครอง จำหน่ายจ่ายโอน และรับทรัพย์สินทุกอย่างได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับชาวมุสลิมโดยทั่วไปสามารถกระทำได้ เพราะอัลลอฮ์ไม่ทรงห้ามไว้ไม่ให้กระทำเช่นนั้น

กฎหมายมรดกของประเทศมาเลเซียสำหรับชาวมุสลิม พิจารณาตามกฎหมายมรดกของศาสนาอิสลาม เมื่อคัมภีร์อัลกุรอานหรือในคำสอนของศาสดาต่าง ๆ ไม่มีบทบัญญัติแยกเรื่องสิทธิในการรับมรดกของอิหม่ามแตกต่างจากชาวมุสลิมธรรมดาทั่วไป ไม่ว่าอิหม่ามผู้นั้นจะเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือเป็นผู้รับพินัยกรรม หากมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งแยกทรัพย์สินมรดก อิหม่ามมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาแบ่งแยกทรัพย์สินมรดก โดยไม่จำเป็นต้องออกจากการเป็นอิหม่ามเสียก่อนจึงจะสามารถนำข้อพิพาทในการแบ่งแยกทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมมาขึ้นสู่ศาลสูงหรือร้องขอต่อสำนักงานจัดการเกี่ยวกับที่ดินได้ เพราะหลังจากเสร็จพิธีการในมัสยิด อิหม่ามก็เป็นบุคคลธรรมดา มีสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายเช่นเดียวกับชาวมุสลิมทั่วไป ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของอิหม่ามในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับขั้นของความเป็นทายาทในการมีสิทธิรับมรดก สัดส่วนส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกและเงื่อนไขอื่น ๆ เกี่ยวกับกฎหมายมรดกอิสลามเหมือนกับชาวมุสลิมทั่วไปทุกประการ นอกจากนี้ อิหม่ามสามารถจัดการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินส่วนตัวโดยอิสระ แต่จำกัดอยู่เฉพาะทรัพย์สินส่วนตัวของตนเองโดยแท้เท่านั้น ไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินของมัสยิดได้โดยส่วนตัวและไม่สามารถทำนิติกรรมหรือพินัยกรรมใด ๆ ในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของมัสยิดเพื่อประโยชน์ของตนโดยส่วนตัว

3.4 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษประกอบด้วยประชากรเป็นชาวคริสต์ประมาณร้อยละ 59.3 ซึ่งหลักฐานทางสังคมเกี่ยวกับการนับถือศาสนาในประเทศอังกฤษ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์¹⁶⁶ นิกายแองกลิกัน (Anglican Communion)¹⁶⁷

¹⁶⁶ Mark Hill QC, Russell Sandberg, and Norman Doe, Religion and Law in The United Kingdom, 2nd ed., (Croydon : CPI Group (UK) Ltd, 2014), p.24.

¹⁶⁷ Peter McCullough, “Anglicanism and the Origins of the Church of England,” 16 Ecclesiastical Law Journal 319, 334 (2014).

3.4.1 หลักศาสนาคริสต์โดยทั่วไปและนิกายในศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ก่อตั้งจากคำสอนและภารกิจของพระเยซู ผู้ทรงเป็นพระบุตรของพระเจ้า (The Son of God) กำเนิดที่ประเทศปาเลสไตน์ ระยะเวลาที่มีสภาพเหมือนสมาคัมลับในมหาอาณาจักรโรมัน ต่อมาพระเจ้าเทโอโดซีอุส (Theodosius) ทรงประกาศเป็นศาสนาประจำชาติของอาณาจักรโรมัน ในปี ค.ศ. 391 นับแต่นั้นมา ศาสนาคริสต์ก็เผยแผ่ไปทั่วยุโรปและบริเวณใกล้เคียง¹⁶⁸

ศาสนาคริสต์แบ่งเป็น 4 นิกายหลัก มีการปกครองเป็นอิสระต่อกันและคำสอนต่างกัน แต่เป็นศาสนาคริสต์เหมือนกัน เพราะต่างรับนับถือพระเยซูเป็นศาสดาผู้ก่อตั้งศาสนาร่วมกัน

3.4.1.1 นิกายโรมันคาทอลิก

นิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic) มาจากประเพณีที่ถือกรุงโรมเป็นศูนย์กลางของศาสนาคริสต์ มีสันตะปาปาเป็นสังฆราชของกรุงโรมและเป็นหัวหน้าของคริสตศาสนิกชน (โรมันคาทอลิก) ทั่วโลก คำว่า “คาทอลิก” หมายถึง “สากล”¹⁶⁹ สันตะปาปาเป็นผู้แต่งตั้งประมุขของแต่ละสังฆมณฑล เรียกว่า “สังฆราช (Bishop)” สังฆมณฑลใหญ่ เรียกว่า “อัครสังฆมณฑล” มี “อัครสังฆราช (Archbishop)” เป็นประมุข แต่ละสังฆมณฑลแบ่งเป็นเขตวัด (Parish) สังฆราชมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าอาวาส (Parish Priest) ประจำทุกเขต พระผู้ที่ได้รับศีลบวชได้ชื่อว่า “พระสงฆ์คาทอลิก”¹⁷⁰ เป็นผู้แยกตัวจากความกังวลฝ่ายโลก อุทิศตัวเต็มเวลาแก่ภารกิจของ

¹⁶⁸ กิริติ บุญเจือ, คริสต์ศาสนาเชิงวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2519), น.10 – 15.

¹⁶⁹ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, ศาสนาคริสต์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), น.78 – 114.

¹⁷⁰ พระสงฆ์จะต้องมีชีวิต (Living) ความเป็นสงฆ์ของเยซูคริสตเจ้า โดยมีพระเจ้าเป็นจุดศูนย์กลางของชีวิตในการที่จะมีชีวิตพระเจ้า เพื่อจะมอบให้กับผู้อื่น หรือเพื่อให้ผู้อื่นได้พบและสัมผัสกับชีวิตพระเจ้าเช่นเดียวกัน “หนทางสู่ความครบครันของพระสงฆ์ ก็โดยทำให้ชีวิตพระเจ้าในตนเอง และภารกิจของงานอภิบาลกับเพื่อนพี่น้องในชีวิตประจำวัน ได้กลมกลืนและส่งเสริมให้แก่กันและกัน” เป้าหมายสำคัญสุดท้าย คือ การถูกส่งไป (Sending) เพื่อการเป็นประจักษ์พยานถึงข่าวดีแห่งความรอดพ้น ตามคุณค่าแห่งพระวรสาร ที่จะนำความหวัง คำสั่งสอน แนวทางการปฏิบัติในชีวิต เพื่อคุณค่า ความสุข และความสงบสำหรับชีวิตอันแท้จริงในสังคมมนุษย์ในพระเยซูคริสตเจ้า ผู้เป็น “หนทาง ความจริงและชีวิต” ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องได้รับการเตรียมตัว ฝึกฝน อบรม และมีประสบการณ์ในชีวิต ประกอบไปด้วยชีวิตจิต (Spiritual) ความเป็นมนุษย์ (Human) ความรู้

พระศาสนจักร เป็นผู้ถือโฮสต์¹⁷¹ มีความรู้ความสามารถทางศาสนาและสัญญาว่าจะถือความนบนอบ (Obedience) ทั้งนี้ การบวชเป็นพระสงฆ์คาทอลิกต้องตั้งใจเป็นพระสงฆ์ตลอดชีพ ความเป็นสงฆ์จะคงอยู่ตลอดไป¹⁷² แม้ต่อมาจะมีการขอลาออกจากตำแหน่งสงฆ์ก็ตาม ส่วนเรื่องทรัพย์สินเงินทองไม่มีวินัยใดบัญญัติห้ามไม่ให้พระสงฆ์คาทอลิกยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง จึงสามารถมีกรรมสิทธิ์และครอบครองทรัพย์สิน รับเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาได้ เนื่องจาก พระสงฆ์คาทอลิกเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์โลก คือ ร่วมประกอบกิจเพื่อบรรลุนิเวศน์ของพระเจ้า และทางศาสนาคริสต์ถือว่าโลกเป็นของมนุษย์ทุกคน แต่ละคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการครอบครองโภคทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิต¹⁷³

3.4.1.2 นิกายออร์ทอด็อกซ์

นิกายออร์ทอด็อกซ์เป็นนิกายที่แยกจากนิกายโรมันคาทอลิก เนื่องจากการปฏิเสธอำนาจของพระสันตะปาปา นิกายนี้ให้นักบวชสามารถแต่งงานก่อนบวชได้ แต่จะแต่งงานภายหลังบวชไม่ได้ แต่กรณีพระสังฆราช (Bishops) อนุญาตเฉพาะบาทหลวงที่ถือโฮสต์มาตลอดชีวิตเท่านั้น การใช้ชีวิตส่วนตัวของนักบวชดำเนินไปโดยเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ อดทน กล้าหาญ ไม่อาลัยความสุข ละครความรักแบบทางโลก ๆ¹⁷⁴ นักบวชที่จะผ่านการรับศีลบวช ขั้นต้นต้องบวชเป็นพันธบริกร และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบพิธีกรรมก่อน เมื่อผ่านการฝึกฝนจึงรับ “ศีลบวช” ขั้นบาทหลวง เมื่อรับศีลบวชและเป็นบาทหลวง มีหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมโปรดศีลศักดิ์สิทธิ์ตามที่กฎหมายศาสนจักรอนุญาต¹⁷⁵ แต่เรื่องทรัพย์สินเงินทอง ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไม่ให้บาทหลวงมีกรรมสิทธิ์ ครอบครอง หรือจัดการทรัพย์สิน สามารถใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและฐานะผู้รับพินัยกรรมขณะเป็นบาทหลวงได้

(Intellectual) และงานอภิบาล (Pastoral) เพื่อชีวิตของการเป็นพยานถึงข่าวดีแห่งความรอดพ้นทางพระเยซูคริสตเจ้า

¹⁷¹ นิภา พรฤกษ์งาม, “บทความเรื่อง “ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก” : บทแปลและบัญญัติศัพท์เฉพาะทางศาสนา”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น.90.

¹⁷² สัมภาษณ์ ปรีชา รุจิพงศ์, บาทหลวง, วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน, 25 กุมภาพันธ์ 2559.

¹⁷³ นิภา พรฤกษ์งาม, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 171*, น.98-100.

¹⁷⁴ จอมยุทธ์, “พิธีกรรมและแนวความเชื่อของนิกายออร์ทอด็อกซ์,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2559, <http://www.baanjomyut.com/library/christianity/11.html>

¹⁷⁵ Wunjun, “พิธีกรรมทางศาสนาคริสต์,” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://archive.wunjun.com/kroona/5/323.html>

3.4.1.3 นิกายโปรเตสแตนต์

“โปรเตสแตนต์” เป็นชื่อรวมของนิกายต่าง ๆ ที่ไม่ใช่โรมันคาทอลิกหรือออร์ทอด็อกซ์ แยกเป็นนิกายโปรเตสแตนต์เพราะเรื่องทางการเมืองและสังคม นิกายนี้เน้นเรื่องความรับผิดชอบส่วนบุคคลต่อหน้าพระเจ้า เรื่องพระวาจาหรือพระคัมภีร์ของพระเจ้าเพื่อเข้าถึงแก่นแท้ของคำสอนทางศาสนาอย่างแท้จริง¹⁷⁶ รับศีลศักดิ์สิทธิ์เพียง 2 ศีล คือ ศีลล้างบาปและศีลมหาสนิท ชาวคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ไม่นิยมเป็นนักบวชและนักพรต แต่มีการเผยแผ่และบริการสังคม สงเคราะห์อย่างกว้างขวาง โดยอาศัยเงินบริจาคของสมาชิก การบริหารงานดำเนินโดยสมาชิกที่สมัครใจทำงาน มีตำแหน่งและเงินเดือนเหมือนงานทั่วไป¹⁷⁷ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ถวายตัวรับใช้พระเจ้า เรียกว่า “ศาสนาจารย์หรือศิษยาภิบาล และผู้ประกาศ” ซึ่งอาจแต่งงานหรือไม่แต่งงานก็ได้ การเรียกค่านำหน้าบุคคลเหล่านี้ เรียกว่า “อาจารย์”¹⁷⁸ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เรียกว่า “คริสตจักร” ต่างจากศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่เรียกว่า “วัด”¹⁷⁹ คัมภีร์ไบเบิลฉบับของชาวโปรเตสแตนต์เรียกบาทหลวงหรือพระสงฆ์ (Priest) ว่า “ปุโรหิต” และถือหลักว่าคริสตชนทุกคนเป็นปุโรหิตของพระเจ้า¹⁸⁰ จึงถือว่าคริสเตียนทุกคนเป็นผู้รับใช้ของพระเจ้าโดยเท่าเทียมกัน¹⁸¹ เมื่อนิกายนี้ไม่นิยมนักพรตและนักบวช และมีผู้นำซึ่งเป็นผู้ถวายตัวรับใช้พระเจ้าตามที่ได้กล่าวมา บุคคลเหล่านี้จึงสามารถเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับครอบครัววัยคงมีเหมือนเดิมทุกประการ

3.4.1.4 นิกายแองลิกัน

“นิกายแองลิกัน (Anglicanism หรือ Anglican Communion)” หรือ “นิกายเชิร์ช ออฟ อิงแลนด์ หรือศาสนจักรแห่งอังกฤษ (Church of England)” เกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศอังกฤษ การถือกำเนิดมิได้เกิดจากเรื่องหลักธรรมคำสอน แต่เป็นเรื่องการเมือง ตามแนวความคิดจะสถาปนารัฐให้เป็นอิสระจากทั้งทางศาสนาและการเมือง ในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรี

¹⁷⁶ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 169*, น.78 – 114.

¹⁷⁷ กิรติ บุญเจือ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 168*, น.19 - 20.

¹⁷⁸ จอมยุทธ์, “คาทอลิก กับ โปรเตสแตนต์ต่างกันตรงไหน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2559, จาก <http://www.baanjomyut.com/library/christianity/19.html>

¹⁷⁹ *เพ็ญอ้าง.*

¹⁸⁰ คัมภีร์ไบเบิล พระธรรม 1 เปโตร ความตอนหนึ่งว่า “ท่านทั้งหลายเป็นชาติที่พระองค์ทรงเลือกไว้แล้ว เป็นพวกปุโรหิตหลวง...” (You are a chosen generation, a royal priesthood, ...)

¹⁸¹ Wunjun, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 175.*

ที่ 8 พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์หย่าจากพระมหาสี่เพื่ออภิเษกสมรสกับคนใหม่เพราะพระมหาสี่ พระองค์เดิมไม่มีพระโอรสเพื่อสืบราชบัลลังก์ แต่พระสันตะปาปาไม่ทรงอนุญาตให้หย่า พระเจ้าเฮนรี่ ที่ 8 จึงมีพระราชดำริรับสั่งให้ประเทศอังกฤษแยกออกจากโรมนับแต่บัดนั้น¹⁸² และทรงแต่งตั้งโทมัส แคลนเมอร์ (Thomas Cromer) เป็นอาร์คบิชอป (Archbishop) แห่งแคนเทอเบอร์รี่ (Canterbury) ในปี ค.ศ. 1533 พระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 ทรงเริ่มปฏิรูปศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในประเทศ ศาสนา คริสต์นิกายนี้จึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและกัลวินนิสม์¹⁸³

ผู้เขียนเรียกผู้นำทางศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกัน ทั้ศัพท์ใน ภาษาอังกฤษว่า “พรีสท์ (Priests)” มีลักษณะบางอย่างคล้ายบาทหลวง คือ ต้องผ่านการบวช เรียกว่า “การสถาปนา” วิธีการสถาปนาพรีสท์กระทำโดยบิชอป (Bishops) และมีฝ่ายนักกฎหมายเข้า ร่วมในพิธีเพื่อยืนยันรับรองและลงนามในเอกสารว่าบุคคลนั้นได้รับการแต่งตั้งเป็นพรีสท์ (Priests) และ ประทับตราสำหรับแต่ละตำแหน่ง พร้อมทั้งบันทึกในระบบทะเบียน มีรายละเอียดว่าพรีสท์ผู้นั้นทำ หน้าที่ในเขตท้องที่ใดและมีอำนาจทางศาสนาคริสต์อย่างไรบ้าง¹⁸⁴ พรีสท์แต่งกายและมีหน้าที่ใน ศาสนพิธีคล้ายบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก แต่ต่างกันที่นิกายแองลิกันอนุญาตให้ นักบวชที่สังกัดเขตมิสซังแต่งงานได้ ขณะที่บาทหลวงของนิกายคาทอลิก ไม่ว่าสังกัดเขตมิสซังหรือสังกัด คณะนักบวชมีกฎให้ต้องถือโสดตลอดชีวิต ส่วนทรัพย์สินของนักบวชซึ่งได้รับการสถาปนาเป็นพรีสท์ จะมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดาทุกประการ จึงสามารถมีกรรมสิทธิ์ ครอบครองและจัดการ ทรัพย์สินได้ ทั้งมีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและเป็นผู้รับพินัยกรรมตามที่กฎหมาย บัญญัติเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา¹⁸⁵

¹⁸² Peter McCullough, *supra note 167*, pp.319 – 320.

¹⁸³ เสรี พงศ์พิศ, *ศาสนาคริสต์*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดดิสัน, 2529) น.86.

¹⁸⁴ สัมภาษณ์ ไพโรจน์ เปี่ยมเมตตาวัดน์, ศาสนาจารย์, พรีสท์ (Priest) ประจำ คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย, คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย (คริสตจักรไคร้สต์เชิซ กรุงเทพมหานคร), 13 มีนาคม 2559.

¹⁸⁵ เว้นเสียแต่ สมัยอดีตกาล ซึ่งมีปุโรหิต เรียกว่า “เลวี” เป็นผู้ซึ่งไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ทรัพย์สินเงินทอง เพราะมีเผ่าทั้ง 12 เผ่า เป็นผู้ดูแลอยู่แล้ว ปรากฏตามพระคัมภีร์ไบเบิล เล่ม เฉลยพระธรรมบัญญัติ บทที่ 14 ข้อที่ 27 (14:27) ว่า “ท่านทั้งหลายอย่าทอดทิ้งคนเลวีซึ่งอยู่ในเมือง ของท่าน เพราะเขาไม่มีส่วนแบ่ง หรือมรดกกับท่าน” ทั้งนี้อ่านประกอบเล่มกันดารวิถี บทที่ 18 ข้อ 1 – 32 (18:1 - 32)

3.4.2 ศาสนาคริสต์ในประเทศอังกฤษ

ลักษณะของศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกันในประเทศอังกฤษมีประการ ดังต่อไปนี้

3.4.2.1 ความเชื่อและแนวปฏิบัติของศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกันในประเทศอังกฤษ

ศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกัน ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว คือ พระเยซู ประกอบด้วยพระบิดา (God the Father) พระบุตร (God the Son) และพระจิต (God the Holy Spirit)¹⁸⁶ เชื่อว่ามนุษย์เกิดจากการตัดสินใจของพระเจ้า มีชีวิตตามบาป (Sin) ที่ติดตัวมา ชาวคริสเตียนนับถือพระคัมภีร์ไบเบิลเป็นพื้นฐานและมีความเชื่อว่าพระคัมภีร์ไบเบิลมีทุกสิ่งทุกอย่างที่จำเป็นสำหรับความรอด¹⁸⁷ การเข้าเป็นชาวศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกันหรือคริสเตียนกระทำการรับศีลล้างบาป (Baptism) และศีลมหาสนิท (Eucharist) โดยร่วมมื้ออาหาร คือ ขนมปังและเหล้าไวน์หรือเหล้าองุ่น¹⁸⁸ การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีผู้นำทางศาสนาคริสต์ นิกายแองลิกันเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมและพันธกิจ

¹⁸⁶ Anglican Communion, “The Anglican Communion Covenant : The Ridley Cambridge November Text,” Retrieved February 27th 2016, http://www.anglicancommunion.org/media/99905/The_Anglican_Covenant.pdf

¹⁸⁷ ความเชื่อว่าคัมภีร์ไบเบิลจะบรรจุหลักการและความเชื่อความศรัทธาของชาวคริสต์เอาไว้ รวมทั้งพิธีกรรมและการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นครั้งแรกที่กำหนดไว้ในหนังสือการสวดมนต์พิธีบวชโดยพระเยซู มีการรับศีลล้างบาปและศีลมหาสนิท ศาสนาคริสต์นิกายแองลิกันที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณ จะเน้นในเรื่องของพระสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์จะมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติศาสนกิจทั้งสองประการของพระเจ้า วิถีชีวิตของชาวคริสเตียนนี้เกี่ยวข้องกับพระคัมภีร์ ประเพณี เหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ที่จัดขึ้นร่วมกัน

¹⁸⁸ Anglican Communion, “Doctrine,” Retrieved February 27th 2016, From <http://www.anglicancommunion.org/identity/doctrine.aspx>

คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย, หนังสือภาวนาของคริสตจักรแองลิกัน สำหรับประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย, 2554) น.26 – 53.

3.4.2.2 นักบวชหรือพรีสทีในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกันในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีศูนย์กลางของโบสถ์คริสต์นิกายแองกลิกันอยู่ที่เมือง Canterbury และเมือง York¹⁸⁹ มีเจ้าคณะ เรียกว่า อาร์คบิชอป (Archbishop) เป็นผู้นำของบิชอป (Bishops) ในคริสตจักรแห่งอังกฤษ (Church of England)

(1) การจักระบบของพรีสทีในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกัน

คริสตจักรแห่งประเทศอังกฤษจัดตั้งโดยกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประกอบด้วยบิชอป (Bishops) 26 ท่าน ในจำนวนนี้มี 2 ท่านเป็นอาร์คบิชอป (Archbishop) ประเทศอังกฤษประกอบไปด้วย 43 สังฆมณฑล (dioceses) แต่ละสังฆมณฑลมีบิชอป (Bishops) และมีรองบิชอป (suffragan) หรือผู้ช่วยบิชอปอย่างน้อย 1 คน แต่ละสังฆมณฑลจะถูกแบ่งเป็นส่วนย่อยของสังฆมณฑล (archdeaconry) ซึ่งแต่ละสังฆมณฑลจะมีอิสระของตัวเอง ดำเนินการโดยรองบิชอป (archdeacons) ทั้งนี้แต่ละส่วนย่อยของสังฆมณฑล (archdeaconry) แบ่งออกเป็นเจ้าคณะ (deanery) ซึ่งเป็นเจ้าคณะในส่วนตำบลหรือโบสถ์ของท้องถิ่น (parish) ซึ่งเจ้าคณะในส่วนของตำบลหรือโบสถ์ของท้องถิ่น (parish) เป็นหัวใจของคริสตจักรแห่งประเทศอังกฤษ (Church of England) แต่ละคณะตำบล (parish) จะได้รับการดูแลโดยพรีสทีประจำคณะตำบล (parish priest) เรียกว่า “vicar” หรือ “rector” บางครั้งอาจได้รับการช่วยเหลือจากผู้ช่วยหัวหน้าพรีสที (curate) หรือผู้ช่วยพรีสทีในศาสนาคริสต์ที่มีฐานันดรต่ำกว่าพรีสที (deacon) หรือผู้ทำงานภายในโบสถ์ (parish worker).¹⁹⁰ โครงสร้างของคณะสงฆ์ตำบลนั้นทุกคนสามารถติดต่อเข้าถึงได้

บิชอปและพรีสทีเป็นผู้สามารถจัดการงานของรัฐ เรื่องการสมรส การงานศพ การรำลึกถึง ตลอดทั้งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในงานพิธีการที่ยิ่งใหญ่ต่าง ๆ เช่น พิธีบรมราชาภิเษก ภายหลังกุศลสิ้นสุดสงคราม Gulf War หรือภายหลังกายหยาบที่สำคัญของประเทศได้ผ่านพ้น พรีสทีก็เป็นศูนย์กลางในการร่วมกันไว้อาลัย ภายใต้นโยบายจิตวิญญาณของคริสตจักรแห่งอังกฤษ (Church of England)

¹⁸⁹ BBC, “Church of England,” Retrieved February 26th 2016, From http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_1.shtml

¹⁹⁰ *Ibid.*

(2) สิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เงินทองและทรัพย์สินมรดกของ
พระภิกษุในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกัน

แยกพิจารณาเป็นทรัพย์สินของโบสถ์ (Church Property) และ
ทรัพย์สินของพระภิกษุ¹⁹¹ พิจารณาตามหลัก The Principles of Canon Law Common to the
Churches of the Anglican Communion ส่วนที่ 7 เกี่ยวกับทรัพย์สินของโบสถ์ (Church
Property)¹⁹² อธิบายถึงความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ การใช้สอยทรัพย์สินของโบสถ์ การใช้สอย
ทรัพย์สินของพระภิกษุโดยส่วนตัว การจ่ายเงินค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนแก่พระภิกษุ รวมทั้งเงินบำเหน็จ
บำนาญ การดูแลรักษาทรัพย์สินของคริสตจักร ทั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ โดยใช้บังคับ
กับพระภิกษุทุกระดับในคริสตจักร รูปแบบที่ใช้บังคับปัจจุบันเป็นที่น่าสนใจของคริสตจักรในการสร้าง
ความมั่นใจว่าทรัพย์สินที่ถูกกำหนดเป็นการใช้และการบำรุงรักษาทรัพย์สินเพื่อความสมบูรณ์ทาง
ศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองพันธกิจของคริสตจักร เพราะโบสถ์เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับ
การประกอบพิธีสักการะต่าง คริสตจักรแต่ละเขตตำบลจะมีการจัดตกแต่ง บันทึกรายชื่อ และจัดการ
นโยบายทางการเงิน ทั้งนี้เป็นไปเพื่อสนับสนุนพระภิกษุและการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ เกี่ยวกับ
คริสตจักร¹⁹³ ทั้งนี้ บทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมายซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระภิกษุ ทรัพย์สินของ
คริสตจักรเป็นไปตามกฎหมายของคริสตจักรเพื่อสนับสนุนโบสถ์ พระภิกษุ และครอบครัว
ของพระภิกษุ¹⁹⁴

---

¹⁹¹ ไม่ว่าจะ เป็นพระภิกษุ (Priests) บิชอป (Bishops) หรืออาร์คบิชอป (Archbishops)
ย่อมเป็นพระภิกษุ (Priests) เหมือนกัน ที่เรียกชื่อแตกต่างกันออกไปเป็นเพียงชื่อตำแหน่งเท่านั้น

¹⁹² The Anglican Communion Office, The Principles of Canon Law
Common to The Churches of The Anglican Communion, (London : Apollo Print
Generation, 2008), pp.79 – 87.

¹⁹³ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the
Anglican Communion, Principle 85 Financial propriety in ministry

“2. A minister must keep separate church and personal finances to
avoid any possibility of suspicion or impropriety, fraud or deception.”

¹⁹⁴ Anglican Communion Bishops, “Theological Education for the
Anglican Communion Bishops Target Group,” Retrieved February 27th 2016, From
<http://www.anglicancommunion.org/media/108801/BishopsGrid110406.pdf>

(ก) ทรัพย์สินของโบสถ์ พิจารณาหลักการข้อที่ 80 ของ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion¹⁹⁵ เรื่องการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และการบริหารจัดการทรัพย์สินของคริสตจักร

---

¹⁹⁵ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion, Principle 80 Ownership and administration of church property

“1. Churches should satisfy those requirements of civil law which apply to the acquisition, ownership, administration and alienation of church property, both real and personal.

2. Property is held by those authorities within a church which enjoy legal personality as trustees or other entities of a fiduciary nature under civil law and competence under church law.

3. Ecclesiastical authorities are the stewards of church property.

4. Ecclesiastical authorities must hold and administer church property to advance the mission of a church, and for the benefit and use of its members, from generation to generation, in accordance with the law of that church.

5. Church property is held in trust for a church and should not be alienated or encumbered without such consents as may be prescribed by law.

6. Ecclesiastical trustees may sell, purchase and exchange property in the manner and to the extent authorised by law.

7. The central assembly of a church, or other designated assembly, may frame laws for the management and use of property held in trust for that church.

8. Commissions, boards and other bodies may be appointed to advise church trustees on the development and administration of any property held by those trustees.

วางหลักว่า กฎเกณฑ์เกี่ยวกับคริสตจักรควรสอดคล้องกับกฎหมายแพ่ง เรื่องการเข้าซื้อกิจการ การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ การบริหารและการโอนเงินของคริสตจักร ทั้งสังฆาริมทรัพย์และ อสังหาริมทรัพย์ มีพรีสท์เป็นบริกรหรือผู้ดูแลจัดการ (Stewards) ทรัพย์สินของคริสตจักร พรีสท์ต้อง ยึดถือและบริหารจัดการทรัพย์สินของโบสถ์เพื่อความก้าวหน้าของการปฏิบัติภารกิจของคริสตจักร และเพื่อประโยชน์ของสมาชิกจากรุ่นสู่รุ่นโดยสอดคล้องกับกฎหมายของคริสตจักร ทั้งนี้ ทรัพย์สินของ คริสตจักรอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจสำหรับคริสตจักรและไม่ควรแบ่งแยกหรือถูกผูกพันโดย ไม่ได้ได้รับความยินยอมให้กระทำตามที่กฎหมายกำหนด ทรัพย์สินของโบสถ์สามารถจัดการซื้อขาย แลกเปลี่ยนโดยพรีสท์ ภายใต้กฎหมายที่ให้อำนาจและให้บุคคลต่าง ๆ ทุกคนสามารถเข้าใช้สอย ทรัพย์สินของโบสถ์ได้โดยเท่าเทียมกัน หากฆราวาสต้องการถวายเป็นทรัพย์สินแก่โบสถ์ก็สามารถทำได้ ซึ่งเป็นไปเพื่อพันธกิจของคริสตจักร¹⁹⁶ ซึ่งโบสถ์จะมีอิสระในการจัดการการเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ เพื่อ สามารถที่จะดำเนินการทางศาสนาต่อไปได้¹⁹⁷

---

9. The management and day-to-day administration of church property at the local level are vested in parish assemblies or other legal entities and are subject to such prerogatives of the clergy as may be provided by law.

10. National, regional, provincial, diocesan, parish or other church trustees must perform their functions under the order and control of the appropriate assembly to which the law of a church renders them accountable.

11. No-one shall deny or obstruct access to any ecclesiastical person or body lawfully entitled to enter or use church property”

¹⁹⁶ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion, Principle 81 Consecration and care of places of worship

“3. The consecration, dedication or other act which sets aside property for the purposes of God is customarily performed by a bishop.”

¹⁹⁷ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion, Principle 84 Financial stewardship

“1. A church should be financially independent and self-supporting.

2. Each unit within a church should be entrusted with a share in the responsibilities for, and control and direction of, the finances in that church.”

(ข) ทรัพย์สินของพรีสท์

ประการแรก ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับพรีสท์ กรณีคริสตจักรมีที่อยู่อาศัยให้ ที่อยู่อาศัยจะอยู่ในความครอบครองของพรีสท์และคริสตจักร ในลักษณะและขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ผู้ครอบครองเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลและบำรุงรักษาที่อยู่อาศัยที่ใช้ร่วมกัน

ประการที่สอง เงินเดือนของพรีสท์¹⁹⁸ คริสตจักรจะจัดให้มีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตของพรีสท์ พรีสท์ซึ่งปฏิบัติพันธกิจมีสิทธิโดยชอบที่จะได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอื่น โดยอาศัยอำนาจของโบสถ์หรือตำแหน่งอื่น ๆ ที่จัดขึ้น

ประการที่สาม เงินบำเหน็จบำนาญภายหลังเกษียณอายุ คริสตจักรสนับสนุนทางการเงินสำหรับพรีสท์ในช่วงเกษียณอายุ เนื่องจากความเป็นพรีสท์ยังคงมีอยู่นับแต่ได้รับ

---

¹⁹⁸ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion, Principle 91 Maintenance of ministry: stipends

“1. A church should provide for the financial maintenance of ministry, both lay and ordained.

2. Ministers in full-time ministry have a legitimate expectation to a stipend or other remuneration payable by virtue of the office or other position held by them.

3. Stipend funds may be held and administered at a national, regional, provincial, diocesan or other level provided by law.

4. Stipend rates may be determined by a national, regional, provincial, diocesan or parish assembly as provided by law.

5. Provision for non-stipendiary ordained ministry may be made within a church.

6. A church should make provision for the recurrent expenses of ministers.”

การสถาปนาไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต¹⁹⁹ ตลอดทั้งส่งเสริมช่วยเหลือคู่สมรสและผู้ที่อยู่ในความอุปการะของพริสท์ นอกจากนี้ อาจมีเงินช่วยเหลือในกรณีพริสท์มีความพิการหรือเจ็บป่วย²⁰⁰

---

¹⁹⁹ สัมภาษณ์ ไพโรจน์ เปี่ยมเมตตาวัฒน์, ศาสตราจารย์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 184*.

²⁰⁰ The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion, Principle 92 Care in retirement: pensions

“1. A church should provide financial support for clergy during their retirement.

2. Ministers in receipt of a stipend are entitled to a pension upon their retirement on the basis of contributions made to and their membership of a clergy pension fund.

3. A clergy pension fund should be set up at national, regional or provincial level.

4. A clergy pension fund should provide for pensions on retirement, maintenance for spouses and dependants, and awards during periods of disability or illness.

5. A clergy pension fund is administered by trustees accountable to a church.

6. Trustees of a clergy pension fund must keep audited accounts and make an annual report on the administration of the fund to the appropriate ecclesiastical assembly.

7. Trustees are not personally liable for losses to a clergy pension fund unless such losses are the result of their own wilful default or culpable negligence.

8. A proper actuarial relationship should be maintained between contributions made, levied and collected for, and the several benefits paid from, a clergy pension fund.”

พริสต์สามารถจัดการทรัพย์สินเงินทองได้ ทั้งนี้แล้วแต่ประเภทของทรัพย์สิน หากเป็นทรัพย์สินของโบสถ์ก็จัดการในนามของโบสถ์และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของโบสถ์โดยรวม แต่หากเป็นทรัพย์สินของพริสต์โดยส่วนตัว พริสต์ย่อมสามารถจัดการทรัพย์สินดังกล่าวในทางส่วนตัวได้ สามารถรับเงินเดือน และเงินบำเหน็จบำนาญ ทั้งนี้ อาจมีเงินจำนวนหนึ่งซึ่งจะได้รับจากการทำหน้าที่เป็นพริสต์เพื่อประโยชน์แก่คู่สมรสและผู้อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพริสต์ด้วย ส่วนการใช้สิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพริสต์ในฐานะทายาทโดยธรรม หรือในฐานะผู้รับพินัยกรรม หรือการรับทรัพย์สินจากการให้โดยเสนหา ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับศาสนจักรในศาสนาคริสต์นิกายแองลิกันบัญญัติจำกัดสิทธิ ทั้งยังสามารถเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเงินทองได้โดยไม่ขัดหลักทางวินัยของคริสตจักร เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับศาสนจักร ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของพริสต์ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ลำดับต่อไปจะพิจารณากฎหมายอาณาจักรเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะมรดกว่ามีบทบัญญัติใดบัญญัติจำกัดสิทธิดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

3.4.3 กฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษ

กฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษบัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรในอดีตศาสนาเคยมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับคดีแพ่งที่เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดก (matrimonial and testamentary causes) แต่ภายหลังเมื่อมีการแยกนิกายของศาสนาคริสต์ออกมาเป็นนิกายแองลิกัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเรื่องการหย่าเกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่า คริสตจักรของประเทศอังกฤษมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับกฎหมายลักษณะครอบครัว รวมถึงกฎหมายลักษณะมรดกของประเทศอังกฤษ ผู้เขียนพิจารณาเฉพาะกฎหมายลักษณะมรดกของประเทศอังกฤษ เพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายลายลักษณ์อักษรว่ามีการบัญญัติในแง่การจำกัดสิทธิของพริสต์ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกไว้หรือไม่ อย่างไร

3.4.3.1 ประเภทและลักษณะของมรดกอังกฤษ

กฎหมายลักษณะมรดก เดิมมีหลักอิสระในการโอนกรรมสิทธิ์ทางพินัยกรรมเกิดขึ้นในยุคเริ่มแรกของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีร่างพระราชบัญญัติพินัยกรรมฉบับแรกเกิดขึ้นคือ พระราชบัญญัติพินัยกรรม ค.ศ. 1540 (The Statute of Wills 1540).²⁰¹ ต่อมาในปี ค.ศ. 1938 มีพระราชบัญญัติสิทธิการรับมรดก (ส่วนแบ่งแก่ครอบครัว) (The Inheritance (Family Provision)

²⁰¹ ปียฉัตร ศักดิ์ศรีเวชกุล, “การทำพินัยกรรม : ศึกษากรณีการกันส่วนมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), น.82 – 83.

Act 1938)²⁰² บุคคลสามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินร่วมกัน โดยมีสิทธิใช้สอยและได้รับผลประโยชน์จากทรัพย์สิน ต่อมาเมื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ถึงแก่ความตาย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ดังกล่าวก็ตกทอดแก่ทายาท ซึ่งอาจเป็นการตกทอดโดยมีผู้รับพินัยกรรม (Will) หรือตกทอดโดยกรณีมิได้มีพินัยกรรม (Intestate)²⁰³ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

(1) มรดกที่มีพินัยกรรม

พินัยกรรม (Will) หมายถึง การจัดการหรือประกาศโดย “ผู้ทำพินัยกรรม”²⁰⁴ เพื่อเตรียมการสำหรับจัดการหรือแบ่งปันทรัพย์สินของตนหลังจากผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย สามารถทำพินัยกรรมจำหน่ายโอนทรัพย์สินได้ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์²⁰⁵ พินัยกรรมจะมีผลต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย²⁰⁶ ทั้งนี้ผู้ทำพินัยกรรมสามารถเพิกถอนพินัยกรรมของตนเสียได้เสมอในระหว่างยังมีชีวิตอยู่หรือในระหว่างพินัยกรรมยังไม่มีผล²⁰⁷ หากเป็นการทำพินัยกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (real estate) เรียกว่า “Will” แต่หากเป็นการทำพินัยกรรมเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ (personal estate) เรียกว่า “Testament”²⁰⁸

²⁰² David Hughes Parry, The Law of Succession testate and Intestate, sixth edition (London : Sweet & Maxwell, 1972), p.204.

²⁰³ Kenneth G C Reid, Marius J De Waal and Reinhard Zimmermann, Comparative succession Law Volume 1 Testamentary Formalities, (New York : Oxford University Press Inc., 2011), p.306.

²⁰⁴ Wills Act 1837, Section 9 “No will shall be valid unless—
(a) it is in writing, and signed by the testator, or by some other person in his presence and by his direction; ...”

²⁰⁵ Meryl Thomas, Blackstone’s Statutes Property Law 2007 – 2008, Fifteenth Edition (New York : Oxford University Press, 2007), p.3.

²⁰⁶ Earl Jowitt, The Dictionary of English Law, (London : Sweet & Maxwell, 1959), p.1870.

²⁰⁷ Andrew Borkowski, Textbook on Succession, second edition (New York : Oxford University Press Inc., 2002), pp.38 – 39.

²⁰⁸ Earl Jowitt, *supra note 206*, p.1741.

พระราชบัญญัติพินัยกรรม ค.ศ. 1837 ประกอบด้วยเรื่องความสามารถในการทำพินัยกรรมของผู้ทำพินัยกรรม ทรัพย์สินที่สามารถจำหน่ายโอนโดยทางพินัยกรรม²⁰⁹ ความสมบูรณ์ของพินัยกรรม การเพิกถอนพินัยกรรม²¹⁰ ข้อกำหนดต่าง ๆ ซึ่งสามารถกระทำได้ในพินัยกรรม ผลของพินัยกรรมที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์²¹¹

บุคคลซึ่งทำพินัยกรรมได้ต้องมีความสามารถทั้งด้านร่างกายและจิตใจ คือ ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ และต้องสามารถรับรู้ เข้าใจลักษณะการกระทำ ผลการกระทำพินัยกรรม จดจำได้ว่าทรัพย์สินของตนมีลักษณะอย่างไรจำนวนเท่าใด ได้ให้การรับรองข้อความในพินัยกรรมโดยเจตนาอิสระ²¹² เรื่องความสามารถของบุคคล พระราชบัญญัติพินัยกรรม ค.ศ. 1837 ใช้บังคับแก่บุคคลทุกคน เว้นแต่ กรณีผู้ทำพินัยกรรมเป็นทหาร กลาสีเรือหรือนักบิน²¹³ นอกจากบุคคลประเภทตามที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นก็ไม่มีบุคคลอื่น ๆ อีก²¹⁴

เมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย พินัยกรรมนั้นย่อมมีผล มรดกตามพินัยกรรมตกแก่ผู้จัดการมรดกเพื่อเข้าสู่การพิจารณาตรวจพิสูจน์พินัยกรรม (Probate) ในศาล เมื่อผ่านการตรวจพิสูจน์ พินัยกรรมทั้งหมดจะตกแก่ผู้จัดการมรดกและผู้จัดการมรดกเป็นผู้จัดสรร

---

²⁰⁹ พระราชบัญญัติพินัยกรรม ค.ศ. 1837 (The Wills Act 1837) กำหนดให้อำนาจแก่ผู้ทำพินัยกรรมโอนทรัพย์สินทางพินัยกรรมได้ ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอำนาจในการโอนทรัพย์สินตามพินัยกรรม หมายรวมถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เช่น สิทธิการเช่า ผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมในวันที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย

²¹⁰ Andrew Borkowski, *supra note 207*, pp.137 – 171.

²¹¹ *Ibid*, pp.64 – 136.

²¹² Wills Act 1837, Section 7 “No will made by any person under the age of eighteen years shall be valid.”

²¹³ Wills Act 1837, Section 11 “Provided always, that any soldier being in actual military service, or any mariner or seaman being at sea, may dispose of his personal estate as he might have done before the making of this Act.”

²¹⁴ Peter Luther and Alan Moran, Core Statutes on Property Law, (New York : Palgrave Macmillan, 2010), pp.2 – 4.

ทรัพย์สืงแก่ผู้รับพินัยกรรม หรืออาจจะจัดสรรทรัพย์สืงแก่ทายาทโดยธรรม²¹⁵ กรณีไม่มีพินัยกรรม หรือมีพินัยกรรม แต่ไม่สมบูรณ์ โดยพิจารณาตามพระราชบัญญัติการจัดการกองมรดก ค.ศ. 1971 (The Administration of Estate Act 1971)²¹⁶ ต่อไป

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติพินัยกรรม ค.ศ. 1837 ไม่ปรากฏบทบัญญัติการจำกัดสิทธิของพริสท์ในการทำพินัยกรรม นอกจากนี้ ในทางกลับกันพริสท์ สามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมได้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เพราะเหตุแห่งการเป็นพริสท์ และมีได้จำกัดสิทธิของพริสท์ผู้รับพินัยกรรมในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม เนื่องจากไม่มีหลักใดในทาง ศาสนาหรือกฎหมายศาสนาบัญญัติจำกัดสิทธิเช่นนั้น

(2) มรดกที่มีได้มีพินัยกรรม

การตกทอดทรัพย์มรดกโดยผลของกฎหมาย ทายาทผู้มีสิทธิในการรับ มรดกกลุ่มนี้ เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” เป็นผู้มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดกับเจ้ามรดก และเรียก มรดกที่มีได้มีพินัยกรรมว่า “Intestacy”²¹⁷ มีลักษณะดังนี้ คือ

(ก) ลักษณะของมรดกที่มีได้มีพินัยกรรม²¹⁸ ทรัพย์สืงที่เกิดขึ้น เนื่องจากการตายโดยมิได้มีพินัยกรรมอาจเป็นจำนวนทรัพย์สืงทั้งหมดหรือแต่บางส่วน กรณีเป็น ทรัพย์สืงทั้งหมด (Total Intestacy) เกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ตายถึงแก่ความตายโดยมิได้ทำพินัยกรรม ซึ่งสามารถเกิดได้ด้วยสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ

ประการแรก ผู้ตายถึงแก่ความตายโดยมิได้มีการทำพินัยกรรมใด ๆ

ประการที่สอง ผู้ตายทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นไม่สมบูรณ์ หรือไม่สามารถมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

ประการที่สาม ผู้ตายทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นถูกเพิกถอน

²¹⁵ พิจารณาตามพระราชบัญญัติการจัดการกองมรดก ค.ศ. 1925 (The Administration of Estate Act 1925)

²¹⁶ Meryl Thomas, *Blackstone's Statutes Property Law 2007 – 2008*, Fifteenth Edition (New York : Oxford University Press, 2007), p.145 - 165.

²¹⁷ Andrew Borkowski, *supra note 207*, p.1.

²¹⁸ *Ibid*, pp.1 - 2.

ประการที่สี่ ผู้ตายทำพินัยกรรมโดยยกทรัพย์สินให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดทั้งหมด แต่ข้อกำหนดตามพินัยกรรมนั้นเป็นอันตกไป เช่น ผู้รับพินัยกรรมถึงแก่ความตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม

ประการที่ห้า กรณีผู้ตายทำพินัยกรรมโดยมิได้มีเจตนาจะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้ใด เช่น ทำพินัยกรรมโดยมีข้อกำหนดในพินัยกรรมให้ภรรยาเป็นผู้รับพินัยกรรม แต่ในข้อกำหนดพินัยกรรมนั้น กำหนดว่าให้ภรรยาเป็นผู้จัดการมรดก และยกเลิกพินัยกรรมฉบับก่อน ๆ ทั้งหมด โดยให้ภรรยาจัดการชำระหนี้ จัดการเรื่องค่าปลงศพ ตลอดทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มิได้มีพินัยกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า มิได้มีเจตนาที่จะจำหน่ายโอนทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นพิเศษ ดังนั้น การจัดการทรัพย์สินมรดกต้องเป็นไปตามหลักการของการตายโดยมิได้มีพินัยกรรม

กรณีทรัพย์สินแต่บางส่วน (Partial intestacy) เกิดขึ้นในกรณีที่มีการทำพินัยกรรม แต่พินัยกรรมนั้นไม่มีผลบางส่วน เนื่องจาก พินัยกรรมดังกล่าวล้มเหลวบางส่วน หรือองค์ประกอบของพินัยกรรมไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

(ข) ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิในการรับมรดก การเป็นทายาทโดยธรรมส่วนหนึ่งอยู่บนพื้นฐานของความใกล้ชิดทางสายโลหิต (Degrees of Consanguinity) และอีกส่วนหนึ่งอยู่บนหลักการอยู่ในลำดับก่อน (precedence) หมายความว่า ทายาทของผู้เสียชีวิตโดยทางสายโลหิต เช่น บิดา มารดา บุตร อาจมิได้รับมรดกโดยเท่าเทียมกัน²¹⁹ กฎหมายอังกฤษบัญญัติลำดับชั้นของทายาทโดยธรรมไว้ในพระราชบัญญัติการจัดการกองมรดก ค.ศ. 1925 (The Administration of Estate Act 1925) มาตรา 46²²⁰ ทายาทโดยธรรมลำดับแรกที่มีสิทธิในการรับมรดก คือ คู่สมรสของ

²¹⁹ F. M. Lancaster, "Intestacy in England and Wales," Retrieved February 10th 2016, From <http://www.genetic-genealogy.co.uk/Toc115570146.html>

²²⁰ The Administration of Estate Act 1925, Section 46 "(1) The residuary estate of an intestate shall be distributed in the manner or be held on the trusts mentioned in this section, namely:—

(i) If the intestate leaves a husband or wife, then in accordance with the following table: If the intestate

(1) leaves (a) no issue, and (b) no parent, or brother or sister of the whole blood, or issue of a brother or sister of the whole blood. The residuary estate shall be held in trust for the surviving husband or wife absolutely.

---

(2) leaves issue (whether or not persons mentioned in sub-paragraph (b) above also survive) the surviving husband or wife shall take the personal chattels absolutely and, in addition, the residuary estate of the intestate (other than the personal chattels) shall stand charged with the payment of a fixed net sum, free of death duties and costs, to the surviving husband or wife with interest thereon from the date of the death at such rate as the Lord Chancellor may specify by order until paid or appropriated, and, subject to providing for that sum and the interest thereon, the residuary estate (other than the personal chattels) shall be held—(a) as to one half upon trust for the surviving husband or wife during his or her life, and, subject to such life interest, on the statutory trusts for the issue of the intestate, and (b) as to the other half, on the statutory trusts for the issue of the intestate.

(3) leaves one or more of the following, that is to say, a parent, a brother or sister of the whole blood, or issue of a brother or sister of the whole blood, but leaves no issue. The surviving husband or wife shall take the personal chattels absolutely and, in addition, the residuary estate of the intestate (other than the personal chattels) shall stand charged with the payment of a fixed net sum, free of death duties and costs, to the surviving husband or wife with interest thereon from the date of the death at such rate as the Lord Chancellor may specify by order until paid or appropriated, and, subject to providing for that sum and the interest thereon, the residuary estate (other than the personal chattels) shall be held— (a) as to one half in trust for the surviving husband or wife absolutely, and (b) as to the other half (i) where the intestate leaves one parent or both parents (whether or not brothers or sisters of the intestate or their issue also survive) in trust for the parent absolutely or, as the case may be, for the two parents in equal shares absolutely, (ii) where the intestate leaves no parent, on the statutory trusts for the brothers and sisters of the whole blood of the intestate.

The fixed net sums referred to in paragraphs (2) and (3) of this Table shall be of the amounts provided by or under section 1 of the Family Provision Act 1966

(ii) If the intestate leaves issue but no husband or wife, the residuary estate of the intestate shall be held on the statutory trusts for the issue of the intestate;

(iii) If the intestate leaves no husband or wife and no issue but both parents, then, the residuary estate of the intestate shall be held in trust for the father and mother in equal shares absolutely;

(iv) If the intestate leaves no husband or wife and no issue but one parent, then, the residuary estate of the intestate shall be held in trust for the surviving father or mother absolutely;

(v) If the intestate leaves no husband or wife and no issue and no parent, then, the residuary estate of the intestate shall be held in trust for the following persons living at the death of the intestate, and in the following order and manner, namely:—

First, on the statutory trusts for the brothers and sisters of the whole blood of the intestate; but if no person takes an absolutely vested interest under such trusts, then

Secondly, on the statutory trusts for the brothers and sisters of the half blood of the intestate; but if no person takes an absolutely vested interest under such trusts; then

Thirdly, for the grandparents of the intestate and, if more than one survive the intestate, in equal shares; but if there is no member of this class; then

Fourthly, on the statutory trusts for the uncles and aunts of the intestate (being brothers or sisters of the whole blood of a parent of the intestate); but if no person takes an absolutely vested interest under such trusts; then

Fifthly, on the statutory trusts for the uncles and aunts of the intestate (being brothers or sisters of the half blood of a parent of the intestate);

เจ้ามรดก เนื่องจาก ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษถือว่าคู่สมรสเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากที่สุด ลำดับต่อมาคือ บุตร ส่วนทายาทโดยธรรมในลำดับถัดมาอีก 5 ลำดับ ได้แก่ บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาและมารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ปู่ ย่า ตา ยาย และ ลุง ป้า น้า อา ทั้งนี้ ทายาทโดยธรรมทั้ง 5 ลำดับที่ได้กล่าวนี้ มิใช่จะสามารถเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกพร้อมกันทั้งหมด เพราะจะเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกได้ ประการแรก ต้องไม่มีคู่สมรสและบุตรของเจ้ามรดกอยู่เลย และประการที่สอง ต้องเป็นไปตามหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง

นอกจากนี้ บทบัญญัติเกี่ยวกับทายาทโดยธรรมของประเทศอังกฤษที่ต้องทราบอีกส่วนหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติสิทธิการรับมรดก (ส่วนแบ่งแก่ครอบครัวและบริวาร) ค.ศ. 1975 (The Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975) บัญญัติเกี่ยวกับบุคคลที่มีสิทธิเรียกร้องส่วนแบ่งแก่ครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส คู่สมรสเดิมซึ่งยังมิได้สมรสใหม่ ผู้อยู่กินฉันสามีภริยา บุตร บุตรที่ติดมากับคู่สมรส และบริวารของเจ้ามรดก²²¹ ทั้งนี้ แต่ละบุคคลที่กฎหมายบัญญัติกำหนดสิทธิ มีสิทธิของตนเองโดยไม่ตกอยู่ภายใต้หลักญาติสนิทตัดญาติห่าง และสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทอื่น²²² แต่บุคคลซึ่งจะเป็นผู้มีสิทธิในการเรียกร้องส่วนแบ่งแก่ครอบครัวนี้ได้ กฎหมายบัญญัติเงื่อนไขว่าจะต้องมีผู้ได้รับส่วนแบ่งทางการเงินที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการตกทอดมรดกตามกฎหมายหรือตามพินัยกรรมมาแล้ว ไม่ว่าจะกรณีใดกรณีหนึ่งหรือทั้งสองกรณีก็ตาม หากบุคคลใดไม่เข้าเงื่อนไข สามารถยื่นคำร้องต่อศาลสูง (The High Court) หรือศาลท้องถิ่น (The County Court) ภายในระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วันที่มีการจำหน่ายมรดกครั้งแรกโดยผู้จัดการมรดก เว้นแต่ ศาลอนุญาตให้ยื่นคำร้องแม้เลยกำหนดระยะเวลา 6 เดือน

(vi) In default of any person taking an absolute interest under the foregoing provisions, the residuary estate of the intestate shall belong to the Crown or to the Duchy of Lancaster or to the Duke of Cornwall for the time being, as the case may be, as bona vacantia, and in lieu of any right to escheat.”

²²¹ Peter Luther and Alan Moran, *supra* note 214, p.134.

²²² Andrew Borkowski, *supra* note 207, p.270.

3.4.3.2 สิทธิและการจำกัดสิทธิของพริสท์ในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดก ในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรม

จากการศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งในแง่กฎหมายศาสนจักรหรือกฎหมายศาสนาและกฎหมายของอาณาจักรประกอบกัน เกี่ยวกับเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพริสท์ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เงินทอง และทรัพย์มรดก เพื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติการจำกัดสิทธิของพริสท์ในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรมว่ามีอยู่หรือไม่อย่างไร สรุปได้ดังนี้ คือ

(1) สิทธิและการจำกัดสิทธิของพริสท์ในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกใน ฐานะทายาทโดยธรรม

พริสท์ในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกันในประเทศอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็พริสท์ตำแหน่งใด สามารถจัดการทรัพย์สินของโบสถ์ได้ตามที่กฎหมายศาสนาบัญญัติให้อำนาจ และพริสท์นั้นสามารถมีกรรมสิทธิ์ ครอบครอง จัดการ ใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินส่วนตัวของตนได้โดยอิสระ ไม่มีข้อกำหนดหรือวินัยในกฎหมายศาสนาข้อใดบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่ามีให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองทางโลกและประกอบกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาแต่เดิม เรื่องทางศาสนจักรกับอาณาจักรในประเทศอังกฤษมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ดังนั้น จึงไม่ปรากฏบทบัญญัติใดซึ่งบัญญัติจำกัดสิทธิของพริสท์ในทำนองการจำกัดสิทธิในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทไว้ หากพริสท์อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมก็สามารถเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกส่วนที่จะตกแก่ตนได้โดยไม่ต้องลาออกจากความเป็นพริสท์เพื่อมาใช้สิทธิในการเรียกร้อยหรือฟ้องร้อยเอาทรัพย์มรดกที่จะตกได้แก่ตนในฐานะทายาทโดยธรรม ทั้งนี้ พิจารณาประกอบพระราชบัญญัติการจัดการกองมรดก ค.ศ. 1925 (The Administration of Estate Act 1925) และพระราชบัญญัติสิทธิการรับมรดก (ส่วนแบ่งแก่ครอบครัวและบริวาร) ค.ศ. 1975 (The Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975)

(2) สิทธิและการจำกัดสิทธิของพริสท์ในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกใน ฐานะผู้รับพินัยกรรม

พริสท์ (Priests) อาจเป็นผู้รับพินัยกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผู้ทำพินัยกรรมได้ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายและพินัยกรรมมีผล ผู้จัดการมรดกได้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินตามพินัยกรรม ตลอดทั้งมีการตรวจพิสูจน์พินัยกรรมแล้ว ก็มีการแบ่งส่นปันส่วนให้แก่ผู้รับพินัยกรรม ซึ่งพริสท์ก็สามารถเป็นผู้เรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกส่วนที่จะตกได้แก่ตนในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ ไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติว่าจะต้องออกจากการเป็นพริสท์เสียก่อน ตลอดทั้ง

ทรัพย์สินที่ได้มาจากมรดกโดยพินัยกรรมนั้นก็ไม่ได้ตกเป็นของโบสถ์ที่พริสท์ปฏิบัติพันธกิจอยู่ หากแต่เป็นทรัพย์สินของพริสท์เป็นการส่วนตัว สามารถใช้สอยจำหน่ายจ่ายโอนได้โดยอิสระ

โดยสรุป จากการศึกษากฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกนั้น กฎหมาย ส.ป.ป. ลาว ไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกทั้งในฐานะทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม โดยหลัก เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกพระภิกษุย่อมสามารถใช้สิทธิฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกได้ทันทีในระหว่างอยู่ในสมณเพศ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาไม่เคยปรากฏแนววินิจฉัยของศาล กรณีพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก ซึ่งมีถ้อยคำยืนยันจากนักวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ว่า พระภิกษุมักไม่นำคดีมรดกขึ้นฟ้องต่อศาล เนื่องจากเป็นผู้ละแล้วซึ่งทรัพย์สินทางโลก และทายาทซึ่งจะได้รับมรดกโดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ดูแลเจ้ามรดกอย่างใกล้ชิดก่อนและขณะถึงแก่ความตาย ตามความเป็นจริง ดังนั้น เมื่อพระภิกษุเป็นผู้ออกจากเรือน จึงไม่ได้ดูแลเจ้ามรดกอย่างใกล้ชิดก่อนและขณะถึงแก่ความตาย เช่นนี้ จึงมักไม่นิยมฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกจากกองมรดกอีก แต่ให้แบ่งสรรปันส่วนกันระหว่างทายาทที่อยู่ดูแลเจ้ามรดกตามความเป็นจริงและเป็นผู้ซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ประเทศศรีลังกามีแนววินิจฉัยของศาลวางหลักไว้ และได้รับการนำมาอธิบายโดยนักวิชาการของประเทศศรีลังกา ซึ่งให้บุตรชายที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุเสียสิทธิรับมรดกของบิดาในฐานะทายาทโดยธรรมทันที ไม่ใช่เพียงแค่จำกัดสิทธิในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น ซึ่งมีข้อยกเว้นประการต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ไม่เสียสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของทายาทอื่น ทั้งไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก หากเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกของทายาทอื่นในฐานะทายาทโดยธรรม หรือเป็นผู้รับพินัยกรรม

สิทธิในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกของอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำในศาสนาอิสลาม ของประเทศมาเลเซีย และพริสท์ซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาคริสต์ นิกายแองกลิกัน ในประเทศอังกฤษนั้น ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิไว้ เนื่องจาก กฎหมายมรดกของประเทศมาเลเซีย มีที่มาจากหลักศาสนาอิสลามโดยตรง อันเป็นลักษณะที่เรื่องทางศาสนจักรและอาณาจักรเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่แยกออกจากกัน ซึ่งจากหลักศาสนาดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของอิหม่ามในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดกไว้ ส่วนกฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษก็ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของพริสท์ในการฟ้องเรียกร้อยเอาทรัพย์สินมรดก ทั้งไม่มีหลักทางศาสนาคริสต์ข้อใดบัญญัติจำกัดสิทธิของพริสท์เกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์ใน

ทรัพย์สิ้นไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น พรึษฐ์จึงสามารถฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกทั้งในฐานะทายาท
โดยธรรมและในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ มิได้ถูกจำกัดสิทธิเพราะสถานะของความเป็นพรึษฐ์

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร่องเอาทรัพย์ มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเทียบกับสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร่องเอา ทรัพย์มรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม

การบัญญัติกฎหมายเรื่องมรดกเกี่ยวกับพระสงฆ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีเพียง 3 มาตรา คือ มาตรา 1622 มาตรา 1623 และมาตรา 1624 นอกจากนี้บทบัญญัติที่ใช้บังคับกับพระภิกษุ คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระธรรมวินัยตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ ตลอดจนกฎหมายของมหาเถรสมาคมที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 อันเป็นข้อบังคับทางปกครองของสงฆ์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1622 ไม่ใช่บทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นใหม่หรือคัดลอกมาจากต่างประเทศ แต่นำมาจากพระไอยการลักษณะมรดกซึ่งเป็นกฎหมายเก่าที่มีอยู่เดิมตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่มีการร่างกฎหมายมาตรานี้มีข้อถกเถียงและตั้งประเด็นปัญหาขึ้นมาแต่ต้นว่า เหตุใดจึงไม่บัญญัติบทกฎหมายทั้งสองวรรคไปในทางเดียวกัน คือ เมื่อจำกัดสิทธิพระภิกษุไม่ให้ฟ้องเรียกร่องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ก็ควรบัญญัติทำนองเดียวกันแก่พระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรมด้วย หากจะใช้เหตุผลว่าพระภิกษุละแล้วซึ่งทางโลกไม่ข้องเกี่ยวกับทรัพย์สมบัติก็ไม่ควรเข้ามาข้องเกี่ยวเรื่องทรัพย์สินไม่ว่าจะได้รับการมรดกในฐานะใด

แต่อีกแนวความคิดเห็นหนึ่งกลับเห็นว่าเมื่อเป็นบทบัญญัติที่มีมาแต่เดิม มีความเป็นมาตามจารีตประเพณีของไทยควรบัญญัติแบบเดิมและเห็นว่าการบัญญัติให้พระภิกษุต้องลาสิกขาบทเนื่องจากการเป็นผู้รับพินัยกรรมเพื่อมาฟ้องเรียกร่องเอาทรัพย์มรดกจะเป็นการบังคับพระภิกษุให้ต้องออกจากความเป็นสมณะเพศโดยทางอ้อม แต่หากเป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ให้เหตุผลรองรับในทำนองเดียวกันดังกล่าว ทั้งที่มาตรา 1622 วรรคแรก ก็เป็นการบังคับพระภิกษุให้ออกจากสมณะเพศทางอ้อมเพื่อมาฟ้องคดีมรดกเช่นเดียวกัน

ดังนั้น บทบัญญัตินี้จึงยังไม่สมเหตุสมผลทางความคิดมากนัก นักวิชาการหลายท่านอธิบายว่า พระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมควรลาสิกขาบทก่อน เนื่องจาก พระภิกษุละแล้วซึ่งทรัพย์สมบัติทางโลก ควรสละทรัพย์สมบัติแก่ทายาทอื่น ไม่ควรแย่งทรัพย์สมบัติกับทายาทอื่น และการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเป็นสิทธิตามกฎหมายจะแปลความว่าเจ้ามรดกมีเจตนายกทรัพย์ให้ยังไม่ได้ แต่หากพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมให้สามารถฟ้องเรียกร่องเอาทรัพย์มรดกได้ทันทีเพราะผู้ทำพินัยกรรมมีเจตนาต้องการยกทรัพย์สินให้พระภิกษุจะไปชดศรัทธาไม่ได้ ทั้งนี้ การฟ้องร้องใน

ฐานะผู้รับพินัยกรรมก็ไม่ใช่การกังวลในทรัพย์สมบัติ อย่างไรก็ตาม การให้เหตุผลเช่นนี้ยังไม่อาจหยั่งทราบเจตนาของการบัญญัติกฎหมายมาตรา 1622 ในวรรคหนึ่ง ไว้แตกต่างกับวรรคสอง อย่างชัดเจน

4.1 วิเคราะห์เหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม

การบัญญัติบทกฎหมายย่อมมีเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติเสมอ เพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมสามารถวิเคราะห์ในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ในแง่พระธรรมวินัย

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังไม่ทรงบัญญัติพระธรรมวินัย เนื่องจากในสมัยนั้นพระภิกษุซึ่งอุปสมบทในพระพุทธศาสนามีจิตตั้งมั่นสละทางโลก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินใด มุ่งสู่มรรคผลนิพพาน ต่อมาเมื่อพระภิกษุมีจำนวนมากขึ้นส่งผลให้เกิดการกระทำผิดและกระทำการไม่สมควร พระพุทธเจ้าจึงบัญญัติพระวินัยขึ้นใช้บังคับ 227 สิกขาบท เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติโดยวัตรที่งดงามน่าเลื่อมใสตามครรลองของสมณเพศ

พระธรรมวินัยซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เงินทอง ในสมัยพระพุทธกาลถือว่าผู้อุปสมบทได้สละแล้วซึ่งลาภ ยศ ชื่อเสียง เงินทอง และญาติมิตรทั้งปวง การจะแสวงหาทรัพย์อีกย่อมเป็นการผิดพุทธบัญญัติ เดิมพระพุทธเจ้าบัญญัติห้ามมิให้ฆราวาสให้เงินและทอง ทรัพย์สินมีค่าอื่นแก่พระภิกษุเพราะจะเป็นต้นเหตุชักนำพระภิกษุไปสู่กิเลสอบายอื่น ๆ ทำให้จิตใจไม่สงบ ไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพาน พระภิกษุพึงรับแต่เพียงปัจจัยสี่ คือ จีวร บิณฑบาต เสานาสนะ คิลานเภสัช และทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเท่านั้น

พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ ในหมวดนิสสัยคิยกัณฑ์ ว่าด้วยอาบัติปาจิตตีย์ต้องสละสิ่งของเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก ในวรรคสอง โภคิยวรรค วรรคว่าด้วยไหม ปรากฏเจาะจงอยู่ใน สิกขาบทที่ 8 ห้ามรับเงินทอง สิกขาบทที่ 9 ห้ามทำการซื้อขายด้วยรูปียะ สิกขาบทที่ 10 ห้ามซื้อขายโดยใช้ของแลกเปลี่ยน พระพุทธเจ้าให้สละเสียซึ่งทรัพย์เหล่านี้ คือ ให้ทิ้งเสีย หากรับมาแล้วก็ให้คืนเสีย

อย่างไรก็ตาม ยุคสมัยปัจจุบันล่วงเลยสมัยพุทธกาลมา 2559 ปีแล้ว พระธรรมวินัยมีค้อยู่ได้รับการศึกษาให้ลึกซึ้งและไม่ค่อยมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดไม่ว่าในหมู่สงฆ์

หรือในขราวาส ดังปรากฏรูปธรรมจากข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ มีการวิพากษ์วิจารณ์พระภิกษุ โดยเฉพาะเรื่องการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเงินทอง นำไปสู่การลดทอนความศรัทธาในพระภิกษุ ทั้งที่ความเป็นจริงหลักธรรมของพระพุทธเจ้ายังคงมีอยู่ แต่พระสงฆ์สาวกบางกลุ่มอาจมิได้อุปสมบทเพื่อหวังสละเรื่องทรัพย์สินเงินทองอย่างแท้จริง บ้างก็อาจหลงผิดคิดไปว่าการเป็นพระภิกษุจะเป็นช่องทางในการทำมาหาเลี้ยงชีพช่องทางหนึ่ง ทั้งมิได้มีความสันโดษ ยังคงต้องการทรัพย์สิน ลาภยศ และชื่อเสียง หากพระภิกษุกระทำการใดซึ่งมิใช่การกระทำความผิดอาญาร้ายแรง หรือการกระทำที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือการกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีความผิดและต้องรับโทษ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราซึ่งต้องอาบัติปาราชิก อันเป็นโทษอย่างหนักต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุ เป็นอาบัติที่แก้ไม่ได้ แต่เป็นเรื่องพระภิกษุรับทรัพย์สินเงินทองเป็นการผิดพระธรรมวินัยปรับอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์แก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิด ซึ่งเป็นเพียงอาบัติโทษอย่างเบา เรียกว่า “สตกิจฉา” สามารถแก้ไขได้ กล่าวคือ ให้พระภิกษุที่รับทรัพย์สินเงินทองมาคืนหรือทิ้งทรัพย์สินนั้นเสีย แล้วประจําตนต่อหน้าพระภิกษุด้วยกันเป็นการปลงอาบัติก็เป็นอันพ้นโทษ เช่นนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระภิกษุไม่เคร่งครัดกับการปฏิบัติตนอยู่ภายในกรอบพระธรรมวินัยข้อนี้เท่าที่ควร

กรณีกฎหมายเก่าของไทยบัญญัติจำกัดสิทธิไม่ให้พระภิกษุฟ้องเรียกตัวเองหรือทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมขณะอุปสมบท แต่หากว่าพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมสามารถเรียกตัวเองทรัพย์สินมรดกในระหว่างอุปสมบทได้ ต้นเหตุของการบัญญัติกฎหมายนี้ เกิดขึ้นเพราะขณะนั้นมีกรณีเกิดขึ้นว่า พระภิกษุเข้าไปข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินของฆราวาสมากเกินไปในทำนองยื้อแย่งแบ่งปัน จนเกิดเหตุทะเลาะวิวาทนำไปสู่การทำให้พระพุทธศาสนาหม่นหมอง จึงมีการตรากฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหา ทำนองกฎหมายเก่าอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาสังคมแต่ละสมัย เช่น กฎหมายลักษณะโจรห้าเส้น ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว เพราะลักษณะสังคมกว้างขวางขึ้น แต่การบัญญัติจำกัดสิทธิในการเรียกตัวเองทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุขณะนั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักในพระธรรมวินัยข้อซึ่งมิให้ข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง กล่าวได้ว่า กฎหมายที่เกิดขึ้นเป็นไปในการทำนองกฎหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแบบไทยมากกว่า คือ นำหลักบางส่วนของพระวินัยมาจับกับสภาพสังคมไทยขณะเวลานั้น เพื่อแก้ปัญหาบางประการให้สำเร็จลุล่วง และคนทั่วไปก็ยอมรับกฎหมายนั้นโดยไม่ได้แย้งเพราะอาจเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพระภิกษุ เป็นเรื่องทางธรรมย่อมเป็นสิ่งที่ดี อีกประการหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติจำกัดสิทธิในการเรียกตัวเองทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุที่อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม ต่างจากฐานะผู้รับพินัยกรรม เพราะลักษณะสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติในครอบครัว จึงไม่ต้องการให้พระภิกษุผู้สละเรือนแล้วฟ้องทายาทโดยธรรมอื่นซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางสายเลือดซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่

พึงพอใจและความบาดหมางกันระหว่างเครือญาติ ซึ่งน่าจะคล้ายกับคดีอุทุมที่กฎหมายห้ามไม่ให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดฟ้องบุพการีของตน

4.1.2 วิเคราะห์ในแง่บทบัญญัติของพระสงฆ์เกี่ยวกับการลงโทษพระภิกษุที่ทำผิดพระวินัย

การลงโทษพระภิกษุซึ่งกระทำผิดวินัยเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง หากเป็นการรับเงินสดจากฆราวาสโดยตรงขณะบิณฑบาตหรือนำมามอบให้เป็นเงินสดกับตัวก็ตาม สำหรับในหมู่พระสงฆ์ซึ่งเคร่งครัดในวัตรปฏิบัติของพระวินัยจะมีการปลงอาบัติหรือปรับอาบัตินิสสัยปาจิตตีย์แก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิด กระทำโดยสละสิ่งของอันเป็นต้นเหตุให้อาบัติ และให้พระภิกษุผู้ต้องอาบัตินั้นต้องเปิดเผยโทษของตนทันทีที่โอกาสเอื้ออำนวยโดยไม่ต้องรอถึงวันอุโบสถ พระภิกษุผู้ต้องอาบัติพึงเปิดเผยกับพระภิกษุที่ตนปลงอาบัติว่าตนเองไปต้องอาบัติอะไรมาเป็นภาษาไทยก่อนให้รู้ความ แล้วจึงแสดงเป็นบาลี เห็นได้ว่าวิธีการปลงอาบัติในเรื่องนี้เป็นส่วนเกี่ยวกับสงฆ์โดยแท้

ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายอาญาฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ซึ่งนิคหกรรมไม่ใช่โทษตามกฎหมายบ้านเมืองแต่เป็นโทษฐานละเมิดพระธรรมวินัยสำหรับพระภิกษุ ซึ่งการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเพียงรับทรัพย์สินเงินทองไม่ถึงขั้นต้องลงโทษตามนิคหกรรมต้องแยกพิจารณาให้ดีกว่า บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายบ้านเมือง ส่วนเรื่องหลักพระธรรมวินัยหรือการปลงอาบัติหรือการลงโทษฐานกระทำละเมิดพระวินัยร้ายแรงเป็นเรื่องของสงฆ์ การที่กฎหมายบ้านเมืองโดยแท้ อย่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายมรดกเก่าพยายามบัญญัติให้สอดคล้องต้องกันกับพระธรรมวินัยนับเป็นเรื่องที่ดี แต่การบัญญัติกลับกันอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง แล้วพยายามให้เหตุผลเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัยอย่างไม่เด็ดขาดชัดเจนย่อมนำไปสู่คำถาม นอกจากนี้ ในมาตรา 1623 มาตรา 1624 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองเช่นเดียวกัน เหตุใดจึงไม่มีการบัญญัติจำกัดสิทธิใด ๆ ไว้ ในเมื่อพระภิกษุแต่ละต้องเงินทองหรือทรัพย์สินย่อมเป็นอาบัตินิสสัยปาจิตตีย์ด้วยกันทั้งสิ้น

เรื่องโทษอย่างหนัก โทษอย่างกลางและโทษอย่างเบา สำหรับใช้ลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย โทษซึ่งยังผลให้พระภิกษุต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุ คือ โทษอย่างหนักพิจารณาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 หมวดที่ 4 ว่าด้วย นิคหกรรมและสละสมณเพศ กรณีพระภิกษุอาจจำต้องลาสิกขาบทเพราะต้องโทษอาบัติอย่างหนัก เช่น มาตรา 28 กรณีพระภิกษุต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย กฎหมายบัญญัติให้ต้องลาสิกขาบท ภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด มาตรา 29 กรณี

พระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้คุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ มาตรา 30 กรณีเมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล กฎหมายบัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ ซึ่งเห็นได้ว่าการลงนิคหกรรม อันเป็นการลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัย ประกอบไปด้วยนิคหกรรมให้สึกและนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก โดยหลัก พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัยมีโทษเป็นอาบัติตามที่บัญญัติไว้ในสิกขาบทนั้น ๆ ตามพระธรรมวินัยอยู่แล้ว แต่อาบัติเป็นเรื่องศีล การลงโทษนิคหกรรมเป็นไปเพื่อให้มีสภาพบังคับ (Sanction) ว่าผู้ล่วงละเมิดพระวินัยนอกจากจะเป็นอาบัติแล้ว ยังจะถูกนิคหกรรมอีกสถานหนึ่งในความผิดอย่างเดียวกัน แต่นิคหกรรมมิใช่โทษตามกฎหมายบ้านเมือง เป็นโทษฐานละเมิดพระวินัยสำหรับพระภิกษุ เป็นโทษทางปกครองอย่างหนึ่ง เทียบได้กับโทษที่จะลงแก่หมุ่คณะซึ่งมีระเบียบปฏิบัติ ทำนองเดียวกับโทษทางวินัยของข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ซึ่งจะมีการปฏิบัติโดยการพิจารณาสอบสวนคดีในลักษณะขั้นตอนคล้าย ๆ กับขั้นตอนการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีแพ่ง

ทั้งนี้ ยังไม่ปรากฏว่าในทางสงฆ์จะมีพระภิกษุผู้จับแต่ต้องข้องเกี่ยวกับเงินทองหรือเป็นโจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางแพ่งจะถึงขั้นต้องถูกลงโทษนิคหกรรม แล้วจำต้องลาสิกขาบท ดังนั้น การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้พระภิกษุจำต้องลาสิกขาบทเพื่อมาฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เสมือนเป็นการบังคับพระภิกษุทางอ้อมให้จำต้องออกจากการเป็นพระภิกษุ

4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ในแง่ความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายโดยทั่วไปกับความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุ

พระภิกษุเป็นบุคคลธรรมดาเพียงแต่มีสถานะต่างไป เนื่องจากอยู่ภายใต้หลักพระธรรมวินัย การอยู่ภายใต้หลักพระธรรมวินัยทำให้พระภิกษุได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีศีลและมีธรรมสูงกว่าฆราวาส ในด้านหนึ่ง กฎหมายบ้านเมืองบัญญัติรองรับและให้สิทธิพระภิกษุต่างจากฆราวาส เช่น การเป็นพยานในศาล การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น เมื่อมีด้านหนึ่งที่เป็นด้านการให้สิทธิย่อมมีอีกด้านหนึ่งซึ่งจำกัดสิทธิของพระภิกษุ ด้านนี้ผู้เขียนเห็นว่าค่อนข้างสมเหตุสมผล เพราะเป็น

เพียงการจำกัดสิทธิบางประการโดยสอดคล้องกับพระธรรมวินัย ซึ่งจะไม่เป็นปัญหาสำหรับพระภิกษุผู้เคร่งครัดตามพระธรรมวินัย

เรื่องความสามารถของพระภิกษุในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเงินทองโดยทั่วไป เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ในพระธรรมวินัยบัญญัติเรื่องการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เงินทองไว้ชัดเจนว่า โดยหลักพระภิกษุไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเงินทองได้ เว้นแต่ เป็นทรัพย์สินปัจจัยสี่ หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตสมณเพศและเอื้ออำนวยสำหรับการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ แม้สามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านี้ได้ก็ให้เป็นไปเพื่อการดำรงอยู่ มิได้สอนให้ครอบครองยึดติดสะสมและมีระยะเวลาในการครอบครอง แม้เป็นของบิณฑบาตก็สามารถครอบครองได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นก็ต้องละทิ้งเสียไม่ให้สะสมไว้

ในทางกฎหมายไม่มีบทบัญญัติใดจำกัดไว้ชัดเจนทำนองห้ามหรืออนุญาตพระภิกษุมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเงินทอง เมื่อไม่มีการบัญญัติไว้ชัดเจน อาจมีการตีความว่าพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้เช่นเดียวกับฆราวาส โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เช่น มาตรา 1623 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภุมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือผู้รับพินัยกรรม” คำว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ” ในที่นี้ อาจสามารถตีความได้ว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของพระภิกษุโดยส่วนตัวเพราะนอกจากกฎหมายใช้คำว่าทรัพย์สินของพระภิกษุแล้ว ในส่วนท้ายของบทบัญญัติที่ให้พระภิกษุสามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้โดยอิสระในแง่การใช้กรรมสิทธิ์ อาจแสดงถึงว่าพระภิกษุสามารถมีสิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น จากการพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 1623 ซึ่งเป็นบทบัญญัติใกล้เคียงกับมาตรา 1622 สรุปได้อีกหนึ่งชั้นหนึ่งว่า ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้รับมาโดยการตกทอดทางมรดกไม่ว่าได้รับมาในฐานะทายาทโดยธรรมอันเป็นสิทธิที่กฎหมายให้ หรือได้รับมาในฐานะผู้รับพินัยกรรมอันเป็นสิทธิที่เป็นไปโดยเจตนาของเจ้ามรดก ตามมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทรัพย์สินดังกล่าวก็เป็นกรรมสิทธิ์ของพระภิกษุ เพราะทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ ตามนัยมาตรา 1623 นอกจากนี้พิจารณาต่อไปถึงมาตรา 1624 ประกอบเข้าด้วย มาตรา 1624 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการใดก็ได้ตามกฎหมาย” ซึ่งผู้เขียนคิดเห็นว่าบทบัญญัติมาตรานี้เป็นบทบัญญัติซึ่งแสดงออกเรื่องความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุแม้อยู่ในสมณเพศอีกมาตราหนึ่ง เนื่องจาก การอุปสมบทมิได้ทำ

ให้บุคคลสูญเสียสิทธิในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ทรัพย์สินใดที่มีมาแต่เดิมก็ให้สามารถมีกรรมสิทธิ์ต่อไปได้แม้อยู่ในสมณเพศ เท่ากับว่าพระภิกษุยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่มาจากเรือนอยู่ และสามารถจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินนั้นในขณะที่อุปสมบทอยู่ก็ได้ ในส่วนนี้ พระภิกษุจึงสามารถทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ ไม่ว่าจะทรัพย์สินนั้นจะได้มาก่อนอุปสมบทหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างอุปสมบทก็ตาม เช่น พระภิกษุอาจนำที่ดินที่ตนเป็นเจ้าของออกให้เช่าและรับเงินค่าตอบแทนเป็นค่าเช่ารายเดือนจากการให้เช่าที่ดินนั้น ทั้งนี้ แม้เงินค่าเช่าจะได้มาในระหว่างสมณเพศ หรือกรณีพระภิกษุได้รับเงินจากการเทศนาในงานต่าง ๆ ตามนัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย พระภิกษุย่อมสามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินจำนวนนั้น เป็นต้น และในระหว่างสมณเพศ พระภิกษุก็สามารถใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินได้ ส่วนจะหยิบยกมาตรา 1623 และมาตรา 1624 มาพิจารณาอีกครั้งหนึ่งก็ต่อเมื่อพระภิกษุมรณภาพในระหว่างสมณเพศ ในที่นี้ ผู้เขียนคิดเห็นว่าการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินระหว่างสมณเพศและการพิจารณาว่าทรัพย์สินเหล่านั้นจะเป็นสมบัติของวัดหรือไม่ เป็นคนละส่วนแต่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน ซึ่งแม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์เป็นไปเพื่อประโยชน์ของพระพุทธศาสนาในส่วนท้าย แต่บทบัญญัติของกฎหมายก็ได้จำกัดสิทธิของพระภิกษุในการจัดการทรัพย์สินในระหว่างชีวิตสมณเพศ โดยเหตุผลเบื้องหลังแต่เดิมก็เป็นที่ไปเพื่อให้พระภิกษุมิมีโอกาสจัดการทรัพย์สินของตนเพื่อการทำกุศลในพระพุทธศาสนา แม้ว่าในทางความเป็นจริงปัจจุบันการจัดการทรัพย์สินของพระภิกษุอาจมิได้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วก็ตาม

4.1.4 วิเคราะห์ในแง่สิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการพิจารณาเรื่องผลการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาและพระธรรมวินัย ไม่มีหลักการใดกำหนดว่าการอุปสมบทจะเป็นเหตุให้ผู้อุปสมบทสูญเสียสิทธิในการรับมรดก ทั้งในฐานะทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม พระภิกษุจึงสามารถเป็นผู้มีสิทธิในการรับทรัพย์มรดก หากไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ จากทายาทอื่น หรือสามารถตกลงแบ่งทรัพย์มรดกกันได้ หรือศาลพิพากษาให้ได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกย่อมไม่มีปัญหาใด เพียงแต่ถ้าพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมและจำเป็นต้องฟ้องคดีมรดกเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติกฎหมายพิเศษในการฟ้องเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกไว้ การบัญญัติกฎหมายพิเศษที่มีลักษณะพิเศษเช่นนี้ย่อมมีเหตุผลที่พิเศษกว่ากรณีปกติธรรมดา เพราะเป็นการบัญญัติจำกัดเรื่องสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลบังคับตามสิทธิที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งศาลจะพิจารณาถึงความความเป็นทายาท รวมทั้งบทกฎหมายที่ทายาทอาจสูญเสียสิทธิในทรัพย์มรดก แล้วพิพากษาให้ส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกตามสัดส่วนที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น โดยหลักทางกฎหมายเมื่อพระภิกษุมีสถานะความเป็นทายาทโดยผล

ของกฎหมายหรือโดยเจตนาของผู้ทำพินัยกรรม พระภิกษุควรมีสติธำเนาคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไปตามกฎหมายนั้น

4.1.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติมาตรา 1622 กับ มาตรา 1623 และมาตรา 1624

พระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภิกษุจุติจากอาตมภาพ แลคหัดจะป็นเอาทรัพย์มรดกนั้นมิได้ เหตุว่าเขาเจตนาทำบุญให้แก่เจ้าภิกษุเป็นของอยู่ในอารามท่านแล้ว ถ้าเจ้าภิกษุอุทิศไว้ให้ท่านแก่คหัด ๆ จึงรับท่านท่านได้”

วรรคสอง บัญญัติว่า “อนึ่งถ้าคหัดมรดกภาพ บิดาหรือมารดา ญาติพี่น้อง ลูกหลานเป็นเจ้าภิกษุอยู่ในสิกขาบทแล้ว จะป็นเอาทรัพย์มรดกคหัดนั้นมิได้ เหตุว่าเป็นบุตร พระพุทธเจ้าแล้ว ถ้าคหัดผู้มรดกภาพนั้นอุทิศไว้ถวายสวัญญาณกะทรัพย์แลอวิญญานกะทรัพย์แก่เจ้าภิกษุผู้เป็นญาติ พี่น้องลูกหลาน จึงรับเอาทรัพย์ทั้งนั้นเป็นของเจ้าภิกษุได้ ถ้าเจ้าภิกษุนั้นจุติจากอาตมภาพ ทรัพย์นั้นคงเป็นของอาราม ผู้ใดจะกล่าวเอา ท่านว่าหมีได้เลย”

พระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 วรรคหนึ่ง เป็นที่มาของบทบัญญัติมาตรา 1623 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในบทที่ 36 วรรคหนึ่ง ขึ้นต้นด้วยทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศ มาจากเจตนาทำบุญให้แก่พระภิกษุ ดังนั้น โดยหลักเมื่อพระภิกษุมรดกภาพระหว่างอยู่ในสมณเพศ ทรัพย์สินเหล่านั้นไม่ตกเป็นทรัพย์มรดกแก่ทายาทโดยธรรมซึ่งเป็นฆราวาส เว้นแต่ว่าพระภิกษุได้อุทิศทานให้แก่ฆราวาส ฆราวาสจึงรับทรัพย์สินนั้นได้ หากฆราวาสคนใดต้องการแบ่งป็นทรัพย์มรดกที่พระภิกษุมิได้ให้ทานไว้ก็จะขัดต่อบทบัญญัติพระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 2 วรรคสอง บัญญัติว่า “...อนึ่งผู้มรดกภาพนั้นจะเอาสละวิญญานกะทรัพย์และอวิญญานกะทรัพย์ไปฝากไว้ยังอารามก็ดี แลสั่งไว้ให้ทำบุญให้ท่านก็ดี แลจำเภาะให้แก่เจ้าภิกษุองค์ใดก็ดี ผู้ใดจะเอาออกจากอารามนั้นมิได้ ท่านว่าผู้นั้นมิพินิจตุราบาย”

พระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 วรรคสอง เป็นที่มาของบทบัญญัติมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วรรคสอง นี้บัญญัติในแง่ที่พระภิกษุเป็นทายาท ถ้าพระภิกษุอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมจะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกไม่ได้ แต่หากว่าเจ้ามรดกอุทิศถวายให้ พระภิกษุจึงรับเอาทรัพย์มรดกนั้นเป็นของตนได้ และเมื่อพระภิกษุนั้นมรดกภาพในระหว่างสมณเพศก็ให้ทรัพย์มรดกที่ได้รับมาจากการอุทิศถวายให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่พระภิกษุจำพรรษาอยู่ ไม่ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท ซึ่งสอดคล้องกับพระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 วรรคหนึ่ง ตามที่ได้กล่าวแล้ว เห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 1622 และมาตรา 1623 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีที่มาจากพระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 เหมือนกันและบัญญัติ

เกี่ยวโยงกันแต่เดิม โดยให้ความสำคัญกับ 3 เรื่อง คือ “เจตนาของเจ้ามรดกในการอุทิศถวายทรัพย์สินของตนแก่พระภิกษุ ประโยชน์ในทางทรัพย์สินของวัด และการอุทิศกุศลทานของพระภิกษุ” ซึ่งพระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 ให้ทรัพย์สินสามารถเป็นกรรมสิทธิ์ของพระภิกษุโดยส่วนตัวได้ หากพระภิกษุมิได้จำหน่ายจ่ายโอนไปในระหว่างสมณเพศซึ่งเป็นการจำหน่ายจ่ายโอนโดยวิธีอุทิศให้เป็นกุศลทานแก่บุคคลใด ๆ แล้วพระภิกษุมรณภาพลง ทายาทโดยธรรมของพระภิกษุก็ไม่สามารถเรียกร้องอ้างว่าเป็นทรัพย์มรดกตกได้แก่ตน หากใครฝ่าฝืนก็จะมีบาปอกุศลติดตัว ทั้งนี้ ความสำคัญของเรื่องตามที่เป็นฐานอยู่ในพระไอยการลักษณะมรดก บทที่ 36 ที่ผู้เขียนพยายามสกัดออกมาดังกล่าวข้างต้น ยังคงได้รับการนำมาประกอบเป็นเหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามมาตรา 1622 ในปัจจุบัน

ส่วนมาตรา 1624 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ใช่บทกฎหมายที่เทียบมาจากพระไอยการลักษณะมรดก แต่เป็นบทกฎหมายที่มาจากร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมรดก) มาตรา 27 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ท่านว่าหาเป็นศาสนสมบัติไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้” และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 586/129 (ปี พ.ศ. 2453) ซึ่งเป็นบทบัญญัติเรื่องหลักการมีกรรมสิทธิ์ของฆราวาส เพราะทรัพย์สินเหล่านี้พระภิกษุได้มาก่อนอุปสมบทย่อมไม่ใช่การได้เพราะเหตุของการเป็นพระภิกษุ ดังนั้น ทรัพย์นั้นย่อมมิใช่ศาสนสมบัติของวัดอยู่แล้ว กฎหมายจึงบัญญัติเพื่อความชัดเจนว่าให้ทรัพย์สินเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติทั้ง 3 มาตราสามารถอธิบายได้ถึงความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุก่อนอุปสมบทและระหว่างอุปสมบท การจัดการทรัพย์สินที่ได้มาก่อนอุปสมบทและระหว่างอุปสมบท และระบบการตกทอดทางทรัพย์สินเมื่อพระภิกษุมรณภาพในระหว่างสมณเพศ หลักสำคัญที่ผู้เขียนสะท้อนออกมาคือทั้ง 3 มาตราพยายามเอื้อคุณประโยชน์ในทางทรัพย์สินของวัด แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ตัดสิทธิในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติเหล่านี้พยายามสะท้อนให้เห็นว่าพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างอุปสมบทก็จริงอยู่ แต่การมีกรรมสิทธิ์และการจำหน่ายจ่ายโอนล้วนเป็นไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในแง่การให้ทานเพื่อสนับสนุนหลักทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุให้เป็นผู้รู้จักสละซึ่งทรัพย์สมบัติทางโลกอันจะเป็นฐานไปสู่มรรคผลนิพพาน มิใช่จำหน่ายจ่ายโอนหรือทำนิติกรรมเพื่อให้ได้ผลเพิ่มพูนขึ้นในทางสะสมทรัพย์สมบัติทางโลก

4.1.6 วิเคราะห์ในแง่ความสัมพันธ์ของเจ้ามรดกกับพระภิกษุในฐานะทายาท โดยธรรม และพระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรม

ทายาทโดยธรรมเป็นทายาทซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกโดยผลของกฎหมาย กฎหมายบัญญัติลำดับชั้นของทายาทในการเข้ารับมรดก ส่วนแบ่งในทรัพย์มรดก การเสียสิทธิในการรับมรดก การรับมรดกแทนที่ทายาทอื่น หากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ทายาทโดยธรรมสามารถฟ้องเป็นคดีมรดกเพื่อขอให้ศาลบังคับสิทธิในทรัพย์มรดกตามส่วนของตน ศาลจะพิจารณาก่อนว่า ทายาทผู้นั้นเป็นทายาทโดยธรรมลำดับใด และเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดก โดยพิจารณาตามหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง ตลอดทั้งพิจารณาว่าเป็นผู้ถูกตัดหรือกำจัดมิให้รับมรดก หรือเสียสิทธิโดยประการอื่นหรือไม่ แล้วจึงพิจารณาเรื่องส่วนแบ่งในทรัพย์มรดก

อย่างไรก็ตาม บุคคลมีอิสระในการจำหน่ายโอนทรัพย์ของตนในระหว่างมีชีวิตอยู่ โดยวิธีการทำพินัยกรรมเพื่อยกทรัพย์ให้แก่บุคคลใดก็ได้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ไม่ว่าจะมีความเกี่ยวข้องทางสายเลือดกับผู้ทำพินัยกรรมหรือไม่ และกฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติจำกัดไว้ว่า จะต้องเหลือทรัพย์มรดกไว้ให้เป็นกองมรดกตกแก่ทายาทโดยธรรมด้วย เช่นนี้ ผู้ทำพินัยกรรมอาจทำพินัยกรรมจำหน่ายโอนทรัพย์สินของตนทั้งหมดให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เสียทั้งหมดก็ได้ หากพินัยกรรมฉบับนั้นมีผลสมบูรณ์ย่อมมีผลให้ทายาทโดยธรรมไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกเลย วิเคราะห์ได้ว่า กฎหมายไทยให้ความสำคัญกับเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมค่อนข้างมาก ทั้งนี้ ทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิปฏิเสธไม่รับเอาทรัพย์มรดกได้ ถ้าเป็นทายาทโดยธรรมก็อาจสละมรดก ถ้าเป็นผู้รับพินัยกรรมก็อาจไม่รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้น ซึ่งจะ เป็นผลให้ทรัพย์มรดกตกสู่กองมรดกเพื่อแบ่งปันในระหว่างทายาทโดยธรรม

พระภิกษุผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมเป็นทายาทตามกฎหมาย กฎหมาย บัญญัติให้มีสิทธิในส่วนแบ่งทรัพย์มรดกกว่ามีสัดส่วนเท่าใดตามลำดับชั้นของทายาท การพิสูจน์ว่ามีสถานะทายาทโดยธรรมและมิได้เสียสิทธิโดยสาเหตุประการใดในการรับทรัพย์มรดก ผู้เขียนเห็นว่า มิใช่เป็นการแย่งทรัพย์มรดกของทายาทอื่นเสียทีเดียว ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์การบัญญัติกฎหมายมาตรานี้เดิมตามกฎหมายเก่า กฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์มรดกกระหว่างทายาทแต่ละชั้น อาจยังไม่ถูกบัญญัติไว้ชัดเจน ทั้งในเรื่องการเสียสิทธิโดยประการใด ๆ ก็ยังมีได้บัญญัติให้ชัดเจน กฎหมายมาตรา 1622 ทั้งวรรคหนึ่ง และวรรคสอง เกิดขึ้นนับแต่ยุคแรกเริ่มของกฎหมาย กล่าวว่าเป็นยุคเริ่มต้นของประเทศไทยก็ว่าได้ แต่ปัจจุบันกฎหมายลักษณะมรดกพัฒนาขึ้น มีทั้งส่วนที่รับเอาแนวคิดมาจากต่างประเทศและมาจากรากฐานแนวความคิดของไทยโบราณผสมอยู่ ทั้งมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาต่อไปอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น แนวคิดดั้งเดิมว่า พระภิกษุสละแล้วซึ่งทางโลกไม่ควรแย่งทรัพย์

มรดกกับขรรวาสก็อาจไม่สมเหตุผลหากพิจารณาในแง่นี้ นอกจากนี้ จะให้เหตุผลว่าเพราะบัญญัติให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยก็มีใช่ เพราะเหตุผลเบื้องหลังที่นักกฎหมายส่วนใหญ่อธิบายบทบัญญัติมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง คือ กฎหมายบัญญัติเช่นนั้น เนื่องจากพระภิกษุเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาแล้วซึ่งทางโลก ด้วยการอธิบายเพียงเท่านี้หากเทียบกับพระธรรมวินัยที่ละเอียดแยกคายของพระพุทธเจ้า คงไม่อาจทัดเทียมได้ หากเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการบัญญัติให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจริง คงมีการยกประเด็นอาบัติในสัจคิยาจิตตีย์ขึ้นอ้างใช้ในขณะยกร่างกฎหมายบ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ได้ปรากฏ และหากมีการยกขึ้นอ้างจริง คงไม่มีบทบัญญัติทำนองมาตรา 1622 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้บังคับ นอกจากนี้ กระทั่งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งวินิจฉัยเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยทั่วไป พระภิกษุสามารถเป็นโจทก์ฟ้องเพื่อบังคับสิทธิในทรัพย์สินของตนได้ หากไม่ต้องห้ามตามมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลก็ได้พิพากษายกฟ้อง บางกรณีพิพาทกันมีทุนทรัพย์สูงกว่ากองมรดกที่พระภิกษุมีสิทธิจะได้รับในฐานะทายาทโดยธรรม บางกรณีประเด็นข้อโต้แย้งเป็นเรื่องที่ร้ายแรงยิ่งกว่าคดีมรดกเสียอีก เช่น ฟ้องตามสัญญาซื้อขายที่ดิน ฟ้องฐานฉ้อโกงไม่ชำระราคาค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ ฟ้องฐานฉ้อโกง ซึ่งคดีเหล่านี้ พระภิกษุต้องดำเนินคดีในศาลเป็นเวลานานกว่าคดีจะสิ้นสุด อาจสร้างความเคลือบแคลงสงสัยแก่ขรรวาสอยู่บ้าง แต่อาจจะมึนน้อยคนที่รู้ว่ามึนอยู่กรณีหนึ่งที่พระภิกษุฟ้องคดีไม่ได้ ต้องลาสิกขาบทก่อน หากเทียบกันเรื่องความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในการเป็นโจทก์ขึ้นโรงขึ้นศาล ผู้เขียนเห็นว่าทุกกรณีที่พระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ไม่เหมาะสมด้วยกันทั้งสิ้น

4.1.7 วิเคราะห์ในแง่สภาพสังคม วัฒนธรรม สมัยการบัญญัติกฎหมายเก่าเทียบกับสมัยใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สังคมเป็นที่มาของกฎหมาย กฎหมายย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม การบัญญัติกฎหมายใดขึ้นใช้บังคับกับคนในสังคมควรเป็นกฎหมายที่คนในสังคมสามารถเข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายนั้นด้วยความรู้สึกเคารพต่อกฎหมาย

ประเทศไทยเป็นสังคมพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีเป็นราชธานีจนถึงปัจจุบัน สภาพสังคมแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกัน และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กฎหมายที่ใช้บังคับแต่ละสมัยก็เปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม

สมัยที่ใช้พระไอยการลักษณะมรดก ในรัชสมัยสมเด็จพระเอกาทศธรรม มีการบัญญัติพระไอยการลักษณะมรดกขึ้น 48 มาตรา ต่อมาเพิ่มบทบัญญัติเรื่องการทำพินัยกรรม วิธีการทำพินัยกรรมและการแบ่งมรดกผู้มีศักดิ์นาตั้งแต่ 400 ลงมา อีก 3 มาตรา รวมทั้งสิ้น 51 มาตรา สภาพ

สังคมสมัยนั้นเป็นสังคมระบบศักดินา ประกอบด้วยขุนนาง เสนาอำมาตย์ นายทหารผู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่พระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ สมัยนั้นพระภิกษุใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ เมื่อพระมหากษัตริย์จะกระทำการใดก็ปรึกษาพระภิกษุชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของพระองค์ท่านก่อน เช่น การออกรบ สังเกตได้ว่า การบัญญัติกฎหมายเป็นการบัญญัติเพื่อรองรับกับบุคคลซึ่งเป็นผู้ทำงานใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ เน้นหนักไปทางบรรดาผู้มีศักดินา บุคคลผู้เป็นเจ้านายซึ่งมีทาส บุคคลซึ่งได้รับภริยาพระราชทาน

สมัยประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดกในช่วงปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ลักษณะสภาพสังคมจึงแตกต่างจากสภาพสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาค่อนข้างมาก ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว มีการเลิกทาส ยกเลิกระบบศักดินา ยกเลิกจารีตนครบาล ตลอดจนการบัญญัติกฎหมายในส่วนอื่น ๆ เพื่อให้ระบบกฎหมายของไทยทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ในขณะที่บทกฎหมายมาตราอื่น ๆ ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข ยกเลิก แต่บทกฎหมายมาตรา 1622 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

4.1.8 วิเคราะห์ในแง่ระยะเวลาและวัตถุประสงค์ในการอุปสมบทของพระภิกษุ

พระภิกษุซึ่งอุปสมบทเพื่อศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มุ่งสู่นิพพาน ไม่ต้องการลาสิกขาบทเพื่อข้องเกี่ยวกับทางโลกอีก ซึ่งปัจจุบันนี้นับเป็นจำนวนที่น้อยมาก หากเทียบกับจำนวนพระภิกษุที่อุปสมบททั้งหมด พระภิกษุประเภทนี้จะเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลก ไม่ข้องเกี่ยวทรัพย์สินเงินทอง ออกธุดงค์เพื่อปฏิบัติธรรม ใช้ชีวิตด้วยความสันโดษ พึ่งดำรงตนด้วยการบิณฑบาต อันเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนเรื่องการดำรงตนเพียงด้วยปัจจัยสี่

พระภิกษุซึ่งตั้งใจอุปสมบทไม่มีกำหนดเวลา หากมีเหตุให้ลาสิกขาบทก็สามารถลาสิกขาบทได้ ซึ่งเรื่องนี้เป็นเจตนาที่อยู่ภายในใจ การจะลาสิกขาบทด้วยสาเหตุใดยังไม่แน่นอน แต่ไม่ถึงขั้นตั้งใจว่าอุปสมบทเพื่อมุ่งสู่นิพพานและแสวงหาสัจธรรมแห่งชีวิตสมณะ

พระภิกษุซึ่งบวชเรียนเพื่อศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา หมายถึง วิชาการซึ่งจัดให้มีพระภิกษุสามเณรศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีสนาทมูลงตามความหมายในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกภาษาบาลี มี 8 ระดับ ประกอบด้วยเปรียญธรรม 1 ประโยคถึง 9 ประโยค ผู้สอบไล่ชั้นเปรียญธรรม 9 ประโยคถือว่ามีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรีตามพระราชบัญญัติผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา เรียกว่า “เปรียญธรรม

เก้าประโยค” ใช้อักษรย่อว่า “ป.ธ. 9” ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 พระภิกษุส่วนหนึ่งอาจอุปสมบทเพื่อศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมุ่งถึงผลนิพพานพร้อมทั้งศึกษาพระปริยัติธรรม

พระภิกษุซึ่งบวชในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เช่น บวชช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ บวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ บวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดาหรือญาติมิตรผู้ล่วงลับ การบวชหน้าไฟซึ่งควรบวชเพื่อปฏิบัติอย่างน้อย 7 วัน ซึ่งหากตั้งใจปฏิบัติตลอดระยะเวลาที่บวชก็ย่อมได้บุญกุศลจากการรักษาศีล 227 ข้อ

อย่างไรก็ตาม หากเกิดปัญหาตามมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ก็เป็นประเด็นว่าพระภิกษุแต่ละกรณีของการบวชควรปฏิบัติแบบเดียวกันเลยหรือไม่ ซึ่งปรากฏในร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก) มาตรา 28 บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดอุปสมบทเป็นพระภิกษุโดยมีเวลาอันกำหนด ท่านให้ถือว่าบุคคลนั้นมิได้มีเจตนาที่จะสละทรัพย์สินแม้ถึงว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาระหว่างที่อุปสมบทอยู่ก็ดี” ทั้งนี้ จากคำอธิบายประกอบมาตราดังกล่าวมีว่า “มาตรานี้ดำเนินการตามหลักคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 274/128 (ปี พ.ศ. 2452) ได้วางไว้ และยังเป็นการตัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในเมื่อบุคคลคนหนึ่งตายในระหว่างที่อุปสมบทโดยมีกำหนดเวลาอันมีจำกัด” แสดงให้เห็นว่า ประเด็นระยะเวลาอุปสมบทของพระภิกษุเคยถูกยกเป็นประเด็นพิจารณาแล้วในอดีตว่าการที่พระภิกษุอุปสมบทโดยมีกำหนดระยะเวลาเพื่อลาสิกขาบท ให้ถือว่าพระภิกษุนั้นไม่มีเจตนาสละทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม ภายหลังเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บทบัญญัติดังกล่าวก็ถูกตัดออกไป ไม่ได้นำมาบัญญัติไว้ด้วย

4.1.9 วิเคราะห์แนวความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไว้แตกต่างกัน

ผู้เขียนได้จัดแบ่งแนวความคิดเห็นของนักวิชาการออกเป็น 2 แนว พิจารณาแนวความคิดเห็นแรกซึ่งอิงหลักกฎหมายเก่าและอธิบายบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยยกทฤษฎีทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “การสละทางโลก” มาสนับสนุน แนวความคิดเห็นนี้เห็นว่า มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อิงมาจากกฎหมายเก่า คือ พระไอยการลักษณะมรดกบทที่ 36 โดยบัญญัติมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ต่างไปจากมาตรา 1622 วรรคสอง เนื่องจาก สิทธิของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมเป็นสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย ต่างจากสิทธิของพระภิกษุผู้อยู่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม ซึ่งเป็นสิทธิตามพินัยกรรมที่มีผู้ทูลศรัทธาถวายทรัพย์สินให้แก่พระภิกษุโดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้นการที่พระภิกษุจะมาใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอาจเป็นการแสดงถึง

กิเลสทางโลกอันขัดต่อความเป็นพระภิกษุที่ต้องดำรงตนอยู่ด้วยเพียงปัจจัยสี่ และเป็นผู้สละทรัพย์สมบัติเพื่อออกจากเรือนแล้ว แต่หากพระภิกษุจะมาใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม กรณีนี้กฎหมายไม่ห้ามเพราะมิใช่เป็นการกัณฑ์ในการสละทรัพย์สมบัติ กฎหมายจึงบัญญัติทางเลือกเปิดช่องให้พระภิกษุที่ต้องการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมพิจารณาให้ถึงซึ่งความปรารถนาในการเจริญทรัพย์สินทางโลกเทียบกับการเจริญทรัพย์สินทางธรรม หากยังปรารถนาทรัพย์สินทางโลกก็ให้ลาสิกขาบทเพื่อดำเนินการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก หากไม่ลาสิกขาบทแล้วไปฟ้องคดีก็เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ศาลอาจไม่รับฟ้องไว้พิจารณา แล้วให้ไปดำเนินการลาสิกขาบทให้ถูกต้องเสียก่อน โดยมีเหตุผลท้ายสุดว่า ทั้งศาสนาและกฎหมายไม่ประสงค์จะให้พระภิกษุครองผ้าเหลืองมาเป็นความแย่งมรดกกับชาวบ้าน อันจะทำให้พระพุทธานุศาสนาศรัทธาหมอง

ความคิดเห็นของผู้เขียน ด้วยความเคารพต่อแนวความคิดของนักวิชาการทุกท่าน ผู้เขียนเห็นว่า การอธิบายเหตุผลตามหลักการสละแล้วซึ่งทรัพย์ทางโลกยังไม่กระจ่าง เพราะหากพระภิกษุสละแล้วซึ่งทรัพย์สินทางโลกจริง แม้เป็นผู้รับพินัยกรรมก็ย่อมไม่ปรารถนาต่อการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก เพราะการฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นสู่ศาลย่อมเป็นการแสดงออกอยู่ในตัวว่ามีความปรารถนาที่จะได้ทรัพย์สินมาเป็นกรรมสิทธิ์ ทั้งการได้มาผู้รับพินัยกรรมอาจมีภาระผูกพันติดมา เช่น อาจจะต้องจัดการเรื่องทางทะเบียนต่อไป หรืออาจต้องบำรุงดูแลรักษาทรัพย์ อันจะเป็นการรบกวนการดำรงชีวิตสมณเพศ นอกจากนี้ การนำคดีขึ้นสู่ศาลไม่ว่าพระภิกษุอยู่ในฐานะใดขณะคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา พระภิกษุก็ย่อมต้องนุ่งห่มผ้าเหลืองไปศาลแต่ละนัดพิจารณาเช่นกัน ขรรวาสที่พบเห็นพระภิกษุโดยทั่วไปหรืออยู่ในห้องพิจารณาเดียวกับคดีฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกหรือการฟ้องคดีอื่น ๆ ก็ย่อมสังเกตและมีความเคลือบแคลงสงสัยอยู่แล้วว่าเหตุใดพระจึงมาเป็นโจทก์ฟ้องร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินในศาล ดังนั้น สาเหตุดังกล่าวก็เป็นทางให้พระพุทธานุศาสนาศรัทธาหมองได้เหมือนกัน มิได้แบ่งแยกว่าฟ้องร้องเพราะเหตุผลใดแล้วพระพุทธานุศาสนาศรัทธาหมองหรือไม่ศรัทธาหมอง

พิจารณาแนวความคิดที่สองซึ่งอิงเรื่องเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญ โดยยกหลักทางพระพุทธานุศาสนาเรื่อง “ผลของการขัดศรัทธาผู้มีเจตนาทำบุญ” มาสนับสนุน แนวความคิดนี้เห็นว่า เหตุผลในการบัญญัติ มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง เนื่องจาก ทรัพย์มรดกที่ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมเป็นการตกทอดโดยอำนาจของกฎหมาย มิใช่โดยเจตนาของเจ้ามรดกจะว่าเจ้าของได้บอกยกให้แล้วไม่ได้ ส่วนมาตรา 1622 วรรคสอง กฎหมายบัญญัติว่าพระภิกษุอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ เหตุที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้เพราะถือเอาเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญ พระภิกษุมีอำนาจฟ้องเรียกเอาทรัพย์ตามพินัยกรรม โดยไม่ต้องลาสิกขาบทเพราะเพราะเมื่อมีคนเขาศรัทธาจะทำบุญถวายทรัพย์ อันสมควรรับแก่พระภิกษุด้วยประการใด ๆ ถ้าพระภิกษุขัดศรัทธาจะเป็นอาบัติทุกกฏ และหากไม่ให้

พระภิกษุผู้รับพินัยกรรมได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมก็อาจเป็นการรบกวนความสงบทางจิตของผู้ทำพินัยกรรมที่ล่วงลับไปแล้ว

ความคิดเห็นของผู้เขียน ด้วยความเคารพต่อแนวความเห็นของนักวิชาการทุกท่าน ผู้เขียนคิดเห็นว่า เมื่อพิจารณาตามพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสามารถครอบครองทรัพย์สินได้มากมายทั้งทรัพย์สินหลักและทรัพย์สินเสริม ขณะเดียวกันมีข้อจำกัดในการใช้และครอบครอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพย์สินที่มีผลต่อระยะเวลาที่เก็บได้และจำนวนที่เก็บได้ เหตุผลที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตตามพระธรรมวินัย เนื่องจากเพื่อให้พระภิกษุทำการสะสมและยึดถือทรัพย์สินว่าเป็นของของตนเอง แม้กระทั่งว่าฆราวาสต้องการถวายทรัพย์สินใดแก่พระภิกษุเพื่อใช้สอยเป็นการส่วนตัว แต่ตามพระธรรมวินัยได้บัญญัติให้เป็นทรัพย์สินที่ต้องใช้เป็นของส่วนรวมที่เรียกว่า “ครุภัณฑ์” กรณีนี้พระภิกษุรับเป็นของส่วนตัวไม่ได้แต่ต้องรับเป็นของสงฆ์โดยรวม แม้ฆราวาสปรารถนาจะยกให้พระภิกษุรูปใดเป็นการส่วนตัวก็ได้ เพราะต้องเป็นไปเพื่อเครื่องใช้สอยของสงฆ์โดยรวมเท่านั้น นอกจากนี้ อาจมีบางกรณีที่ฆราวาสถวายทรัพย์สินหรือสิ่งของที่มีค่ามากหรือเป็นของที่มีขนาดใหญ่ หรือเป็นของที่มีคุณค่าสูงให้ หรือเป็นของที่อาจใช้เป็นอาวุธได้ เหล่านี้พระภิกษุไม่อาจรับได้ ซึ่งพิจารณาในแง่ของการรับ จำต้องพิจารณาลักษณะและประเภทของทรัพย์สินแต่ละอย่างเป็นประเภทไป มิใช่ว่าต้องรับเสียทั้งหมดโดยปฏิเสธมิได้เลย เพราะการรับต้องดูสิ่งที่ยถวายหรือการถวายประกอบด้วย การถวายนั้นเป็นไปเพื่อปัจจัยสี่ ที่เหมาะสมแก่พระภิกษุโดยมีกับปียการกเป็นผู้ดูแลจัดการทรัพย์สินเหล่านั้นให้หรือไม่ หากครบตามเงื่อนไขนี้ พระภิกษุสามารถพิจารณารับไว้ได้โดยไม่ผิดพระวินัย แต่หากพระภิกษุรับทรัพย์สินใดแม้เขาตั้งใจถวายให้ด้วยการเป็นทรัพย์สมบัติ โดยมีได้เป็นไปเพื่อปัจจัยสี่ การรับทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นอาบัติทั้งในการรับและการบริโภคผลประโยชน์ทุกอย่าง เช่น มีฆราวาสทำพินัยกรรมถวายอสังหาริมทรัพย์แก่พระภิกษุ การถวายนั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยหรือเป็นไปเพื่อปัจจัยสี่ ที่เหมาะสมแก่พระภิกษุ โดยมีกับปียการกเป็นผู้ดูแลจัดการอสังหาริมทรัพย์เหล่านั้นให้ พระภิกษุจึงสามารถรับอสังหาริมทรัพย์นั้นตลอดทั้งประโยชน์อันเกิดจากอสังหาริมทรัพย์นั้นได้ และยังสามารถอ้างกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ได้โดยไม่ผิดพระวินัย แต่หากว่าเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา แม้พระภิกษุรับไว้ในฐานะผู้รับพินัยกรรมก็เป็นการผิดพระวินัย พระภิกษุจึงสามารถปฏิเสธทรัพย์สินซึ่งถ้ารับมาจะเป็นอาบัติได้ เมื่อปฏิเสธแล้วพระภิกษุรูปอื่นก็ไม่ควรว่ากล่าวอะไรพระภิกษุนั้น พระภิกษุรูปใดกล่าวโทษก็ย่อมมีอาบัติติดตัวไปด้วย ดังนั้น แม้เป็นการปฏิเสธศรัทธาของฆราวาสแต่เป็นการรักษาหลักตามพระธรรมวินัยไว้ก็เป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ ประกอบกับตามหลักของเรื่องพินัยกรรม ผู้รับพินัยกรรมสามารถปฏิเสธไม่รับเอาทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมได้ ถ้าใช้หลักการว่าพระภิกษุต้องรับเสมอหรือกรณีมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับพินัยกรรมก็ต้องใช้สิทธิในการฟ้องเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมเสมอ ไม่สามารถ

ใช้ตุลพิณจปฏิเสธได้เลย ปฏิเสธแล้วจะเป็นอาบัติทุกกฏ เช่นนี้ก็จะไปขัดกับเรื่องพินัยกรรมที่อนุญาตให้ผู้รับพินัยกรรมสามารถปฏิเสธไม่รับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมได้

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิในการฟ้องคดีมรดกของพระภิกษุเทียบกับการฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์มรดกและทรัพย์สินอื่น ๆ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

เมื่อวิเคราะห์เหตุผลเบื้องหลังการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกตามมาตรา 1622 จำต้องวิเคราะห์การตีความและปรับใช้บทกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย หลักทางวิชาการและการตีความการปรับใช้ของศาลในทางปฏิบัติ

4.2.1 กรณีคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดก ซึ่งมิได้ตั้งฟ้องเป็นคดีมรดก

การห้ามมิให้พระภิกษุฟ้องร้อง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ห้ามเฉพาะการฟ้องร้องเป็นคดีมรดกเท่านั้น ไม่รวมการเรียกร้องเอาทรัพย์กับทายาทอื่น ๆ ที่ยังมีได้ฟ้องคดี และไม่รวมถึงการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องในลักษณะอื่นที่มีใช้เรียกร้องเอาทรัพย์มรดก เช่น การฟ้องแบ่งทรัพย์มรดกในฐานะเจ้าของรวมซึ่งมิได้ถูกปฏิเสธสิทธิเพราะอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม การฟ้องแบ่งทรัพย์ตามสัญญาแบ่งทรัพย์มรดก การเป็นจำเลยในคดีมรดกโดยที่ศาลพิพากษาให้ทรัพย์มรดกเป็นของพระภิกษุ การฟ้องขับไล่ผู้ครอบครองทรัพย์มรดกโดยไม่มีสิทธิ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเหตุผลว่าพระภิกษุสละแล้วซึ่งทางโลก และไม่ต้องการแย่งทรัพย์มรดกกับชาวบ้าน อย่างไรก็ตามในแง่นี้เป็นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์ โดยไม่มีเรื่องสถานะความเป็นทายาทโดยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นไปตามสิทธิของฆราวาส เช่น การฟ้องแบ่งทรัพย์ตามสัญญาแบ่งทรัพย์มรดก หากมีการผิดข้อตกลงที่กำหนดในสัญญาแบ่งทรัพย์มรดก พระภิกษุก็สามารถฟ้องบังคับตามสัญญาได้ ผู้เขียนเห็นว่า สัญญาแบ่งทรัพย์มรดกส่วนใหญ่เป็นการทำระหว่างทายาทโดยธรรมด้วยกัน เมื่อผิดสัญญาแบ่งทรัพย์มรดก แม้เป็นการฟ้องเพื่อให้ศาลบังคับให้ตามเนื้อหาข้อตกลงในสัญญา เป็นการฟ้องบังคับระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน แต่คู่สัญญาเหล่านั้นก็เป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ดังนั้น ย่อมเป็นการแสดงออกให้เห็นนับแต่เริ่มทำสัญญาตกลงแบ่งทรัพย์มรดกแล้วว่าพระภิกษุยังปรารถนาซึ่งทรัพย์สมบัติในทางโลก แม้เมื่อเริ่มต้นเข้าตกลงทำสัญญาจะกระทำกันด้วย

ความเต็มใจทุกฝ่าย เมื่อมีข้อโต้แย้งและพระภิกษุสามารถเป็นโจทก์นำคดีขึ้นสู่ศาล ถ้าจะใช้เหตุผล เรื่องการละแล้วซึ่งทางโลกเห็นจะเป็นการขัดแย้งกับการดำเนินการดังกล่าว

4.2.2 กรณีเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก่อนพระภิกษุอุปสมบท และพระภิกษุฟ้องคดี มรดกในระหว่างอยู่ในสมณเพศ

ประเด็นปัญหาว่าความเป็นพระภิกษุพิจารณาที่เวลาใด กล่าวคือ เวลาที่ เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หรือเวลาที่พระภิกษุขึ้นฟ้องคดีต่อศาล หากว่าเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก่อน ทายาทอุปสมบทเป็นพระภิกษุโดยยังมีได้มีการแบ่งมรดก หากทายาทซึ่งเป็นพระภิกษุนั้นต้องการฟ้อง เรียกร้องเอาทรัพย์มรดกที่ตนมีสิทธิได้รับในฐานะทายาทโดยธรรมจะต้องลาสิกขาบทก่อน ตาม มาตรการ 1622 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ปัญหานี้แบ่งออกเป็น 2 แนวความคิดเห็น ฝ่ายแรก เห็นว่าแม้เจ้ามรดกตายก่อน ทายาทโดยธรรมอุปสมบทเป็นพระภิกษุ พระภิกษุนั้นจะมาฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกไม่ได้ โดยให้ เหตุผลว่า การบัญญัติมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ถือเอาฐานะของพระภิกษุเป็นสำคัญ โดยบัญญัติไว้เป็น กลางซึ่งเป็นการเรียกร้องเอามรดกทั่ว ๆ ไป กฎหมายมิได้บัญญัติจำกัดเฉพาะมรดกที่ได้มาขณะอยู่ใน สมณเพศในทำนอง มาตรการ 1623 เท่านั้น จึงไม่ควรแปลขยายความเฉพาะมรดกที่ตกทอดในระหว่าง เป็นพระภิกษุ นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นสนับสนุนแนวความคิดนี้ว่า ทายาทโดยธรรมที่บวชเป็น พระภิกษุเป็นผู้สละทางโลก ไม่มุ่งหวังทรัพย์สมบัติ ถ้าทายาทโดยธรรมที่อุปสมบทหวังกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์มรดกย่อมต้องใช้สิทธิเรียกร้องก่อนอุปสมบท

ส่วนอีกแนวความคิดเห็นหนึ่ง เห็นว่า สิทธิการเป็นทายาทโดยธรรมเกิดก่อนที่จะ มีการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพียงแต่ทายาทโดยธรรมจะขึ้นฟ้องก่อนอุปสมบทหรือไม่ ซึ่งวัตถุประสงค์ของมาตรา 1622 มิได้เป็นไปเพื่อตัดสิทธิบุคคลดังกล่าว ดังนั้น การเป็นพระภิกษุจึง ต้องถือเอาขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

จากแนวความคิดเห็นข้างต้น พิจารณาได้ว่าแนวความคิดเห็นแรกถือเอา เรื่องสถานะความเป็นสมณเพศเป็นสำคัญ โดยจำกัดว่าถ้าอุปสมบทอยู่ในสมณเพศแล้ว ไม่ว่าสิทธิใน การเป็นทายาทโดยธรรมได้มาก่อนหรือหลังอุปสมบทก็ตาม สิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตกอยู่ภายใต้ มาตรการ 1622 หมด เพราะการฟ้องร้องจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการไม่สละทรัพย์สิน ทางโลก ส่วนอีกแนวความคิดเห็นหนึ่งถือเอาเรื่องเวลาของการได้สิทธิความเป็นทายาทมาเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากทายาทได้สิทธิการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมมาก่อนอุปสมบทก็ให้สามารถใช้ สิทธิฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมต่อศาลได้แม้อยู่ในสมณเพศ เพราะ บทบัญญัติมาตรา 1622 และการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาไม่ได้ตัดสิทธิความเป็นทายาทและไม่ตัด

สิทธิบุคคลในการฟ้องคดีมรดกหากว่าสิทธินั้นมาก่อนอุปสมบท ผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้เป็นการเอาจุดเวลาแห่งการมีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาว่าจะตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1622 หรือไม่นั่นเอง

จากการวิเคราะห์แนวความคิดเห็นทั้งสองแนวทาง ผู้เขียนคิดเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ถือเอาสถานะความเป็นพระภิกษุเป็นสำคัญ การฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกเป็นการฟ้องโดยอาศัยสิทธิความเป็นทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย ไม่ว่าสิทธินั้นจะได้มาก่อนหรือภายหลังอุปสมบท แต่สถานะที่ยกขึ้นอ้างในขณะนำคดีขึ้นสู่ศาลก็คือเหตุเดียวกัน ดังนั้น ไม่ว่าสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมจะได้มาก่อนหรือหลังอุปสมบทก็ควรตกอยู่ภายใต้มาตรา 1622 หากต้องการฟ้องคดีมรดกก็ควรลาสิกขาบทเพื่อดำเนินการฟ้องคดีให้เรียบร้อย และหากไม่ต้องการให้สิทธินี้ถูกจำกัดเพราะเหตุของการอุปสมบทก็ควรฟ้องคดีมรดกก่อนมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ หลังจากนั้น หากคดียังไม่เสร็จสิ้นก็สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้แม้อยู่ในสมณเพศ ซึ่งในส่วนนี้ ผู้เขียนคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าแปลกอยู่เช่นกันว่า การจำกัดแค่เพียงการฟ้องเรียกร้องแต่ไม่จำกัดการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ด้วยทั้งที่เป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันมา ถ้าพูดในแง่ความไม่เหมาะสมและในแง่การสละแล้วซึ่งทางโลกแล้ว ก็ยังคงมีประเด็นให้เกิดคำถาม

4.2.3 กรณีพระภิกษุเป็นผู้สวมสิทธิแทนทายาทอื่น

กรณีพระภิกษุเป็นผู้รับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมอื่น ซึ่งถูกจำกัดมิให้รับมรดกหรือสืบมรดกแทน อันเป็นการเข้าสวมสิทธิของทายาทโดยธรรมอื่น เช่นนี้แม้จะเป็นการสวมสิทธิทายาทโดยธรรมอื่น ๆ แต่การที่พระภิกษุเข้าไปสวมหมวกใบเดียวกับทายาทโดยธรรมผู้ถูกจำกัดมิให้รับมรดกนี้ ก็น่าพิจารณาว่า ในแง่ของความเป็นพระภิกษุโดยความรู้สึกลึกซึ้งของสามัญชนทั่วไปก็คงมองว่าไม่เหมาะสม เพราะหากขณะคดีมรดก ทรัพย์นั้นก็จะตกได้แก่พระภิกษุ การปรับใช้กฎหมายก็ควรต้องปรับเข้ากฎหมายว่า กรณีปัญหาต้องอยู่ภายใต้มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง เพราะตามกรณีดังกล่าวมิใช่มาตรา 1622 วรรคสอง อย่างแน่นอน เนื่องจาก การสวมสิทธิแทนทายาทอื่นใช้บังคับได้แต่เพียงกรณีผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น ดังนั้น จากการวิเคราะห์กรณีดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่าการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกเป็นการจำกัดอันเนื่องมาจากสถานะความเป็นพระภิกษุ ไม่ว่าพระภิกษุนั้นจะมีสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมเองโดยตรงหรือพระภิกษุเป็นผู้สวมสิทธิแทนทายาทอื่นในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกก็ตาม หากอยู่ในระหว่างสมณเพศต้องลาสิกขาบทเสียก่อนเสมอ

4.2.4 กรณีการฟ้องคดีอื่น ๆ ซึ่งพระภิกษุเป็นโจทก์

คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัจจุบันพระภิกษุบางรูปมีทรัพย์สินอยู่ในครอบครองจำนวนมาก มีการทำนิติกรรม ตลอดจนทั้งธุรกรรมต่าง ๆ ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักอิสระในทางแพ่งและไม่มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุกระทำเช่นนั้น แสดงให้เห็นว่า อาจไม่มีการลงโทษทางวินัยระหว่างพระภิกษุด้วยกันแล้วหรือ หรือมีแต่ฆราวาสมิได้รับรู้ เพราะโทษทางพระวินัยเกี่ยวกับเรื่องเงินทองเป็นเพียงโทษเบา และมีวิธีการลงโทษที่มีได้รุนแรง คดีอื่น ๆ เช่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3773/2538 ซึ่งศาลฎีกาตัดสินว่าไม่ใช่มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (พระภิกษุประจวบ งามวิชา เป็นโจทก์ ฟ้องนายกุหลาบ แก้วสินชัย กับพวก เป็นจำเลย) โดยศาลฎีกาให้เหตุผลว่า ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุนำเงินส่วนตัวออกให้บุคคลกู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ย พระภิกษุก็เป็นบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายทั้งการให้กู้ยืมเงินเป็นการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนได้ทางหนึ่ง การที่โจทก์ซึ่งเป็นพระภิกษุให้จำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดจึงไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชนโจทก์ย่อมมีสิทธินำสัญญากู้ยืมเงินมาฟ้องเรียกต้นเงินและดอกเบี้ยจากจำเลยที่ 1 ได้

ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา กรณีดังกล่าวนี้ ผู้เขียนพิจารณาเหตุผลในคำพิพากษาศาลฎีกา มี 2 ประการ คือ ประการแรก ในส่วนของเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาของพระภิกษุ ศาลให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุนำเงินส่วนตัวออกให้บุคคลกู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ย พระภิกษุเป็นบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายจึงสามารถนำเงินส่วนตัวออกให้กู้ยืมได้ ประการที่สอง เรื่องอัตราดอกเบี้ย เมื่อพระภิกษุนำเงินส่วนตัวออกให้กู้ยืมโดยมีอัตราดอกเบี้ยไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น จึงไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน เมื่อเกิดข้อพิพาทตามสัญญากู้ยืมเงิน พระภิกษุจึงสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อฟ้องขอให้ศาลบังคับให้จำเลยคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา ประเด็นเรื่องการฟ้องคดีแม้จะเป็นการฟ้องในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศก็สามารถฟ้องได้ไม่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพราะไม่ใช่การฟ้องเรียกร่องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การนำคดีขึ้นสู่ศาลไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการในทรัพย์สินทางโลก นับแต่การนำเอาเงินส่วนตัวของตนออกให้กู้ยืมและคิดดอกเบี้ย การคิดดอกเบี้ยแม้จะไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่ก็เกินไปเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เพิ่มพูนมากขึ้น เป็นการขัดต่อหลักการไม่สะสมทรัพย์สินเงินทอง เพราะเมื่อขณะอุปสมบทเป็นผู้สละออกจากเรือนและทรัพย์สินสมบัติทางโลกแล้ว ขณะอยู่ในสมณเพศก็ไม่ควรไฝหาทรัพย์สินทางโลกเพื่อให้ตนมีทรัพย์สินเงินทองมากขึ้น ควรเป็นไปแต่เพื่อปัจจัยสี่ และเพื่อให้การดำรงชีพสมณเพศสามารถดำเนินต่อไปได้เท่านั้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องหารายได้จาก การให้กู้ยืมเงินโดยมีดอกเบี้ยอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาของศาลฎีกา ผู้เขียนเห็นว่า กรณีศาลให้เหตุผลว่าการให้กู้ยืมเงินแบบมีดอกเบี้ยไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนได้ทางหนึ่ง การที่ศาลให้เหตุผลเช่นนี้ อาจมีเจตนาที่จะหมายถึงว่าเป็นการทำทานทำกุศล อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า หากเป็นการให้กู้ยืมเงินโดยไม่มีดอกเบี้ยเลยคงเป็นการทำทานทำกุศลย่อมพอฟังได้ แต่การให้มีอัตราดอกเบี้ยด้วยแม้ไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ก็ย่อมมิใช่การต้องการจะทำทานทำกุศล

ดังนั้น กรณีการฟ้องคดีอื่น ๆ ซึ่งพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินในทางส่วนตัว โดยมีใช้การฟ้องในนามของวัด ไม่มีไวยาวัจกรจัดการทำนิติกรรมสัญญาหรือธุรกรรมทางการเงินแทน หรือไม่มีอัยการฟ้องคดีหรือดำเนินคดีให้แทน ย่อมเป็นกรณีซึ่งพระภิกษุสามารถกระทำนิติกรรมสัญญาและฟ้องบังคับสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินทางโลกโดยตรง อันเป็นการกระทำของฆราวาส อาจนำมาซึ่งความไม่เหมาะสมในหมู่สมณเพศ

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกอรรถทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อวิเคราะห์ในแง่บทกฎหมายไทยและการใช้การตีความบทบัญญัติมาตรา 1622 ของศาลตลอดทั้งแนวคิดเห็นของนักวิชาการแล้ว เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะของบทกฎหมายต่างประเทศในส่วนแนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกอรรถทรัพย์มรดก และแนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของอิหม่ามและพริสท์ในการเรียกอรรถทรัพย์มรดก ว่ามีการบัญญัติกฎหมายลักษณะมรดกไว้สำหรับบังคับใช้กับบุคคลซึ่งมีสถานะความเป็นผู้นำทางศาสนาหรือเป็นนักบวช แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์หาบทสรุปเหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติมาตรา 1622 มากยิ่งขึ้น

4.3.1 เปรียบเทียบสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกอรรถทรัพย์มรดกตามกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว

กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว มีการบัญญัติทำนองมาตรา 1623 และมาตรา 1624 ไว้ในมาตรา มาตรา 19 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกของ ส.ป.ป. ลาว แต่ไม่ปรากฏบทบัญญัติทำนองมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

เป็นการแสดงให้เห็นว่ากฎหมายลาวยอมรับสิทธิของพระภิกษุในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและการอุปสมบทมิได้ทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสูญสิ้นไป ฉะนั้น พระภิกษุจึงสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนโดยส่วนตัวได้ สามารถจำหน่ายโอนทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ในระหว่างอยู่ในสมรเทศ หากมิได้จำหน่ายโอนในระหว่างสมณเพศและมรณภาพ ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นศาสนสมบัติของวัดที่พระภิกษุจำพรรษาอยู่ ดังนั้น กรณีที่พระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม พระภิกษุสามารถเป็นผู้มีสิทธิสถานะความเป็นทายาทโดยธรรมเช่นเดิมเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทรัพย์สินก็จะตกสู่กองมรดกเพื่อเป็นส่วนแบ่งปันแก่ทายาท ตามกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว แม้พระภิกษุจะอยู่ในระหว่างสมณเพศระหว่างเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย พระภิกษุก็สามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมรดกดังกล่าว

ทั้งนี้ กฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว มิได้บัญญัติบทกฎหมายไว้เป็นพิเศษในแง่การจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมในทำนองมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะเป็นเพราะกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว บัญญัติสถานะความเป็นทายาทซึ่งให้พระภิกษุสามารถเป็นทายาท และบัญญัติสัดส่วนของการรับมรดกไว้ชัดเจน ดังนั้น เรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ กฎหมายจึงไม่บัญญัติจำกัดไว้เป็นกรณีพิเศษอีก คงพิจารณาตามหลักทั่วไปที่วางไว้ในกฎหมายมรดกของ ส.ป.ป. ลาว ส่วนนี้เป็นกรณีแตกต่างที่สำคัญว่าเหตุใดกฎหมายไทยจึงบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ทั้งที่หากพิจารณาตามบทบัญญัติทั่วไปของกฎหมายลักษณะมรดกของไทยก็บัญญัติสัดส่วนอัตราส่วนแบ่งและรับรองสิทธิสถานะความทายาทโดยธรรมของพระภิกษุไว้อย่างชัดเจน ส่วนการจะพิจารณาว่าจะได้ส่วนแบ่งหรือไม่ หรือได้ส่วนแบ่งเท่าใด เป็นหน้าที่ของศาลที่จะพิจารณาตามตัวบทกฎหมายเพื่อบังคับให้ตามสิทธิที่พระภิกษุมีอยู่

4.3.2 เปรียบเทียบสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามกฎหมายของประเทศศรีลังกา

กฎหมายว่าด้วยเรื่องมรดกของประเทศศรีลังกาซึ่งปรากฏใน Kandyan Law Ordinance 1939 และ Wills Ordinance 1844 บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ประเภทของทายาทสิทธิในทรัพย์สินมรดกของทายาทโดยธรรม ตลอดจนการทำพินัยกรรม เมื่อพิจารณาใน Buddhist Temporalities 1931 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัด ในส่วนนี้มีการบัญญัติในทำนองคล้ายคลึงกับมาตรา 1623 และมาตรา 1624 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างบวชตกเป็นของวัด เว้นแต่ เป็นกรณีทรัพย์สินที่มีการมอบให้พระภิกษุใช้สอย

โดยส่วนตัว ต่อมาภายหลังหากพระภิกษุฆราวาสพระหว่างอยู่ในสมณเพศก็ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของวัดที่จำพรรษาอยู่ เว้นแต่ พระภิกษุได้จำหน่ายจ่ายโอนไปก่อนถึงแก่ความตาย โดยการจำหน่ายจ่ายโอนนี้ ไม่รวมถึงการทำพินัยกรรมไว้ก่อนพระภิกษุถึงแก่ความตาย เพราะพินัยกรรมมีผลภายหลังพระภิกษุถึงแก่ความตายจึงมิใช่การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินในระหว่างอุปสมบท นอกจากนี้บทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดยังวางหลักกรณีพระภิกษุลาสิกขาบท ให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศซึ่งมิได้จำหน่ายจ่ายโอนในระหว่างอยู่ในสมณเพศทั้งหมดตกเป็นสมบัติของวัด ไม่กลายเป็นทรัพย์สินสมบัติของพระภิกษุโดยส่วนตัว เพราะตามกฎหมายศรีลังกาถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาเพราะสถานะความเป็นพระภิกษุ ส่วนนี้เป็นส่วนที่แตกต่างจากกฎหมายไทย เนื่องจากกฎหมายไทยให้ทรัพย์สินสามารถเป็นสมบัติของพระภิกษุโดยส่วนตัวได้หากว่ามีการลาสิกขาบท ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายของประเทศศรีลังกาค่อนข้างให้ความสำคัญกับศาสนสมบัติของวัดและประโยชน์ทางพระพุทธศาสนามากกว่ากฎหมายไทย เพราะการพิจารณาเรื่องว่าทรัพย์สินใดที่พระภิกษุได้รับมาในระหว่างสมณเพศจะตกเป็นสมบัติของวัดหรือไม่ หลักในกฎหมายไทยพิจารณาการอุปสมบทครั้งสุดท้ายในขณะที่พระภิกษุฆราวาส แต่หากพระภิกษุลาสิกขาบทไปก่อนหน้านั้น เรื่องทรัพย์สินใดจะตกเป็นศาสนสมบัติของวัด ตามมาตรา 1623 ก็ไม่เป็นประเด็นนำมาพิจารณา

กรณีพระภิกษุเป็นผู้อยู่ในฐานะทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดก ไม่ว่าจะในฐานะทายาทโดยธรรมหรือเป็นผู้รับพินัยกรรม หากเป็นทายาทโดยธรรม ตำราและแนวคำตัดสินของศาลศรีลังกา ได้วางหลักไว้ว่า เมื่อบุตรชายอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาก็ให้บุคคลนั้นสูญเสียสิทธิการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของบิดาทันที แต่ไม่สูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบุคคลอื่น ๆ ในฐานะทายาทโดยธรรม โดยมีได้มีการบัญญัติเป็นบทกฎหมายที่ชัดเจน เพียงแต่ตำราได้เขียนอธิบายและมีการพิจารณาของศาลตามแนวทางนี้มาโดยตลอด ซึ่งให้เหตุผลว่า พระภิกษุเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลก อย่างไรก็ตาม แปลกอยู่ว่าเหตุใดจึงตัดสิทธิมิให้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเฉพาะแต่ของบิดา แต่มิได้ตัดสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของมารดาและทายาทคนอื่น ๆ ด้วย และการที่มีการกำหนดเช่นนี้ มิใช่เพียงแต่จำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องหรือฟ้องร้องเพื่อเรียกเอาทรัพย์มรดกของบิดาเท่านั้น แต่เป็นการตัดสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมไปเสียทีเดียว ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายไทยที่ได้สูญเสียสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรม เพียงแค่ถูกจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมระหว่างอุปสมบทเท่านั้น

ทั้งนี้ มีข้อยกเว้นคือ หากพระภิกษุนั้นเป็นบุตรคนเดียวของบิดา บิดาไม่มีทายาทอื่นใดอีก แม้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ก็ยังมีสิทธิในการรับมรดกของบิดา ในฐานะทายาทโดยธรรมอยู่เช่นเดิม หรือพระภิกษุลาสิกขาบทในระหว่างเวลาที่บิดายังมีชีวิตอยู่ โดยบิดาอนุญาตให้มีสิทธิในการรับมรดกของตนอีกครั้งหนึ่ง เสมือนหนึ่งไม่เคยอุปสมบท หรือพระภิกษุผู้ซึ่งมีฐานะยากจนจำเป็นต้อง

ดำรงชีพอยู่ด้วยทรัพย์สินของบิดาและมารดา หรือบุตรชายและบิดาอุปสมบทด้วยกันทั้งคู่ โดยบิดาอาศัยอยู่กับบุตรชายผู้อุปสมบทและได้รับการดูแลช่วยเหลือสนับสนุนจากบุตรนั้นในระหว่างมีชีวิตอยู่หรือบุตรชายผู้ซึ่งอุปสมบทหลังจากบิดาถึงแก่ความตาย หรือลาสิกขาบทเพื่อปกป้องมิให้ทรัพย์สินตกเป็นของพี่สาวหรือน้องสาวซึ่งสมรสภายใต้การสมรสแบบ Diga หรือพระภิกษุผู้ลาสิกขาบทและไม่มีข้อโต้แย้งจากพี่ชายหรือน้องชายอื่น สามารถมีสิทธิในส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของบิดาได้ เสมือนหนึ่งว่าผู้นั้นไม่เคยอุปสมบทมาก่อน ซึ่งในการปรับใช้กรณีดังกล่าวนี้ก็มีประเด็นปัญหาข้อถกเถียงเกิดขึ้นในวงการนักกฎหมายของศรีลังกาในแง่ว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขแนวคิดส่วนนี้หรือไม่ เนื่องจาก สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป การตัดสิทธิของบุตรชายซึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุมิให้มีสิทธิในการรับมรดกของบิดาเลย เว้นแต่จะเข้ากรณียกเว้นตามที่ได้กล่าวมาแล้ว อาจเป็นการไม่สมเหตุสมผลนักและการให้เหตุผลประกอบมีแต่เพียงว่าเพราะพระภิกษุเป็นผู้ละแล้วซึ่งทางโลก นอกจากนี้ไม่มีเหตุผลอื่นมารองรับอีกว่าเหตุใดบุตรชายผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุจึงถูกตัดสิทธิในการรับมรดกเช่นว่านั้น กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าเพราะกฎหมายศรีลังกาให้ความสำคัญกับเรื่องสถานะของบุคคลและการดำรงไว้ซึ่งทรัพย์สินของครอบครัวโดยถือเอาทรัพย์สินของบิดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะในระบบครอบครัวของประเทศศรีลังกาให้บิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว และเพศชายมีสถานะบางประการที่ดีกว่าเพศหญิงซึ่งผู้เขียนพิจารณาเทียบจากเรื่องการแบ่งประเภทของการสมรสที่บุตรสาวอาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบิดา หากไปอยู่บ้านสามี ทั้งนี้เพราะไม่ต้องการให้ทรัพย์สินของครอบครัวหนึ่งต้องกระจายไปเป็นกรรมสิทธิ์ในครอบครัวอื่น จึงให้ทรัพย์สินของบิดาเป็นสิทธิของบุตรชายที่ยังคงอยู่ในครอบครัวเดิม ซึ่งกรณีนี้จึงเป็นผลให้บุตรชายที่สละทรัพย์สินสมบัติของครอบครัวไปอุปสมบทในพระพุทธศาสนาถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดาไปโดยปริยายด้วย อาจเป็นเพราะว่ากฎหมายไม่ต้องการให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นกระจายจากครอบครัวไปเป็นศาสนสมบัติของวัดหรือของบุคคลอื่น ๆ เพราะหากบิดาถึงแก่ความตายในระหว่างบุตรชายอุปสมบทเป็นพระภิกษุอยู่ ผลทางกฎหมายมรดกศรีลังกา คือ ทรัพย์สินนั้นอาจตกแก่ทายาทซึ่งเป็นพระภิกษุอยู่ เมื่อพระภิกษุได้มาในระหว่างสมณเพศ โดยหลัก หากพระภิกษุมิได้จำหน่ายจ่ายโอนระหว่างอุปสมบท ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นสมบัติของวัดเสียทั้งหมด แม้ว่าพระภิกษุจะได้ลาสิกขาบทออกไปโดยมิได้มรณภาพระหว่างอุปสมบท ก็ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่อาจตกเป็นสมบัติของวัดได้เช่นนี้ก็เป็นการทำให้ทรัพย์สินหรือทรัพย์สินสมบัติของหัวหน้าครอบครัวคือบิดาลดน้อยถอยลง เป็นผลให้ทายาทโดยธรรมคนอื่น ๆ ได้รับความเดือดร้อน กฎหมายมรดกศรีลังกาจึงวางหลักไว้เช่นนั้น แต่หากพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมคนเดียวของบิดา เช่นนี้ กลับวางหลักให้พระภิกษุไม่ถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดาในฐานะทายาทโดยธรรม ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะเป็นเพราะหากไปตัดสิทธิเช่นนั้นก็จะมีผู้ดูแลจัดการทรัพย์สินของบิดา และแม้พระภิกษุได้รับทรัพย์สินมาระหว่างอุปสมบทก็ไม่เป็นการกระทบหรือสร้าง

ความเดือดร้อนแก่ทายาทโดยธรรมอื่น อย่างไรก็ตาม หากมีการลาสิกขาบทกลับมาหรือเป็นกรณีข้อยกเว้นอื่น ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สิทธิที่ถูกตัดไปก็อาจได้รับกลับคืนมา ในส่วนข้อยกเว้นที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าสนใจ คือ กรณีที่บิดามาอุปสมบทด้วย ซึ่งกฎหมายของศรีลังกาวางหลักว่า กรณีนี้พระภิกษุไม่สูญเสียสิทธิในการรับมรดกของบิดา ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นเหตุผลเพราะว่าบิดาก็สละทรัพย์สินสมบัติทางโลกมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ดังนั้น หากบิดามรณภาพในระหว่างสมณเพศด้วย การที่ทรัพย์สินส่วนหนึ่งจะตกได้แก่บุตรชายซึ่งอุปสมบทอยู่ด้วยก็ย่อมเป็นไปตามเจตนารมณ์ของบิดาส่วนหนึ่งแล้วด้วย เพราะแม้กระทั่งหากทรัพย์สินใดบิดาได้มาในระหว่างอุปสมบท โดยหลักหากบิดาไม่ได้จำหน่ายจ่ายโอนระหว่างอุปสมบท ทรัพย์สินเหล่านั้นก็ตกเป็นสมบัติของวัดเช่นเดียวกัน

4.3.3 เปรียบเทียบสิทธิของอิหม่ามในการฟ้องร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามกฎหมายของประเทศมาเลเซีย

เนื่องจากศาสนาอิสลามไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ไม่มีระบบนักบวช นักพรต ทุกคนล้วนเป็นมุสลิมเหมือนกัน มีสิทธิเข้าใกล้พระเจ้าอย่างเท่าเทียมกัน อิหม่ามเป็นเพียงฐานะมีภาระหน้าที่ตามที่ได้ลุลอฮ์บัญญัติไว้เพื่อนำผู้ตามซึ่งเป็นชาวมุสลิมทั้งหลายไปสู่วัตถุประสงค์เป้าหมายที่สูงส่งและการเจริญรอยตามบรรดาผู้นำ มีความสามารถแตกต่างจากบุคคลชาวมุสลิมธรรมดาทั่วไป คือ เรื่องความสามารถในการอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน การอบรมและรู้วิธีการวิธีฝึกฝนตามรูปแบบพิธีการในศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตาม ในเรื่องชีวิตส่วนตัวของอิหม่ามไม่แตกต่างจากบุคคลธรรมดา กล่าวคือ เรื่องครอบครัว อิหม่ามสามารถสมรสและสามารถมีบุตรได้โดยไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อคำสั่งของอัลลฮ์ในอัลกุรอาน หรือแม้แต่มีครอบครัวอยู่แล้วก็ยังสามารถเข้ามาทำหน้าที่เป็นอิหม่ามได้และยังสามารถกลับไปทำหน้าที่ดูแลครอบครัวได้ เมื่อทำหน้าที่การเป็นอิหม่ามในแต่ละครั้งเสร็จสิ้นแล้ว เรื่องมรดก อิหม่ามสามารถเป็นผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ หากว่าอิหม่ามนั้นเป็นทายาทผู้ซึ่งมีสิทธิในการรับมรดกตามที่ได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอาน อิหม่ามสามารถใช้สิทธิในการขอแบ่งทรัพย์สินมรดกส่วนของตนในฐานะทายาทโดยธรรมได้ตามส่วนที่ตนควรจะได้รับตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอิสลาม ประกอบกับในกฎหมายอิสลามก็ได้มีบทบัญญัติห้ามอิหม่ามกระทำการฟ้องร้องขอแบ่งทรัพย์สินมรดกในส่วนที่ตนจะควรได้ในฐานะทายาทโดยธรรม เนื่องจากหลักศาสนาอิสลามให้สิทธิแก่บุคคลทุกคนในการเข้าถึงทรัพย์สินได้โดยเท่าเทียมกัน มิได้จำกัดเพราะสถานภาพของบุคคลในการเป็นผู้นำทางศาสนาอิสลาม และอิหม่ามสามารถเป็นเจ้าของมรดกได้ หากว่าอิหม่ามถึงแก่ความตาย เรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ อิหม่ามสามารถมีกรรมสิทธิ์และจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองหรือทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ได้โดยอิสระ เพราะอัลลฮ์มิได้ทรงมีคำสั่งประทานห้ามยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินเงินทอง

ศาสนาอิสลามมีสถานที่ คือ “มัสยิด” ซึ่งชาวมุสลิมจะไปทำการนมัสการและเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ แต่มัสยิดไม่ใช่วัด จึงไม่มีพระประจำเช่นเดียวกับพระภิกษุหรือบาทหลวงซึ่งพำนักอาศัยอยู่ในวัด ดังนั้น จึงไม่มีประเด็นพิจารณาเรื่องทรัพย์สินของอิหม่ามที่ได้มาระหว่างการทำหน้าที่เป็นอิหม่ามกับทรัพย์สินของมัสยิด เพราะระบบทรัพย์สินในส่วนนี้แยกออกจากกัน ไม่เกี่ยวข้องกัน อิหม่ามสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้โดยส่วนตัว และมัสยิดก็มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของมัสยิดเอง การมาเป็นอิหม่ามเป็นเหมือนการปฏิบัติงานอย่างหนึ่งซึ่งเป็นงานทางศาสนา ส่วนนี้แตกต่างจากเรื่องศาสนสมบัติของวัดในทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อาญาบัญญัติเพื่อให้สัมพันธ์ไปยังเรื่องทรัพย์สินของวัดตามมาตรา 1623 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยที่บัญญัติเรื่องการฟ้องเรียกอรรถทรัพย์มรดกเพิ่มเติมขึ้นมาอีกอาจจะเป็นไปเพื่อให้ศาสนสมบัติของวัดเพิ่มมากขึ้น ในเมื่อทางศาสนาอิสลามไม่มีวัดประจำ ดังนั้น จึงไม่มีคำสั่งอัลลอฮ์หรือการบัญญัติกฎหมายเรื่องทำนองนี้ไว้เป็นพิเศษต่างจากชาวมุสลิมทั่วไป

4.3.4 เปรียบเทียบสิทธิของพริสท์ในการฟ้องเรียกอรรถทรัพย์มรดกตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ

พริสท์ (Priests) ซึ่งเป็นผู้นำในศาสนาคริสต์นิกายแองกลิกันมีฐานะเป็นนักบวช ซึ่งผู้ที่จะเป็นพริสท์ได้ต้องผ่านการบวชที่เรียกว่า “การสถาปนา” โดยบิชอป (Bishops) ผู้เขียนเห็นว่า เป็นทำนองเดียวกับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาโดยพระอุปัชฌาย์ แต่แตกต่างกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา คือ เมื่อบวชเป็นพริสท์แล้ว สถานะความเป็นพริสท์จะคงอยู่กับบุคคล ๑ นั้นไปตลอดชีวิต ไม่มีเรื่องการลาสิกขาบทแบบในทางพระพุทธศาสนา ส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น นักบวชซึ่งได้รับการสถาปนาเป็นพริสท์จะมีสิทธิและหน้าที่ในสถานะที่บุคคลธรรมดาพึงมีทุกประการ สามารถมีกรรมสิทธิ์ ครอบครองและจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งมีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและเป็นผู้รับพินัยกรรมตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทุกประการ ทั้งนี้จะมีระบบการจัดการทรัพย์สินของโบสถ์ด้วยส่วนหนึ่ง แต่ผู้เขียนเห็นว่าระบบการจัดการทรัพย์สินของโบสถ์เป็นการจัดการในทำนองการบริหารจัดการทรัพย์สินซึ่งเป็นเอกเทศจากสถานะความเป็นพริสท์ ไม่มีความเกี่ยวพันว่าเมื่อบวชเข้ามาเป็นพริสท์แล้ว ทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างเป็นพริสท์ หากไม่ได้จำหน่ายจ่ายโอนไปในระหว่างอยู่ในสถานะพริสท์และจะต้องตกเป็นทรัพย์สินของโบสถ์ที่สังกัดอยู่ ทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งพริสท์ได้มา ไม่ว่าจะได้มาเนื่องจากสถานะความเป็น พริสท์หรือได้รับมาจากการประกอบกิจการงานในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป พริสท์ก็สามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นได้เป็นการเฉพาะตัว สามารถทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ซึ่งชาวคริสต์ทั่วไปสามารถกระทำได้ เมื่อพริสท์ถึงแก่ความตาย ทรัพย์สินนั้นก็ยังคงมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือเป็นไปตามเจตนาที่

กำหนดไว้ผู้รับพินัยกรรมต่อไป นอกจากนี้ พริสท์ยังสามารถมีสิทธิได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือเงินเดือน เพราะเป็นการทำงานอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ขัดต่อหลักการทางคริสต์ศาสนาใด ๆ

กฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษก็ไม่มีการบัญญัติบทกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพริสท์ในทางทรัพย์สินและมรดกแตกต่างจากบุคคลธรรมดา พริสท์สามารถเป็นทายาทผู้มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและเป็นผู้รับพินัยกรรม สามารถใช้สิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกดังกล่าวได้ในระหว่างที่เป็นพริสท์อยู่ โดยไม่มีกฎหมายจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเทียบกับสิทธิของพระภิกษุในฐานะผู้รับพินัยกรรม สรุปได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 บัญญัติตามกฎหมายเก่า ตามมติของการประชุมเสนอร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 โดยมีได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ และในการประชุมครั้งนั้นไม่มีการอธิบายเหตุผลเบื้องหลังและให้ข้อสรุปที่แน่ชัดว่า เหตุใดจึงต้องบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรมในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินไว้แตกต่างกัน เพียงแต่ยกเอาหลักการเบื้องต้นเรื่องการสละทางโลกของพระภิกษุและหลักการขัดศรัทธาของผู้มีเจตนาทำบุญมาสนับสนุนเท่านั้น นอกจากนี้ มติลงความเห็นการเสนอร่างบัญญัติมาตราดังกล่าวก็ไม่เป็นเอกฉันท์ เพราะกรรมการฯ ของที่ประชุมบางท่าน เช่น หลวงวรนิติปริชาไม่เห็นด้วยกับการบัญญัติมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไว้แตกต่างกัน เห็นควรบัญญัติไว้ทางใดทางหนึ่งเป็นทางเดียวกันทั้ง 2 วรรค ซึ่งเป็นความเห็นที่สอดคล้องกับหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช กรรมการและเลขานุการของที่ประชุมขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ สังเคราะห์โดยละเอียด ผู้เขียนคิดเห็นว่า ประการแรก การบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องคดีมรดกสอดคล้องอยู่กับสถานะความเป็นพระภิกษุผู้ออกจากเรือน ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้หลักพระธรรมวินัยอันเป็นกฎหมายอย่างหนึ่งซึ่งพระสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อรักษาสมณเพศ หลักตามพระธรรมวินัยมีข้อบัญญัติเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์และการครอบครองทรัพย์สินของพระภิกษุ ตลอดถึงผลของการฝ่าฝืนครอบครองทรัพย์สินเงินทอง อันจะทำให้เป็นอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ เป็นหลักในพระวินัยปิฎก ซึ่งพระภิกษุทุกรูปจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจ ประการที่สอง ผู้เขียนเห็นว่าสอดคล้องถึงเรื่องการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในกรณีนี้ เป็นการฟ้องเพื่อให้ศาลบังคับให้ อันจะแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งซึ่งความต้องการในลาภกิเลสและทรัพย์สินทางโลก หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดี โจทก์และจำเลยจะต้องยกข้ออ้างข้อเถียงมาต่อสู้กันในการดำเนินกระบวนการ

พิจารณา มีนัดสืบพยานนัดพิจารณาซึ่งจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาใช้เวลานานอันอาจจะเป็น การรบกวนการปฏิบัติภารกิจทางสงฆ์ ทั้งการที่พระภิกษุมาดำเนินคดีนั้น เมื่อฝ่ายจำเลยเป็นฆราวาส จำต้องยกข้อต่อสู้และนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มายื่นต่อพระภิกษุ ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ฆราวาส เป็นความกับพระภิกษุ อาจส่งผลให้ฆราวาสเกรงกลัวต่อบาปและไม่กล้านำพยานเข้าสู้กับ พระภิกษุอย่างเต็มที่ หรือหากบุคคลใดต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เป็นเหตุให้พระภิกษุแพ่คดีทางศาล เช่นนี้ พระภิกษุซึ่งเป็นที่เคารพสักการะก็อาจจะถูกปรามาสได้ ประการที่สาม ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมาจาก แนวความคิดเรื่องการอุปสมบทซึ่งพระภิกษุเป็นผู้ออกจากเรือนแล้ว ไม่ข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มาจาก เรือนอีก ขณะอุปสมบทมีการพิจารณาปลงสังขาร นุ่งห่มเพียงสบงจีวร และรับบิณฑบาตเฉพาะอาหาร ที่มีผู้ประเคนถวาย การจะให้พระภิกษุสามารถฟ้องเรียกเรื่องเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่มาจากเรือนอีก ระหว่างอยู่ในสมณเพศ ทั้งที่ได้เคยสละไปแล้วเมื่อครั้งเข้ามาอุปสมบท เช่นนี้ ย่อมเป็นการขัดต่อ วัตถุประสงค์แท้จริงของการอุปสมบท ทั้งนี้ อาจมีเหตุผลบางประการมาโต้แย้งว่าบุคคลบางคน ต้องการอุปสมบทในระยะเวลาอันจำกัด ซึ่งจากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า เคยมีปรากฏใน ร่างกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 เช่นกันว่าจะไม่นำหลักการจำกัดสิทธิของ พระภิกษุนี้ไปใช้บังคับกับพระภิกษุที่อุปสมบทเป็นการชั่วคราว อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุด บทบัญญัติ ดังกล่าวก็ถูกตัดออกไป ด้วยเหตุผลใดไม่ปรากฏแน่ชัดในบันทึกการประชุมเสนอร่างกฎหมายนั้น ซึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า หากนำบทกฎหมายตามที่ได้เสนอร่างนั้นมาบังคับใช้ คงสามารถตอบคำถามในประเด็น ปัญหานี้ได้ ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การตัดบทบัญญัติมาตราดังกล่าวออกไปก็เพื่อให้เป็นมาตรฐาน เดียวกันกับพระภิกษุทั้งหมดไม่ว่าอุปสมบทนานเท่าใด เพราะการอุปสมบทมีจำกัดเวลาหรือไม่เป็น เรื่องเจตนาภายในใจของพระภิกษุแต่ละรูป ในทางการพิจารณาอาจจะนำสืบพิสูจน์ได้ยากและ ก่อให้เกิดการยกข้ออ้างว่าอุปสมบทชั่วคราวเพื่อมิให้นำบทบัญญัติการจำกัดสิทธิในการฟ้องหรือ บทบัญญัติอื่น ๆ มาใช้กับตนก็เป็นได้

ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินรดก ที่มีมาแต่เดิมนั้น ผู้เขียนคิดเห็นว่ามีเหตุผลสมผลสำหรับการบัญญัติจำกัดสิทธิในการฟ้อง เรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินรดกระหว่างอยู่ในสมณเพศ อย่างไรก็ตาม การบัญญัติ จำกัดสิทธิตามกฎหมายเดิมยังไม่สมเหตุผลทางความคิด เพราะการบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุ ควรบัญญัติจำกัดสิทธิไว้เหมือนกัน ไม่ว่าพระภิกษุนั้นจะเป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม เนื่องจากต้องอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยเดียวกัน ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษาค้นคว้าหลักในพระธรรมวินัย เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองของพระภิกษุโดยละเอียดเพื่อนำมาปรับบทบัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิของ พระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินรดกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาศัยแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะ ความเป็นพระภิกษุ แนวความคิดเกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดีในประการต่าง ๆ ตามที่ได้อธิบาย

มาแล้วประกอบเข้าด้วย เพื่อให้เหตุผลของการบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม มีความสมบูรณ์ทางความคิดและสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยมากที่สุด ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เนื่องจากมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่กระจ่างในการอธิบาย เหตุผลเบื้องหลังของการบัญญัติและการปรับใช้ของศาล เมื่อนำเหตุผลทางวิชาการมาอธิบายเข้ากับ กรณีคดีทรัพย์สินซึ่งพระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลยิ่งเพิ่มความขัดข้องใจ เมื่อพิจารณาหลักทาง พระธรรมวินัยเรื่องทรัพย์สินเงินทองของพระภิกษุ ยิ่งเพิ่มคำถามในตรรกะทางความคิดของการ บัญญัติกฎหมายมาตรา 1622 กับหลักทางพระธรรมวินัยซึ่งไม่สอดคล้องกันเสียทั้งหมด เพราะ การพยายามอธิบายตรรกะทางความคิดของมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ใช้หลักการสละแล้วซึ่งทางโลก ของพระภิกษุมาสนับสนุน แต่ทางกลับกันกลับไม่ได้ใช้หลักเดียวกันนี้มาใช้อธิบายในมาตรา 1622 วรรคสอง กลายเป็นว่ามาตรา 1622 วรรคสอง ไปยกเอาหลักศรัทธาของคฤหัสถ์มาอธิบาย

เนื้อหาในบทนี้เป็นการสรุปวัตถุประสงค์และเหตุผลเบื้องหลังที่ควรจะเป็นของ การบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 เพื่อให้ มีความสมบูรณ์ทางความคิด หาเหตุผลทางกฎหมาย ไตร่ตรองหาความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายทาง โลกกับกุศโลบายทางธรรม โดยผู้เขียนจะเสนอแนะแนวทางที่อาจเป็นประโยชน์ในการอธิบายและ ปรับบทบัญญัติของกฎหมายให้สมบูรณ์ทางความคิด ซึ่งจะนำหลักพระธรรมวินัยเป็นตัวตั้ง ประกอบ กับพิจารณาวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของ พระภิกษุของไทย และบทกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของ พระภิกษุของ ส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกา ตลอดจนตั้งข้อสังเกตเทียบเคียงกับพิธีทินศาสนา คริสต์ นิกายแองลิกันของประเทศอังกฤษ และอิหม่ามผู้นำในศาสนาอิสลามของประเทศมาเลเซีย เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างศาสนา กับการบัญญัติกฎหมายบ้านเมืองในเรื่องซึ่งมี จุดเกาะเกี่ยวทั้งศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ผู้เขียนขอเรียกว่า “การจำกัดสิทธิของ พระภิกษุในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก”

5.1 บทสรุป

การบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก ตามมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการบัญญัติตามพระโอัยการลักษณมรดก ซึ่งอาศัยหลักทางพระพุทธศาสนา สภาพสังคมไทยในยุคสมัยที่มีการบัญญัติกฎหมาย แนวความคิดใน ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติของคนไทยมาบัญญัติเป็นกฎหมาย การอธิบายเหตุผลเบื้องหลังของ

มาตรา 1622 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเหตุผลเบื้องหลังที่อธิบายไว้ แต่เดิมนั้นไม่สามารถนำไปใช้อธิบายกรณีพระภิกษุฟองเรียกร้องทรัพย์สินเป็นคดีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คดีมรดก ขณะยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ลักษณะมรดก มีการยกประเด็นเรื่องนี้ขึ้นพิจารณาแต่ไม่ได้ข้อสรุปที่แน่ชัด ไม่สามารถอธิบายถึงเหตุผลที่แท้จริงในการบัญญัติกฎหมายมาตรานี้ จึงยังคงให้บัญญัติไปตามพระโอัยการลักษณะมรดก การปรับใช้กฎหมายมาตรานี้และกรณีพระภิกษุฟองคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ทางความเป็นจริงมีความย้อนแย้งกับคำอธิบายเหตุผลเบื้องหลังที่ได้ให้ไว้

เมื่อพิจารณากฎหมายว่าด้วยการสืบทอดมรดกของ ส.ป.ป. ลาว กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินของวัด (Buddhist Temporalities) และกฎหมายมรดกของประเทศศรีลังกา ซึ่งทั้งสองประเทศมีพระภิกษุซึ่งอุปสมบทในพระพุทธศาสนานิกายเดียวกับพระภิกษุในประเทศไทย มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุและการตกทอดทรัพย์มรดกของพระภิกษุหากพระภิกษุมรณภาพในระหว่างสมณเพศ แนวคิดเรื่องความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุตามกฎหมายของประเทศไทย ส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกาเหมือนกันคือพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้โดยส่วนตัว ดังนั้น กรณีการได้รับหรือการจัดการทรัพย์สินในระหว่างพระภิกษุอยู่ในสมณเพศ และกรณีการตกทอดทรัพย์สินของพระภิกษุที่มรณภาพขณะอยู่ในสมณเพศจึงไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันในกรณีพระภิกษุเป็นทายาท ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ส่วนนี้แตกต่างกันเพราะเรื่องประเภทของทายาท การจัดลำดับทายาท ส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของทายาท แต่ละลำดับ ของแต่ละประเทศจะขึ้นอยู่กับธรรมเนียมของประเทศนั้น ๆ

การใช้สิทธินำคดีขึ้นสู่ศาล กรณีคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คดีมรดก ตามแนววินิจฉัยของศาลไทย สิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลของพระภิกษุไม่ต่างจากแนววินิจฉัยของส.ป.ป. ลาว และประเทศศรีลังกา เพราะเมื่อพระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ ก็ย่อมสามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้ แต่ประเด็นที่แตกต่างกัน คือ เรื่องการจำกัดสิทธิของพระภิกษุผู้อยู่ในฐานะทายาทในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก กฎหมายไทยจำกัดสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลของพระภิกษุผู้อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมระหว่างอุปสมบท แต่หากพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมไม่ถูกจำกัดสิทธินั้น ขณะที่หลักกฎหมายมรดกของประเทศศรีลังกาทางพิชารณาวางหลักไว้ให้พระภิกษุถูกตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดาในฐานะทายาทโดยธรรมทันทีที่อุปสมบท ไม่ใช่จำกัดเพียงสิทธิในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น แต่การตัดสิทธิไม่เด็ดขาด เพราะมีข้อยกเว้น ส่วนสิทธิในฐานะผู้รับพินัยกรรมของพระภิกษุไม่ถูกตัดสิทธิในการรับมรดก และไม่ถูกจำกัดในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อศาล ส่วน ส.ป.ป. ลาว ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดก

ส่วนสิทธิของอิหม่ามในประเทศมาเลเซียและพริสท์ในประเทศอังกฤษในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ผู้เขียนยกขึ้นเปรียบเทียบด้วยเพื่อพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ แนวความคิดระหว่างเรื่องทางกฎหมายของอาณาจักร และเรื่องทางศาสนจักร ว่าหลักในทางศาสนจักรมีผลต่อการบัญญัติกฎหมายอาณาจักรอย่างไร ประเทศมาเลเซียนำหลักในศาสนาอิสลามมาบัญญัติเป็นกฎหมายมรดกโดยตรง เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ผู้เขียนจำกัดความว่า “กฎหมายของอาณาจักรกับหลักของศาสนจักรเป็นเรื่องเดียวกัน หรือกฎหมายของอาณาจักรต้องอยู่ภายใต้หลักของศาสนจักรเสมอ ถ้าขัดกับหลักศาสนจักรก็ไม่สามารถบัญญัติกฎหมายของอาณาจักรให้เป็นเช่นนั้นได้” เมื่อหลักศาสนาอิสลามถือว่าอิหม่ามไม่ใช่ชนกบวช สิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายจึงไม่แตกต่างจากบุคคลธรรมดา ดังนั้น จึงไม่มีการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ส่วนประเทศอังกฤษ เดิมทีหลักคำสอนของศาสนาคริสต์มีผลต่อการบัญญัติกฎหมายของอาณาจักรหลาย ๆ เรื่อง แต่เรื่องสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกหรือการจัดการทรัพย์สินของพริสท์ หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ไม่บัญญัติแตกต่างจากบุคคลธรรมดา เพราะเดิมในสังคมคริสต์ศาสนา นักบวชมีบทบาทในการจัดการเรื่องทางทรัพย์สินของอาณาจักรมาโดยตลอด ดังนั้น เรื่องมรดกจึงไม่มีการบัญญัติจำกัดสิทธิของพริสท์ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก

ผู้เขียนสรุปแนวความคิดการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องร้องเอาทรัพย์สินมรดกตามมาตรา 1622 ได้ดังนี้

ประการแรก การบัญญัติจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องคดีมรดกสอดคล้องอยู่กับสถานะความเป็นพระภิกษุผู้ออกจากเรือน อันจะไม่ข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มาจากเรือนอีก ซึ่งต้องอยู่ภายใต้หลักพระธรรมวินัยอันเป็นกฎหมายอย่างหนึ่งซึ่งพระสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อรักษาสมณเพศ หลักตามพระธรรมวินัยมีข้อบัญญัติเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์และการครอบครองทรัพย์สินของพระภิกษุ ตลอดถึงผลของการฝ่าฝืนครอบครองทรัพย์สินเงินทอง อันจะทำให้เป็นอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ เป็นหลักในพระวินัยปิฎกซึ่งพระภิกษุทุกรูปจำต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจ และขณะทำพิธีอุปสมบทเป็นพระภิกษุนั้น มีการพิจารณาปลงสังขาร นุ่งห่มเพียงสบงจีวร และรับบิณฑบาตเฉพาะอาหารที่มีผู้ประเคนถวาย การจะให้พระภิกษุสามารถฟ้องเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่มาจากเรือนอีกระหว่างอยู่ในสมณเพศ ทั้งที่เคยตัดสินใจสละไปแล้วเมื่อครั้งเข้ามาอุปสมบท ย่อมเป็นการขัดกับเจตนาของการอุปสมบทที่มีมาแต่ต้น

ประการที่สอง แนวคิดการบัญญัติจำกัดของพระภิกษุในการฟ้องคดีมรดกสอดคล้องถึงเรื่องการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในกรณีนี้ เป็นการฟ้องเพื่อให้ศาลบังคับให้ซึ่งทรัพย์สินตามคำขอท้ายฟ้อง การฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นการแสดงออกอย่างชัดแจ้งในความต้องการลาภกิเลสและทรัพย์สินทางโลก เนื่องจาก การฟ้องคดีมรดกทั้งในฐานะทายาทโดยธรรม

และผู้รับพินัยกรรมเป็นการฟ้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความเพิ่มพูนทางทรัพย์สิน เป็นไปในทางสะสมทรัพย์สมบัติ ขัดกับหลักการดำรงสมณเพศที่ต้องดำรงอยู่ด้วยอาหารและปัจจัยอื่น ๆ ที่เขาประเคนให้ นอกจากนี้ หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีเกิดขึ้นแล้ว โจทก์ซึ่งเป็นพระภิกษุและจำเลยซึ่งเป็นฆราวาส จะต้องยกข้ออ้างข้อเถียงมาต่อสู้กันในการดำเนินกระบวนการพิจารณา มีการนัดสืบพยานนัดพิจารณาซึ่งอาจเป็นกระบวนการขั้นตอนที่จำเป็นต้องอาศัยเวลาระยะหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการรบกวนการปฏิบัติภารกิจทางสงฆ์ รบกวนการขัดเกลาจิตใจเพื่อให้ห่างจากกิเลสของพระภิกษุ ทำให้จิตใจต้องหม่นหมอง ทั้งการที่พระภิกษุมาดำเนินคดีนั้น เมื่อฝ่ายจำเลยเป็นฆราวาส จำต้องยกข้อต่อสู้และนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มายันต่อพระภิกษุ ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ฆราวาสเป็นความกับพระภิกษุ อาจส่งผลให้ฆราวาสบางคนเกรงกลัวต่อบาปและไม่กล้านำพยานเข้าสู้กับพระภิกษุอย่างเต็มที่ เพราะผู้ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาจะเคารพต่อพระภิกษุในฐานะสาวกของพระพุทธเจ้า การถูกฟ้องเป็นจำเลยและต้องต่อสู้คดีกับผู้ที่มีศีลสูงกว่าตนในทางธรรม อาจจะนำไปสู่ความเกรงกลัวบางประการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ หรือหากบุคคลใดต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เป็นเหตุให้พระภิกษุแพ้คดีทางศาล เช่นนี้พระภิกษุซึ่งเป็นที่เคารพสักการะก็อาจจะถูกปรามาสได้ ซึ่งจะเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเศร้าหมอง

ดังนั้น จากการศึกษาและวิเคราะห์ในหลายแง่มุมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนจึงได้เสนอข้อเสนอนี้เพื่ออธิบายปรับความสมบูรณ์ทางความคิดของมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากกรณีนี้ที่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การจำกัดสิทธิในการเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุระหว่างอยู่ในสมณเพศไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรมหรือเป็นผู้รับพินัยกรรม ควรจำกัดโดยพิจารณาประเภทของทรัพย์มรดกเป็นเกณฑ์ ว่าเป็นทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสี่หรือเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้มีกรรมสิทธิ์ไว้หรือไม่ ถ้าทรัพย์มรดกเป็นปัจจัยสี่หรือเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตก็ให้พระภิกษุสามารถฟ้องคดีมรดกต่อศาลได้ทันที ไม่ต้องลาสิกขาบท แต่หากเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตหรือทรงห้ามไว้ ไม่ว่าพระภิกษุอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมหรือเป็นผู้รับพินัยกรรม ก็ให้พระภิกษุลาสิกขาบทเพื่อฟ้องคดีมรดกต่อศาลเสมอ

ส่วนปัญหาว่าทรัพย์สินใดที่เป็นปัจจัยสี่หรือเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตหรือทรงห้าม ถือเป็นเรื่องที่พระภิกษุทุกรูปจะต้องรู้โดยตรง เพราะหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของการอุปสมบทคือการศึกษาและทำความเข้าใจหลักพระธรรมวินัย เสมือนฆราวาสที่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมาย บ้านเมืองจะอ้างว่าไม่รู้ว่ามีบทกฎหมายเช่นนั้นไม่ได้ เช่นเดียวกันกับผู้บังคับใช้กฎหมายก็ต้องทราบ

ประเด็นเรื่องทรัพย์สินที่พระภิกษุจะสามารถมีกรรมสิทธิ์ได้ ตามพระวินัยปิฎกและอรรถกถา เป็นกรณีไป ซึ่งในอนาคตอาจมีการจัดหมวดหมู่ประเภทของทรัพย์สินที่พระภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ได้ในระหว่างอยู่ในสมณเพศ โดยสกัดจากพระวินัยปิฎกและอรรถกถามาร้อยเรียงให้พุทธศาสนิกชน เข้าใจและเข้าถึงได้โดยง่าย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอแนะแนวทางการเพิ่มเติมและแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

จากการวิเคราะห์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ผู้เขียนเห็นว่า ควรแก้ไขมาตราดังกล่าว ดังนี้

มาตรา 1622 “พระภิกษุจะฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมไม่ได้ เว้นแต่จะสึกจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 แต่หากทรัพย์สินมรดกนั้นเป็นทรัพย์สินปัจจัยสี่ หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาต ให้พระภิกษุฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินมรดกได้โดยไม่ต้องสึกจากสมณเพศ กรณีพระภิกษุจะฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินมรดกซึ่งมิใช่ทรัพย์สินปัจจัยสี่ หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตในระหว่างอยู่ในสมณเพศและได้ร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

การพิจารณาทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้พิเคราะห์จากพระวินัยปิฎกและอรรถกถาในพระพุทธศาสนาเป็นรายกรณี”

บทบัญญัติที่ผู้เขียนเสนอ อธิบายได้ว่า หากทรัพย์สินมรดกเป็นทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาต พระภิกษุสามารถเป็นโจทก์ฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินมรดกนั้นได้ด้วยตนเองในระหว่างอยู่ในสมณเพศ โดยไม่ต้องลาสิกขาบท แต่ห้ามมิให้พระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องคดีมรดกด้วยตนเองในระหว่างสมณเพศ หากว่าทรัพย์สินมรดกนั้นมีทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาต เว้นแต่จะได้ลาสิกขาบทไปเสียก่อน เนื่องจากจะกระทบต่อสถานะสมณเพศ และขัดต่อหลักพระธรรมวินัย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เสนอให้บัญญัติเป็นทางออกไว้แก่พระภิกษุที่ประสงค์จะฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินมรดกที่มีทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตในระหว่างสมณเพศ โดยให้พระภิกษุร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการเป็นโจทก์ฟ้องคดี กรณีว่าจะฟ้องคดีหรือไม่เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ ตามอำนาจของพนักงานอัยการ ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (6) ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควร พนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้” กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นไปในการทำงานคล้ายคดีอุทุมซึ่งเป็นคดีที่ต้องตั้งต้นที่พนักงานอัยการ กล่าวคือพนักงานอัยการเป็นผู้เริ่มต้นดำเนินการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ พนักงานอัยการมี

อำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ออกคำสั่งเรียกบุคคล มาให้การต่อพนักงานอัยการ ออกคำสั่งให้ส่งพยานหลักฐาน เอกสาร หรือวัตถุ แจ่งเจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ดำเนินการใด ๆ หรือดำเนินการอื่นตามที่เห็นสมควร

การแก้ไขมาตรา 1622 นี้ ผู้เขียนเห็นว่า ทำให้เข้าใจถึงเหตุผลที่แท้จริงของการบัญญัติ กฎหมายทางโลกเพื่อจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกไว้ให้แตกต่างจาก ขรรวาส เพราะพระภิกษุอยู่ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าอีกชั้นหนึ่ง เพื่อดำรงไว้ซึ่ง พระพุทธศาสนา ทางหนึ่งที่พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้ยาวนานคือการประพฤติปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยของพระสงฆ์สาวก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายบ้านเมืองสามารถ เป็นเกราะอีกชั้นหนึ่งที่จะดำรงไว้ซึ่งหลักที่ถูกต้องทางพระพุทธศาสนาไม่ให้บิดเบือน ทั้งนี้ การแก้ บทกฎหมายตามที่ผู้เขียนเสนอสามารถปรับตรรกะทางความคิดในการบัญญัติกฎหมายจำกัดสิทธิของ พระภิกษุในการฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งผู้เขียนเสนอให้พระภิกษุสามารถเป็น โจทก์ฟ้องคดีมรดกได้ด้วยตนเอง จำกัดอยู่เฉพาะทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้า ทรงอนุญาต เพราะทรัพย์สินเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติรองรับความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ไว้ใน พระวินัยปิฎกและอรรถกถาแล้วในเบื้องต้น จึงไม่มีกรณีพิจารณาว่าจะขัดต่อพระธรรมวินัยหรือไม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นกรณีที่กฎหมายห้ามมิให้พระภิกษุฟ้องคดีมรดก หากว่าทรัพย์มรดกนั้นไม่ใช่ ทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ผู้เขียนจึงเสนอทางออกสำหรับพระภิกษุที่ ประสงค์จะฟ้องคดีมรดก ซึ่งทรัพย์มรดกนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรง อนุญาต ให้สามารถร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อใช้ดุลพินิจพิจารณาว่ามีเหตุอันสมควรหรือไม่ที่จะ ดำเนินการเป็นโจทก์ฟ้องคดีดังกล่าว ทั้งนี้ หากพนักงานเห็นสมควรและดำเนินการฟ้องคดีมรดก พนักงานอัยการก็จะมีชื่อเป็นโจทก์ มิใช่พระภิกษุมีชื่อเป็นโจทก์

ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขมาตรา 1622 อย่างเป็นระบบ ผู้เขียนตั้ง ข้อสังเกตว่าอาจต้องมีการพิจารณาทบทวนถึงกฎหมายเกี่ยวกับเรื่อง ความสามารถในการมีกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สินของพระภิกษุในระหว่างอยู่ในสมณเพศ ความสามารถในการจำหน่ายโอนทรัพย์สิน ของพระภิกษุในระหว่างอยู่ในสมณเพศ ตลอดจนทั้งการใช้สิทธิของพระภิกษุในการฟ้องร้องคดีอื่น ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินต่อศาลในระหว่างอยู่ในสมณเพศ ต่อไปด้วย

สรุปเป็นตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติแห่งกฎหมายเดิมและบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่
เสนอให้แก้ไขใหม่ ดังนี้

<div style="text-align: center;">เนื้อความ</div> <div style="text-align: center;">บทบัญญัติ</div>	<div style="text-align: center;">บทบัญญัติแห่งกฎหมายเดิม</div>	<div style="text-align: center;">บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เสนอให้แก้ไขใหม่</div>
<p style="text-align: center;">มาตรา 1622</p>	<p>วรรคหนึ่ง พระภิกษุ นั้น จะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754</p> <p>วรรคสอง แต่พระภิกษุ นั้นอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้</p>	<p>วรรคหนึ่ง พระภิกษุ จะฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมไม่ได้ เว้นแต่จะสืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 แต่หากทรัพย์มรดกนั้นเป็นทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ให้พระภิกษุ ฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกได้โดยไม่ต้องสืบทอดจากสมณเพศ กรณีพระภิกษุ จะฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกซึ่งมิใช่ทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ในระหว่างอยู่ในสมณเพศและได้ร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้</p> <p>วรรคสอง การพิจารณาทรัพย์สินปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้พิเคราะห์จากพระวินัยปิฎกและอรรถกถาในพระพุทธศาสนาเป็นรายกรณี</p>

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กนกลักษณ์ จุยมณี. คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก. สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, 2558.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2554.
- _____. พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระวินัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2550.
- _____. พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระอภิธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2550.
- _____. พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2548.
- กรมสารนิเทศ. โลกอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2538.
- กระทรวงยุติธรรม. การสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, 2526.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. การปฏิรูประบบกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2553.
- กีรติ บุญเจือ. ชุดศาสนศึกษา หลักความเชื่อของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคแรก). กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2529.
- _____. ชุดศาสนศึกษา หลักปฏิบัติของชาวคริสต์คาทอลิก (คริสต์ศาสนาภาคหลัง). กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2530.
- กำธร เลี้ยงสังธรรม. หลักไชย ตำรากฎหมายครึ่งกรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2546.
- เกรียงศักดิ์ โกวิทวาณิช, มุขนายก และคณะ. บาทหลวง ศาสนบริกรของพระเจ้า. (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยแสงธรรม, 2550.
- คณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนา ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. หลักศาสนาอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2527.
- คมกริช วัฒนเสถียร. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2468 ถึงปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บัณฑิตไทย, 2525.

คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย. หนังสือภาวนาของคริสตจักรแองลิกัน สำหรับประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย, 2554.

คุรุชิต อะห์มัด. อิสลาม ความหมายและคำสอน. แปลโดย จรัญ มะลูลีม. กรุงเทพมหานคร : อิสลามิก

อะคาเดมี, 2541.

คุณ โทซันท์. พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์, 2545.

จิต เศรษฐบุตร์. การรับมรดกแทนที่กัน. กรุงเทพมหานคร : หนังสือรวมบทความความกฎหมาย กระทรวง

ยุติธรรม พิมพ์แจกในงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลโท อัมพร ศรีไชยยันต์, 2513.

จางงศ์ ทองประเสริฐ. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้า

ของคุรุสภา, 2534.

จำทูล กองเสาร์. ใครเป็นสงฆ์สาวกที่แท้จริง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2545.

จรัส วันดี. การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม เรื่องมรดก. กองทะเบียนที่ดิน กรมที่ดิน.

จัญญเนติศาสตร์, หลวง. มรดกและพินัยกรรม. กรุงเทพมหานคร : หนังสือรวมบทความความกฎหมาย กระทรวง

ยุติธรรม พิมพ์แจกในงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลโท อัมพร ศรีไชยยันต์, 2513.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. ศาสนาคริสต์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

เฉลิมชัย เกษมสันต์. หม่อมหลวง. คำบรรยายเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 65 วิชา มรดก เรียบเรียงโดย

หม่อมหลวงเฉลิมชัย เกษมสันต์. กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2555.

ชาคริต อนันทราวิน. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2556.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิภัลย์ พงศ์พินิตานนท์. ร. แลวงการกับประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, 2553.

ชูศักดิ์ ทิพย์เกสร. พระพุทธศาสนาในศรีลังกา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เซน ปรีนติ้ง, 2551.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. ปัญหากฎหมายชาวบ้าน เล่ม 2 มรดก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

โชค จารุจินดา. คำบรรยายกฎหมายลักษณะมรดก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2519.

ฐากร พาณิช. ไทย - ศรีลังกา กลียานมิตร : สัมพันธไมตรีแน่นแฟ้นทางพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2548.

ณรงค์ ศิริปะชนะ. แนวกฎหมายอิสลาม ลักษณะมรดก ว่าด้วยวิธีการแบ่งปันมรดกและวินิจฉัยข้อ

พิพาทตามหลักของศาสนาอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สี่ไทย, 2502.

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ และคณะ. วิถีแห่งชีวิต (ดินลู - หะยาฮ) บัญญัติธรรมแห่งองค์ศาสนาที่ทิ้งไว้ยังโลก

นี้ เล่มที่ 1. ม.ป.ท., 2524.

เด่น โต๊ะมีนา และบุคอรี บินรามัญ. กฎหมายอิสลาม (Islamic Law). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

ต่วน สุวรรณศาสน์ (ฮัจยีอิสมาแอล บินฮัจยียะห์ยา). พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526.

_____. คำบรรยายกระบวนวิชา “กฎหมายอิสลาม Islamic Law คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชาชน จำกัด, 2525.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

บุคอรี บินรามัญ. กระบวนวิชากฎหมายอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

บุญพร เฮืองมณี. “รวมบทความกฎหมายลาว.” ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, รวบรวมโดย โครงการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเอเชีย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2546.

บุญส่ง ภูพานิชย์. รวบรวมจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร, 2512.

ประชุม โฉมฉาย. กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้น จารีตโรมันและแอ่งไกลแขกฮอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553.

ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล, ร้อยเอก ดร.. กฎหมายสำหรับพระสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.

ปลื้ม โชติชูรูยางกูร. คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

ฝ่ายวิชาการสุตรไพศาล. ประมวลฎีกาสงฆ์ “รวมคดีสงฆ์”. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, 2553.

พรชัย สุนทรพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552.

พระชัยปัญญา. หลักกฎหมายครอบครัวและมรดก. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เป็นบรรณาธิการในงาน ฌาปนกิจศพนางพัน เตชะเสน ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม, 2502.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). นิติศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2539.

_____. สอนนาค-สอนทิด ชีวิตพระ-ชีวิตชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2542.

พระมหาจันลี อุทกโค. สถานะพระพุทธานุศาสน์ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพมหานคร, 2525.

- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. พระพุทธศาสนาในลาว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เมื่อดิทรายพริ้นติ้ง, 2555.
- พระรามบัณฑิต. ลักษณะมรดก. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- พระวรภักดีพิบูลย์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.
- พระเทพดิลก. พระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แปรสลิปเจ็ด (2545) จำกัด, 2550.
- พระเผด็จ ทตตชีโว. การบรรพชาอุปสมบท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิวไวดีก, 2531.
- พระเฉลิมชาติ ชาติวโร (อิทธะรงค์). ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย.
กรุงเทพมหานคร : หจก.นวสาส์น การพิมพ์, 2551.
- พระยาพาลงกุลธรรมพิชัย. คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2482 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า
ด้วยครอบครัวและมรดก. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2482
- พินัย ไชยแสงสุขกุล และอำนาจ พรหมนันต์. วิจัยพื้นฐาน เรื่อง กฎหมายแห่งราชอาณาจักรสยาม. 2537.
- พินัย ณ นคร. คำอธิบายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.
- พุทธทาส อินทปัญญา. เรื่องเกี่ยวกับการบวชและพระพุทธรูปที่จารึกอยู่ในประวัติศาสตร์. หนังสือชุด
พุทธทาสบรรณาลัย ดุสิตพากย์อนุสรณ์ อันดับที่ 33. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2544.
- เพิ่มศักดิ์ เพิ่มพูน. ประมวลปัญหาข้อกฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2546.
- เพ็ญ หุตางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 12.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555.
- ไพศาล วิสาโล, พระ. พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิสตรี-สฤณีวงศ์, 2546.
- ไพศาล วิสาโล, พระ, อรศรี งามวิทยาพงศ์ และสมเกียรติ มีธรรม. มองอย่างพุทธเพื่อความเข้าใจใน
ชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร : เฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง, 2546.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. หลักกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร : โครงการ
ตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- ภัทรพร สิริกาญจน. พระพุทธศาสนาในประเทศไทย เอกภาพในความหลากหลาย. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี (ประเทศไทย) จำกัด, 2553.
- ภูคำ เลนิน และไลลาทอง ชันติยะลาด. หลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองมรดกและการสืบทอดมรดก
มรดกของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนา
ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2554.

- มหาวิทยาลัย. พระวินัยปิฎก เล่ม 3 ภาค 3 มหาวิภังค์ ปฐมภาค – ทุตติยภาคและอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____ . พระวินัยปิฎก เล่ม 4 มหาวรรค ภาค 1 และอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____ . พระวินัยปิฎก เล่ม 7 จุลวรรค ทุตติยภาคและอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- _____ . พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่ม 1 ภาค 2 ตอน 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- มัทยา จิตติรัตน์. หลักกฎหมายมรดก (Succession Law). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.
- มานพ นักการเขียน. พระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน (Buddhism and the Present World). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.
- มนีร์ มุฮัมมัด. กฎหมายอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายสัมพันธ์, 2521.
- มุฮัมมัดยูซุฟ มูซา. กฎหมายอิสลามเบื้องต้น (Introduction to Islamic Law). สงขลา : ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2545.
- มูลนิธิศึกษาธิการ 80 ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. พุทธศาสนากับสังคม 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เดอะ บুকส์ เลิฟเวอร์ จำกัด, 2554.
- รามบัณฑิตสิทธิเสรี (เซียง สุทธิวงศ์). กฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากรพระนคร, 2472.
- ลิ่งกามาร. กรณีพระสงฆ์ศรีลังกาเล่นการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2553.
- วงษ์ ช่อวิเชียร. คำอธิบายกฎหมายมรดกและพินัยกรรม. กรุงเทพมหานคร : หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายวงษ์ ช่อวิเชียร ป.ช. ป.ม. ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม, 2541.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย มรดก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.
- วัชศิลป์ ฤกษ์เจริญ และคณะ. การสอนคริสต์ศาสนธรรม. นครปฐม : วิทยาลัยแสงธรรม, 2550.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. กฎหมายตราสามดวง : แฉกสองสังคัมไทย. กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้า, 2547.
- วุฒิชัย หรุจิตตวิวัฒน์. กฎหมายตราสามดวง : ภาคทั่วไป (เน้นปัญหาเกี่ยวกับปีศักราช). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.

- ศรีศักร วัลลีโกดม. กฎหมายตราสามดวงกับความเชื่อของไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2545.
- ศุภกิจ แยมประชา, สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล. ย่อหลักกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัฐการพิมพ์, 2556.
- ศุญย์มานุชวิทยาสรินธร. วิกฤตพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2542.
- สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์. กฎหมายตราสามดวงฉบับพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด, 2548.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สมพร เทพสิทธิ์า. การส่งเสริมพระพุทธศาสนาในภาวะวิกฤตของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สภาอุรวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2542.
- สมยศ เชื้อไทย. คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งทั่วไป : หลักทั่วไป ความรู้กฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558.
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. มรดก : ภาคทฤษฎี ปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). คัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสเถระ รัตน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นาเพรส จำกัด, 2554.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. วินัยมุข เล่ม 1 หลักสูตรนิกธรรมชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2552.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย (Thailand Bible Society). พระคริสตธรรมคัมภีร์ไทย - อังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2547.
- สอาด นาวิเจริญ, ศาสตราจารย์. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6. ม.ป.ท., 2508.
- สาหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.
- สังภูมิ ลอ. พุทธศาสน์สยามวงศ์ ได้เคลื่อนไปมั่นคงที่ศรีลังกา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด, 2556.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. จิตสโตไส วิธีปฏิบัติชีวิต เพื่อสุขภาพจิตที่ดี. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร, 2550.

- สุชีพ ปุญญานุภาพ. ประวัติศาสตร์ศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2532.
- สุพจน์ ภูมานะชัย. กฎหมายมรดกว่าด้วยการเสียสิทธิในการรับมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.
- สุรพล ไตรเวทย์. การร่างประมวลกฎหมายในประเทศสยาม เรอเน่ กียอง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2550.
- เสนีย์ ปราโมช. คิงมังกฎ ในฐานะทรงเป็นนักนิติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558.
- _____. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ครอบครัวมรดก. กรุงเทพมหานคร.2508.
- เสถียร ลายลักษณ์. สารบัญคั่นกฎหมายคู่มือกฎหมายไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ถึง กุมภาพันธ์ ปี 2484. กรุงเทพมหานคร, 2484.
- เสรี พงศ์พิศ. ศาสนาคริสต์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดสัน, 2529.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2554.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วัดไทยในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการปฏิรูปแห่งชาติ. สภาพปฏิรูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ 5 : การปฏิรูปแนวทางและมาตรการป้องกันพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. คู่มือหลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม). กรุงเทพมหานคร : บริษัท ขวนพิมพ์ 50 จำกัด, 2554
- หลวงพ่อบุญธรรม ปาโมชโช. แนวทางการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แพลน พรินต์ติ้ง จำกัด, 2558.
- _____. โรดแม็ป ธรรมปฏิบัติ ทางเดินสู่โลกุตตรธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แพลน พรินต์ติ้ง จำกัด, 2558.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียวและคณะ. คัมภีร์พระธรรมศาสตร์บูรณ (กฎหมายเก่าของลาว). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสบายสาร, 2529.
- อัปดุล รออุฟ. ประวัติศาสตร์อิสลามและโลกมุสลิม (History of Islam). แปลโดย บรรจง บินกาซัน, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อัล อะมีน, 2549.

อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วย มรดก.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.

อาห์หมัด เอ. กัลป์วีช. ประวัติศาสตร์อิสลาม (The Religion of Islam). แปลโดย เกษม แสงวณิชย์

และ นิพนธ์ ลักษณะปรีชา. กรุงเทพมหานคร : ส. วงศ์เสงี่ยม, 2522.

อิสมาแอ อาลี และคณะ. อิสลามกับความท้าทายของโลกสมัยใหม่ : มุมมองจากนักวิชาการชายแดนใต้.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2555.

อุกฤษ มงคลนาวิน. ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก. กรุงเทพมหานคร : หนังสืออนุสรณ์ในงาน

พระราชทานเพลิงศพ พ.ต.อ. (พิเศษ) นรินทร์ วิทยาวุฑฒิกุล ณ ฌาปนสถานกรมตำรวจ วัดตรีทศเทพ, 2520.

อำนาจ เนตยสุภา และคณะ. คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

รายงานวิจัย

กีรฎมิ กิตติยาศิษย์. รายงานวิจัยเอกสารส่วนบุคคล เรื่อง สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์.

กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์. รายงานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการบวชของคนไทย. กรุงเทพมหานคร :

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, 2538.

ณดา จันท์สม. รายงานวิจัย เรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2555.

दनัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. รายงานวิจัย เรื่อง พระสงฆ์กับทรัพย์สินส่วนตัว. กรุงเทพมหานคร :

ศูนย์พุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

เรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์. รายงานวิจัย เรื่อง รายรับรายจ่ายของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

บทความวารสาร

กฤษณา บุญยสมิต. “โครงสร้างกฎหมายตราสามดวง.” วารสารนิติศาสตร์. ฉบับที่ 2. ปีที่ 34.

(มิถุนายน 2547) : 233-255.

दन्य प्रीशापेम्प्रसिर्त्ति. “การศึกษาพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาวิวัฒน์หรือวิบัติ.”
วารสารศิลปศาสตร์. ฉบับที่ 1. ปีที่ 6. (มกราคม – มิถุนายน 2549) : 249 – 271.

_____. “หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์กับพระธรรมวินัย.” วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ฉบับที่ 2 ปีที่ 10. (พฤษภาคม – สิงหาคม 2546) : 39 – 96.

รวินทร์ ชิพจำเป็น. “การฟ้องคดีอุทลุม.” วารสารข่าวเนติบัณฑิตยสภา. ฉบับที่ 272. ปีที่ 25. (มีนาคม 2555) : 13-15.

รวรุฒิ เทพทอง. “พระภิกษุกับมรดก.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช. ฉบับที่ 2. ปีที่ 11. (ธันวาคม 2542) : 107 – 123.

วันชัย แยมกัลิ่น. “กฎหมายอิสลาม.” บทบัญญัติ. เล่ม 20. ตอนที่ 4. (ตุลาคม 2505) : 788 – 789.

หอมหวน บัวระกา. “พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม 2518 – 2533.” วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. ฉบับที่ 29 ปีที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2555) : 186 – 216.

บทความวารสารหรือนิตยสารออนไลน์

มานิต มานะทัต. “มรดกพระภิกษุ.” ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม. www.libery.coj.go.th
(สืบค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2558)

นุชรรัตน์ ชาวชายโขง. “การปฏิรูปและฟื้นฟูพุทธศาสนาให้มั่นคงคู่กับประเทศไทย.” บทความปฏิรูป
ระบบราชการ สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย.

บทความหนังสือพิมพ์

เดลินิวส์. “จ้อออกกฎพระห้ามรับเงิน-ยึดพระธรรมวินัย.” เดลินิวส์. (20 มีนาคม 2559).

เดลินิวส์. “ผลวิจัยชี้เงินมีส่วนทำให้พระทำผิดวินัย ผลวิจัยชี้เงินมีส่วนทำให้พระทำผิดวินัย.” เดลินิวส์.
(14 พฤศจิกายน 2557).

ฐานเศรษฐกิจ. “พระลงทุนในตลาดหุ้น สมณวิสัย/พระธรรมวินัย.” ฐานเศรษฐกิจ. (17-19 เมษายน 2539) :
12-13.

ธรรมสิงหบุราจารย์, พระ. “พุทโธโลยี ประโยชน์ของการบวชในพระพุทธศาสนา.” ธุรกิจก้าวหน้า.
(2549) : 66-74.

ว. วชิรเมธีภิกษุ. “ความอัศจรรย์ของพระธรรมวินัย.” เนชั่นสุดสัปดาห์. (13-19 สิงหาคม 2551) : 57.

วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์

กฤติยา สำราญบำรุง. “สิทธิของบิดานอกกฎหมายในการรับมรดก : แนวทางการปรับปรุงกฎหมาย.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

จตุรนต์ ชุ่มชุมภู. “ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาและการตกทอดทรัพย์สินของพระภิกษุ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2557.

จักรพัฒน์ โรจน์อารยานนท์. “การทำนิติกรรมและมรดกของพระภิกษุที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

ฉลอง ช้วยธานี. “มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดและศาสนสมบัติกลาง.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

ณัฐวุฒิ ธีรธมโม (รอดวงศ์ศา), พระมหา. “ศึกษาวิเคราะห์การสงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

นรินทร์ นรากรนิธิกุล, พระมหา. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอริยทรัพย์ในพุทธศาสนาเถรวาท.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

นิภา พรฤกษ์งาม. “บทความเรื่อง “ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก” : บทแปลและบัญชีศัพท์เฉพาะทางศาสนา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ปิยฉัตร ศักดิ์ศรีเวชกุล. “การทำพินัยกรรม : ศึกษากรณีการกันส่วนมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

พระเฉลิมชาติ ชราติวโร. “ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย.” วิทยานิพนธ์สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

มะรอแะซะ เล้าะและ. “บทบาทขององค์กรมัสยิดและอิหม่ามในการขับเคลื่อนการศึกษาอย่างบูรณาการของชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษา มัสยิดกมาลุลอิสลาม แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

วรรัตน์ ศรีสมบุรณ์. “การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพระภิกษุ.” สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

- วิชัย ศรีหาปัญญา. “การแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล : ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายครอบครัวของประเทศไทยและ ส.ป.ป. ลาว.” วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย คณະนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- สมนึก หอมรีน, พระมหา. “สาเหตุและผลกระทบของการอุปสมบทระยะสั้นในสังคมไทยปัจจุบัน.” วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณະศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- สโรชา คุณาธิพงษ์. “การศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปเพื่อสังคมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก.” สารนิพนธ์สาขาวิชาพระพุทธรูป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. “สถานะทางกฎหมายของวัดไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณະนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

เว็บไซต์

- กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลทั่วไปของสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา,” <http://sameaf.mfa.go.th/th/country/south-asia/detail.php?ID=11> วันที่ 4 พฤศจิกายน 2558
- กระทรวงยุติธรรม, “รายงานการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติ ของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน,” <http://asean.moj.go.th/mini110/wp-content/uploads/2013/04/law.pdf> วันที่ 1 ธันวาคม 2558
- กิตติชัย จงไกรจักร, “ระบบกฎหมายไทยกับสิทธิและเสรีภาพของนักบวชในพุทธศาสนา,” <http://www.lrc.go.th/th/?p=17394> วันที่ 11 มีนาคม 2559
- จอมยุทธ, “คาทอลิก กับ โปรเตสแตนต์ต่างกันตรงไหน,” <http://www.baanjomyut.com/library/christianity/19.html> วันที่ 2 มีนาคม 2559
- _____, “พิธีกรรมและแนวความเชื่อของนิกายออร์ทอด็อกซ์,” <http://www.baanjomyut.com/library/christianity/11.html> วันที่ 2 มีนาคม 2559
- พุทธรักษ์ ปรานนอก, “ศาสนาชั้นแนะนำ,” <https://puttharak.wordpress.com> วันที่ 31 มกราคม 2559
- วิบูลย์ สุมาลี, “เรียลลิตี้ที่วี.อิม่ามน้อย สุดฮิตในมาเลเซีย,” http://region5.prd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9820 วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2559

- วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ, “สถานะของผู้นำตามระบบอิสลาม,” <http://www.skthai.org/articles/613701/>
วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2559
- ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “ครบรอบ 200 ปี กฎหมายตราสามดวง,”
http://www.thailaws.com/download/thaidownload/200year_3duanglaw.pdf วันที่ 14
เมษายน 2558
- สถาบันเผยแผ่ข้อมูลอาลุลบัยตุ (อ.), “ศาสนาอิสลาม,” <http://quran.al-shia.org/th/ahlulbayt-quran/039.htm> วันที่ 29 มกราคม 2559
- สวลี บุญมูล, “ความหมายและความสำคัญของศาสนา,”
<http://www.kr.ac.th/ebook2/sawalee/01.html> วันที่ 17 เมษายน 2558
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), “ภาพรวมนโยบายและกฎหมายของ
ประเทศสมาชิกอาเซียน,” http://www.thaifta.com/trade/study/lawsme57_chap2.pdf
วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559
- เสาวลักษณ์, “สาระความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ประวัติประเทศมาเลเซีย,”
<https://saowalak2012.wordpress.com> วันที่ 29 มกราคม 2559
- อัญชลี ถั่วเถื่อน, “เปิดโฉมหน้ามุสลิมมาเลเซีย : การจัดการอิสลามในยุคโลกาภิวัตน์,”
http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=197&Itemid=155&limit=1&limitstart=3 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559
- อุดมศักดิ์ ชูโตชนะ, “ทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ.”
http://sta.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=421&Itemid=429 วันที่ 11 มีนาคม 2559
- _____, “ทรัพย์สินของพระสงฆ์ .”
http://sta.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=511&Itemid=520 วันที่ 11 มกราคม 2559
- NationMaster, “Muslim population: Countries Compared,”
<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Religion/Muslim/Muslim-population> วันที่ 31 มกราคม 2559
- NationMaster, “Muslim percentage of total population: Countries Compared,”
<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Religion/Muslim/Muslim-percentage-of-total-population> วันที่ 31 มกราคม 2559

Secretariat of the Senate of Thailand, “กฎหมายภายในประเทศสมาชิกอาเซียน,”
<http://asean-law.senate.go.th/> วันที่ 1 เมษายน 2558
 Tripod, “ศาสนาอิสลาม,” <http://allknowledges.tripod.com/islam.html> วันที่ 30 มกราคม 2559
 Wunjun, “พิธีกรรมทางศาสนาคริสต์,” <http://archive.wunjun.com/kroona/5/323.html> วันที่
 27 กุมภาพันธ์ 2559
 9ddn, “ข้อมูลและประวัติของประเทศมาเลเซีย,”
<http://www.9ddn.com/content.php?pid=764> วันที่ 29 มกราคม 2559

สัมภาษณ์

คำผิว วิไลพร. อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ท่าพระจันทร์. 3 มีนาคม 2558.
 ปรีชา รุจิพงศ์, บาทหลวง. วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน. 25 กุมภาพันธ์ 2559.
 ไพโรจน์ เปี่ยมเมตตาวัฒน์, ศาสนาจารย์. พระสันตะปาปา (Priest) ประจำคริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย.
 คริสตจักรแองลิกันในประเทศไทย (คริสตจักรไคร้สโตเซีย กรุงเทพมหานคร). 13 มีนาคม 2559
 ศักดิ์สิทธิ์ สมิตฺธิโก, พระ. วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร. 9 เมษายน 2558.

เอกสารอื่น ๆ

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการร่างพินัยกรรม พ.ศ. 2575 สคก.1/143
 [ไมโครฟิล์ม] (หอจดหมายเหตุ : 2477)
 เครือข่ายสตรีปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. “เสวนาเพื่อ
 พระธรรมวินัย ทรัพย์สิ้นพระ วัด เป็นของใคร?” วิทยากร คือ ส. ศิวลักษณ์, ไพบุลย์
 นิติตะวัน, ดร. นพ. มโน เลหาวิช, ผศ. ดร. ณา จันท์สม และพระมหาพงศ์นรินทร์
 ฐิตวิโส. เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559 เวลา 12.00 – 16.00 น. ณ มหาวิทยาลัยรังสิต. จาก
https://www.youtube.com/watch?v=sFkdS_wKi0c, สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2559.
 ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา สำนัก
 กรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภา
 ปฏิรูปแห่งชาติ. “รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์
 กิจกรรมพระพุทธศาสนา สภาปฏิรูปแห่งชาติ.” 2558.
 ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2475 บรรพ 6 (ลักษณะมฤตก) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร “โครงการเสริมสร้างความรู้ถวายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาสังคมไทย” จัดทำโดย สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ คณะสงฆ์จังหวัดสงขลา วันที่ 20 – 21 ตุลาคม 2543 ณ ห้องประชุมชั้น 3 วัดโคกสมาณคุณ พระอารามหลวง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.

Books

Andrew Borkowsk. Textbook on Succession. 2nd edition, New york : Oxford University Press Inc., 2002.

Bryan A. Garner. Black's Law Dictionary. 8th edition, United States of America : Law Press, 2004.

David Hughes Parry. The Law of Succession testate and Intestate. 6th edition, London : Sweet & Maxwell, 1972.

Dinshah Fardunji Mulla. Principle of Mahomadan Law. Michigan : Eastern Law House, 1950.

Earl Jowitt. The Dictionary of English Law. London : Sweet & Maxwell, 1959.

G.W. Bartholomew. Malaya Law Review Legal Essays in memoriam Bashir Ahmad Mallal. Kuala Lumpur : Malaya Law Journal, 1975.

Gerhard Hoffstatedter. Modern Muslim Identities Negotiating Religion and Ethnicity in Malaysia. Copenhagen : Nias Press, 2011.

Hamid Khan. Islamic Law of Inheritance : A comparative Study with Emphasis On ConTemporary Problems. Lahore : Lahore Law Times Publications, 1980.

John J. Coughlin. Canon Law A Comparative Study with Anglo – American Legal Theory. New york : Oxford University Press, 2011.

Kenneth G C Reid, Marius J De Waal and Reinhard Zimmermann. Comparative succession Law Volume 1 Testamentary Formalities. New York : Oxford University Press Inc., 2011.

Kim Beng Phar. Islamic Statehood and Maqasid Al – Shariah Malaysia. Bangkok : Printing House, 2010.

Luxman Wijessinghe. Buddhist Temporalities Law in Sri Lanka. Colombo : Samayawardhana Ltd, 2010.

- Mark Hill QC, Russell Sandberg, and Norman Doe. Religion and Law in The United Kingdom. 2nd edition, Croydon : CPI Group (UK) Ltd, 2014.
- Meryl Thomas. Blackstone's Statutes Property Law 2007 – 2008. 15th edition, New York : Oxford University Press, 2007.
- Mohamad Akram Laldin. Islamic Law An Introduction. Kuala Lumpur : Attin Press SDN. BHD., 2014.
- Mohan Wijayaratna. Buddhist monastic life according to the texts of the Theravada tradition. New York : Cambridge University Press, 1990.
- Mohd Ridzuan Awang. The Islamic Inheritance Law (FARAID): The Manifestation of Comprehensive Inheritance Management in Islam. Kuala Lumpur : The Islamic Development Malaysia Department (JAKIM) at the Multipurpose Hall of the Federal Territory Mosque, 2008.
- Nakamura Mitsuo. Sharon Siddique, and Omar Farouk Bajunid. Islam and Civil Society in Souteast Asia. Pasir Panjang : Seng Lee Press Pte Ltd, 2001.
- Noor Aisha Rahman. Colonial Image of Malay Adat Laws: A Critical Appraisal of Studies on Adat Laws in the Malay Peninsula during the Colonial Era and Some Continuities. United States : Brill Academic Publishers, 2006.
- Pawancheek Marican. Islamic Inheritance Laws in Malaysia. Kuala Lumpur : Printelligence Malaysia Sdn Bhd, 2004.
- Peter Luther and Alan Moran. Core Statutes on Property Law. New York : Palgrave Macmillan, 2010.
- Rene Metz. What is Canon Law?. New York : Hawthorn Books, Inc., 1960.
- Sadali Rasban. Personal Wealth Management for Muslims (PWMM). Singapore : Kerjaya Printing Industries Ltd., 2006.
- Shirle Gordon. Islamic Law in Malaya. Kuala Lumpur : Polygraphic Press sendirian Berhad, 1975.
- T.B. Dissanayake. Kandyan Law and Buddhist Ecclesiastical Law. Colombo : Dharmasamaya Press, 1963.
- Tanzil – Ur – Rahman. A code of Muslim Personal Law. Karachi : Industries Printing Press, 1980.

- The Anglican Communion Office. The Principles of Canon Law Common to The Churches of The Anglican Communion. London : Apollo Print Generation, 2008.
- Wickrema Weerasooria. Buddhist ecclesiastical law : a treatise on Sri Lanka law and judicial decisions on Buddhist temples and temporalities. Columbo : Columbo Postgraduate institute of Management, 2011.
- Wickrema Weerasooria. Textbook on Buddhist Ecclesiastical Law. Colombo : Dharmasamaya Press, 1963.
- William E. Butler, Michael Palmer. JCL Studies in Comparative Law Mixed Legal System at New Frontiers. London : Wildy, Simmonds & Hill Publishing, 2010.
- Yusuf Ziya Kavakci. Islamic Inheritance Law. Dallas : Al – Huda Publications, 1994.

Articles

- Anton Cooray. “Oriental and Occidental Laws in Harmonious Co-existence: The Case of Trusts in Sri Lanka.” Electronic Journal of Comparative Law. 1. (May 2008).
- Christopher Hill. “Ecclesiological and Canonical Observations on The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion.” Ecclesiastical Law Journal. 14 (2012) : 400 – 402.
- Farid S. Shuaib. “The Islamic System in Malaysia.” Pacific Rim Law & Policy Journal. 1. 21. (January 2012) : 85 – 86.
- Frank Cranmer. “Accommodating Bishops,” Ecclesiastical Law Journal. 16 (2014).
- Mohammed Imam. “Probate and Administration of A Muslim’s Estate In Malaysia – Legislative Competence and Syariah/Civil Court Jurisdiction.” Malaysian Journal of Law and Society 2. (1998) : 123.
- Peter McCullough. “Anlicanism and the Original of the Church of England,” Ecclesiastical Law Journal. 16 (2014) : 319.
- Ranjan Anno Helan Menaka. “EXTRA MARITAL CHILD’S INHERITANCE RIGHTS ON PARENTS INTESTATE PROPERTY UNDER SRI LANKAN LAW.” South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law 28. (June 2013) : 28.

- Robert Ombres OP. "The Synod of Bishops: Canon Law and Ecclesial Dynamics." Ecclesiastical Law Journal. 16 (2014).
- S. Sarath Mathilal de Silva. "Buddhist Vihares – Their Temporalities, Modes of Succession to the Office of Viharadhipathi: A Review of Buddhist Ecclesiastical Law." Vidyodaya Golden Jubilee : 69 – 88.
- Z.H. Ghul, M.H. Yahya and A. Abdullah. "Wasiyyah (Islamic Will) Adoption and the Barriers in Islamic Inheritance Distribution among Malaysian Muslim." 2 International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJSSE) 1, (January 2015) : 1 - 2.

Thesis

- Asma Said Khan. "Parliament and the Church of England: The Making of Ecclesiastical Law," Ph.D.thesis. Kings College London, 2011.
- Suhaili Alma' Amun. "Islamic Estate Planning: Analysing The Malaysian Perceptions on *Wasiyyah* (Will) and Bequest Practices." Ph.D.thesis. Durham University, 2010.

Websites

- Anglican Communion, "Doctrine,"
<http://www.anglicancommunion.org/identity/doctrine.aspx> (accessed February 27th 2016)
- _____, "The Anglican Communion Covenant : The Ridley Cambridge November Text," http://www.anglicancommunion.org/media/99905/The_Anglican_Covenant.pdf (accessed February 27th 2016)
- Anglican Communion Bishops, "Theological Education for the Anglican Communion Bishops Target Group,"
<http://www.anglicancommunion.org/media/108801/BishopsGrid110406.pdf> (accessed February 27th 2016)

- Aquinas V. Tambimuttu, "Sri Lanka: Legal Research and Legal System," http://www.nyulawglobal.org/globalex/Sri_Lanka.html (accessed November 22nd, 2015).
- BBC, "Church of England," http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_1.shtml (accessed February 26th, 2016)
- F. M. Lancaster, "Intestacy in England and Wales," <http://www.genetic-genealogy.co.uk/Toc115570146.html> (accessed February 10th 2016)
- Index Mundil, "Malaysia Legal System," http://www.indexmundi.com/malaysia/legal_system.html (accessed February 2nd, 2016)
- Jayanthi Liyanage, "Kandyan Marriage Laws," <http://www.lankalibrary.com/rit/kandyan4.htm> (accessed November 11st, 2015).
- LawNet Government of Sri Lanka, "Kandyan Law," http://www.lawnet.lk/section.php?file=http://www.lawnet.lk/docs/statutes/cey_leg_encat_1956/indexs/1956Y3V59C.html (accessed November 1st, 2015)
- Legislation.gov.uk, "UK Legislation," <http://www.legislation.gov.uk/> (accessed February 2nd, 2016)
- Libreria Editrice Vaticana, "Code of Canon Law," http://www.vatican.va/archive/ENG1104/_INDEX.HTM#fonte (accessed February 1st, 2016)
- Maxwell Ranasinghe, "Introduction to Law and Legal System in Sri Lanka" <http://www.slideshare.net/maxwellranasinghe/what-is-law-and-introduction-to-law-in-sri-lanka> (accessed November 11st, 2015).
- Nur Amirah Mohamad Nasir, "Sources of law in Malaysia," <http://www.slideshare.net/nuramirahmohamadnasir/sources-of-law-in-malaysia> (accessed February 2nd, 2016)
- Ramani Muttettuwegama, "Equality in the context of women living under parallel legal systems: The Problem of Sri Lanka," <http://www.srilankaguardian.org/2008/06/but-i-am-both-equality-in-context-of.html> (accessed November 11st, 2015).

Safana Gul Begum, "PERSONAL LAWS OF SRI LANKA ON MATTERS RELEVANT TO MARRIAGE, DIVORCE AND MAINTENANCE AND ITS' IMPACT ON WOMEN," <http://ihr.org.mk/en/legal-dialogue/legal-dialogue-se/215-personal-laws-of-sri-lanka-on-matters-relevant-to-marriage-divorce-and-maintenance-and-its-impact-on-women.html> (accessed July 25th, 2015).

Tony Harwood-Jones, "A "day in the life" of an Anglican parish priest," http://www.tonyhj.ca/Priest/priest_daily_life.html (accessed February 2nd, 2016)

_____, "An Anglican Priest," <http://www.tonyhj.ca/Priest/Priestmenu.html> (accessed February 2nd, 2016)

_____, "Glossary of Anglican Clergy Titles," http://www.tonyhj.ca/Priest/glossary_of_titles.html (accessed February 2nd, 2016)

WageIndicator Foundation, "Property Rights in Sri Lanka," <http://www.salary.lk/home/labour-law/fair-treatment/property-rights-in-sri-lanka> (accessed November 10th, 2015).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้ไว้ ณ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2505 เป็นปีที่
17 ในรัชกาลปัจจุบัน และให้ไว้ ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 เป็นปีที่ 47 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภาร่าง
รัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวัน ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484

มาตรา 4 ภายในระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดา
กฎกระทรวง สันชาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบ
เกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะมี
กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับหรือระเบียบของ
มหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกัน หรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา 4 บรรดาอำนาจหน้าที่ ซึ่งกำหนดไว้ในสันชาณัติ
กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ให้
เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ ให้

มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎหมายมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใด รูปใด หรือหลายรูป ร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควร

มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้ คณะสงฆ์ หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับ บรรพชาอุปสมบทจากพระอุปชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อน พระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

คณะสงฆ์อื่น หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจีนนิกายหรือนัมมิกาย

พระราชกฤษฎีกา หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ ตั้งแต่สามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ หมายความว่า สมเด็จพระราชา คณะที่ได้รับสถาปนา ก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับ สถาปนาในลำดับก่อน

มาตรา 5 ตริ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้งสถาปนา และ ถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง

ในกรณีที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบ ของมหาเถรสมาคมเสนอสมเด็จพระราชาคณะ ผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ชั้นทูลเกล้าฯ เพื่อ ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ ได้ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มี อาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ชั้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนา เป็นสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 8 สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรง บัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมนูญและกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 9 ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราชหรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

มาตรา 10 ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชมิได้ทรงแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสามหรือสมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศนามสมเด็จพระราชาคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา 9 ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 11 สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) มรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

หมวด 2

มหาเถรสมาคม

มาตรา 12 มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ

มาตรา 13 ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา 14 กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) มรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชกฤษฎีกาเป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อนอยู่ในตำแหน่ง ตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน มาตรา 15 ทวิ การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามมาตรา 12 และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 15 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 15 ตริ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา 15 จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย และเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครอง สำหรับพระภิกษุ และสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนา และการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

มาตรา 16 ในกรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมีได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์ ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา 17 การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการ โดยการแต่งตั้งรวมกันประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 18 ในกรณีนี้ที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา 15 วรรคสอง ให้ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

มาตรา 19 สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณากลับกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย โดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม

หมวด 3

การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 21 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้

- (1) ภาค
- (2) จังหวัด
- (3) อำเภอ
- (4) ตำบล

จำนวน และเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (1) เจ้าคณะภาค
- (2) เจ้าคณะจังหวัด
- (3) เจ้าคณะอำเภอ
- (4) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้นๆ ก็ได้

มาตรา 23 การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

หมวด 4

นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

มาตรา 24 พระภิกษุจะต้องรับนิกหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิกหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิกหกรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา 25 ภายใต้บังคับมาตรา 24 มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิกหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

ให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยกับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิกหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใดๆ นั้นด้วย

มาตรา 26 พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุด ให้ได้รับนิกหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 27 เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิกหกรรม ไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิกหกรรมนั้น

(2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม

(3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม
พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่
วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 28 พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึก
ภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา 29 พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงาน
สอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้น
สังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือ
พระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้น
สละสมณเพศเสียได้

มาตรา 30 เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษา หรือ
คำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง
ของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการ
สละสมณเพศนั้น

หมวด 5

วัด

มาตรา 31 วัดมีสองอย่าง

- (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
- (2) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา 32 การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัดและการขอรับ
พระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

มาตรา 32 ทวิ วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัยในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบ
เลิกวัดให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแล รักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สิน

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ
ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 33 ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

- (1) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัด ตลอดจนเขตของวัดนั้น
- (2) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(3) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา 34 การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำ
ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้แก่ส่วนราชการ
รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับค่าพาติกรรมจากส่วน
ราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลโดยอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือกรรมการศาสนา แล้วแต่กรณีในเรื่อง
ทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา 35 ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความ
รับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา 36 วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้า
อาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด
นั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- (1) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- (2) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- (3) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือ
ให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้า
อาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของ
มหาเถรสมาคม

มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้ง
ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
ในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด 6

ศาสนสมบัติ

มาตรา 40 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็น สองประเภท

- (1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนา ซึ่งมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง
- (2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัตินั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 41 ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง ด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด 7

บทกำหนดโทษ

มาตรา 42 ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ ตามมาตรา 23 แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 43 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 44 ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่ โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 44 ทวิ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 44 ตริ ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด 8

เบ็ดเตล็ด

มาตรา 45 ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 46 การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมายเหตุ

1. ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติเพิ่มเติมอีก 4 มาตรา คือ มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ดังนี้

มาตรา 18 บรรดากฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมที่ออกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 19 วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 20 ให้พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้ง และสถาปนาให้มีสมณศักดิ์อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ยังมีสมณศักดิ์นั้นต่อไป

ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ กรรมการ หรืออนุกรรมการใด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรือตามกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังคงดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือจนกว่ามหาเถรสมาคมจะมีมติเป็นประการอื่น

มาตรา 21 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ກາດຜນວກ ຫ
 ກູໝາຍວ່າດ້ວຍການສືບທອດມູນມໍຣະດົກລາວ

ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ
 ສັນຕິພາບ ເອກະລາດ ປະຊາທິປະໄຕ ເອກະພາບ ວັດທະນະຖາວອນ

ສະພາແຫ່ງຊາດ

ເລກທີ 02 / ສພຊ

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ 8 ທັນວາ 2008

ກົດໝາຍ
ວ່າດ້ວຍການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ
ບົດບັນຍັດທົ່ວໄປ

ມາດຕາ 1 (ໃໝ່). ຈຸດປະສົງພາກທີ I

ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ກຳນົດຫຼັກການ, ລະບຽບການ, ມາດຕະການ ກ່ຽວກັບການແບ່ງປັນ, ການສືບທອດ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ແນໃສ່ ຮັບປະກັນຄວາມຖືກຕ້ອງ ແລະ ຍຸຕິທຳຂອງການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ, ເຮັດໃຫ້ສິດ ແລະ ພັນທະຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ແລະ ຜູ້ສືບທອດ ໄດ້ຮັບການປະຕິບັດຢ່າງແທ້ຈິງ ເພື່ອໃຫ້ສັງຄົມມີ ຄວາມສະຫງົບ ແລະ ມີຄວາມເປັນລະບຽບ ຮຽບຮ້ອຍ.

ມາດຕາ 2. ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ແມ່ນ ການຕົກທອດຂອງຊັບສົມບັດ ທີ່ເປັນກຳມະສິດຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ລວມທັງສິດ ແລະ ພັນທະຂອງຜູ້ກ່ຽວໃຫ້ແກ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຫລື ຕາມພິໄນກຳ.

ມາດຕາ 3(ໃໝ່). ການອະທິບາຍຄຳສັບ

ຄຳສັບຕ່າງໆ ທີ່ນຳໃຊ້ໃນກົດໝາຍສະບັບນີ້ ມີຄວາມໝາຍ ດັ່ງນີ້:

1. ມູນມໍຣະດົກ ໝາຍເຖິງ ຊັບສົມບັດທຸກປະເພດທີ່ເປັນກຳມະສິດຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ລວມທັງສິດ ແລະ ພັນທະຂອງຜູ້ກ່ຽວ ເວັ້ນເສຍແຕ່ສິດ ແລະ ພັນທະຊຶ່ງກົດໝາຍ ຫລື ສັນຍາໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃຫ້ຜູ້ເສຍຊີວິດ ຕ້ອງໄດ້ປະຕິບັດດ້ວຍຕົນເອງ ໃນເວລາທີ່ຜູ້ກ່ຽວຍັງມີຊີວິດຢູ່ນັ້ນ;
2. ຊັບເດີມ ໝາຍເຖິງ ຊັບສົມບັດທີ່ຜົວ ຫລື ເມຍໄດ້ມາກ່ອນການແຕ່ງດອງ ຫລື ຊັບສົມບັດທີ່ໄດ້ມາຈາກການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫລື ຈາກການມອບ ຫລື ການຍົກຊັບໃຫ້ຜົວ ຫລື ເມຍສະເພາະພາຍຫລັງການແຕ່ງດອງ ແລະ ຊັບສົມບັດຂອງຜົວ ຫລື ເມຍທີ່ຍັງຄົງຢູ່ ຫລື ປ່ຽນສະພາບໄປເປັນຊັບສິ່ງຂອງໃໝ່ແລ້ວ;
3. ສິນສົມສ້າງ ໝາຍເຖິງ ຊັບສົມບັດທີ່ຜົວເມຍນັ້ນສ້າງສາ ແລະ ຫາມາໄດ້ໃນເວລາເປັນຜົວເມຍນຳກັນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ຊັບສິ່ງຂອງທີ່ເປັນເຄື່ອງໃຊ້ສ່ວນຕົວ ຊຶ່ງບໍ່ມີມູນຄ່າສູງ;
4. ການມອບຊັບ ໝາຍເຖິງ ການເອົາຊັບຂອງຕົນໃຫ້ບຸກຄົນອື່ນໂດຍບໍ່ມີເງື່ອນໄຂໃນເວລາຍັງມີຊີວິດຢູ່. ຜູ້ຮັບຊັບ ຈະກາຍເປັນເຈົ້າກຳມະສິດນັບແຕ່ເວລາໄດ້ຮັບຊັບນັ້ນເປັນຕົ້ນໄປ;
5. ການຍົກຊັບ ໝາຍເຖິງ ການເອົາຊັບຂອງຕົນໃຫ້ບຸກຄົນອື່ນໂດຍມີເງື່ອນໄຂໃນເວລາຍັງມີຊີວິດຢູ່. ຜູ້ຮັບຊັບ ຈະກາຍເປັນເຈົ້າກຳມະສິດໄດ້ກໍຕໍ່ເມື່ອ ຜູ້ກ່ຽວຫາກໄດ້ປະຕິບັດຕາມເງື່ອນໄຂທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ ໂດຍຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ;
6. ພິໄນກຳ ໝາຍເຖິງ ເອກະສານທາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ເຈົ້າຂອງຊັບໄດ້ສະແດງເຈດຈຳ ນຶງຂອງຕົນ ດ້ວຍການເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນ ຫລື ການສະເໜີທາງປາກເປົ່າ ມອບໃຫ້ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງ ໂດຍຊ້ອງໜ້າພະຍານຢ່າງໜ້ອຍສາມຄົນ ແລະ ມີການບັນທຶກເອົາໄວ້; ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ໝາຍເຖິງ ການຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກ ໂດຍຜູ້ສືບທອດຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ ໃນກົດໝາຍ;
7. ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ໝາຍເຖິງ ການຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກ ໂດຍຜູ້ສືບທອດຕາມເຈດຈຳນຶງຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກທີ່ໄດ້ມອບໃຫ້.

ມາດຕາ 4(ໃໝ່). ນະໂຍບາຍຂອງລັດກ່ຽວກັບມູນມໍຣະດົກ

ລັດ ອຳນວຍຄວາມສະດວກ, ປົກປ້ອງສິດ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດ ຂອງບຸກຄົນໃນການມອບ, ຍົກ ຫລື ໂອນຊັບສິນຂອງຕົນໃຫ້ບຸກຄົນ, ການຈັດຕັ້ງ ຫລື ມູນນິທິ.

ລັດ ສົ່ງເສີມໃຫ້ບຸກຄົນ, ການຈັດຕັ້ງ ຫລື ມູນນິທິ ທີ່ໄດ້ຮັບການມອບ, ຍົກ, ໂອນຊັບສິນ ຫລື ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫັນຊັບສິນ ຫລື ມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວເປັນທຶນ ແລະ ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການດຳເນີນ ທຸລະກິດ ຫລື ສາທາລະນະປະໂຫຍດ.

ມາດຕາ 5(ປັບປຸງ). ມູນມໍຣະດົກຂອງຜູ້ຖືກສານຕັດສິນເປັນຜູ້ເສຍຊີວິດ

ເມື່ອບຸກຄົນໃດຫາກຖືກສານຕັດສິນວ່າ ເປັນຜູ້ເສຍຊີວິດແລ້ວ ມູນມໍຣະດົກຂອງບຸກຄົນນັ້ນ ກໍຈະຕົກທອດເປັນຂອງຜູ້ສືບທອດ. ຖ້າວ່າ ພາຍຫລັງມາບຸກຄົນນັ້ນຫາກຍັງມີຊີວິດຢູ່ ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຕ້ອງສົ່ງຊັບທີ່ຍັງຄົງຢູ່ຂຶ້ນໄດ້ຮັບນັ້ນຄືນ ແຕ່ເຈົ້າຂອງຊັບຕ້ອງໃຊ້ແທນຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຕ່າງໆ ໃນການປົກ ປັກຮັກສາມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ຄືນໃຫ້ແກ່ຜູ້ສືບທອດ.

ໃນກໍລະນີ ຜູ້ຖືກສານຕັດສິນວ່າ ເປັນຜູ້ເສຍຊີວິດແລ້ວນັ້ນ ຫາກຍັງມີຊີວິດຢູ່ ແຕ່ບໍ່ມາທວງທາງເອົາຊັບສິມບັດຂອງຕົນຄືນ ພາຍໃນກຳນົດ ສາມປີ ສຳລັບຊັບເຄື່ອນທີ່, ຫຼືກປີສຳລັບຊັບຄົງທີ່ ນັບແຕ່ ວັນຜູ້ກ່ຽວຮັບຊາບຄຳຕັດສິນຂອງສານເປັນຕົ້ນໄປ ຊັບສິມບັດດັ່ງກ່າວ ກໍຈະຕົກເປັນຂອງຜູ້ສືບທອດ.

ມາດຕາ 6. ວັນເວລາເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ການເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ແມ່ນເລີ່ມແຕ່ວັນເຈົ້າມູນມໍຣະດົກໄດ້ເສຍຊີວິດເປັນຕົ້ນໄປ. ໃນກໍລະນີທີ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຫາກໄດ້ຖືກສານຕັດສິນວ່າເປັນຜູ້ເສຍຊີວິດນັ້ນ ກໍໃຫ້ຖືເອົາວັນຄຳຕັດສິນຂອງສານທີ່ໃຊ້ໄດ້ຢ່າງເດັດຂາດແລ້ວ ເປັນວັນເລີ່ມເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ.

ມາດຕາ 7. ບ່ອນເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ບ່ອນເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ແມ່ນ ບ່ອນຢູ່ປະຈຳສຸດທ້າຍຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ, ຖ້າວ່າບ່ອນຢູ່ຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ຫາກບໍ່ຈະແຈ້ງ ຫລື ມີບ່ອນຢູ່ຫຼາຍບ່ອນ ກໍໃຫ້ຖືເອົາບ່ອນມູນມໍຣະດົກທີ່ເປັນພື້ນຖານສຳຄັນຕັ້ງຢູ່ ເປັນບ່ອນເປີດ.

ການເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຕ້ອງມີ ຜູ້ສືບທອດ, ຍາດພີ່ນ້ອງໃກ້ຊິດ ແລະ ພະຍານເຂົ້າຮ່ວມ ໂດຍເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນ ແລະ ຊ້ອງໜ້າພະນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍບ້ານ ໃນກໍລະນີທີ່ບ່ອນໃດບໍ່ທັນມີພະນັກງານທະບຽນສານ.

ມາດຕາ 8. ປະເພດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ມີສອງປະເພດ ຄື:

- ການສືບທອດຕາມກົດໝາຍ;
- ການສືບທອດຕາມພິໄນກຳ.

ພາກທີ II

ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ

ມາດຕາ 9. ການສືບທອດຕາມກົດໝາຍ

ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຈະມີຂຶ້ນໄດ້ໃນກໍລະນີ ດັ່ງນີ້:

1. ມູນມໍຣະດົກທີ່ບໍ່ໄດ້ເຮັດພິໄນກຳມອບໃຫ້ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງໃດໜຶ່ງສືບທອດ;
2. ພິໄນກຳເປັນໄມຄະ ຫລື ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳນັ້ນໄດ້ເສຍຊີວິດກ່ອນການເປີດການສືບທອດ;
3. ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ຫາກບໍ່ຮັບເອົາການສືບທອດ;
4. ມູນມໍຣະດົກທີ່ຍັງເຫຼືອຈາກການສືບທອດຕາມພິໄນກຳ.

ມາດຕາ 10. ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ມີ ດັ່ງນີ້:

1. ລູກ (ລູກຄົງ, ລູກລ້ຽງ, ລູກນ້ຳ) ຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ;
2. ຜົວ ຫລື ເມຍ ຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່;
3. ຍາດສາຍຕັ້ງ: ພໍ່, ແມ່, ປູ່, ຍ່າ, ພໍ່ເຖົ້າ, ແມ່ເຖົ້າ, ຫວດ ຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ;
4. ຍາດສາຍຂວາງ: ອ້າຍ, ເອື້ອຍ, ນ້ອງ, ລຸງ, ປ້າ, ອາວ, ອາ, ນ້ຳບ່າວ, ນ້ຳສາວ, ຫລານ, ເຫລນ, ຫລ້ອນ ຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ;
5. ລັດ ຫລື ນິຕິບຸກຄົນ ຫລື ບຸກຄົນອື່ນ ທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ມາດຕາ 11(ໃໝ່). ລຳດັບໃນການຮັບມູນມໍຣະດົກ

ໃນການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກໃຫ້ຜູ້ສືບທອດ ຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 10 ເທິງນີ້ ຖ້າວ່າຜູ້ໃດຫາກເປັນຍາດຊັ້ນຈຳກັບເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ກໍຈະແມ່ນຜູ້ນັ້ນເປັນຜູ້ໄດ້ຮັບກ່ອນ. ສ່ວນ ຜູ້ທີ່ຢູ່ລຳດັບໃກ້ຊິດຖັດຕໍ່ໄປນັ້ນ ຈະໄດ້ຮັບກໍຕໍ່ເມື່ອ ຫາກບໍ່ມີຍາດຊັ້ນຈຳຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະ ດົກເທົ່ານັ້ນ.

ມາດຕາ 12. ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກລະຫວ່າງຜົວ ຫລື ເມຍທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ແລະ ລູກ

ໃນກໍລະນີທີ່ຜົວ ຫລື ເມຍຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດໄປ ໂດຍໄດ້ປະເມຍ ຫລື ຜົວ ແລະ ລູກໄວ້ ກໍ ແມ່ນລູກເປັນຜູ້ມີສິດຮັບມູນມໍຣະດົກທີ່ເປັນຊັບເດີມຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ສາມສ່ວນສີ່ ແລະ ອີກໜຶ່ງ ສ່ວນສີ່ ແມ່ນ ເມຍ ຫລື ຜົວທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ເປັນຜູ້ຮັບ.

ສ່ວນສິນສົມສ້າງນັ້ນໃຫ້ແບ່ງປັນເຄິ່ງ ຄື ເຄິ່ງໜຶ່ງໃຫ້ເມຍ ຫລື ຜົວທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ແລະ ອີກເຄິ່ງໜຶ່ງນັ້ນໃຫ້ແບ່ງປັນແກ່ພວກລູກ ເປັນພູດສະເໝີກັນ.

ເມຍ ຫລື ຜົວທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ນັ້ນ ມີສິດຄຸ້ມຄອງຊັບທີ່ຕົກທອດເປັນຂອງລູກທີ່ຍັງບໍ່ທັນເຖິງ ກະສຽນອາຍຸ.

ມາດຕາ 13. ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກລະຫວ່າງຜົວ ຫລື ເມຍທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ແລະ ຍາດສາຍ ຕັ້ງ

ໃນກໍລະນີທີ່ຜົວ ຫລື ເມຍຊຶ່ງບໍ່ມີລູກ ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດໄປຍັງເຫລືອແຕ່ເມຍ ຫລື ຜົວ ແລະ ຍາດສາຍຕັ້ງ ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກໃຫ້ປະຕິບັດ ດັ່ງນີ້:

1. ເມຍ ຫລື ຜົວທີ່ຍັງມີຊີວິດ ຈະໄດ້ຮັບສ່ວນແບ່ງປັນ ໜຶ່ງສ່ວນສາມຂອງຊັບເດີມຂອງ ຜູ້ເສຍຊີວິດ ແລະ ອີກສອງສ່ວນສາມນັ້ນ ໃຫ້ແບ່ງປັນແກ່ຍາດສາຍຕັ້ງເປັນພູດສະເໝີກັນ;
2. ເມຍ ຫລື ຜົວທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ນັ້ນ ຈະໄດ້ຮັບສິນສົມສ້າງ ທີ່ເປັນພູດຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດທັງ ໝົດ.

ມາດຕາ 14(ປັບປຸງ). ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກລະຫວ່າງຍາດສາຍຂວາງ

ຖ້າວ່າຜູ້ເສຍຊີວິດຫາກບໍ່ມີລູກ ແລະ ບໍ່ມີຍາດສາຍຕັ້ງ ແຕ່ຫາກຍັງມີຜົວ ຫລື ເມຍນັ້ນ ຍາດສາຍຂວາງ ຕາມລຳດັບໃກ້ຊິດຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ຈະໄດ້ຮັບມູນມໍຣະດົກທີ່ເປັນຊັບເດີມຂອງ

ຜູ້ເສຍຊີວິດພຽງ ແຕ່ເຄິ່ງໜຶ່ງເທົ່ານັ້ນ, ສ່ວນອີກເຄິ່ງໜຶ່ງ ແລະ ສິນສົມສ້າງທັງໝົດນັ້ນ ຈະຕົກເປັນຂອງເມຍ ຫລື ຜົວທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່.

ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກລະຫວ່າງຍາດສາຍຂວາງນັ້ນ ໃຫ້ແບ່ງປັນເປັນພູດສະເໝີກັນ.

ມາດຕາ 15(ປັບປຸງ). ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກລະຫວ່າງພວກລູກຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ

ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກ ລະຫວ່າງພວກລູກຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ໃຫ້ປະຕິບັດ ດັ່ງນີ້:

1. ຖ້າວ່າຜູ້ເສຍຊີວິດຫາກມີແຕ່ລູກຄົງເທົ່ານັ້ນ ມູນມໍຣະດົກທັງໝົດຊຶ່ງເປັນສິນສົມສ້າງ ແລະ ຊັບເດີມ ທີ່ຕົກທອດແກ່ພວກກ່ຽວ ກໍໃຫ້ແບ່ງປັນເປັນພູດສະເໝີກັນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ຊັບເດີມຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 12 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້;
2. ຖ້າວ່າຜູ້ເສຍຊີວິດຫາກມີລູກຄົງ, ລູກລ້ຽງ ແລະ ລູກນ້ຳ ມູນມໍຣະດົກທີ່ເປັນພູດສິນສົມ ສ້າງຂອງຜູ້ກ່ຽວ ໃຫ້ແບ່ງປັນເປັນພູດສະເໝີກັນຕາມຂໍ້ 1 ເທິງນີ້;
3. ລູກລ້ຽງ ມີສິດໄດ້ຮັບພູດທີ່ເປັນຊັບເດີມຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດຄືກັນກັບລູກຄົງ, ສຳລັບລູກນ້ຳ ບໍ່ມີສິດໄດ້ຮັບພູດທີ່ເປັນຊັບເດີມຂອງພໍ່ນ້ຳ ຫລື ແມ່ນ້ຳ ທີ່ເສຍຊີວິດ;
4. ລູກລ້ຽງ ບໍ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຂອງຜູ້ເປັນພໍ່ແມ່ເດີມຂອງຕົນອີກ ເວັ້ນເສຍແຕ່ມີພິໄນກຳຈາກພໍ່ແມ່ເດີມມອບໃຫ້ຕົນເທົ່ານັ້ນ;
ສຳລັບລູກຄົງ, ລູກລ້ຽງ, ລູກນ້ຳ ທີ່ໄດ້ລ້ຽງດູ, ເບິ່ງແຍງພໍ່ແມ່ຕະຫຼອດຮອດເສຍຊີວິດ ແລະ ມັງນຄາບສົ່ງສະການ ກໍຈະໄດ້ຮັບສ່ວນແບ່ງມູນມໍຣະດົກຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດຫລາຍກວ່າຜູ້ສືບທອດຄົນອື່ນ ໜຶ່ງພູດ.

ມາດຕາ 16. ສິດສືບທອດຂອງລູກທີ່ຍັງຢູ່ໃນທ້ອງແມ່

ລູກທີ່ຍັງຢູ່ໃນທ້ອງຂອງຜູ້ເປັນແມ່ ກໍມີສິດຮັບສ່ວນແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກທີ່ຕົກເປັນພູດຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ເຊັ່ນດຽວກັນ. ແມ່ ເປັນຜູ້ຖືກຄອງພູດຂອງຜູ້ກ່ຽວໄວ້.

ມາດຕາ 17. ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ລະຫວ່າງຫົວໜ້າຄອບຄົວ ແລະ ຜູ້ຮັບໃຊ້

ຖ້າວ່າຫົວໜ້າຄອບຄົວຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດ ໂດຍບໍ່ມີຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກແລ້ວ ຜູ້ຮັບໃຊ້ທີ່ຢູ່ໃນຄອບຄົວນັ້ນ ແຕ່ສາມປີຂຶ້ນໄປ ກໍຈະໄດ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກນັ້ນ.

ຖ້າວ່າຜູ້ຮັບໃຊ້ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດ ໂດຍບໍ່ມີຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກແລ້ວ ຫົວໜ້າຄອບຄົວ ກໍຈະໄດ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງຜູ້ຮັບໃຊ້ ເຊັ່ນດຽວກັນ.

ມາດຕາ 18(ປັບປຸງ). ມູນມໍຣະດົກທີ່ບໍ່ມີຜູ້ສືບທອດ

ເມື່ອບຸກຄົນໃດໜຶ່ງຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດ ໂດຍບໍ່ມີຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫລື ບໍ່ຮູ້ວ່າຜູ້ສືບທອດນັ້ນຢູ່ໃສ ພາຍໃນກຳນົດຫົກເດືອນ ຖ້າວ່າບໍ່ມີຜູ້ໃດມາທວງທາວເອົາແລ້ວ ມູນມໍຣະດົກທັງໝົດນັ້ນ ຈະແມ່ນລັດເປັນຜູ້ຄຸ້ມຄອງໄວ້.

ຖ້າຫາກໝົດອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 40 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້ແລ້ວ ມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວ ກໍຈະຕົກເປັນກຳມະສິດຂອງລັດ.

ພະນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍບ້ານ ທີ່ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນການເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ນັ້ນ ເປັນຜູ້ກຳນົດເອົາຊັບສິມບັດສ່ວນໃດໜຶ່ງຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ ເພື່ອໃຊ້ຈ່າຍເຂົ້າໃນການມັງນຄາບສົ່ງສະການ, ເຮັດບຸນກິນທານ ແລະ ຊຳລະໜີ້ສິນຂອງຜູ້ເສຍຊີວິດ.

ມາດຕາ 19(ປັບປຸງ). ມູນມໍຣະດົກຂອງພິກຂຸ, ສາມະເນນ ຫລື ນັກບວດອື່ນ

ພິກຂຸ, ສາມະເນນ ຫຼື ນັກບວດອື່ນ ທີ່ມີຊັບກ່ອນບວດ ຫຼື ມີໃນໄລຍະບວດນັ້ນ ແມ່ນມີສິດມອບຊັບ, ຍົກຊັບ ຫຼື ເຮັດພິໄນກຳ ໃຫ້ບຸກຄົນ ຫຼື ການຈັດຕັ້ງອື່ນ ຕາມລະບຽບກົດໝາຍລວມທັງມີສິດ ໃຫ້ຜູ້ອື່ນສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງຕົນ ຕາມກົດໝາຍ.

ໃນກໍລະນີທີ່ພິກຂຸ, ສາມະເນນ ຫລື ນັກບວດອື່ນ ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດໂດຍບໍ່ມີຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫລື ບໍ່ໄດ້ມອບຊັບໃດໜຶ່ງໃຫ້ບຸກຄົນ, ການຈັດຕັ້ງ ຫລື ມູນນິທິໃດໜຶ່ງແລ້ວ ຊັບທັງໝົດນັ້ນກໍຈະຕົກເປັນຂອງວັດ ຫລື ສາສະນາສະຖານ ບ່ອນຜູ້ກ່ຽວຢູ່ປະຈຳ.

ມາດຕາ 20. ສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງຜົວເມຍທີ່ແຍກກັນຢູ່

ຜົວເມຍທີ່ໄດ້ແຍກກັນຢູ່ຕ່າງຫາກ ແຕ່ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຢ່າຮ້າງກັນໂດຍຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍນັ້ນ ກໍຍັງມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງກັນ ແລະ ກັນໄດ້ຢູ່ເມື່ອຜູ້ໃດໜຶ່ງຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດ.

ມາດຕາ 21. ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກແທນທີ່ກັນ

ເມື່ອບຸກຄົນທີ່ເປັນຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດກ່ອນເຈົ້າມູນມໍຣະດົກແລ້ວ ຜູ້ສືບທອດຂອງບຸກຄົນນັ້ນ ກໍມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກແທນຜູ້ກ່ຽວຕາມລຳດັບ. ເມື່ອຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກແທນທີ່ນີ້ ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດ ກໍໃຫ້ຜູ້ສືບທອດຜູ້ຕໍ່ໄປ ໄດ້ຮັບມູນມໍຣະດົກແທນທີ່ກັນ ແລະ ຕໍ່ໄປ.

ມາດຕາ 22. ເງື່ອນໄຂຂອງການສືບທອດມູນມໍຣະດົກແທນທີ່ກັນ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກແທນທີ່ກັນ ຕ້ອງຢູ່ພາຍໃຕ້ເງື່ອນໄຂ ດັ່ງນີ້:

- ເປັນຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ;
- ເປັນລູກຂອງ ບຸກຄົນທີ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຊຶ່ງໄດ້ເສຍຊີວິດກ່ອນ

ແລ້ວ.

ມາດຕາ 23. ສິດຂອງຜູ້ສະລະມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ສືບທອດທີ່ໄດ້ສະລະມູນມໍຣະດົກ ຊຶ່ງຕົກເປັນພູດຂອງຕົນໃຫ້ຜູ້ອື່ນແລ້ວ ກໍຍັງມີສິດຮັບມູນມໍຣະດົກແທນທີ່ກັນ ແຕ່ຫາກບໍ່ແມ່ນພູດທີ່ຕົນໄດ້ສະລະໄປແລ້ວນັ້ນ.

ພາກທີ III

ການສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພີໄນກຳ

ມາດຕາ 24. ສິດໃນການມອບຊັບ, ຍົກຊັບ ຫລື ການເຮັດພີໄນກຳ

ພົນລະເມືອງທຸກຄົນ ມີສິດ ມອບຊັບ, ຍົກຊັບ ຫລື ເຮັດພີໄນກຳ ໃຫ້ບຸກຄົນໃດໜຶ່ງ ຫລື ໃຫ້ຫລາຍຄົນ, ໃຫ້ອົງການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ, ລວມໝູ່ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ, ກອງທຶນ, ມູນນິທິຕ່າງໆ ຫລື ສະຫງວນໄວ້ສ່ວນໃດໜຶ່ງ ເພື່ອເປັນບ່ອນສັກກາລະບູຊາ ຫລື ຮັກສາໃຫ້ຍາດພີ່ນ້ອງທີ່ຂາດເຂີນ ສາ ມາດສ້າງຢູ່ທຳກິນ ຕາມເຈດຈຳນົງຂອງຕົນກ່ອນເສຍຊີວິດ.

ມາດຕາ 25(ປັບປຸງ). ຂອບເຂດສິດໃນການມອບ, ຍົກຊັບ ຫລື ການເຮັດພີໄນກຳ

ເຈົ້າຂອງຊັບທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ຈະມອບ, ຍົກຊັບ ຫລື ເຮັດພີໄນກຳ ແມ່ນໃຫ້ປະຕິບັດ ດັ່ງນີ້:

1. ຖ້າວ່າເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຫາກມີລູກໜຶ່ງຄົນ ແມ່ນບໍ່ໃຫ້ເກີນເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງຊັບທັງໝົດ;
2. ຖ້າວ່າເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຫາກມີລູກສອງຄົນ ແມ່ນບໍ່ໃຫ້ເກີນໜຶ່ງສ່ວນສາມຂອງຊັບທັງໝົດ;
3. ຖ້າວ່າເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຫາກມີລູກສາມຄົນຂຶ້ນໄປ ແມ່ນບໍ່ໃຫ້ກາຍໜຶ່ງສ່ວນສີ່ຂອງຊັບທັງໝົດ.

ເມື່ອການມອບຊັບ, ການຍົກຊັບ ຫລື ການເຮັດພີໄນກຳ ຫາກເກີນກວ່າຈຳນວນທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ ເທິງນີ້ ສ່ວນທີ່ເກີນນັ້ນ ຖືເປັນໂມຄະ ແລ້ວໃຫ້ນຳມາແບ່ງປັນຕາມການສືບທອດຕາມກົດໝາຍ.

ມາດຕາ 26. ຮູບການການເຮັດພິໄນກຳ

ພິໄນກຳ ສາມາດເຮັດຂຶ້ນໃນສອງຮູບການ ດັ່ງນີ້:

1. ພິໄນກຳເປັນລາຍລັກອັກສອນ;
2. ພິໄນກຳທາງປາກເປົ່າ.

ມາດຕາ 27. ພິໄນກຳເປັນລາຍລັກອັກສອນ

ການເຮັດພິໄນກຳເປັນລາຍລັກອັກສອນ ອາດຈະຂຽນໂດຍເຈົ້າມູນມໍຣະດົກເອງ. ຖ້າ ຫາກຜູ້ອື່ນຂຽນໃຫ້ ກໍຕ້ອງມີພະຍານຢ່າງໜ້ອຍສາມຄົນເຂົ້າຮ່ວມນຳ ແຕ່ຕ້ອງຮັກສາຄວາມລັບ ໄວ້ຈົນກວ່າຈະມີການເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ.

ໃນພິໄນກຳນັ້ນ ຕ້ອງບອກສະຖານທີ່, ວັນ, ເດືອນ, ປີ ເຮັດພິໄນກຳ, ປະເພດ ແລະ ຈຳນວນຊັບທີ່ຈະມອບ, ຊື່ ແລະ ນາມສະກຸນຂອງ ຜູ້ມອບ ແລະ ຜູ້ຮັບ, ຜູ້ຂຽນ ແລະ ຂອງພະຍານ.

ຜູ້ມອບ, ຜູ້ຂຽນ ແລະ ພະຍານ ຕ້ອງລົງລາຍເຊັນ ແລະ ແປະໂປ້ມືໃສ່ພິໄນກຳ.

ພິໄນກຳນັ້ນ ຫລັງຈາກເຮັດແລ້ວ ຕ້ອງໃສ່ຊອງຕິດໃຫ້ແໜ້ນ ຫລື ຕິດດ້ວຍຄັງ ແລ້ວໄປຂຶ້ນທະບຽນນຳພະນັກງານທະບຽນສານບ່ອນເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຢູ່ ຫລື ບ່ອນທີ່ໃກ້ຄຽງ ຫລື ນຳໄປໄວ້ຢູ່ອົງການປົກຄອງບ້ານ ສຳລັບບ່ອນທີ່ບໍ່ມີສຳນັກງານທະບຽນສານ.

ມາດຕາ 28. ພິໄນກຳທາງປາກເປົ່າ

ເຈົ້າຂອງຊັບທີ່ບໍ່ສາມາດເຮັດພິໄນກຳເປັນລາຍລັກອັກສອນໄດ້ ຍ້ອນຕົກຢູ່ໃນສະພາບອັນຕະລາຍທີ່ໃກ້ຈະເສຍຊີວິດ, ຍ້ອນສຸຂະພາບອ່ອນເພຍ ຫລື ຍ້ອນສາເຫດອື່ນ ຈະເຮັດພິໄນກຳທາງປາກເປົ່າກໍໄດ້ ໂດຍຊ້ອງໜ້າພະຍານຢ່າງໜ້ອຍສາມຄົນ.

ພະຍານດັ່ງກ່າວ ຕ້ອງແຈ້ງຂໍ້ຄວາມທັງໝົດທີ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກໄດ້ສັ່ງໄວ້ ຕໍ່ສຳນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ອົງການປົກຄອງບ້ານໃນທັນໃດ ແລະ ຊື່ແຈງສາເຫດທີ່ພາໃຫ້ເຈົ້າຂອງຊັບນັ້ນບໍ່ສາມາດເຮັດພິໄນກຳເປັນລາຍລັກອັກສອນໄດ້.

ພິໄນກຳທາງປາກເປົ່ານັ້ນ ຈະບໍ່ມີຜົນໃຊ້ໄດ້ ຖ້າຫາກກາຍກຳນົດໜຶ່ງເດືອນ ນັບແຕ່ວັນເຈົ້າຂອງ ຊັບ ໄດ້ກັບຄືນສູ່ສະພາບປົກກະຕິ.

ມາດຕາ 29. ຜູ້ສືບທອດສຳຮອງ

ເຈົ້າຂອງຊັບ ມີສິດແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ສືບທອດສຳຮອງເພື່ອແທນທີ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຊຶ່ງຕົນໄດ້ກຳນົດໄວ້ກ່ອນນັ້ນ ໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ສືບທອດຜູ້ນີ້ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດກ່ອນການເປີດພິໄນກຳ ຫລື ບໍ່ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກ ຕາມພິໄນກຳນັ້ນ.

ມາດຕາ 30. ສິດຂອງຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ

ຜູ້ສືບທອດທີ່ໄດ້ຮັບມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳແລ້ວ ກໍຍັງມີສິດໄດ້ຮັບພູດສ່ວນມູນມໍຣະດົກທີ່ຕົກທອດໃຫ້ຕົນຕາມກົດໝາຍ ອີກດ້ວຍ.

ມາດຕາ 31. ຜູ້ບໍ່ມີສິດຮັບຊັບຕາມພິໄນກຳເປັນລາຍລັກອັກສອນ

ຜູ້ຂຽນພິໄນກຳ, ພະຍານໃນພິໄນກຳ, ຜົວ ຫລື ເມຍ ຫລື ລູກຂອງພວກກ່ຽວ ບໍ່ມີສິດໄດ້ຮັບ ຊັບຕາມພິໄນກຳນັ້ນ.

ມາດຕາ 32(ປັບປຸງ). ການແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ເຈົ້າຂອງຊັບ ມີສິດແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ກ່ຽວ ຫາກມີຈຸດປະສົງເຮັດພິໄນກຳມອບມູນມໍຣະດົກ ໃຫ້ບຸກຄົນທີ່ຍັງບໍ່ທັນເຖິງກະສຽນອາຍຸ ຫລື ເປັນບ້າເສຍຈິດ.

ຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ອາດຈະແຕ່ງຕັ້ງບຸກຄົນອື່ນເປັນຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກແທນຕົນກໍໄດ້ ເວັ້ນເສຍແຕ່ເຈົ້າຂອງຊັບ ຫາກໄດ້ກຳນົດໄວ້ຢ່າງອື່ນໃນພິໄນກຳ.

ສິດຂອງຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຈະໝົດໄປ ເມື່ອເດັກນັ້ນ ຫາກເຖິງກະສຽນອາຍຸສືບແປດປີ ຫລື ຜູ້ເປັນບ້າເສຍຈິດ ຫາກໄດ້ກັບຄືນສູ່ສະພາບປົກກະຕິແລ້ວ.

ມາດຕາ 33(ປັບປຸງ). ການປ່ຽນແປງ ຫລື ລົບລ້າງພິໄນກຳ

ເຈົ້າຂອງຊັບ ມີສິດປ່ຽນແປງ ຫລື ລົບລ້າງພິໄນກຳ ທີ່ຕົນເຮັດຂຶ້ນໄດ້ທຸກເວລາ ດ້ວຍການເຮັດພິໄນກຳໃໝ່.

ພິໄນກຳທີ່ເຮັດຂຶ້ນໃໝ່ນີ້ ຈະລົບລ້າງພິໄນກຳເກົ່າ ສ່ວນໃດໜຶ່ງ ຫລື ທັງໝົດທີ່ມີຂໍ້ຄວາມ ຂັດກັບພິໄນກຳໃໝ່.

ມາດຕາ 34. ສາເຫດທີ່ພາໃຫ້ພິໄນກຳຕົກໄປ

ພິໄນກຳ ທີ່ເຮັດຂຶ້ນ ຈະຕົກໄປດ້ວຍສາເຫດ ດັ່ງນີ້:

1. ເມື່ອຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດກ່ອນເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
2. ເມື່ອຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ຫາກໄດ້ສະລະມູນມໍຣະດົກພູດທີ່ຕົນມີສິດໄດ້ຮັບ ຕາມພິໄນກຳ;
3. ເມື່ອຊັບສົມບັດທີ່ຕົກທອດຕາມພິໄນກຳນັ້ນ ຫາກໄດ້ຖືກສູນຫາຍ ຫລື ຖືກທຳລາຍດ້ວຍເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
4. ເມື່ອພິໄນກຳນັ້ນ ຫາກໄດ້ຖືກຮັບຮູ້ວ່າເປັນໂມຄະ.

ມາດຕາ 35. ພິໄນກຳເປັນໂມຄະ

ພິໄນກຳ ຈະເປັນໂມຄະໃນກໍລະນີ ດັ່ງນີ້:

1. ພິໄນກຳ ທີ່ເຮັດຂຶ້ນໂດຍບຸກຄົນທີ່ຍັງບໍ່ທັນເຖິງກະສຽນອາຍຸສືບແປດປີ ຫລື ເປັນບ້າເສຍ ຈິດ;
2. ພິໄນກຳ ທີ່ມີເປົ້າໝາຍບໍ່ຈະແຈ້ງ;
3. ພິໄນກຳ ທີ່ເຮັດຂຶ້ນດ້ວຍການຖືກບັງຄັບ, ຫລອກລວງ ຫລື ປອມແປງ;
4. ພິໄນກຳ ທີ່ໄດ້ມອບຊັບໃຫ້ແກ່ບຸກຄົນຊຶ່ງໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 31 ຂອງກົດໝາຍສະ ບັບນີ້.

ມາດຕາ 36(ປັບປຸງ). ການແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ

ຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ ອາດຈະຖືກແຕ່ງຕັ້ງໂດຍ:

1. ເຈົ້າຂອງຊັບ;
2. ບຸກຄົນ ຊຶ່ງໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນພິໄນກຳ ຫລື ຜູ້ໃດໜຶ່ງ ທີ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
3. ສາມປະຊາຊົນ ໃນກໍລະນີ ເຈົ້າຂອງຊັບ ຫາກບໍ່ໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳໄວ້, ຜູ້ຖືກແຕ່ງຕັ້ງນັ້ນ ໄດ້ເສຍຊີວິດ, ເປັນຜູ້ຫາຍສາບສູນ, ບໍ່ມີຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດ, ບໍ່ຈົງໃຈປະຕິບັດ ຫລື ບໍ່ສາມາດປະຕິບັດໄດ້.

ມາດຕາ 37. ສິດ ແລະ ພັນທະຂອງຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ

ພິໄນກຳ ຈະນຳມາປະຕິບັດໄດ້ກໍຕໍ່ເມື່ອ ເຈົ້າຂອງຊັບຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດໄປແລ້ວ.

ຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ ມີສິດເຮັດສິ່ງທີ່ຈຳເປັນ ແລະເໝາະສົມ ເພື່ອປະຕິບັດພິໄນກຳໃຫ້ປາກົດ ຜົນເປັນຈິງ.

ຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ ຈະບໍ່ໄດ້ຮັບບຳເນັດໃນການປະຕິບັດພິໄນກຳນັ້ນ ແຕ່ຫາກມີສິດໄດ້ຮັບຄ່າ ທົດແທນການໃຊ້ຈ່າຍອັນຈຳເປັນໃນການປົກປັກຮັກສາ ແລະ ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກນັ້ນ.

ຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ ມີພັນທະລາຍງານ ກ່ຽວກັບການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດພິໄນກຳດັ່ງກ່າວໃຫ້ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຊາບ.

ພາກທີ IV

ການຮັບ, ການສະລະ ແລະ ການເສຍສິດສືບທອດ ມູນມໍຣະດົກ

ໝວດທີ 1

ການຮັບ ແລະ ການສະລະ ມູນມໍຣະດົກ

ມາດຕາ 38(ປັບປຸງ). ການສະເໜີເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ມີສິດສະເໜີເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກເວລາໃດກໍໄດ້ ເວັ້ນເສຍແຕ່ມີການກຳນົດໄວ້ໃນພິໄນກຳ ຫລື ມີການຕົກລົງກັນໄວ້ ຢ່າງອື່ນ.

ຖ້າຫາກມີຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ທີ່ຍັງບໍ່ທັນເຖິງກະສຽນອາຍຸ ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກ ຈະຍຶດເວລາອອກໄປຈົນກວ່າຜູ້ກ່ຽວຈະເຖິງກະສຽນອາຍຸ ສິບແປດປີ ກໍໄດ້. ໃນກໍລະນີທີ່ມີ ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກໃນເວລານັ້ນ ກໍຕ້ອງໃຫ້ພະນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍບ້ານເປັນຜູ້ ເຂົ້າຮ່ວມຢັ້ງຢືນ.

ໃນກໍລະນີໃດກໍຕາມ ຖ້າວ່າຜົວ ຫລື ເມຍ ຫາກເສຍຊີວິດ ແລະ ຜູ້ມີຊີວິດຢູ່ນັ້ນ ຫາກໄດ້ເອົາ ເມຍ ຫລື ຜົວໃໝ່ ພວກລູກກໍມີສິດສະເໜີແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກນັ້ນໄດ້.

ມາດຕາ 39. ການເຮັດບັນຊີມູນມໍຣະດົກ

ກ່ອນການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກ ຕ້ອງເຮັດບັນຊີຊັບສົມບັດຕ່າງໆຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກດັ່ງນີ້:

1. ຊັບສົມບັດ ຊຶ່ງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກໄດ້ເອົາໃຫ້ຜູ້ອື່ນຢືມ, ກູ້ຢືມ ຫລື ເອົາໄປຝາກ ຫລື ຊວດຈຳນຳຜູ້ອື່ນ, ຖືກຜູ້ອື່ນສໍ້ໂກງ, ປົດປັ້ງ, ຍັກຍອກເອົາ ກ່ອນການເສຍຊີວິດ;
2. ການໃຊ້ຈ່າຍຄ່າມັງນຄາບສົ່ງສະການ ແລະ ໜີ້ສິນຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ.

ພາຍຫລັງທີ່ໄດ້ສະສາງປັນຊີລາຍຮັບ-ລາຍຈ່າຍສຳເລັດແລ້ວ ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຈຶ່ງແບ່ງປັນຊັບດັ່ງກ່າວຕາມພູດຂອງໃຜລາວ.

ມາດຕາ 40(ປັບປຸງ). ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງເອົາມູນມໍຣະດົກ

ການຮ້ອງຟ້ອງເອົາມູນມໍຣະດົກ ສາມາດເຮັດຂຶ້ນໄດ້ ພາຍໃນກຳນົດເວລາສາມປີ ນັບ ແຕ່ວັນເຈົ້າມູນມໍຣະດົກໄດ້ເສຍຊີວິດເປັນຕົ້ນໄປ. ຖ້າຫາກກາຍກຳນົດເວລາດັ່ງກ່າວ ສິດໃນການຮ້ອງ ຟ້ອງ ຈະຕົກໄປ ເວັ້ນເສຍແຕ່ໃນກໍລະນີ ຜູ້ສືບທອດມູນມໍລະດົກນັ້ນ ຫາກ ມີອາຍຸບໍ່ເຖິງ ສິບແປດ ປີ ພາຍຫຼັງ ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກໄດ້ເສຍຊີວິດ ຫລື ມີເຫດຜົນອື່ນພຽງພໍ.

ມາດຕາ 41. ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກທີ່ຢູ່ໃນການຄຸ້ມຄອງຂອງຜູ້ສືບທອດຜູ້ໃດໜຶ່ງ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກທີ່ໄດ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຊຶ່ງຍັງບໍ່ທັນໄດ້ແບ່ງປັນນັ້ນ ມີສິດສະ ເໜີແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວໄດ້ທຸກເວລາ ເຖິງວ່າອາຍຸຄວາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 40 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້ ຈະໝົດແລ້ວກໍຕາມ.

ມາດຕາ 42(ປັບປຸງ). ການຮັບມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຈະຖືວ່າເປັນຜູ້ຮັບມູນມໍຣະດົກ ກໍຕໍ່ເມື່ອໄດ້ສະ ແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນ ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກຕໍ່ອົງການປົກຄອງບ້ານບ່ອນທີ່ເປີດການສືບທອດ.

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ຈະຖືວ່າເປັນຜູ້ຮັບມູນມໍຣະດົກ ກໍຕໍ່ເມື່ອໄດ້ສະ ແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນ ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກຕໍ່ສຳນັກງານທະບຽນສານບ່ອນທີ່ໄດ້ເກັບຮັກສາພິ ໄນກຳໄວ້ ຫລື ຕໍ່ອົງການປົກຄອງບ້ານສຳລັບບ່ອນທີ່ບໍ່ມີສຳນັກງານທະບຽນສານ.

ການຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ຕ້ອງໃຫ້ເຮັດຂຶ້ນໃນໄລຍະຫົກເດືອນ ນັບແຕ່ວັນເປີດການ ສືບທອດມູນມໍຣະດົກເປັນຕົ້ນໄປ.

ໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ຫາກໄດ້ສະລະມູນມໍຣະດົກ ຜູ້ທີ່ຈະຮັບມູນ ມໍຣະດົກຊຶ່ງເປັນພູດຂອງຜູ້ສະລະນັ້ນ ຕ້ອງສະແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນວ່າ ຈະຮັບເອົາມູນມໍຣະ ດົກດັ່ງກ່າວພາຍໃນໄລຍະເວລາທີ່ຍັງເຫຼືອ. ຖ້າວ່າກຳນົດເວລາທີ່ຍັງເຫຼືອນັ້ນ ຫາກຫລຸດສາມ ເດືອນ ຜູ້ທີ່ຈະຮັບນັ້ນ ມີສິດຮ້ອງຂໍຕໍ່ສານໃຫ້ຍືດເວລາອອກຕົ້ມອີກກໍໄດ້ ແຕ່ບໍ່ໃຫ້ເກີນສາມ ເດືອນ.

ພະນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍບ້ານ ຕ້ອງອອກໃບຢັ້ງຢືນການຮັບມູນມໍຣະດົກໃຫ້ ແກ່ຜູ້ສືບທອດໄວ້ເພື່ອເປັນຫຼັກຖານ.

ມາດຕາ 43. ມູນມໍຣະດົກທີ່ບໍ່ໄດ້ຮັບເອົາພາຍໃນກຳນົດເວລາ

ມູນມໍຣະດົກທີ່ຍັງຄົງເປັນວັດຖຸເດີມ ຊຶ່ງຕົກເປັນພູດຂອງຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ທີ່ບໍ່ໄດ້ຮັບເອົາພາຍໃນກຳນົດເວລາຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 42 ວັກທີ 3 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້ ແຕ່ມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວ ພັດມີຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ອື່ນຮັບເອົາ ຫລື ໄດ້ມອບໃຫ້ແກ່ລັດແລ້ວ ມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ຈະຖືກສົ່ງຄືນໃຫ້ແກ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ທີ່ບໍ່ມາຮັບເອົານັ້ນໄດ້ກໍຕໍ່ເມື່ອ ຜູ້ກ່ຽວຫາກໄດ້ຮັບຄວາມຍິນຍອມ ຈາກຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫລື ລັດ ທີ່ໄດ້ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກເທົ່ານັ້ນ. ຖ້າຫາກບໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມຍິນຍອມແລ້ວ ສານຈະເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຫ້ ເມື່ອຜູ້ກ່ຽວຫາກມີເຫດຜົນພຽງພໍ.

ໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຕາມກົດໝາຍ ຫລື ຕາມພິໄນກຳ ໄດ້ເສຍຊີວິດພາຍຫລັງທີ່ໄດ້ເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກແລ້ວ ແຕ່ຫາກຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກທີ່ຕົກເປັນພູດຂອງຜູ້ກ່ຽວ ຕາມກຳນົດເວລາທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 42 ວັກທີ 3 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້ ກໍໃຫ້ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງຜູ້ກ່ຽວ ເປັນຜູ້ມີສິດຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກນັ້ນ.

ມາດຕາ 44. ຂອບເຂດສິດໃນການຊື້ຂາດມູນມໍຣະດົກ

ກ່ອນການເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫລື ກ່ອນການຮັບໃບຢັ້ງຢືນການຮັບມູນມໍຣະດົກ ນັ້ນ ຜູ້ປົກຄອງ ຫລື ຜູ້ສືບທອດ ທີ່ໄດ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຈະບໍ່ມີສິດຊື້ຂາດມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວ ເວັ້ນເສຍແຕ່ໃນກໍລະນີທີ່ໄດ້ໃຊ້ຈ່າຍ ເພື່ອ:

1. ເບິ່ງແຍງ, ປິ່ນປົວ ຫລື ມັງຽນຄາບສິ່ງສະການເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
2. ເບິ່ງແຍງລ້ຽງດູບຸກຄົນທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ການອຸປະກອນຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
3. ຊຳລະຄ່າແຮງງານ ແລະ ອື່ນໆທີ່ຕົກເປັນພັນທະຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
4. ປົກປັກຮັກສາ ແລະ ຄຸ້ມຄອງ ມູນມໍຣະດົກ.

ມາດຕາ 45(ປັບປຸງ). ການສະລະມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຫລື ຕາມພິໄນກຳ ອາດຈະສະລະມູນມໍຣະດົກ ທີ່ເປັນພູດຂອງຕົນໃຫ້ ບຸກຄົນ, ການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ, ມູນນິທິ, ກອງທຶນໃດໜຶ່ງ. ການສະລະມູນມໍຣະດົກ ແມ່ນໃຫ້ປະຕິບັດພາຍໃນກຳນົດທຶກເດືອນ ນັບແຕ່ວັນເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກເປັນຕົ້ນໄປ.

ຜູ້ສະລະມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຕ້ອງສະແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນເປັນລາຍລັກອັກສອນ ຕໍ່ອົງການປົກຄອງບ້ານໂດຍບອກຊື່ ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງ ທີ່ຕົນສະລະໃຫ້.

ຜູ້ສະລະມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ຕ້ອງສະແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນເປັນລາຍລັກອັກສອນຕໍ່ ສຳນັກງານທະບຽນສານ ໂດຍບອກຊື່ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງທີ່ຕົນສະລະໃຫ້.

ໃນກໍລະນີທີ່ບໍ່ໄດ້ບອກຊື່ ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງ ທີ່ຕົນສະລະໃຫ້ນັ້ນ ມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວ ກໍຈະຕົກທອດເປັນຂອງຜູ້ສືບທອດ ຄົນອື່ນຕາມກົດໝາຍ.

ມາດຕາ 46. ການສະລະມູນມໍຣະດົກຂອງຜູ້ບໍ່ມີຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກທີ່ຍັງບໍ່ທັນເຖິງກະສຽນອາຍຸ ສິບແປດ ປີ ຫລື ຜູ້ເປັນບ້າເສຍຈິດ ຈະສະລະມູນມໍຣະດົກບໍ່ໄດ້ ເວັ້ນເສຍແຕ່ໄດ້ຮັບຄວາມຍິນຍອມຂອງພໍ່, ແມ່ ຫລື ຜູ້ປົກຄອງເທົ່ານັ້ນ.

ໝວດທີ 2

ການເສຍສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ມາດຕາ 47(ໃໝ່). ການເສຍສິດສືບທອດ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຈະເສຍສິດສືບທອດ ດັ່ງນີ້:

- ກໍລະນີສີ່ໂກງ ຫລື ຍັກຍອກມູນມໍຣະດົກ;
- ກໍລະນີທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 49 ແລະ 50 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ມາດຕາ 48. ການສີ່ໂກງ, ການຍັກຍອກມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ທີ່ໄດ້ສີ່ໂກງ, ປົດບັງ, ຍັກຍອກມູນມໍຣະດົກຫຼາຍກວ່າພູດທີ່ຕົນຄວນຈະໄດ້ຮັບ ກໍຈະບໍ່ໄດ້ຮັບມູນມໍຣະດົກນັ້ນແຕ່ຢ່າງໃດ ແລະຍັງຕ້ອງສົ່ງມູນມໍຣະດົກທີ່ໄດ້ເອົາໄປນັ້ນຄືນທັງໝົດ. ຖ້າວ່າການສີ່ໂກງ, ການປົດບັງ, ການຍັກຍອກນັ້ນ ຫາກໜ້ອຍກວ່າ ຫລື ເທົ່າກັບພູດທີ່ຕົນຄວນຈະໄດ້ຮັບແລ້ວ ກໍຈະບໍ່ໄດ້ຮັບພູດທີ່ຕົນຄວນໄດ້ຮັບນັ້ນອີກ.

ມາດຕານີ້ຈະບໍ່ມີຜົນບັງຄັບໃຊ້ຕໍ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມພິໄນກຳ ຊຶ່ງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ໄດ້ເຮັດພິໄນກຳໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວແລ້ວ.

ມາດຕາ 49(ປັບປຸງ). ການເສຍສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງພໍ່ແມ່ ແລະ ລູກ

ພໍ່ແມ່ທີ່ຖືກຕັດສິດຈາກຄວາມເປັນພໍ່ແມ່ຕາມຄຳຕັດສິນຂອງສານ ຈະບໍ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງລູກ, ສ່ວນລູກນັ້ນ ກໍຈະບໍ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງພໍ່ແມ່ເຊັ່ນດຽວກັນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ ລູກຫາກຍັງບໍ່ເຖິງກະສຽນອາຍຸ.

ໃນກໍລະນີທີ່ພໍ່ແມ່ ຫາກບໍ່ປະຕິບັດພັນທະໃນການລ້ຽງດູລູກຕາມຄໍາຕັດສິນຂອງສານ ກໍຈະບໍ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງລູກ. ສ່ວນລູກທີ່ເຖິງກະສຽນອາຍຸ ຫາກບໍ່ປະຕິບັດພັນທະໃນການລ້ຽງດູພໍ່ແມ່ຕາມຄໍາຕັດສິນຂອງສານ ກໍຈະບໍ່ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຂອງພໍ່ແມ່ເຊັ່ນດຽວກັນ.

ມາດຕາ 50. ຜູ້ເສຍສິດສືບທອດຕາມກົດໝາຍ ແລະ ຕາມພິໄນກຳ

ຜູ້ເສຍສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຫລື ຕາມພິໄນກຳ ມີ ດັ່ງນີ້:

1. ຜູ້ທີ່ຖືກສານຕັດສິນວ່າ ໄດ້ມີເຈດຕະນາ ຫລື ພະຍາຍາມເຮັດໃຫ້ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ຫລື ຜູ້ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ເສຍຊີວິດ ຫລື ບາດເຈັບສາຫັດ ເພື່ອຍາດຊົງເອົາມູນມໍຣະດົກ;
2. ຜູ້ທີ່ໄດ້ທຳລາຍ, ປິດບັງ ຫລື ປອມແປງພິໄນກຳທັງໝົດ ຫລື ບາງສ່ວນ;
3. ຜູ້ທີ່ຢູ່ແຂວງ ຫລື ເມືອງດຽວກັນກັບຜູ້ເສຍຊີວິດ ເມື່ອຮູ້ ຫລື ຄວນຮູ້ຂ່າວການເສຍຊີວິດແລ້ວຫາກບໍ່ມາມ້ຽນຄາບລົງສະການ ຫລື ບໍ່ໄດ້ມອບໝາຍໃຫ້ຄົນອື່ນມາຮ່ວມແທນຕົນໂດຍບໍ່ມີເຫດຜົນ;
4. ຜູ້ທີ່ໄດ້ຂົ່ມຂູ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ໃຫ້ເຮັດ, ຖອນ ຫລື ປ່ຽນແປງພິໄນກຳ ທັງໝົດ ຫລື ສ່ວນໃດສ່ວນໜຶ່ງ;
5. ຜູ້ທີ່ໄດ້ປິດບັງ ຫລື ຊຸກເຊື່ອງຜູ້ກະທຳຜິດ ຕໍ່ຊີວິດ ຫລື ສຸຂະພາບຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ໄດ້ຮັບບາດເຈັບສາຫັດ ຫລື ເສຍອົງຄະ;
6. ຜູ້ທີ່ຖືກສານຕັດສິນວ່າ ໄດ້ຫາຄວາມບໍ່ຈິງໃສ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ຫລື ໃສ່ຜູ້ມີສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກດ້ວຍກັນ ຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 163 ຂອງກົດໝາຍອາຍາ.

ບຸກຄົນທີ່ໄດ້ກ່າວມາເທິງນີ້ ຈະເສຍສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກໄດ້ ກໍຕໍ່ເມື່ອ ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຫາກໄດ້ສະແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນອອກເປັນລາຍລັກອັກສອນເທົ່ານັ້ນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ຫາກໄດ້ເສຍຊີວິດຕາມຂໍ້ 1, 3 ແລະ 5 ຂອງມາດຕານີ້.

ຖ້າວ່າບຸກຄົນທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງນີ້ ຫາກໄດ້ປະພຶດຕົນບໍ່ຊອບທຳ, ບໍ່ຍອມຢູ່ໃຕ້ການຄຸ້ມຄອງຂອງພໍ່ແມ່, ບໍ່ໄດ້ເບິ່ງແຍງພໍ່ແມ່ໃນເວລາເຖົ້າແກ່ ຫລື ເຈັບເປັນ ທັງໆທີ່ວ່າຕົນມີຄວາມອາດສາມາດຢູ່ແລ້ວ ກໍຈະຖືວ່າເປັນຜູ້ເສຍສິດສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ແລະ ຈະໄດ້ປະຕິບັດດັ່ງດຽວກັນກັບວັກທີ 2 ຂອງມາດຕາ 49 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ມາດຕາ 51(ໃໝ່). ການລົບລ້າງການເສຍສິດສືບທອດ

ເຈົ້າໜ້າທີ່ທີ່ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 50 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້ ດ້ວຍການສະແດງເຈດຈຳນົງຂອງຕົນໂດຍມີ ຫຼັກຖານ ຫລື ພະຍານຢັ້ງຢືນ.

ພາກທີ V

**ການຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ
ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຜູ້ສືບທອດ**

ໝວດທີ 1

ການຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ມາດຕາ 52(ປັບປຸງ). ການຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ເມື່ອມີການຮ້ອງຂໍໃຫ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຈາກຜູ້ສືບທອດ ຫລື ໃນກໍລະນີທີ່ຈຳເປັນ ພະ ນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍບ້ານບ່ອນທີ່ເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ຕ້ອງວາງ ມາດຕະການຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຫລື ແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ເພື່ອຮັບປະກັນຜົນປະ ໂຫຍດຂອງບັນດາຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ແລະ ເຈົ້າໜີ້.

ມາດຕາ 53(ປັບປຸງ). ບຸກຄົນທີ່ບໍ່ມີສິດເປັນຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ບຸກຄົນທີ່ບໍ່ມີສິດເປັນຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ມີ ດັ່ງນີ້:

1. ຜູ້ທີ່ຍັງບໍ່ທັນເຖິງກະສຽນອາຍຸ ສິບແປດປີ;
2. ຜູ້ທີ່ເປັນບ້າເສຍຈິດ;
3. ຜູ້ທີ່ຖືກສານຕັດສິນວ່າ ເປັນຜູ້ລື້ມລະລາຍທີ່ຢູ່ໃນໄລຍະຫ້າມ;
4. ຜູ້ທີ່ຖືກສານຕັດສິນປົດສິດໃນການເປັນພໍ່ແມ່ ແລະ ຜູ້ເສຍສິດສືບທອດ ຕາມທີ່

ໄດ້ກຳນົດ ໄວ້ໃນມາດຕາ 49 ແລະ 50 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ມາດຕາ 54. ສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກມີສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ ດັ່ງນີ້:

1. ເຮັດບັນຊີມູນມໍຣະດົກ ໂດຍຊ້ອງໜ້າຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກທຸກຄົນ. ໃນກໍລະນີທີ່ມີ ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງບໍ່ສາມາດມາຮ່ວມໄດ້ ກໍຕ້ອງແຈ້ງໃຫ້ຜູ້ຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຊາບ, ການເຮັດບັນຊີມູນມໍຣະດົກໂດຍຊ້ອງໜ້າຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກນັ້ນຢ່າງໜ້ອຍ ແມ່ນບໍ່

ໃຫ້ຫລຸດສອງສ່ວນ ສາມຂອງຈຳນວນຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກທັງໝົດ ໂດຍເຮັດ ໃຫ້ແລ້ວພາຍ ໃນກຳນົດໜຶ່ງເດືອນ ນັບແຕ່ວັນທີ່ຜູ້ຊົມຄອງໄດ້ຮັບການແຕ່ງຕັ້ງເປັນຕົ້ນໄປ;

2. ຮັບຄຳຮ້ອງຂອງເຈົ້າໜີ້ ແລະຊຳລະໜີ້ສິນຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກກ່ອນຜູ້ສືບທອດຈະ ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກ;

3. ແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກໃຫ້ບັນດາຜູ້ສືບທອດຕາມພູດຂອງແຕ່ລະຄົນ.

ຜູ້ຊົມຄອງມູນມໍຣະດົກ ບໍ່ມີສິດທວງເອົາບຳເນັດໃນການຊົມຄອງມູນມໍຣະດົກ ເວັ້ນ ເສຍແຕ່ຜູ້ສືບທອດຫາກເຫັນດີມອບໃຫ້ເທົ່ານັ້ນ.

ມາດຕາ 55. ການລົບລ້າງການແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຊົມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ຖ້າວ່າຜູ້ຊົມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຫາກບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດຕາມສິດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງຕົນ ຫລື ໄດ້ ປະຕິບັດດ້ວຍຄວາມບໍ່ເອົາໃຈໃສ່ ຫລື ໂດຍບໍ່ມີຄວາມບໍລິສຸດໃຈແລ້ວ ພະນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍ ບ້ານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ມີສິດລົບລ້າງການແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຊົມຄອງມູນມໍຣະດົກດັ່ງກ່າວ ແລ້ວ ແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຊົມຄອງຜູ້ໃໝ່ແທນ ພາຍໃນກຳນົດເວລາເຈັດວັນ ນັບແຕ່ວັນທີ່ໄດ້ລົບລ້າງການແຕ່ງ ຕັ້ງນັ້ນເປັນຕົ້ນໄປ.

ໝວດທີ 2

ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ

ມາດຕາ 56. ການຊຳລະໜີ້ສິນ

ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຕາມກົດໝາຍ ຫລື ຕາມພິໄນກຳ ຕ້ອງຮັບຜິດຊອບຊຳລະໜີ້ ສິນຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກບໍ່ໃຫ້ເກີນພູດມູນມໍຣະດົກທີ່ຕົນໄດ້ຮັບ.

ຖ້າວ່າມູນມໍຣະດົກ ຫາກຍັງບໍ່ທັນໄດ້ແບ່ງປັນ ເຈົ້າໜີ້ກໍມີສິດສະເໜີໃຫ້ຜູ້ສືບທອດມູນມໍ ຣະດົກ ຫລື ຜູ້ຊົມຄອງມູນມໍຣະດົກນັ້ນ ຊຳລະໜີ້ສິນໃຫ້ຕົນທັງໝົດ.

ຖ້າວ່າມູນມໍຣະດົກຫາກໄດ້ແບ່ງປັນກັນໝົດແລ້ວ ເຈົ້າໜີ້ອາດຈະສະເໜີໃຫ້ຜູ້ສືບທອດ ມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ຊຳລະໜີ້ສິນໃຫ້ຕົນກໍໄດ້. ໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ຫາກໄດ້ຊຳລະໜີ້ສິນໃຫ້ແກ່ເຈົ້າໜີ້ເກີນກວ່າສ່ວນທີ່ຕົນຈະຕ້ອງຊຳລະແລ້ວ ຜູ້ສືບທອດຜູ້ອື່ນໆ ກໍຕ້ອງສະເລ່ຍການທົດແທນຄ່າຊຳລະໜີ້ສິນນັ້ນຄືນໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວ.

ຖ້າວ່າຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກຜູ້ໃດໜຶ່ງ ຫາກຕົກຢູ່ໃນສະພາບທີ່ບໍ່ສາມາດຊຳລະໜີ້ສິນ ຕາມພູດຂອງຕົນໄດ້ນັ້ນ ຜູ້ສືບທອດຜູ້ອື່ນໆ ຕ້ອງຮັບຜິດຊອບສະເລ່ຍໃຊ້ໜີ້ສິນແທນຜູ້ກ່ຽວໃຫ້ ເຈົ້າໜີ້.

ການຊຳລະໜີ້ສິນຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ໃຫ້ຄົດໄລ່ເອົາແຕ່ໃນຊັບສິມບັດທີ່ເປັນມູນມໍຣະ ດົກເທົ່ານັ້ນ.

ມາດຕາ 57. ກຳນົດເວລາໃນການທວງໜີ້ສິນ

ເຈົ້າໜີ້ສິນຂອງຕົນນຳຜູ້ສືບທອດທີ່ໄດ້ຮັບເອົາມູນມໍຣະດົກ ຫລື ນຳຜູ້ຊຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ຫລື ຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ ຫລື ຍື່ນຄຳຮ້ອງເພື່ອທວງເອົາໜີ້ສິນຕໍ່ສຳນັກງານທະບຽນສານ ຫລື ນາຍບ້ານ ບ່ອນທີ່ເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ຫລື ຕໍ່ສານພາຍໃນກຳນົດສາມປີ ນັບແຕ່ວັນທີ່ໄດ້ເປີດການສືບທອດມູນມໍຣະດົກເປັນຕົ້ນໄປ.

ຖ້າວ່າເຈົ້າໜີ້ສິນບໍ່ໄດ້ທວງເອົາໜີ້ສິນ ຫລື ບໍ່ໄດ້ຍື່ນຄຳຮ້ອງທວງເອົາໜີ້ສິນຂອງຕົນພາຍໃນກຳນົດ ສາມປີແລ້ວ ເຈົ້າໜີ້ ກໍຈະໝົດສິດໄປ ເວັ້ນເສຍແຕ່ຜູ້ກ່ຽວຂ້າງມີເຫດຜົນພຽງພໍເທົ່ານັ້ນ.

ມາດຕາ 58. ການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກທີ່ບໍ່ສາມາດຕົກລົງກັນໄດ້

ຖ້າວ່າການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກບໍ່ສາມາດຕົກລົງກັນໄດ້ ລະຫວ່າງບັນດາຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກດ້ວຍກັນແລ້ວ ກໍແມ່ນສານ ຈະເປັນຜູ້ຕົກລົງ ຖ້າຫາກມີການຮ້ອງຟ້ອງ.

**ພາກທີ VI (ເພີ່ມໃໝ່)
ຂໍ້ຫ້າມ**

ມາດຕາ 59. ຂໍ້ຫ້າມສຳລັບຜູ້ສືບທອດ

ຫ້າມຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ມີການກະທຳ ດັ່ງນີ້:

- ນຳໃຊ້ມູນມໍຣະດົກເພື່ອຜົນປະໂຫຍດຂອງຕົນເອງ ໃນກໍລະນີມູນມໍຣະດົກຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮັບການແບ່ງປັນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ໄດ້ຮັບຄວາມເຫັນດີຈາກຜູ້ສືບທອດຄົນອື່ນ;
- ສີ່ໂກງ, ຍັກຍອກ, ທຳລາຍ, ເຊື່ອງອຳມູນມໍຣະດົກທີ່ຍັງບໍ່ໄດ້ຮັບການແບ່ງປັນ;
- ນາບຊູ່, ໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ, ຊີ້ຈ້າງຜູ້ຊຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ, ນາຍບ້ານ, ພະນັກງານທະບຽນສານ ກ່ຽວກັບການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
- ນາບຊູ່, ໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງ ຕໍ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ຫລື ຕໍ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກດ້ວຍກັນກ່ຽວກັບການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
- ຈອບອອຍເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ ໃຫ້ເຮັດພິໄນກຳ, ມອບຊັບ ຫລື ຍົກຊັບໃຫ້ຕົນ.

ມາດຕາ 60. ຂໍ້ຫ້າມສຳລັບຜູ້ຊຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ

ຫ້າມຜູ້ຊຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ມີການກະທຳ ດັ່ງນີ້:

- ເຮັດບັນຊີມູນມໍຣະດົກໂດຍບໍ່ຊ້ອງໜ້າຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;

- ປະຕິເສດຮັບຄຳຮ້ອງຂອງເຈົ້າໜີ້ ແລະ ຊຳລະໜີ້ສິນຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
- ທວງເວົ້າບຳເນັດ ໃນການຄຸ້ມຄອງມູນມໍຣະດົກ ເວັ້ນເສຍແຕ່ຜູ້ສືບທອດທາກເຫັນດີມອບ ໃຫ້;
- ສີໂກງ, ຍັກຍອກ, ທຳລາຍມູນມໍຣະດົກທີ່ຕົນຄຸ້ມຄອງ;
- ນາບຊູ່, ໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງຕໍ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
- ນຳໃຊ້ມູນມໍຣະດົກເພື່ອຜົນປະໂຫຍດສ່ວນຕົວ;
- ແກ່ຍາວ, ກົດໜ່ວງການມອບມູນມໍຣະດົກໃຫ້ແກ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ.

ມາດຕາ 61. ຂໍ້ຫ້າມສຳລັບຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ

ຫ້າມຜູ້ປະຕິບັດພິໄນກຳ ມີການກະທຳ ດັ່ງນີ້:

- ປະຕິບັດພິໄນກຳນອກເຈດຈຳນົງຂອງເຈົ້າມູນມໍຣະດົກ;
- ສີໂກງ, ຍັກຍອກ, ນຳໃຊ້ ມູນມໍຣະດົກ;
- ແກ່ຍາວ, ກົດໜ່ວງໃນການມອບມູນມໍຣະດົກ ໃຫ້ແກ່ຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ.

ມາດຕາ 62. ຂໍ້ຫ້າມສຳລັບນາຍບ້ານ, ພະນັກງານ ຫລື ບຸກຄົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ

ຫ້າມນາຍບ້ານ, ພະນັກງານ ຫລື ບຸກຄົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ມີການກະທຳ ດັ່ງນີ້:

- ເປີດພິໄນກຳໂດຍທີ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຍັງມີຊີວິດຢູ່ ຫລື ເປີດພິໄນກຳໂດຍບໍ່ຊ້ອງໜ້າຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
- ຂີດຂ້າ, ເພີ່ມເຕີມ, ປອມແປງ ຫລື ທຳລາຍພິໄນກຳ;
- ເຂົ້າຂ້າງ ອອກຂາຜູ້ສືບທອດໃນການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກ ;
- ຍັງຢືນບໍ່ຖືກຕ້ອງ ຫລື ໃຫ້ການເທັດ ກ່ຽວກັບການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ ;
- ແກ່ຍາວ, ກົດໜ່ວງການຂຶ້ນທະບຽນກຳມະສິດຂອງຜູ້ສືບທອດທີ່ໄດ້ຮັບມູນມໍຣະດົກ.

ມາດຕາ 63. ຂໍ້ຫ້າມສຳລັບພະນັກງານທະບຽນສານ

ຫ້າມພະນັກງານທະບຽນສານ ມີການກະທຳ ດັ່ງນີ້:

- ລັກເບິ່ງ ຫລື ເປີດເຜີຍ ເນື້ອໃນຂອງພິໄນກຳ ໂດຍທີ່ເຈົ້າມູນມໍຣະດົກຍັງມີຊີວິດຢູ່ ຫລື ເປີດພິໄນກຳໂດຍບໍ່ຊ້ອງໜ້າຜູ້ສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
- ຂີດຂ້າ, ເພີ່ມເຕີມ, ປອມແປງ ຫລື ທຳລາຍພິໄນກຳ;
- ເຂົ້າຂ້າງ ອອກຂາຜູ້ສືບທອດໃນການແບ່ງປັນມູນມໍຣະດົກ;

- ຍັງຢືນບໍ່ຖືກຕ້ອງ ຫລື ໃຫ້ການເທັດ ກ່ຽວກັບການສືບທອດມູນມໍຣະດົກ;
- ແກ່ຍາວ, ກົດໝ່ວງການຍັງຢືນຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງເອກະສານກ່ຽວກັບມູນມໍຣະດົກ.

ພາກທີ VII (ໃໝ່)

ນະໂຍບາຍຕໍ່ຜູ້ມີຜົນງານ ແລະມາດຕະການຕໍ່ຜູ້ລະເມີດ

ມາດຕາ 64(ໃໝ່). ນະໂຍບາຍຕໍ່ຜູ້ມີຜົນງານ

ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງທີ່ມີຜົນງານດີເດັ່ນໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍສະບັບນີ້ ຈະໄດ້ຮັບ ການຍ້ອງຍໍ ຫລື ນະໂຍບາຍອື່ນຕາມຄວາມເໝາະສົມ.

ມາດຕາ 65(ໃໝ່). ມາດຕະການຕໍ່ຜູ້ລະເມີດ

ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງທີ່ໄດ້ລະເມີດກົດໝາຍສະບັບນີ້ ຈະຖືກປະຕິບັດມາດຕະການ ສຶກສາອົບຮົມ, ປະຕິບັດວິໄນ, ປັບໃໝ, ມາດຕະການທາງແພ່ງ ຫລື ລົງໂທດທາງອາຍາ ແລ້ວ ແຕ່ກໍລະນີເບົາ ຫລື ໜັກ.

ພາກທີ VIII (ໃໝ່)

ບົດບັນຍັດສູດທ້າຍ

ມາດຕາ 66(ໃໝ່). ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ

ລັດຖະບານ ແຫ່ງສາທາລະນາລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ ເປັນຜູ້ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ມາດຕາ 67(ໃໝ່). ຜົນສັກສິດ

ກົດໝາຍສະບັບນີ້ມີຜົນສັກສິດນັບແຕ່ວັນປະທານປະເທດ ແຫ່ງ ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ ອອກລັດຖະດຳລັດປະກາດໃຊ້ເປັນຕົ້ນໄປ.

ສຳລັບບັນດາມາດຕາປັບປຸງ ແລະເພີ່ມເຂົ້າໃໝ່ ແມ່ນ ມີຜົນສັກສິດພາຍຫຼັງ ຫຼືກສິບວັນນັບແຕ່ ວັນປະທານປະເທດ ແຫ່ງ ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ ອອກລັດຖະດຳລັດປະກາດໃຊ້ເປັນຕົ້ນໄປ.

ຂໍ້ກຳນົດ, ບົດບັນຍັດໃດທີ່ຂັດກັບກົດໝາຍສະບັບນີ້ ລ້ວນແຕ່ຖືກຍົກເລີກ.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาว มนัสวี เพชรย่อย
วันเดือนปีเกิด	1 มกราคม 2533
ตำแหน่ง	ทนายความ
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 เนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 67 ปีการศึกษา 2557
ประสบการณ์ทำงาน	พุทธศักราช 2558 ผู้ช่วยนิติกร กองวินัยและเสริมสร้างจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร พุทธศักราช 2557 ทนายความ บริษัท เอฟ.บี.แอล.พี. ลีทอลล์ จำกัด